insititut kurde de paris

پیرەمیرد لە قۆناغێکی دەورانی
نوێبوونەوەی شیعری کوردیدا

institut kurde de paris

ئامادەکردنی:
سەلیمی خەتات

٢٤ — ٥ — ١٩٥٢م

پەندی پێشینیان

المكتبة الحكومية العامة
في السليمانية
العدد .....
التاريخ / / ١٩٦

یان

پەندی پیرەمێرد

حاجی توفیق بەگ

institut kurde de paris

لەلایەن مامۆستا نجم الدین ملاوەکۆ کراوەتەوە

لە ڕۆژی ٢٤ مایس سالی ١٩٥٢ م

= ١١ ڕەمەزان = ١٣٧٢ هـ

کتابخانه و شوێنی نوح
سلێمانی

insititut kurde de paris

insititut kurde de paris

insititut kurde de paris

به ناوی خوای روزی ده ری مهره بان

روژنامه ی ژیان ژماره — ٥٤٩ — سالی ١٩٢٨ م

شعریکی سیری کوردیم چاو پیکه وت له معنا که یا مه راقم ریکه وت

معنای شعره که م لێ بوو به مه ته ل نه مزانی قازان بووه به مه نجه ل

قازان قه تار به ست قولنگان هه وایی حیفه قیبله که م شه وبه ته نهایی

ده ف مو و قازو قولنگ و دراج نه مانم بو بکه به مه نجه ل و پاچ

قازان قولنگان پێ لی بالداران پێکه وه نه ژین وه ک ده سته ی یاران

یعنی که نه وان قه تار نه به ستن حه یفه تو نه نها به بێ من نو وستن

یا خو که مه نجه ل له ریز به قه تار ئاگه رم نه که ن بو مردووی نازدار

واهات جمعی قاز که بوو به قازان مه نجه لی گه وره یش پێ ی ده لین قازان

ئینجا قولنگان قولنگی بالدار نێکه وه نه هه واو نه روێ به قه تار

پاچیش قولنگه جمعی قولنگان به رز نه بێنه وه وه حتی پاچ لێدان

یعنی پاچ به ده ست قه ره ل که نه وه بو داوه ساندن به رز أکه نه وه

به مه ردنمان نه خه نه وه بیر هه ای شعری مبهم هه ای عقل و تدبیر

ایمه مردنمان ناوه به لاوه تازه عمرمان له نوێ نو وسراوه

تریاکمان پێ یه له مار نا ترسین له پیر خسته وه ی مردن وه رسین

دوای مردن پرسین نیه نه ترسه چونکه ها ته پیش لیده مه پرسه

ایمه که عمر به که م أژمیرین حه یف نیه نه ویش به ترس رابویرین

دانا له نادان باده نو سه ره گوم ها تا قوول بێ مه له ی خوش تره

institut kurde de paris

بیری دوا روژمان بۆ بهێنه فسانه نانێ وناته یه‌ک مرۆڤ له‌خوانه
قه‌یدی قیامه‌ت مه‌خه‌ره‌وه یاد بزه‌ن به‌ره‌ندان هه‌رچی باد باد
دنیات به‌م ره‌نگه بۆ چیته سه‌ر بوه‌ین و وجدان خۆت مه‌خه خه‌طه‌ر

چونکه ئه‌م دوانه ایستا فراین
که وتوونه شاخان شوین نادیارین

ژیان — ٥٤٧

به‌ر ره‌مه‌زانان ئه‌ی بترسی له‌برسی روژو و پیاوی چاوبرسی
وابرسی روژو تا ئێواره‌یه به‌لام چاوبرسی ده‌رده‌هاره‌یه
له‌ندێ بۆ ئه‌مه‌ی بڵێن به‌ روژوون کاتێکت زانی به‌گڕتا هه‌لچوون
خۆله‌ندێکیش له‌گه‌ڵ به‌جۆرێنیش تووره‌ن قه‌ی ناکا جاری وا تازه‌کوره‌ن
زۆری پێ ناچی که خانیان سووڕ ژیان ناهێنێ ئه‌که‌ونه دوا
بۆیه گرانه‌تری و نازک ئه‌رمێ ئینتخاب که‌وته ماڵی ره‌شه‌مێ
دوو معنای هه‌یه ئه‌ڵێن نازک ئه‌رمێ یه‌کێ [هه‌رمێ] یه ئه‌وێتر هه‌رمێ
خۆ ئه‌گه‌ر بێته شێوه‌ی هه‌وراڵان له‌ده‌ست کاک ڕشید یاربی ئاڵان
نه‌عره‌ی ده‌گاته شێوی ئاڵاخ نه‌تۆشی پانتۆڵی ئه‌بێ به‌بیداخ
له‌مه‌و ده‌ عه‌وایێک که‌ نه‌بوونی یه ئه‌م ئه‌حواڵانه‌ بێ توتونی یه
ئه‌ڵێن ته‌به‌قی پیرۆ ئاشتی ماڵه چاوی ڕه‌شی زۆر هێواداره‌ کاڵه
ڕه‌وانه ایستا هێوادار زۆره ئاخری وای لێ دێ ئاکه‌ونه نۆره
ئه‌و شایی یه خۆشه‌ی که‌ کردم ده‌وام که‌ هه‌ڵساین له‌خه‌و وه‌ک ئاحتلام

institut kurde de paris

[1]

خۆ ئەوەی ریگەی چەسپین نەناسم وەک سورەی خەتامەکەی بڵباسم
هیچ پارەنا گاتم تەقوەدەوە بازبەسەرکێوە نیشتەوەئەوە

ئەو قەڵەندەرەی کە بێ هیوایە
سیری جیهانی لاسینەمایە

زیانی: ٥٤٤

بەتورکی پایزکە [صوک بهار] ٥ ئەم سالنوێیەدەرکەوتئەم شارە
چوالەگوێیکەیکرد ئەرخەوان بشکوت قارچکهەڵتۆقی بەلوت وبزوت
بەڵام ئەوکارگەی نوێسەری دەرکرد لێرەوڵەگرگوک زۆرکەسی پێ مرد
ئەترسم تارای ئەرخەوان وابێ خومی جوڵەکەیدەوران شێوابێ
خێر دەروەی خێرەخوا لێدیەوە دایکی گرانی ئاڵ بردیەوە
یاخوا ئەمەماڵێ بگەڕێ بەڕاست بزشیدواوایمەیش تێر بخوێن لەماست
کەماست پەیدابوو نۆرەی پەنیرە بەدکار لەهەوێنی نۆقازان شێرە
ئاخەریلەوەی کەشێری پاکە شێرێ مەیدانەلەشێر بێ باکە
ئەودڵەی کەوەک مەنجەڵ ژەنگ دێنێ شێری تێ مەکەئەی بزرکێنێ
من تۆیکەڵەشوێنم کرد بەسەرباخەڵک ئەیخاتەژێرپێی خەڵکەڕەتبا
ئەوەی خەریکەدۆستی خۆی بخا کاتێکت زانی وەک دیوار ڕووخا
لەرچی لای گەورەواتەی ڕەوایە ئەگەرچاک نەڵێ چاکی کەوایە
ندیم نوێنەی قیبلەنمایە بەدەمبەڕۆژان ڕۆژی لەدوایە

[1] عشرەتی بڵباسی بوگەلتەوگەپە کوردوکچێکی عازەبی
دێنن دەرپێی هەردوکیان دانەکەنن کوردێکیری ڕوسیایی
نزیک کچێی الکاتەوە ئەجابەدەرکەزێی لێی ادەن الیێ
سورەی خەتامەکە

Institut kurde de paris

دڵی هیوادار خوڕپێ یە لەگەڵ ڕابەردا چرپێ یە
ئەوی ڕۆژووی گرت سەرقاڵەی نەدا ڕۆژووی ناوەند بارەگای خدا
جەژن دانرا بۆ ڕۆژووەوانان
ایستایێ ڕۆژوو ئەیەن بۆ خۆیان

ژیان: ٥٤٥ —

شەوی دریژی ئەوەلی زستان لەگەڵ ڕۆژگاری ئاخری نیسان
بەراوردی کەوەک بەندی پیران یەعنی لەباری نامێنێ دەوران
کەدانێ نابێ هیچ کەس مغرور بێ بەنەبوون زەبوون بەبوون مسرور بێ
ئەبێ دەستەڵات بەهەڵ بڕانێ هەڵسووڕێ بوخەڵک هەتا نەتوانێ
کەهەڵبژێرە ڵە قەوم وخۆیشا فوورەی نابێ بەبەردا کێشا
پەڵەپەڵ بێ لەهەوڵایە چونکەئەم حەڵە حاڵی لەدوایە
باوەجودەمە نابێ بەبێ مەعونی ئیمە نبووەچیچ بێ
کابرای [زگی][1] تۆپش نەخەڵەتابێ بڵێی حاڵی دەوری نیابێ
ئاگات لێ بوو چەندە ئەزیەت کێشا بۆ توتوون وحوتن چەندەسەر ئیشا
کەوا کەوتوویەتە ناو گەرەکەوە چاوبەستەڕەوە بەدەستووکەوە
بۆخۆت کێبی تاریخ بنووسە سەرپێچی مەکەڵەم چارەنووسە
هەرچەندە نەوای ڕاستەقیەت ڵەقوبەی دەرهەراصدات باقیەت
مقامی منیش مەیلی مینایە مینای دڵ بەردی ساحی زۆرتیایە
هیوام بەکەس نیە بێ باکم بەطەنەی بەدکارەکانم چاکم
جارانی پێشوو کەمەتڵ باوبوو هەرنیوەشەوێ مەتەڵی ناوبوو
بەندەناوی بەمەتڵ ئەبرێ بەڵام بۆهیچکەس ناوی حەڵ ناکرێ

[1] مەعالی محمد ئەمین زگی خاوەن یادەوەری کوردستان

institut kurde de paris

ژیان: ٥٤٦

هەورەشم بابە فرۆ هەڵە گۆڕ مشک وپشیلە لەگەڵ یەک ناگۆڕ
واشە وچۆڵەکە کەرویشکوتاجی پشیلەی موتبەخ وهەمینە باجی
سەگوگورگو مەڕ وآشپجی وداری تەڕ صوفی وسەگی گەڕچە تەواسیی لەڕ
بەڕۆژی شەواں جووڵەکەوآگر آغاو هەرەوەز پۆلیس وناظر
ئەمانە هەموو حکمی سروشتە تیغی بەدکاری هەربەبڕشتە
هیچکەس لەپیاوی هیممەت ناترسی کەبەدەورکەوێ خڵکی أحەبەسی
خطای کەس نیە فڵانەبەدکارە هەمیشە لەگەڵ ناأصلا یارە
ئەیەوێ عالەم لەیەک تر بەرێ دا پاڵ بداتەوە وسەرکەڵەسەر دا
ئەوکەسەشێتە کەلەدنیا دا بەهیوای چاکەخۆی بەخەڵنا دا
نازانێ دنیا لاشەی تۆ پیسەوە سەگ لێدەوڕێ داوەگۆشتیشی نەدیوە
یائەبێ وەک خەڵکی بێتە شەڕەسەگ یائەبێ هەڵکەی بەنانی کەپەک
هەرچیم دی ئەڵێی بەختی دووژمن ناپێڵی دنیا لووبقاتەمەن
ئەوی هەیشیم تی هەربەبەروشم سیریکەی سیری دنیا چەندخۆشم
هەتا بارێیاکەی هەردەڵێی کەمە خۆزگەدەمزانی کێ دەڵێ هەمە
یەکبەیەک هەموو ئەمەئەزانێ هیشتا ئەسیری جەهڵ ونادانێ
بەڵام لەلامان بۆبەئەفسانە عشقەوسوتانی شەمع وبەروانە
بەندی پیرانم هیشتا لەبیرە ڕۆژی نوسیوی ئەو پیاوەپیرە
دەوڵەمەند پارەی بەکەس نەداوە ئەوهەموو خەڵکەی ئیوالەدەواوە

institut Kurde de paris

هەر ئەوەندە ریتە و هەر ئەوەندە یە
ئەم یەندە بۆ من هەر سەرایشە یە

ژیان: ٥٥٠ —

من خۆم زستانم بۆیە خۆش ئەوێ مارو دووپشکی تیادە رنا کەوێ
عاقل لەکاری خودا تێ ناوە مارو دووپشکی بۆچی دانا وە
ئەوەی سەیرە مار دووپشک نەبینێ دورە بەرەدا دۆشی دانەبینێ
پێچی ناوێنی لێی دریژ نەبێ لەترسی دووپشک خول وگێژ نەبێ
دووپشکیش ئەرکی تا نەوەی سەری پیوەدا یتر رۆحی دەریەری
ئەم عداوەتەی زیندەوەرانە هەموی بەحکمی سری یەزدانە
سەگ بۆ پشیلە، پشیلە بۆ مشک آدەبۆ آگرو آگر پۆشی وو شک
تا نجی بۆ کەرو یشک کەرو یشک بۆ بێتا بۆیە ناکۆکن لەگەل یەک ئێتا
جووجە لەیش لەگەل کەچەلە نەبێ بی میراتە بەگزیە کدا هەلدەچن
ئەم تیک هەلچوونەو شەرو هەلدایە بۆ بی علاقەوەک سینەمایە
چەندخۆشە هەروالەدور بەروانی نەچیتە ناویان هەتا اتوانی
یالطوی قناعت بکەیت بەبەرتا لیفەی تەمەلی بدەی بەسەرتا
ئەمابەشرطی خەیالی بەروەربێ لەئەوجی خولیا مرغی تیژبەربێ
قصرو قصورو اوتومبیلت طیارەو ئەسپەتەختی سرفیلت
ئەلوئەلەوی تەلەفوونت بێ لەژن وشراب تازەوکوونت بێ
[ئوم کلثوم] تبەرادیۆ لابێ هیچ پیوپستیکی ترت نەمابێ

institut kurde de paris

بە لاّم ئەو خەمەت دایم لە یادێ آخۆلە پاش خۆت کێ بە جێت شادێ
بە مەم آخەوە بێ هەناسەت سواربێ رۆژی زیندە گیت بە شەوی تاربێ
تا دوکتور دێن روحت دەرچووبێ هەرچی کرابێ فائدەی نەبووبێ
تا بووت، بۆت بێ بە اوتومبیل کە چوبێتە ژێر خاک دامان و وزێل

لووتت لە بەردی ئەلحەدبکەوێ
نێدەگەی جێگای ئەصلیتەوێ

ژیان :- ٥٥٧ —

بە سەرنەتاشین ناچێ قلندەر بە آوینە یەک ناچێ سکندەر
بە تووڕەبوون وگلاو خواردنان ناچێ قوماندان تانە چێیە میدان
سوارهەتانە گلی ناچێ بە سوار پیرێخ نەکوتری ناچێتە بازار
تا تینی گوڕەنە بینێ تەواو بەردی رەق ناچێ بە شوشەی گلاو
تا تۆی هەورامی بارگیر یکی بوو لە ناوکەڵواردا بە یەکەم دەرچوو
ئەگوتە یەبادەی ئێمە بارانە پاڕەبارەی رەزمی شەهریارانە
تا رۆژی کەوتە ناو تێیی سوار دەرنەچوو دواکەوت وەک کەری ژێربار
بانگی کرد یاران یا بوودم وەستاوە محەز هەرەنی یا مادەگاوە
تۆیش کە کەوتیە سەودای خودبینی خوت لە آوێنەی دیۆدانەبینی
تاگێژەی گوللەت نەیی بە سەردا تاراتنەفرێنێ بەدەشتودەردا
قەدری وێرانەی عەجوز نازانی لەهەموشوێنی لەردی مەیدانی
کە بە چاڵوچۆڵ چووێتە سەرکوڕەی ئیتر لە دوستی کوێنا پرسی

institut kurde de paris

ئەوی لە دیدەی خەڵک دائەسکوێ یە بەڵێ کەس نازانی ئەصڵی لە کوێ یە
هەندێک کە دوێنێ قسەیان خۆشە کە ڕازیان دادا دڵیان بە جۆشە
بەڵێ ئەم لاوە ئەولای خۆیان نارواتن صافیلکەی خەڵک بە دوست ئازانن
تا، بیادەی غیبی لێیان ئاگۆڕێ بێ ئاجل لە پڕ ئاکەوێ نە گۆڕێ
گۆڕێ بێ بۆچی قسەی سووشی ئاکا بۆ پی کە نێنێ خەڵک خۆی تووشی ئاکا
دەردی جوانی یە پیوەندی پێی گۆڵ بە ئای زبانە قەفەسی بابڵ
مەکنی مشکی ورزی دیوارە ئەبی بیزانی مشکیش گوێی دارە
گوڵم دی لە ناو کۆمەڵێ بێ بەخە لا ایان کۆلاندوگەڕی لە دڵا

وەتم چیە کردوە وائەتوو تێنێ
وەتی پیلەیم لە عەرشی چڵا

ژیان — ٥٥٢ —

ئەژدەها کاتێ هاتە هەڵکێشا تەوقی ئەلتونی دەکەوێ بە نیشا
چنارکە زل بوو ئەو سایەی بڕێ هەوادارێ بۆ داوێنی بچڕێ
ئەتەوێ بە دڵی ڕەڵ کۆڵ بێ تەوە دوعای بۆ بکە زوو بەرز بێ تەوە
گوناهەوەک زرێ لە بەرئەکرێ ڕێی کاری تێری دوعا ئەبڕێ
خوا ملائیکەی شەرمی دانا وە کە چی لای بشر بە دڵی ڕەنا وە
عزرائیل هێشی هەرگیا نەکێشا کە چی خادمی عەرشی ڕەحمانە
خێر و شەڕ هەموی بە دەستی خۆیەتی نە فام لە ناو دا چڵۆ چۆیەتی
نکۆت هەڵ مەکێشە ئەی زەرەر بینەر بە ئازایی تۆنیە ئەم ئێشە
تۆ، گەمتەکیکی ناچیزو بی کەڵک دەستی قودرەتە ئاتەها وێتە خەڵک

institut kurde de paris

که ئێژه‌ د و یستی له‌ کۆڵ بی‌ ته‌وه‌ — به‌ ئیزی‌ منداڵ ئه‌ تو ئێیته‌ وه‌

چرایێکی نور خواهڵی گیرساند — نه‌خام خوه‌ی لێ کرد ریشی خۆی سوتاند

ئه‌ توانن مالت له‌ ده‌ست وه‌ر گرێ — ناتوانن ریگه‌ی لای خوات بێرێ

ئه‌ وه‌ ده‌ وڵه‌ تی لیت نادزی عالم — ئه‌ وه‌ی له‌ شه‌ رت لانه‌ دا حاڵم

مه‌ تانت وه‌ فا و عزمی تێدایه — ئه‌ وتێ ده‌ یه‌ ری و زیخ له‌ چێدایه

منداڵ له‌ سه‌ ر خۆپی ده‌ گرێ و ده‌ روا — به‌ ر سیله‌ به‌ صبر ئه‌ بێ به‌ حه‌ ڵوا

باخی چوار باخی حه‌ مد پاشام دی — ایستا خه‌ ویکه‌ بوم نا ئێته‌ دی

چوار جلد تاریخی ایلێ زکی بگ — نامری و نا روخی به‌ زوری فلک

حاجی به‌ گیشی بوو به‌ وه‌ سیله‌ خێر — ئه‌ و آوه‌ جوانه‌ ی اخۆینه‌ وه‌ تێر

ایتر بزانێ له‌ وه‌ ده‌ وا کام پیاو
آثاری خێرمان بۆ دڵێ ئێته‌ ناو

ژیان — ٥٧٥ —

ئه‌ و جله‌ ی ده‌ وڵه‌ ت ئه‌ یکاته‌ به‌ ر پیاو — دا که‌ نرێ رووتێک اکه‌ ویته‌ ناو

خرقه‌ ی زانستی زحمت ئه‌ درێ — سامه‌ گه‌ ر، گومرک هه‌ ناسه‌ ی بێرێ

اخلاق آوینه‌ ی علم و شروه‌ ته‌ — به‌ بێ آوینه‌ خۆ دیێ زحمه‌ ته‌

ئه‌ و آوه‌ خۆشه‌ ی کانی آسکان — زۆرمان دی که‌ دای له‌ ده‌ ستو که‌ وان

سامه‌ گه‌ رکه‌ سی سحر حلاڵ کا — سحری ئه‌ و آوه‌ به‌ نۆێژ بطاڵ کا

جه‌ نده‌ لی، دانی له‌ سه‌ ر کاریزی — به‌ قڵ او حێ] خۆی پاریزی

یه‌ خه‌ ی جنۆکه‌ به‌ سۆزێ به‌ ستێ — ئۆساچاڵۆ چۆ بۆ خوا ئۆه‌ ستێ

institut kurde de paris

باوەڕ جودێ لێن لە رمضان دا جنوکە چیسن لە پشت کێوانداڵ
بە لاڵم هەندێ گیان ابن بە انسان انسان بە وانە اکەون بە نیسان
خۆزگە بە حکمی ایمان و قرآن لەهەر بە رگیک دا ئەبون ئاسمان
چاکەو خراپە هەموی بە خوایە بازاری بە دگۆ زۆر زوو کۆتایە
هەر خلقی چاکە ، کە هیوای پێ بێ پاش مەرگیش ئەڵێن رحمتی لێ بێ
سەرماتە زاندتی لەشت دەئێشێ گەرماعارەقی تەزوو دەکێشێ
تاگەرمانە بێ سەهۆڵ بێ فەرە زستان ئەچنە بەرآگر بەدەرە
هەورخرطومی ئەخاتە دەریا بەباران زەوی پێدەکا ! حیا

زەویش سەنگی خۆی ئەکا بە کێلگە
دەخلت ئەدا حەق تۆ ، تۆدی تێکە

عقل بەگەورەو بچوکی نیە کاری دیوانی بەربووکی نیە
لەسەرمالی خۆت حەزکەی بەبەخشی کەمالی دیوان بەخشی ئەلخشی
بەدەستی تۆچاوکارت پێنک نایە دەختی واهیە بزەما بەرنایە
کەرویشک کەئەوێ زەق زەق ئەبینی کەدیاردیت لێ کرد چاوەکەتۆچێنی
لای وایە کەخۆی چاوی تۆدچا بێ ایتر راوکەریش چاوی لەدنیا بێ
گاتێ بەحەل حەل تانجی کەوتە سەر کەرویشکەخەوی بۆئەبێ بەسەر
ئەی ئادەمی زاد بۆ بارووبێ گوشت لەم گیان دارانە بوچ اکەنی پوشت
ئەوکەسەی چاوی لە بەرێل تیرە گوێرەکە یەکەم بە پەموفیرە

له موصل ژنیک هه‌لاجی نه‌کرد — چینچکان چه‌کی بۆ که‌وان نه‌برد
تی فکریم هه‌لاج هیچ گونی نه‌بوو — ضرب المثلمان به‌درۆ ده‌رچوو
هه‌رله‌وشاره‌دا پیاوه‌تیشی ده‌ریت — وه‌مزانی عیبه‌لێوی خۆم لێ گه‌ست
که‌چی ته‌شی ریس لێره‌ هیندۆره‌ — له [ڕکه] کۆژیش ناگاته نۆره
که‌وتوینه‌ ده‌وری عیب نقطه‌ی هه‌یه — چاو وردبه‌وه که‌ بۆنه‌ که‌یه
[ح]ی تحسینمان نقطه‌ی له‌ژێره‌ — نه‌وی پێ فێره‌ هه‌میشه‌ تێره
نه‌مانه‌ عقلی بیسینیانه‌ .. — ئاش نه‌وانه‌یه‌ نه‌مرۆ له‌خوانه
مادام که‌ پاره‌ نه‌لێن عیب بۆشه — هه‌رچی بۆ بکرێ دیاره‌ که‌ خۆشه

ژیان - ٥٦١

هه‌ندی که‌س خۆیان کردوه‌ به‌ ژاپۆن — ده‌ست نه‌وه‌شێنن بیت الین یاردۆن
تۆیش که‌ له‌وانه‌ فرسه‌تت زانی — پیاکێشه‌ ولێی منیش نه‌مزانی
کیسڵ دووپشکی نه‌یه‌رانده‌وه — چۆزی له‌شتی هه‌لچه‌قانده‌وه
پرسی چی ده‌کرێ هه‌ی به‌دکرده‌وه — دوتی چۆزی خۆم تاقی کرده‌وه
دڕۆیشی نه‌کرد خۆی اصلی وابوو — نه‌گێته‌ کێنی چی له‌ دڵا بوو
به‌دووپشکیان دوت زستانانی بێنن — دوتی زۆڕ قه‌درم اگرن به‌هاوین
بۆچی به‌دووپشک بڵێین بێعاره‌ — هیوامان هه‌یه‌ زستانیش دیاره‌
له‌بۆچاوی به‌رازی باوه‌ — یه‌کانه‌ی نه‌م لاهێشتا هه‌ر ماوه
مشک و به‌رازو کوڵه‌مان زۆره‌ — هیندێ انصافی نایه‌ک به‌ نۆره‌
زه‌رده‌وانه‌ یه‌ک اگه‌ر بکوژی — خورمای شیرینی بهشته‌ مژی

Institut kurde de paris

زەردەوالەی ئاوروژاند بوو خوا پاراستینی شاریان لێ تێک چوو
فیشەکی هەوازووی کوژیتەوە فیشەکە شێتە لێت نابێ تەوە
جاران بۆ مبایان نەبرد بۆ ماسی خوای ماسی بۆ مبا کەوتە کەماسی
قەشەو مالوم و گەچ و گەچ ناسی کەوتونە کورەی مەلای هەیاسی
زەمانێکیش بوو کە ئێستا بۆ مبا بەندنەدەبووی تا بەندەرگەی بە مبا

ئیستا ئەو هەورە نەماهەساوە
لەعنەت لەو کەسەی لە خەڵکی داوە

ژیان — ٥٥٨ —

خوا کە شەوێنێ وڕۆژ بهاتەوە بەردەی تاریکی دانەداتەوە
مەبەستی وایە کە بۆ بەیانی رۆژت لێ بووەوە قەدری بزانی
هەندێ بەتینێ یاخۆ بەقینێ هەم شەمەکوێرەی چاوێنا نابینێ
هەندێ وەک جاوی نەشواوبیسن خەرجی شیاکەو کوتانی لیسن
هەر قینەت هەڵسی وفنجانێ بشکێنێ بۆ بیالەیێکی چا دادەمێنی
خۆدڵ شفاندن لەوە خراپ تر رۆژێ نەکوتن وەک جاوی گازر
خۆزگە بیاویش وەک شەراب بوایە بەکۆنی شتەی زیاتر بدایە
کە چی من کۆن بووم بووم بەسەرەوبیر پیم ئەڵێن [أخرج یا زوج الکبیر][1]
سالەوسالّ زەوی نووێ نەبێتەوە گژوگیای لەگەڵ نەبوژێتەوە
کەزستان رویی ایتر نەوروزە بلبل لەعشقی گوڵدا بەسۆزە

[1] — جارێک لەمدیری معارف رشید کاباں أیرسن الین بەعربی
بەپیرەمێردێ ئەڵێن چی اویش ئەڵی [زوج الکبیر]

institut kurde de paris

بەشی دووەم سالمان لەنەورۆزدایە — یا اللە کورەوکال ساوەرنەکایە
محەرەم سەفینە وصەفەر داوایە — هەرڕەمەزانە [١] جەژنی لەدوایە
خوا قەدری، قەدری خستەڕەمەزان — وەک کوردەنەیکەی بەخواستی ژنان
با مانگی چاوی شەیتانمان کوێر بێ — لەناوخۆماندا پیشمان خێر بێ

ئەگینە تەوری نادر ئاوینە
بۆ گوشت بەخۆلە حەقەوەسینە [٢]

[٢] ئەی هەندی کەس مەنالەپیری پیشینان دەڕەچینن بی مەنالبین

ژیان — ٥٦٢ —

عەکسی یەکتری صەفەر وخەساڵ — لەباش [٢٦] ساڵ وابون بەهاوسا
بەهار و ڕەبیع ئەوانیش هەردوا — وەک ئیمەو ئەوان پیکەوە دەڕوا
نیسان سەرەتای دروێ، وآخری راست — زۆرجێگەیەک ئەخاوەک کەنگرەماست
لەبەحرادانەی لۆلۆی منثور — لەگیوا قەترەی گەوهەری ساپور
لەشارا کەوتەسەرچەرەی عەبوس — ئەبی بەمبعوث بەبێ چارەنووس
ذاتاً مبعوثی بەچارەنووس — بێی ناوێ بلێین زبانی لووس
زمانی لووسی وزەمانی لووسی — گەلی حیاتی تاریخی نووسی
ایستازەمانی بی زمانی یە — دووزمانی ڕووی لەزیانی یە
ئەوکەسەی کەبێ هەڵمەتەکاس — هەڵی دایەدەست هەڵمەتەکاس
ایستاهەموکەس بەمام بڕیندارە — هەرچیەکت ئوێ لەلای عەطارە

سالی ١٩٢٧م مجید یاقوبی کرکوکی متصرفی سلیمانی بوو زۆر خراپ بوو ڕۆژنامەی ژینی داخست کوڕی سیمای نیشتمانی وخانوادەکەیان دایە بەر تفەنگ ناچار استقالەی کرد دوای او حاجی ڕەمضان پاشا بوو بە متصرف هیچ ڕۆژنامەیەکی نەکرد

institutkurde de paris

سیزده‌ی زیاده‌یا به‌ پیره‌وه‌ نارد به‌تالیه‌وه‌ چون شیرینی‌یا خوارد

طلسمی جامی چل کلیله‌یه زبانی دانا به‌ کلیله‌یه

هه‌ندێ که‌ به‌ ردیان نایه‌ سه‌ر مه‌لوّ له‌بێ بالّه‌ گان ئه‌بن به‌ هه‌لوّ

هه‌ندی وه‌ک ریوی کونیکی ده‌شکه‌وت هه‌رگ ئه‌بستی ئیکا به‌ ئه‌شکه‌وت

تانی معاویه‌ و نوێژی پشت عای که‌ شه‌ریش قه‌وما به‌خوره‌ سه‌رکه‌لی

هه‌ندێ ده‌جاکه‌ی که‌ متیاریان پێ‌یه

له‌هه‌مو دێزه‌ی چیشتا ئسکوی‌یه

چیرۆکه‌ نۆ

ناویری بلێین به‌ندی پێشینان له‌ترسانه‌ لێین چیرۆکه‌ی ژنان

خاتوزه‌هره‌ چینی چاوی کرد ئه‌ویش له‌باش ئه‌وزوو تێگه‌یشت بۆ خۆی

ئه‌جا که‌وتنه‌ بۆچی پیرێژن هه‌گری پیرێژن ڕیوی کرده‌ کوێ

به‌فرو هه‌ڵه‌ کۆک به‌ بای نه‌هێنی له‌لای چه‌رخی پیر که‌وتنه‌ خواز بێنی

که‌چی به‌فره‌که‌ زوو توایه‌وه شایی ئه‌و چوونه‌یش هه‌روا مایه‌وه

هه‌رچه‌ند له‌ تاسه‌ی دوری نه‌وروزا به‌گڕی بێ گڕ دڵ هه‌ڵیروزا

به‌ڵام قه‌یدناکا خۆهه‌ر بارانه نیشانی سێرانی گردی یارانه

[بواسان داوریل] ئه‌واهاته‌وه خۆمی جوله‌که‌یش شێواوه‌ته‌وه

هه‌ردووکیان بوێره‌ویاکه‌م وه‌ک نه‌وروزێکه‌ که‌وتبێته‌ شه‌رم

پێش نیسان هێنده‌ دڕۆکراوه هه‌مانه‌ تڕی وای تیا نه‌ماوه

گنگڕی ده‌شتو شاخ پێ‌گڕیوه دنیا بوێمه‌ ماستی مه‌یوه

دوّ هات بره وی ماستاو نه ماوه ته شی رستنیش وه ک ریسی خاوه
بسم الله مان کرد به دلیکی صاف جنو که هه موو روویان کرده قاف
هیشتا نه مردوم نه یان ناوم گوّرد هیم نه لین مردووی به شی زیندوو خوّر

تیّ نه گه یشتم به کیّ یان زانیم
ره نگه وا بزانن که کوله نانیم

ژ — ٩٦٦ —

دووره شخارهیه ری پیاوه خوا یه کیکیان هه وه س یه کیکیان هه وا
که سه ر دوربنی له هه ردووکیان وه سه رکوتیان نه که ی کارت ته واوه
دووهاره ی ضحاک له واو هه وه س بوو دووهه م دووه لین روح و نفس بوو
به هه وه س دلّی خه لکی نه شکینی به هه وا سه ودای به رزی نه نوینی
که دلّت شکاند دلّ شکست نه بی که زوریش غیرت دوایی به ست نه بی
که واته ، واته ی هیچیان مه هیلّه خوّت مه که به گای ناو نه م دوهیلّه
خانووی دووسه وم که دیته به رزه که وتنه خواره وه ی به ترس و له رزه
به لاّم یه ک سه وم له زه مین دایه له وی پیش که وی هیچت لی نایه
موقعی به رزیش عینی ماده یه که که وتنه خواری مه رگ ئاماده یه
نه وه ی که کاری به سیاسه ته دوایی کاری به سیاسه ته
آیة الکرسی و سه ردی کورسی یه قل هو الله دوعای سکی بی سی یه
آیه ی سبعو ثیش له قرآنایه [یوم عظیم] ی بوّیه له دوایه

institut kurde de paris

دەردیای تازە بوماموردا هات کوتوپڕە وەک مەرگی مفاجات
داری ئاگری هەبخەرە بۆخۆر قەبرەڵ کە ئاخری دەکەوێتە گۆڕ
لەگەڵ ئەویش دا نفس زۆرداڕە لووتی لەگوشەی قناعت خواڕە

تەسکینی نادا شیطانی خەوێ
بۆشەویکیش بێ زاوایی ئەوێ

— ٥٦٥ —

بە یەکیکیان گوتیان وێکی چاکە بۆیە پێی ئەڵێن کەشیری پاکە
ئەم شیر پاکی یە بە دوو معنایە هەرچەندکە نکتەی وابێ معنایە
یەکیکیان شیری بەرداکێتە ئەوی تر شیری حکومتی یە
شیری حکومت دەستی هەرکەس دا وەک یەک دەبڕێ دوژمن وبرا
حقی خەوی نادرێ بەکەس ئێش نادرێتە دەست ستوبێ ناکەس
دەستوری ڕێگەی قەدبڕ دوو حرفە حکمیکی وایە حکمتی صرفە
ئیش بۆ پیاونابێ پیاو بۆ ئیش ئەبێ ئەگەر وانەکەی سەرت توش ئەبێ
بە هەڵم بە ڵم بەسەر پای دووەم ئینجا میزانی کارئەبێ قایم
ئەو تراژۆدیەی کەواسەرئەکا کێ بە کێشانی ئەوباوەرئەکا
بەردیکیان هێنا کەبەردەبشکە دیویکی تێدەرە دیویکی ووشکە
من ووشکم ویستویە کێکی تێدەرێ هەڵماندا تێدرەهات ئوێی کەوتەگەرێ
باوەجود ایستە کەم کەس تێدرێنابێ ئەوی تێدرێنابێ گوێچکەی کەڕئەبێ
دنیا وەک خەتەنیزینی وایە بەشەقی یەکی دێتەوەکایە

ئەگەر تەندورە پڕ بە شەق بێ دۆرێ یەکێ شەق دە خواوەند گۆرێ
ئیستا ئەمانە باویان نەماوە گەمای بەفۆشی وا بە هەواوە

بزانێ سێبەرێ خاتەسەرکێ
سەرەدێزی طالع بۆکێ دێتەرێ

ژ — ٥٥٨ —

ئەم خەلکە بوێرستان دڵ نەرمە بەزستان خاکی سەرۆستان گەرمە
خاک دایکە بوێ بۆمان دڵ سۆزە ئاگر باوکە بۆیە بە سۆزە
چی بکەیت باوکمان جنێوی خێنە دایک بەدەستەوە دایم غەمگینە
مەلێ کە ئادەم حەواتە فڕێدا خوێ وانە بوایە چی دەکرد حەوا
ئەوی بە قسەی ژنێ تە فڕێ خۆ ئەوە پێی ئاڵێ فقیری خوا
لەرچی بە عەقڵی خەڵکی تردەکا مەقسەس بەزۆری پەنجەکاردەکا
بە ڵاڵم شەیتانی إنسان إنسانە بە ئاغام باخام تەفرە ئاسانە
خۆزگە ئەوانەی پێشیان وایە جارێکیش جارێیان بۆبدرایە
نوشوستت نابینی لەگەڵ پیاوچاکا کەچی ئەبینی کەس ڕووی تێ ناکا
کەلای هەمەزی قسەخۆشکان غیبەت خۆشترە لەدەنگی قرآن
مانگی ڕەشێ مێ شکەر بەسەرچوو مەرمیاوەمەرمیاوی داوەمانا لاچوو
دەرخۆنەی سەری دێزە لاچوو ئەڵێ پشیلە سورکەنی کردوە
سەگ لە پشیلە بەوەفاترە کەچی پشیلە قەدری زیاترە
چەند خۆشە لەگەڵ یاری باوەفا ڕابوێری دایم بەڕەوق و صفا

institut kurde de paris

گەردی چلۆچۆت لەدڵ نەنیشێ بادۆڕەباری خەفەت بکێشێ
هەزار بانقەنۆت نەوە نایێنێ
دوستێ دڕگیلکت لەپێ دەربێنێ

ژ — ٥٦٤ —

پەندی پێشینیان نالەی منصورە لای هەندێ کەساکفری مشهورە
لەلای ئەهای دڵ دۆڕی منشورە ئەم خطا سورەلەخۆمان دورە
ئەلیێ هەوری سۆر بارانی دوورە تەپ لەتەندوورە، لەشارەزوورە
کەچی خەلک ئەڵێ !! خێرەوتەندوورە بۆ چیلە نیە ایمەی منظورە
هەندێ شەوەگەر بێم سەگ لورە کێ بەوسەگ لورە لێگ بەرەوزوورە
دیسان بێم ئەڵێ چەندبەفتورە نالێ صدسالە ئەبەشهورە

+ + +

کەبرایێک هاتووەلەزیم ئەدوێ [1] وتمان بلوێرە کێ ایگرێتە گوێ
زیم ئەوەتەشیوەی سمعی بێ خۆی بوێتێ نفعی جمعی بێ
گەورەئەوەتەخۆی بەخاک بگرێ وەک خاک مردوی خوی لباوەش بگرێ

+ + +

گەورەوادەبێ کەبەرەنجی شان کوێی بکاتەوەو بیدابەمیوان
باهیچ میوانێش ممنونی نەبێ بیداودەربەستی ممنونی نەبێ
زورمان دی وێستی دوستی خوی بخا کاتێکمان زانی وەک دیواروخا
هەندێ لەخۆیدادەست بەتیلاێ هیچ نالێ روژان روژی لەدوایە
باوەڕوا کردمان بوەیشی بەعیان باش نەبێ خەڵک لێ دێتە زبان

---

[1] مەبەستی [شێخ مصطفی اغندی گولانی] یە کەدوتاریکی لەروژنامەی ژین دا
نوسیبوو لەژێر عنوانی [زیمی حقیقی کامەیە] ن ٠ م

institutkurde.de/paris

بەدە چاک ئەبی چاکی بنوێنی نەک بەخەمەوە خەلکی لابنوێنی

خۆزگە ئیمانی بێ مەعاش نەبوو
ئەوسا ئەم خەلکە بێ تەلاش نەبوو

ژ — ٥٥٦ —

دنیا گشت رۆژێ بەرگی ئەگۆڕی کەسوی تازەی کرد کۆنەی نەتۆڕی
میردە تازە کەی سەیری کۆن ناکا هیچ بەروای نیە ماچ و بۆن ناکا
نازانی کە بەم جانتوسودایە بەکێک تری لە کەمین دایە
لەم ئاڵوگۆڕەدا تۆ هەرچی دەبینی هەرچی دەبینی هەر نیوەزەرەیە
بەم حاڵەیشەوە هێشتا بۆی شەیدایی بێسوود و نابوود سەودایی
بەدنیا ئەڵێین چەند بێ وەفایە هەرچی کەدەستی بەێتێ دنیایە
ئەوی تەشی مان بووە ڕست دوێنێ ئەمڕۆ نابینیت کەوتە کام شوێنێ
ئەوی لەشوێنی ئەودێ پێندەگا ئێستا بەخێ چاوان پێندەگا
ئێمەبە ئاخلاق لەپێشەوە باین کەلەناوخەڵقا بەحورمەت بژین
ئەگینە کەهاتە ماستاو بفرۆشین کەمانگا نەماچی تر بدۆشین
ئەشێ وەک دەرەخت بەڕەگوبن بین بەقوەت کۆیری چاوی دوژمن بین
نەک وەک گوڵەژەن لەهەومانێ دەربێی ئەبڕوەتا لەپێ دامانێ
خۆ دیواخانی ئیستای ئەم سەردە یاغیبتی خەڵک یاخۆقومارە
ئەگەر نەبێ وەی صاحب دیواخان نایەڵێ ذەمی خەڵک بێتە میدان
خۆ هەر ئەوسا تەی کە غیبەت کرا بۆخاوەن غیبەت بەدیاری بڕا
ئەگەر ئەم حاڵە ایتر بەس نەبێ هیچکەس بەهیوای دوستی کەس نەبێ

Institut kurde de paris

ژ — ٥٦٨ —

دوو جانباز تیکڕا چونە سەرتەناف — لەگەل یەکتردا کەوتونە مصاف

بزانین کامیان بەردەبێ تەوە — تەنافی بەختی ئەڵەرێ تەوە

ئەوی کە پێشەی تەناف بازی یە — ئەوە ل هەنگاوی دولت خوازیە

خۆئەو بابی یەی کە بەرزئەفڕێ — هەرخۆشگانی خۆی پێ ئەبڕێ

دنیا هەنگوێنە و ئێمە وەک پشێن — لێی نابێ نەوە هێندە بە کێشێن

ئەبینین بە کێی پێی تێکڕا وە — هێزی تەکان وجوڵەی نەماوە

ئێمە خەریکین لەویش تێ بڕین — خومان بە دیاری بۆ مردن بڕین

من خۆم لێم بێچون اهلی مدینه [ناموسیە] یان لابۆ بەشمینە

لەوێ مێشوولە ناوێ ناموسە — لەزۆرچێشی ناموس زبانی لووسە

سابۆیە لێرە وەک یەک مێشوولە — حەیندی ناموس وگێڕەی مێشوولە

لای جانفرەیی رەشەوئەمێش لەوقوتە — قضای دێزەیە وا کەوت لەگوزە

[ولاتزروا] حکمی نەماوە — بەئاغانانی نۆکەر بڕاوە

هەرکەسێ پیادەی خۆی دامەزرێنێ — ئەسپ سەندوەرە شەق ئەبەردخێنێ

بە بابی بابی کە کەرسوارەبێ — پیادەی بێ ئەبدۆ بۆیە هارەبێ

من پالطو کەی خۆم هەڵگێڕایەوە — ڕێی نەکەوت پێوەی ئێمە ئایەوە

ئەبینم پالطوی خەڵکی رەنگ رەنگە
وەک کوردەکە چەڵ وو شکۆ برنگە

ژ — ٥٦٧ —

ئەوسا کەڕێوبان ئەبووە بەقوەوە — وردە شاتری اکەوتنە سەرەوە

[خۆ ئەچون] بووڕێی شەقی دوور بوو — دووەدەست بەنالەبۆ شارەزوور بوو

institut kurde de paris

ده‌ستی‌ی مازووی‌ یاگه‌زۆی‌ ئه‌کرد که‌م فرسه‌ت له‌دووی حه‌وحه‌وی‌ اکرد
دوایی که‌ئه‌وان ئه‌گه‌رانه‌وه له‌شوێن حه‌وحه‌وکێش اگه‌رانه‌وه
به‌دیاردی دیاردی ئه‌بوبه‌هه‌را کونه‌مشک ئه‌بوبه‌کوشکو سه‌را
ئێستاهه‌م هه‌موو سه‌له‌فه‌ئه‌کرێ نادی ایجوون وقه‌یار نابرێ
ئۆتومبیله‌ وولاخ نه‌ماوه قه‌یار بۆ پیادی بێگانه‌ باوه
نالێ به‌ندی که‌وتووه‌ستاوه‌ستای گه‌دا هه‌ندێ له‌نالۆله‌ بزمار ئه‌دا
روژیکیش ئه‌بێ به‌کۆلکه‌ بزمار ده‌ستی کۆلی سوار بێ کۆله‌وار
سه‌رده‌می کلکیادی کرد به‌بهانه وا ئێستاسوده‌ی کلک هه‌ڵگیرانه
مایه‌وگه‌رمی گه‌زۆ بارینه‌له‌کێ ده‌نیشێ مێشی هه‌ڵهاوینه
له‌سینه‌ما دا بوم ده‌وره‌ی زۆر که‌باسی باوه‌ فیل آمدی بزور
که‌ئه‌تاکوت فیلی یه‌ک ده‌ست آمده‌ بۆده‌ست هه‌ڵگرێ یه‌کسه‌ر آماده‌
لپاسێ یه‌کده‌ستی یه‌کده‌ستویه‌کیا واهات وکورسی یه‌خێتی پی چه‌سپا
زۆریاڵ لاخۆشه‌م جرتوفرته‌ به‌لام آخ هه‌ودای هیوازۆر کورته

هه‌ر وه‌ک کورتانی که‌ری جه‌جاڵه
به‌شه‌وئه‌دروێ به‌رۆژ به‌تاڵه

جالینوس ئه‌ڵی تاقیم کرده‌وه هه‌رقه‌ومێ ناسرابه‌پێی کرده‌وه
هه‌ندی وحکیمی فرس وتکبر تورک واطاعت ئه‌رمه‌ن سفره‌ودر
عاره‌بی به‌ڕی وهیوان به‌روه‌ای کورد وآزایی به‌مال وسه‌ری

institut kurde de paris

جەشنی صداقەت شاهی وشاعیرەت ملاو چرۆکی زەنگی وحماقەت

کۆرت وفتنەیی دریژی بێ هۆش لەدوو جرگان بوو شێخی نوێژفرۆش

ئایین وأوینی موزەردی چاوگال شەهرەت بەرستی رەشی رووبەخال

~~جوولەکەو حساب~~

گویرۆ حافظەم جولەکەو حساب بەرنگ وکەساسی دەولەت وشراب

جاف بۆ زیانی هەموو ندبۆشەر شێخ وتەفرەقەزەنگەنە بۆ گەر

پشەو رجەنگاوەریکن ویکن شوان ودزەیی لەناویان نەکەن

بانەیی دەلێن أصحابەکۆڕن

چوەیلی ئێستا قامکەدەمژن

کەدوژمنت کەوت تۆپێی بیامەنێ زەبون کۆزەمەبەلای خوالامەنێ

سەرمایەت بۆ خوت زەکات بوخودا مێوکەبێ بڕی چاکتر بەرێدا

زۆربەسەردۆستامەیی خزمەت تانەیدەست لەتیری دژمن بدەت

راستەدوو میوان لێکیان خوشنایێ بەلای خانەخوێ لەهەردوولایێ

توچاکەبکەو بیدەبەآوا خلقیش نەزانێ لای خوانوسراوە

کردەوەو ایمان هاتونەنوستە گەورەآدەی رشت بچوک پێی لێخستە

کەبادەرت بێ هیوانیشت نەبێ کەبێ باوەڕبێ چیت دەستنەکەوێ

هەم بیاوی دنیا هەم بیاوی ڕێی خوا

وەک یاردەی ناوجۆلە دوولانەخوا

ژیان - ٢٩٤ -

چوار کتیبی خوا چوار پەندی تیایە — کە گوێی لێ بگری وەک کیمیایە
تورات و تووبە قانع بێ تێری — زبور و تۆبە بێدەنگ بێ شێری
ئینجیل و تۆبە تۆدەرکەنارە — لە دڵە خوریەی دنیا رزگارە
قورئانی فرمویە پشت بەخوا بەستە — ئاتخاتەری ڕاست ئەو سایە بەستە
دوژمن بەچاکە ئاشت دەبێتەوە — سەهۆڵ بە ئاوی گەرم ئەتوێتەوە
کەلەگەڵ بەدا هەڵبێی وەڕانیشی — وەک شەکرلەجێی ماتەرهەوەدەکێشی
ئەمەندەوێڵی بەرگ و خۆراکیی — نازانیی خومان خۆراکی خاکیی
کەووتیان مەکەهێشت گیرتەبەین — حرام بەتامە بۆ شیطان ئەژین
شیطان هەڵنوێنی لەدەم ماندا هەڵبێ — بۆیە ام خەڵکە بەکژیەکا چێ
ئاردی ناودرک چۆنەوان ایرە — فڕێدو دوودەستەی دوستەهەڵبژێرە
پیاکەوەناروێن لەڕێی ڕاستەوە — خوانەخوەبگری شاری گواستەوە
بناغەی ایرە سالی دووسەدە — وادەردەکەوێ چاکەکەی بەدە
ئەگینەکەشارەقەڵاچوارانبوو — دوازدەسوارەیامەردی مەیدانبوو

ایستاکەمەیدان سەروگوێڵاکە
هەرمردەمردەشەردی سەرڵاکە

ژ - ٢٧٤ -

گاڵتەی منداڵان هاتەوەکایە — بۆمەقۆمەقۆبووبەسەرمایە
وابەیاری کۆنی گاڵتەیەکەیی — لێمان زوێرمەبن ناوی کەس نابەیی
بەگەنم گەنم گەوج ێندەکەوێ — بەڵام [ڕیوی چۆ] ێخورمەی دەوێ

institut kurde de paris

ئاشتەنەوەی زەمانەوا یە هەرچی کە سواربێ شەتی لە دوایە
لە بەرچەپۆکان زۆجل خوار بووە بابی بابی یەوا کە سوار بووە
نانی خوت بجوو وەرکەوە لەوێ کەلاوبفرێنی خەلک دووت اکەوێ
لە سنگەوبازدانێ دوا کەوێ کەبووی بە خەلفەرتێ دەکەوی
کەس نالێ حەماح بەفوو گەرم نێ بەشت لێدانە کولێخ نەرم نێ
ئەگەر قارنە تۆبە تەواو بزانی لەقەل وشاردا وەستای چوارنانی
هیچ کەس بۆستێ بازهێزی نەماوە ایستا کەوشەکی عارەبی باوە
بەخوێندەواری کەس نایێ تێگەیی مەیری بووە بەمیرو گزیر
بەنای بیدەنگە تووڕەیی نابێ ئەگەر سەدگوێچکەی تیرا کێشرابێ
بۆبێ آبڕوو زۆرچەشت تواحم ئەوی بێ دەنگە کوللکی مەراحم
بەگوریسی خاک ئەچین بۆ دارای ئەڵێی نەبامای دێوەنە باران

خوێی بەربە سەرتا لووتت ئێژی
کاسەکە پڕبووئەوتا دەرژێ

ژ [٢٧١]

دنیا سیبەرەدوای کەوی دەڕوا کەڕووت وەرگێڕا ئەوت دێ لەدوا
تاگەورەتربی خەفەتت زۆرە کاتێکت خۆش بکەوێ نۆرە
گەورەیی ایستادەردی ئاری یە ئەچەوسێتەوەلە خەڵکی یە
نایشێلین بۆ ایمەجێتجوێیە تێ ئەڵێن کردوکوێی هەربۆخۆیە تێ
ئەوساپشتێنی لێ دەکەیتەوە کەخوت لەبەدکارجوێی بکەیتەوە

institut-kurde.de-paris

ئەم دنیا حیزە بەری زۆر دووڕە هەتا تۆ بڕوی ئەو خوارو زووڕە
زۆر جار چاوی ڕەش کاڵ ئەبێ تەوە وەرگەڕێنی بالێ ئەیان پێتەوە
نالێن چاو بە چاوەکەوێتەوە

زۆر جار چاوی ڕەش کاڵ ئەبێ تەوە زۆر دان بە ترسی آڵ ئەبێ تەوە
وەرگەڕای بالێ ئەنێن پێ تەوە نالێن چاو بە چاوەکەوێتەوە
تێکەڵ قوودت ئەدەن ناپرسی چیە ئەم لوقمە چەورە بێ لەقەنیە
کەڵەسەر خواردن ئێی بسم اللە ئەڵێن جنۆکە لەگەڵ ئەخوا
دەست لە انسانی دڵ ئێشت مەدەن بڵێی بسم اللە جوینت پێ ئەدەن
ئەگەر پشت بەستی بە دۆستی دوژمنی گەزی چی وچاوی خێت بۆدەمێنی

بەسێ خواردنە مانگانەی جنۆک
حەوز پڕ ئەبێ بە تنۆک تنۆک

ژ — ٢٥٩ —

وەجاخ کوێرە مالێ ئەبەشنەوە کەرتۆپێ نالێ ئەکێشنەوە
لەم دنیایە دا کەسێ بێ غەم نیە ئەگەر بێ غەم بێ بنیادەم نیە
کەوتوویەتە ڕوژی بۆبەوای نفسی زۆر کەسێ هەوڵیدا خەڵەتی نوسی
ئەڵێن تەورەکەکی خۆی ناببڕیتەوە وای ئەببڕیتەوە کەنابێ تەوە
کورد بە عبادەت دوعای مقبول کرد لیلة القدری لەژنا خەرج کرد
بەهار گیانداری پێ ئازیێ تەوە ئەترسم ماریش ببوژیتەوە

insititut kurde de paris

بێستو مە وورە دە ماور دەرە گرێ بە رەزە هەرلەلای تەنکی ئەدرێ
ئەی ئەوکە سانەی کەکم دەرێ گرێ دەست بەکلاوی خۆتانا بگرێ
ئێستە لەگەل کەس نابمە دەستە خوشک من وویرانەی پیرێژن ومشک
وەک جاران بێستان بەرە لانێ ئەم دووگە چەوەبێ بەلانێ

پیاوێ دل سۆزێ لەو هووکەسێ دەرگا یشی نەبێ لەزانە ترسێ
بە قاسپە قاسپی کەوبلێ مەکەن دێتە بۆراوی جنسی خۆی ئەبەن
پیاوێ دوور بین بێ نابێ تەنابێ کەدوستی نەبێ دەستیشی نابێ
ئەوی بە تووندی لەجێ خۆی هەستا کاتیکت زانی ماندوو بوو وەستا
هەرچی ئەزانی بوت ناچێتە سەر لەیکە بخولیاوبە کەلکەلەی سەر
نەزان ، نەزانێ کەهیچ نەزانە بەخێشی رووی تێ کاخانەویرانە
خودیە سندیلوی نەفسی نەدیوە خۆی حالە ئەینەی دیواندیوە
ملا بەدخووبێ وبێ وخط بدا بەزۆر غیبتی خۆی بەخەلک نەکا
ئەوشێخی موچەی مرید دەرێ گرێ دەمی [بەرنگ] هەخوری پێ نەبڕێ
بەپارەیە شێخ بەهشت نەفرۆشێ نەتەوەی پیالەی مەی پێ دەنوشێ
لەنجێ بێ رەنج بێ نامێنێ تەوە میراتبۆ نەوە سەرنەنێ تەوە
ڕوو لەئەم بەندەم بەسەرمەشقت بێ لەسەودا گەری سەودای عشقت بێ
بەعشقە آزادەی هەردوجیهانی کەعشقت نەبێ لەشی بێ گیانی

Institut kurde de paris

ئەو سەرەی سەودای عشقی تیا نیە گوولەکەی دوشکی آدی کانیە
خوشیان ئەوی بەهیشووە خوشنادی جنیو فرۆش بی باوکت خوشی نادی
لە مەیدانا کەس دەنگی دەرنایە کە دوێنێ شەو زۆر کەس آزایە
ئەوی هەڵگردی بەدوشکوتەرە لەحالێ خویاشای بەحەرەبەرە
بەرەشەردە شۆڕی بەآدی کانی قەدری آدەمگەرلەچۆڵ بزانی
ئەوی ڕووبەڕووتۆ هەڵدەگێشێ پاشی هەڵبەداخ آخ هەڵدەگێشێ
ئێستا کەموچەی جاسوس نەماوە لەدووەمجارنانەبەورۆنەباوە
دێتەکەبەزیان بەکتک سپارد چۆن پارەی بەزیان ئەمارد
ئەوی بەکتک بەزدە سپێرێ دیارەبەزارەبەزیشدە بژێرێ
کەوتوویەتە دەوری جوان پیری ناوێ ئەودەورەگوزەشت چوارژن بۆپیاوێ
مسکین وآغالێک ڕاست بووەوە قوربان قوربانی لەپیر چوونەوە

مشیرد سلطان وەک گورزو خلفان
هەڵگیران لەگەڵ سفرەی دیواخان

ژیان — ٢٥٧ —

بەبێ ڕێ مەڕۆ هەرچەندەدەربێ نانێت گەنمبێ جوێش هەرزان تربێ
بیوەژن هەرچەندخاوەن دراوبێ تۆ کچ بێنە باکراسی جاوبێ
دڵدارت نەبێ بەهەشت زیندانە هەرچی دڵ ویستی هەرنەوەجوانە
کەرکورتان گوم کاوێنەبۆی بدرویێ دەستی وێسکەیەوسوژن پۆڵایە

institut kurde de paris

خالۆ خالۆهات بە لامەوە بوو بە تۆڵەمار دای بە بامەوە
ئازداری بەهارچەندە خۆشە نگە ئاخ بێ بەرنەتە هیچگار رەنگە
نەخوا بیاو سەرخابە کەس نانەوێ ئەم ئاسمانە ستونی نەوێ
ئەو کەسەی کە خواغەرسی داوەپێی کەس لێی پرسیوە کە تۆ کوری کێی
بەسەتە نادری بە زۆری چەنە لەم زەوییە رەقە تووری هەڵ کەنە
ئەوی بە ئاخام بە ناشام فێرە بڕاتی دێتە سەر دوو کۆلێرە
ئاهخوێندەواری نەزانی لابە بۆکردەوەی ئەمڕۆ هەبێ چابە
کەسەرکەتوندبێ خاپێ قایشێنێ لەش کراسی تەسک دانێ تایشێنێ
ئێل وبێلی وەک کەوبەخێلی سەروا ڕوبەنە کەی شێواو واشی بۆنەلوا
هەموراوچی پێک ئیساغانیە هەرچی ڕیش سوربێ هەمزاغانیە

تەپاڵە ئاگری گڕناکاتەوە
پاشەڕۆک سەوی پڕناکاتەوە

ژیان — ٢٧٥ —

ئەولادتان بەناز بەڕوەردەمەکەن چاک نابن خۆتان ڕەنج بردەمەکەن
میراث مەکەوێ بێ شەڕی ئەولادە بێ ڕەنجەدەستەکەوتوئەدری بەبادە
بەمیراتی خەڵکی کوڕئەبێ بەبیاو ئەولادبەڕەنجی خۆی دێتە ناو
دەوڵەمەند هەرچەند خەڵکی لەدەورە بایەخی نیە سێبەری هەورە
هیچ کەس مااڵی خۆی بەکەس نەداوە کەچی ئاشوێ دەوڵەمەندباوە
دەوڵەمەندی ڕژدخۆی هەڵنەگیشێ بارەمێشیلەگۆشتەئێشێ
دەستدوو کەس نابێ لەقاضی ڕاضی

یا خوادەردەگا نەکەوێتە دێ پا قلەتەواو بوو وا بایخان دێ
بێ هەدەم نادەم کەزوو رەنجەڕۆم منیش خەریکم بایخان بخۆم
ئەگەر خوانەگاتێ پێی ئەگا بێ قسەی گومرک من سەرخۆش ئەما
ئێستەکەس رەخنەلەمن ناگرێ یا بەسەرخۆشی نادەم بەرێ

بەڵام کەتێی منی سەرخۆش کرد
رسمی ئەسپێی قوڵچی دەستوبرد

ژ — ٤٧٥ —

ئەوانەی کەشێوەبێشێوەئەکەن فێلەکەبەبرای نیوەلێوەئەکەن
زستان خستینە تاریک و لێوە صد کوێر چاوساغێ ناباەرێوە
کەهاتەسەرەلادەستنوێژی ئەگا ئێستەکێ نوێژی ئەگاڵەتەگا
مەلاسەرفتەوی کەمی وەرئەگرت ئیمامێتێ کەی بێدەستنوێژ ئەکرد
ئەوانەی لەهجەی لام یاێ وەکاری یە ئەزانێ سێری شەوکێڵ لەکوێ
ئەوانەی کەرێ بەغێن ئەخوێنێ جلوەی فێلبازی دوقەوم ئانوێنێ
ئەوەی کەناخوا پارەزۆرکەرە گردکردنەوەکەی پارەزۆرکەرە

سکەی ئەشرەفی گوەم بوبەڵاف
وا پیاوان ئەڵێن بەرووەڵی ئەشراف

ژ — ٤٧٧ —

دڵ ئەرەنجێنێ پیاوی بێ کەمال بەهەڵەوەری دزدێتە سەرمال
قەرزانگ گەستی وازی لێ هێنام زوو تێگەیشتم کەچۆنی بەردام

بۆ دەربەدەری مەکەوەسەما ئەگەر چاک بوایە لەجێی خۆی دەما
گوول لەسەر لقی خۆیارەنگینە بەردیش لەجێگای خۆیاسەنگینە
بچورەشاری کەکەس نەتناسێ تێرخوت هەڵگیشم پیربەگراسێ
بای مێخی سندانی تووڕاڵیە دەر پێچەکولیان دەهاونیشتە بەر
خوامنی لەزۆرتوودەزاناوە هەرچیەکی دەیکەی خیاڵی خاوە
قاچاقچی نەمارێژی لەناوە بێ توتونی بەئەم بەندو باوە
دارکێشی ناری نمرودبوئێستر [گوێ درێژی گول] ەرهبەری خوشتر

دەروێشی بەنگ کێش سردەنێتە تاق
بۆ بێگانەیە تریاقی عراق

ژ — ٤٥٤ —

بەرسیی خەڵکی بۆچ ئەڵێی پەنجانت بێڵێ سەرت رەحەتە
بیادی زۆربڵی بۆدۆزەخ بەرەڵەوشی دانەڵی دارەکە تەررە
دەختێ ئەتوانێ بەگژمن دابێ بۆبەرهەڵستی زۆری من بشێ
بێ لەمارەنێ هەرچەندسەریشی بێ مەچۆرێ بەرازلەرەوبەریشی بێ
تەنزهاگا جووتێ زیان دەنوێنێ کەچی گاگەڵێ تێوەدەگەڵێنێ
ایستامن بۆیە ناوم پووریە خطاسوریەوەلەخۆم دووریە
دنیا شیواوەبەسەرم بڕم دەستبەکڵاوی خۆمەوەدەگرم

هێشتاگوبیستانبەرەڵاینە
ئەم دووگەچەوەرەبێبەڵاینە

institut kurde de paris

ژ — ٤٥٦ —

به‌ حوشتریان ووت خوا کورتبانێ ‌ ‌ ‌ ووتی‌ ئێ بێ بار نامێنم ساتێ
تا کار نه‌ شێوی ناگاته‌ سامان ‌ ‌ ‌ وه‌ختە بۆ هه‌نگوێن بچمه‌ وه‌ران
ئاوی پایزان له‌ به‌فراو ئه‌کا ‌ ‌ ‌ ئه‌وی تێرنه‌ خواچی له‌ ئاوئه‌کا
شاری بێ کاری ژوره‌ به‌کار که‌وێ ‌ ‌ ‌ پیاوی پیاوه‌ هه‌رگیز تێدا ناسره‌وێ
دێی فره‌ کوێخا ئاوه‌دان نابێ ‌ ‌ ‌ پیاوی ژوربانی نکته‌دان نابێ
هه‌رچی خڵک له‌ ژوره‌خوێه‌وه‌ بگرێ ‌ ‌ ‌ ئه‌وی وه‌ ئاسێ له‌ به‌ری وه‌ مرێ
ئه‌وی به‌ لۆقه‌یی دۆست ئه‌بەستی ‌ ‌ ‌ بابه‌ لۆقیش بێ زوو ترده‌وه‌ ستێ
هێوا به‌ رستی هێنێ لووتی به‌رزه ‌ ‌ ‌ لووتی ئه‌ بێته‌ کولکی ته‌رزه
به‌ گڵ وبه‌ کسک چند خوشیاران ‌ ‌ ‌ بێ خه‌م بێ به‌ روالەتی ته‌رزه و باران
پێنج و دوو توزی دنیا رابوێرێن ‌ ‌ ‌ دوشمن له‌ به‌دی نامه‌ردهه‌ڵدێرێن

به‌ لاوه‌ک ده‌ستمان خوشمان بڵاوێن
به‌ک ناگرێن بۆیه‌ وا بێ کڵاوێن

ژ — ٤٥٨ —

لێره‌ له‌ چاکه‌و نه‌زاکه‌ت گه‌ڕێ ‌ ‌ ‌ کوتەک له‌ بەهشت هاتۆته‌ ده‌رێ
زۆر جارم وتووه‌ خه‌ڵکینه‌ بێ گوێ ‌ ‌ ‌ کوتەک ده‌زانی تونابخ له‌ کوێ‌یه
ئه‌گه‌ر خوا بانێ به‌ فیل بدایه ‌ ‌ ‌ ئه‌بوو سه‌ربانمان پاک بڕووخایه
خۆت هه‌ڵمه‌کێشه‌ وه‌ڕووبه‌ عنوان ‌ ‌ ‌ تفنگ بونیشانی ئێشی بومیدان
ئێستا وا لێمان که‌وتنه‌ به‌ هانه ‌ ‌ ‌ به‌ ده‌ست خه‌ڵکه‌وه‌ بێڵ زۆر ئاسانه
شه‌ڕه‌ آغه‌ته‌ لێت نابێ ته‌وه ‌ ‌ ‌ جام بشکێ به‌ لاوه‌ نه‌ زرنگێته‌وه

institut kurde de paris

سەری ایتالیا گرانی پێ یە کە رلە کوێ کەوتە و کوشتە لە کوێ یە
تو خوالێ گەری با حاڵمان وابێ تا لەی ئێمە نەبێ شوربا بێ
بە تقویم سەرمای ئەم سال خرظرە مەکتبە بە کە یشمان لە حسارب ەدەرە
لە مەعارف دا هەر حسارب ەدرێ
بۆیە وەک خاکێ هەر خاکە بە سەرێ

ژ — ٤٥٩ —

شەوی پایزان بیرانی نانوێنێ کە لە شێرتکیش نیە بخوێنێ
زوو بەری کە لە شیرلەدێ ماوەتە کە لە شیرکوشتن لایان لعنەتە
شەوان درێژە و رۆژمان کەمورە نمک مان سوێرە پلاومان چیەورە
هیچکەس نابینم دل سوزبێ بۆمان زوو بیاوەئ گوڕری آوی کانی آسکان
گونای کەس نیە خەتای خومانە جیگای هیوامان گردی سیوانە
هەندێ بە کیلی باوکیان انازن هەندێ بۆ آشوب آوانە خوازن
هەندێ کتک یان لە لاوەک شێرە هەندێ هیندەیە تا سکیان تێرە
ئەلین مردو شۆربارە بەری زوو خوای دەکرد مردو گورێ بکردە چو
بەردەی بینایی ئەسپ و شێروایە سامی انسانی وەک دێوەلایە
ئەگینە ئێمە چون سواریان ئەبین دوو هێندەی ئێمە لێیان ناترسین
ژن طلاق نەدەین شوەئەگا زۆرباش
ئەلین قەی ناکا بۆمان بوو بە جاش

ژ — ٤٦٠ —

بۆنی گوول لەلای قالوچە دەردە ژن بێ ڕووری ناچێتە بەردە
برائەم بیاگە سەیری چەندخۆشە من بێژم نیرە پیشی بندوشە

institut kurde de paris

ئەو خەیجی کە ئێستا زۆر داربێ هێزە لە بیرتە ئەیگوت گەلت وەگویزە
نەک ئەمری وزیر فرمودەی شابێ لەم زەویە رەقەچەوەندەرنابێ
کە تۆ خۆت شل گرت لەرووی ناکەسێ ئەڵێ بزانم چۆن لێم ئەترسێ
چاکە لەگەل بەدخراپ ناوەنەبڕێ کەگورگ بەخۆکەی خوای مەڕانگرێ
میردلە کەخواخەزەبێ لێ گرت کاتیکت زانی لەپڕبالێ گرت
خانوێکم هەیە زۆرناتە واوە دارویەردوی باش ئیستانەماوە
سالێ سێ جاری هەڵدە گێڕمەوە لەپڕدەرووخێ ناحەویمەوە
ئەسال بەخوێ هاتوتە رەواج رسمی افتتاح کەوتەبەرمعراج
بەڵام عمرو رزق لەبەردانایە بزانین بەبەراتکێ دێتەکایە
شایی و شایی کەر لۆغەی دراوسێ لەتازیەی ژنان سەرم دەئاوسێ

٤

ژ — ٤٦١ —

دارەمەزان دێ ئەبێ بەکوێخا پەکی کەشکەک وگیپەکەم ئەخا
ئەگەر من بڵێم رەمەزان نییە کێ لێم دەپرسی جزا کەی چییە
چونکوگوناهی لەوەگەورەتر ئەمەندەزۆرەبەباری خۆشتر
باقڵدە چینەبەردەی اعتقاف جنۆکەدەبەن بۆبەهشتی کیوی قاف
نەوەاللەرەستوداوەیندگرانە بەقەدرکاتی تەراویح ماندە
تاریکەشەوەواحزابلەناوە رەمەزانبەجەنگەوسەفەربەدناوە
لەئەفریقابووەبەگەردەشی دنیاشێواوەوەکئەووی تۆلەوەشی
جارانجوولەکەخوێنی ئەشێوا ئەکەوتەدارۆ قوڕی دەپێوا

institut kurde de paris

ئێستا بے ئەمەی کە خوەم بشێوێ دروێی وادە کەیێ بە بەرزی گیوێ
ئەگین بوما ھور منشور دراوە خاطر و خوێتر بو کەس نەماوە

کە چی پێکوررە راستی دامەیە
نازانین تەقی و شەقی کامەیە

ژ — ٤٦٧ —

یە کی تعریفی قانونی پرسی ووتی ئەیزانی ئەگەر نەترسی
ووتم ئێستا لە دنیا دانیم بەخواردە نی وزەما وەندە ئەزم
قانون بوێ بەزم و بوێزەما وەندە گوێرانی لە سەر قانون یەسندە
جاران ئەیان گوێشە قانون ری بازە بەو ئەندازەیە ھەرگیز مەنازە
بوسلیمانی ش قانون نەبووە قانونی خوامان لابەسەر چووە
ھەندێ بە أحزاب خویا ھەلدەبن نقطەی سەرەوەی لای راستەوانین
ئێمە کە فێری شەررە گەررە کین کە بوینە أحزاب کێی دەڵێ یەکین
ھەندێ بە علم و خووی چاک أنازن تادەمێ حسرت بە نانو بیازن
دەکو آغاکەی دنیای سیامەنسوور مدحیکی زوریا کردبە واتەی دور
کە ھاتە ایرە منیش ھەروام دی کە چی وعدی دازوو ھینایە دی

بەوەتێ گەیم کە نابێ بە بیاو
چونکە بە دروێ رجال دێتە ناو

ژ — ٤٦٢ —

جاران کاسەی دوێ کە وچکی تیابوو بەریزە ھەرکەس نوێرەی جیابوو
ئێستا ھەرکەسێ پیالەی خوێ پرکا بەشی کەس نادا بێشڵێی واخکا
ئەسکەمل جاران کە سیرەمداربوو ھەرچوارطرفی لێوەدیاربوو

Institut kurde de paris

ئێستا گەورەکان قوڵتوخ نشینن ئەم لاوە ئەولای دوای خۆیان نابینن
خۆزگە ئەو عەقڵەی پێش چونە سەرکار لە سەرەتای ماوەت هێنایە کار
خۆزگە بە لێی وەک ماست سپی دەبوو بە سەر لێوەوە شۆپێکی دەبوو
ماست وڕاست ئێستا بونەتە دوژمن شەرم و تەریقی نەهێشتوە بارمن
بیستم ئاخاکەی دێی سیامەنسور ئەحوالی منی کردوە بە دەستوور
وتوویە تاکو پێشی دڕۆ بوو متەرەف بوو هەم سەر بە خۆ بوو
بوو بوو بە عەزوی مجلسی عالی زوری نەما بوو بێ بە والی
ئێستا کە تەرکی دڕۆی کردوە چاوەڕێی کەوش و پالتوی مردوە

ئەو مانگ و پێرانە بۆچ وا ئەڕۆن
ئەم ڕاستگۆیی یە ئەوی خستە دوا

ژ — ٤٦٤ —

صاف دەڕووی داری دەستی بە دڵدارە بۆیە ئەڕۆی دار زۆرە لەم شارە
ئەو قەومی پێشی دەوەی بە ئاشە سێبەری بوودە وەزۆرە لە باشە
ئەو بیاوەگەورەی کە خۆش باوەڕە بە دەست خەڵکەوە مێکوتی ساوەڕە
زینهار خواردەستت بە کەم مەبینە بۆیە بە کێنە لێت نائەمینە
هەی وامان هەیە دێتە لات خۆشی !! بە خوت نازانی تا، دەت فرۆشی
بە بەندیخانە بیاوی عاقڵ دەبێ هەندی سەرچڵ وزۆرەملێ دەبێ
هەندی بە فێڵ و گەیوەتە پایە شەیتان لە بەرگی فریشتە دایە
کەسێ بوێرێ بسم اللە بڵێ وەرە سەیرکە چۆن، ئابڕوی ناچێ
صلاحیتی صالحانم نیە بڵێم ئەمەرەشی ئەمەسپی یە

که کامه‌ی [رش] وه‌رگێڕیته‌وه ده‌بنی شه‌ڕی لێ ده‌بێته‌وه
جه‌ژنی میلاد و ئێمه‌ یەک که‌وتن ئێره‌ بوێه‌ یه‌ کنا که‌وتن چه‌وتی

جاران حاجیلی به‌خێڕی باوبوو
له‌به‌ختی ئێمه‌ گوێزی بێ ناوبوو

ژ — ٤٦٥ —

پیاوی ناوه‌ جاخ مه‌خه‌نه‌ سه‌رکار هاوڕێکانیشی ده‌کا به‌ بێ‌عار
ئه‌وی تێکۆشێ و ڕه‌نجی بکا بێده‌نگ [ده‌ماوه‌ر] یەک ڕی و ده‌یکا به‌ پارسەنگ
ئه‌گه‌ر ڕێم بڵێت ئاخوی گێ ده‌کێت ئه‌ڵێم یاخراپ یا به‌جێ ده‌کێت
له‌ چشتێ زۆر بێ له‌ڕان مه‌که‌ره علم تازۆربێ به‌های زۆرتره
ئه‌وه‌ب تا چێکه‌ له‌نووری یه‌زدان بێله‌ره‌ سه‌رو بچۆره‌ ئاسمان
بێ ئه‌وه‌ب ئاوی ئه‌وه‌ بخانه‌وی، وێ به‌ردی تێ‌گری پڕ ڕێشکت بۆوێ
[به‌ خۆوه‌ نه‌ دیو] ده‌م قاڵی ده‌وێ له‌ڕێ خۆش گه‌ڕێ ئۆخۆی ده‌که‌وێ
بۆ خۆ هه‌ڵگیشان زه‌حمه‌ت بزرگن هه‌ندێکی ئه‌وه‌ش سپڵه‌ لاوه‌رگن
شۆڕه‌ چه‌ره‌ له‌به‌ر [سپڵه‌] دامه‌نێ که‌ خواردی وڕۆیی پێت پێ ئاکه‌نێ
به‌ لاڵم تۆ بیده‌ باپێ نه‌زانێ لێیان بسووره‌ قووڕی ڕێستانێ
ئه‌ خۆگه‌ردشی کورسی چێ‌لێ هات هێوابۆ قاپسزترس بۆ ده‌شته‌لات
بێ دۆ به‌ هێوای شێری مه‌ڕه‌ئه‌ژی کاتێکی زانی به‌ڕخ مه‌ڕی مژی
[بابی بابی] یه‌ کایه‌ی زه‌مانه‌ ئه‌م چه‌ڕخ کۆنه‌ ده‌وڕان ده‌وڕانه

[به‌ندی پێشینیان] هه‌ڕچه‌ند به‌ سه‌نده
به‌ندی ئه‌م به‌نده‌ جائێزه‌ی به‌نده

Institut Kurde de paris

ژیان — ٤٦٦ —

ئەگەر ڕسەنت زۆر دەستی لێ دەی ئاخری تێک ئەچێ ئەبی فڕێی دەی
بە سەر دۆستایێ بە دیاریەوە لەوە چاکترە کێن بشاریەوە
کە ئێشێکت کردزانێت خطایە بێ گرێتەوە بزرگی تیایە
ئەگەر ڕلێ بوردی بێ بەشیمانی ئینجا لذەتی عفوو دەزانی
ئەگەر ڕبێی بە قینی تۆلە بستێنی خەوی ڕەحەتی لای خۆت نابینی
ئەوە جنیوت پێ دەگەیێنێ کەوا جنیوت پێ دەگەیەنێ
کە دووکەس ئاشت بن بە توچاکترە لەڕۆژە سفرەی لایی حازرە
کە سەری لەدڵی وجدانت بەردا ئەم دیو ئەو دیوت زوردێ بسڕدا
ئەگەر پیرێژن بە تەفرەوە کرە کەچی جوانەگان کەوتونەدەورە
بورجی پیرێژن هێشتا ماوە جوانەژن پێشین بەندوباوە
ئێشزانن جێی کەس بەوان نادرێ دیسان لەدڵ ئەدەن خڵک نانی بسڕێ
ئەوی بە ناحق نانی خڵک ئەبڕێ ئەنگەبێستی وترس بۆخۆی ئەکرێ

بە لاڵم لەندێ کەس نا اهل وبێ ڕخوون
خۆیان چاوەڕێی دەرکردنی زوون

ژیان — ٤٦٧ —

جنگەی تەنگ بوبوئەم جارە ژیان گاڵتە کەوتم پاڵ پەندی پێشینان
پیاوێک ژنی مرد قوولێکی هانی وتیان چون لەگەڵ قولدا ئەتوانی
ووتی بۆ ماتەم پێشەی دێرینە سەراپا بەرگی تازی دارشینە
من بەرگی ڕەشم کردە بەرچێ کە ماتەم گیری عائید بەوێ
من سەگم دیوە لەسەرە نوێلک قەپاڵی دەگرت لەگۆشتی تونک

institut kurde de paris

دەستم دەرمانی سەر سکی قەبزە
خامەم رەوانە شارەزای نەبزە

٤

سێ بەرۆ

ماینێکی بۆرەم بوو سواری دەبووم
نزیک ئاوایی ژنێکی ناز دار
سێ بەرۆ هەبوو دەرمانی نییە
دوێنێ لەم دەردە رزگارت نەبێ
ووتی ناچارم دڵتەنگ مەبێ ئەمە جێ
هاروماروودەی [باوەشابان][1] بوو
لەگەڵ پەنجەی نانیان بۆدەجوو
نەمەندە هاروماریان چاک دەکرد

رۆژێ بەئێشیک بۆدی یەک دەچوم
بانگی کردەمی ووتی بۆرەسوار
لەتۆدە پرسم دەرمانی چییە
ئەگەر بێ و دڵی من بێ بێتە جێ
بەڵام یاخوا تۆپێش ئەمەت بسڕبێ
لەرچی هاردەیگرت بۆئەوی دەچو
تۆنگی دەهاویشت رزگاری دەبوو
کەچی شاپیاویا[2] بەگورگی هار[3] مرد

---

[1] باوەشابان = باوەسەوان پیاوێکی دینی بوو لەعیروتی کاکەیی لەسلێمانی دادەنیشت هەرکەس مارێیان دوپشکی پێوە بدایە نەختی نانی ئەجوو ئەی خستە جێ برینەکەی هەرئەوکاتە ئازاری نەدەما لەسەرەوە یەکەمی عالەمی دا لەسلێمانی وفاتی کرد

[2] شاپیاوی کاکەیی لەسلێمانی ئیبراهیم ئاغای خودیلەبوو لەدێی سەردەشت لەناحیەی سورداش سالی ١٩٠٧ ز

گورگی هارگەرتی و مرد

نجم الدین ملا

institut kurde de paris

اسماعیل بیگ

سمایل بەگی بوو ڕئیسی أملاک صوفی مشرب بوو پیاوێکی دڵپاک
وتیان قوڵچیە کەت بەبێ پرسی تۆ غوڵ ئەکاڵە سەر ئادەی بکرە جۆ
ئەوڵەش پیسی خۆی تێدەڕژێنێ هەرەزە کەمان پێتی ناچێنێ

هەزار فێڵی والێرە بەنانێ
هەگەر هەر شیطان ئەمە بزانێ

— ٤٦٨ —

هەندێ کەڵەپیاو بەڕێ ئەبینەوە کەکەوتنە خواری ئەبوو نەوەە
کەبە تۆنجیە تی بووی بەحەمام چی خۆت لێ ناگۆڕی لەڕی دەرناچی
بەڵام کەڵەپیاوهاتی بووی بەگۆڕ نان خۆڕێ دەبێ سیلەی سفرە دڕ
ئەگەر پێ بەپێی هاوڕێکانت بێ پێت نالێن کابرا نازانێن تۆکێی
هەر موویی لەڕیز ڕیزە تی بەڕێ هەقسی ئوستای دەڵاک ئەی بڕێ
نەخوازە لاوازەیل کەوتۆتە ناو هەرچی بەرکەوی ئەڵێن کڵک بڕاو
بۆکڵکە قوڵێ دەچنەڵای دابڕە ئەیان نێرێتە ڵای بزن بۆشیر
شێری دابڕخۆربێ کڵک ئەمێنێ سەگ بەهێزی کڵک ئیسقان ئاشکێنێ
پیرەمێردی هاتپێی وتم پیرێ هەرکەس لەباری خۆی گوێز ئاڕێژێ

[1] ئەی بۆ ئەوڕۆژەی ترسی دێ بەسەرا کونە مشک لامان ئەبێ بەسەرا
کەکەوتینەوە کۆمەڵێ یاران ئەڵێی نەبامان دێوە نەباران
کوێجا جوامێری هەموو ئەیگوت هەی جوامێر !! ڕوم وعجم داڵەدوت

[1] لەسەرڕێمارەی — ٤٧٠ — یە

Institut kurde de paris

سەری کە شاهان بە تەمای نەبن بوێرە وەدەستی هەڵگەنزی لەبن
ئەو ساکە جوانێردەنگی دڵێربوو تیبی هەموو ندرێنیشتشێربوو
ئێستا من هەسیم دڵم پێیە آخۆناپرسی لەشکرت کێیە
لەهەمووی خۆشتر خیاڵ بازیە حکمی سەری بەنگ یەکەتازیە
خەیاڵ بازی یە چارەی دڵتەنگی شراب بەگەردەش بەنگ بەبێدەنگی
بەڵام بەنگ کێشی بێمەچورەگوێی جۆگەڵەتکەڵانەبێ بەشتاو

هەرخۆم ئەزانم شراب بکەم نۆش
هەی ئەی دڵەماسی وسەوزی وهەوای خۆش

ژ — ٤٧١ —

جووجەڵەدووی خۆی بێمەواوە کەبینی پیشکەوێی بوپێداوە
یەکی کەسەری لەهیلاکە جوو قاتوو دیکەی شەردەکاڵەژیردەندووکا
دەمی بێدەهەوای میراتی باوک یەکێکوێردەکەی بەسەرەوەندووک
ئێمەش ئەوخاکەجێ سەوتمانە ژێرلەقەی ئەدەیی خودەوشتمانە
دەڕوانی هیچمان لەناودانیە ئەوەمان لەگەڵ ئەو بوشەڕشقیە
کەویش خودیەکی خۆی بێبەخشیوێ دیارەبوئەوە شایستەی دیوێ
کەوەدەبەنەراوبەفێڵدەخوێنێ هاوجنسی خۆیانبۆکوشتن دێنێ
ئێمەیش تەسبیح و ذکرو ئیستغفار کەچی کەشکوڵمان پڕەلەئەسرار
دەبینین بڕیوکەسیرەوکزیی دانمان ئەدەنی دەستیاری دەگەزین
بەذیلی زیلیش نایەنە ژێربار ذیل درێژەی سەندووکی ڕۆژی بەهار
تانەبڕی بینەوەئەو نابڕێتەوە وادیارەتادێتە ئەنێ تەوە

ژیان — ٤٧٤ —

دنیا کەی فانی کاروان سەرای ڕەنگ نیوەی دڵ شادە وئەو نیوەی دڵتەنگ
ئاوینەی دەوران دوو چشتە نیشتی خەتە میزینی و کڵاو و فرێشتی
بەعەئیری دەواحل دەکەن هاگرد شەق ئەخواو وەستاتی دەخەن
لەخەت دەرەچوو کەوەدەورە دەست بەکڵاوی خۆتەوە بگرە
لەکەری تۆ بیوەگەرێ بۆنان ڕۆژێکیش دەبێ تۆدەخەنە چاڵ
دەستەی خۆی دەوێ کەخاوەندەستە دەست کەوتەدەستەی تریەستە
ئەوکارەدەستەی کەکارشۆناسە کردەوەناسە خاطرنەناسە
ئەوی بەخاطرئەمرو دامەزرا کەئەرخەی ئەگوڕایەتی ئەو بێجرا
ئەو پیاوەی بیاوبێ ئەواشی ناوێ وەک ڕابی چەقڵەرکەسەناوێ
ئەوی بەهیوای ڕجاو بەرێڵێ ئەبێ گوێی ڕایم لەزیلەی زێڵ بێ
بادەجودئیستا عاسی ئەوەیە ئەبینین دەوران بوێک شەوەیە

دیارە ئەوباخە کەنایەسەبەر
[بەیسی یاپارە ئەچیری بوو]

(١)

ژ — ٤٨٥ —

هیچ کەسی نازانێ کەهەم دنیایە چەندەهەم چیزەی ڕەنگەڕەنگی تیایە
یەکی هەڵەڵە شوێن پارەهەوڵە لەمسکین بوونەبەزەردەوالە
وەک هەنگ لەم ولەوهەنگوێن اگرێ کەپێی یەوەوا کەچی خۆی اگرێ
کەم پارەدارم دیوەتێر بخوا بۆی دێتەبەرهەم لەپیرخۆی ارەوا
پارەی میراتیش یتقرو بێ شەرە بڕای میراتخور دەستەبەخنجەرە

(١) یەکێ دوستەکادیەکێ ئەپرسێتی

دەرە بنوارە دەوای محکمە زۆری میراتە دەوای تر کەمە
لەندیکی تریش کە وابێ یارەت هیچی قەدریان نیە لەگەڵ ئاوارەت
لەربەوداخەوەت ئاخر یارە دنیا بۆ یارە لەگەڵ تا یارە
دەوڵەمەندیارەی بەکەس نەداوە ئەم گشتعالەمی بەرزەوالەدواوە
لەندێ کەوتوونە دەریای سیاست بەقینەبەری بوونەحیاست
قینیان لەوەیە ئەم داهیانە زادەیشیان سەریان لەئاسمانە
کردەوەت باشی جاکی وبەریتوجێی کەخوادای هیچکەس نالێ کوڕی کێی
لەندێ خوابۆ ڕەهینا وینەدنیا وەرەندی خەڵکیان ئەوێ بەتەنیا

کەرەڕەجەڵابوو دەیووت دەچێنم
بەلێکەفرێتێ ئێمەی خۆم دێنم

ڕ — ٤٨٦ —

دیسان خومخانەی یەهودی شێوا دروشمی ئاڵداری لێ کەوتەهوا
دەوەت بەئاشکرا دەرەبەگی یە پیرەلێی هەرێکەوتیادەرەکی یە
یەکی بەگورزی لەندەهورئەخوڕێ نانودۆی تیرەی شێرزادی ئەبڕێ
ئەوێ تردەلێ لەندەهورکێ یە شێرزادی نامەی فتحیانێ یە
سەرێ عەنتەرەوڕۆستەمی دستان لەناوئێمەدابۆبەداستان
یەکێشدەلێ ای خودا وبەندە سورەتی یاسین گەلی یەسندە
خۆ ئەگەریاسین طاهای لەدوابێ کەخوێندتەئێ کارتەوابێ
خۆمان سەرەڵامانە بەوحەڵ ئەکرێ ئەم رازی نهانە

ئەلێ بە هیوا کە سن لێت نابڕسێ دەنگی طوبا نەبێ هیچ کەس ناترسێ

[حاجی ئەمین] بش ماچۆ بواچە نوێژی جەعفری وتشریی باچە

منیش ایمانم بەوە متینە عالمی بە کاردایم ئەمینە

وتیان ملاهات وتی بە تۆچی وتیان تێ بڕی وتی بەمن چی

پارەی دەوێ نەندلە قاصەدەنوێ فقێ لێی ئەوێ تاچەنەی ئەوێ

وادەزانن ئەو یانەم بێتە ناو ئێتر بۆ ئێمە تێر پڕە لە چاو

ژ — ٤٩١ —

فرعون کەوتە نیل وەوتی لە ترسا ایمانم هێنا بە ربّی موسا

[ئەبو طالب] پێش بە طعنەی ژنان بە پێی غەیبەری نەهێنا ایمان

ئەویان بۆ ژیان ئەم عزّتی نفس بێ عزّتی نفس کەس نابێ بە کەس

وەک کابرای کوردە شیریان نایە سەر نوحی دوت بە لاّم نەبوت پێغمبر

لای هەندێ مادەی ناموس بطالە لە مەلا وەک بەشتە مالە

لە خومێد یا داڤتوری ماهر هیچ فالصوپکی لێ نابێ ظاهر

هەندێکیش فویای زوو دەردەکەوێ هایە پوچی یان هەربەردەکەوێ

نیسکی موریاس وهەرزنی رەنگال بێ بەرووشتن بوکەس نابنە مال

ئەوانە راستیان چۆە دێتە سەرێتو دەم بە پێ کەنێ دڵیان پڕ جنێو

لەگەل یەک ظاهر دوستی دەنوێنن خەریکن ملی یەک تر بشکێنن

هاکالە رووی کاربەردەهەڵگرا تەناف باز قوڵی لە قەڵبەگرا

وظیفەی گەورەزۆر پیاوگێڕەکا

پیری ! شاعرێش خۆ بێنرێ کا

institut kurde de paris

ژیان — ٤٩٨ —

زستان شەوارە بوو بە چرای نەوت — زۆر کەس بەهاوین بە شەوارە کەوت

بە چرای گەرچەک یە کتر نابینن — بۆیە وەک چرای گەرچەک بێ تینن

شەوقی کارەبا هاتە کایەوە — جۆم بۆ، لە کاتی نەشیایەوە

یەکی لە کفری لەرێ کفری کرد — خلق بە خیرەوە مەندنا ویان نەبرد

یەکی خێرنەکا بۆرێی خانقا — کە چی بێ انصاف کافری دەکا

شێخی بایزید ناچەقی نەبوو — فرمووی وشکوتەرربا بسوتێ لەمو

قضا وناحیە وەکیلە کان — لەمووشاغرەکان[1] ناکرینە خەرمان

لێشتا بسم اللە بسم اللەی نەکرد — بسم اللە وەرە تۆشی لێ بیورە

هەرچی باینجان خۆرێ لە زووە

تاکەی ئەم چەرخە واچەپ دەگەرێ

تاکەی کەرە دێز بە جۆ دەزرێ

ژ — ٤٩٩ —

ئەگەر دیکانی خاوەن بەخت بێ — شاخی أژدری وابوو تەختەبێ

کەعدالت بوو [تەویان] ضعیفە — زور، کەم بوو باوی جنسی لطیفە

لێشتاتێ ناگەین لە چاکی ژنان — زەحیم خۆی خستە کراسی ئەوان

بەهاوار وتم آخ، هەورامان — هەیکەرە تاقگەی زەملی هەورامان

تەختی هەورامان بەختی هەڵ پێکا — کێی آتش گەیانا بوو بە آتش گا

گەردوشی دەوان ئەم دیوە و دیوە — ئەم خاکەزور جارئەم حالەی دیوە

[1] شاغرە = خەرمان

institut kurde de paris

من ئەم گووت زەلم ماسی لێ بڕا کە چی هێندز ۆر بوو گوتیە کەی درا
ئۆتۆمۆبیل چوبۆ قەلا دزە دەچمە ضدوڵان بۆ، ڕاوە بزە
منصوری هەلاج بە چەکەوکە وان ئۆتۆمۆبیلی بردە سەر کێوان
پێشینیان دەڵێن خواهرێ وخوایە ئێستا کە بزن واسواری گایە
بەرازکوژ دووصد فلس وەرێ گرێ بۆبەرازی شار بۆچ نرخ نابرێ

لوقمەچیان [خرەلامبۆز][1]

بەبسم اللە یەچیشتی پڕ تۆزە

ئەستریان گوت باوکی تۆگێیە دووتی ڕەسەنی دایکم پێیە
چونکە دوورەگەو تۆوی حرامە ئێستا جاشکی خۆی نەدی ناکامە
تابجی لەراو داهونەردە نوێنێ نەهاتەوە سەگەوگورگ أخنکێنێ
عابد مشکی کرد بە کچی سەریشک آخرنەوەختا بووەوە بەمشک
ئەڵێن گیالەسەر بینی خۆی أڕوێ بەڵام بێستانیش بزاری ئەوێ
بێستانە کەمان پڕلە بزارە بۆیە مالیاتی ماڤەتە دارە
بەرازی ناوشار شڕحی نەبووبۆی هەرچی دەبینی دەیناتەسەرخۆی
گەرگەرەی ڕادیۆ بوارەی نایە بەشی بەحاڵی خۆم بلوێربۆگایە
ڕحمت لەوکەسەی أبێ اکوژی لەباخەڵتایە وخوێنت نەمژی
دەربارەی ناکەس بیاوەتی مەکە بێ بەیەکەیسانەڵەکەڵەکە

---

[1] خرەلامبۆز = قەرەلامبۆز کابرایەکی کەرەمنە لەسیلێمانی چێشتکەرە

Institut kurde de paris

هەندێکیش دەڵێن کە ئێمە نە بین اهلی محلکت ئەگەر ونە شین
نازانن خۆیان شەپیش وشین تەنها چاوانجی خۆیان ئەبینن
ئەگەر خوادە کا خوێندن دێتە کار ئەوسا تجربە دەگاتە بوار

ژ — ٥٠١ —

پایز رووزەردی خەزانی هێنا رعدیش قاچی خۆی لەهەوردا هێنا
دەستیکە بەرگی هەتیو دراوە زور ئەبێ دەستان لای چرخیش باوە
ئاسمان سالی چوار جار ئەگۆڕێ بەختی کوردهەموو رۆژی دەتۆڕێ
خوا کێتوئە بینێ بەفری تێدەکا بەندەیش ماستاوی ساردی لێدەکا
سەرو شتی ئەڵێ دەک بازوکەوە لەجێ یەک رۆژە ولەجێ یەک سەدە
دوێنێ خطیب مردنەمرۆ شایی یە بویە دەڵێن عیدلەخۆی بایی یە
ئەگەر ڕقابینە جار جار نەگۆڕێ سەودای وزیری دەچێتە گۆڕێ
سەری بێ سەوداتوپی خوێتۆڵە مالێ بێ ئاهەنگ کەڵاوەی چۆڵە
بزەت بەردەندان هەرچی بادا باد بەبادەخەمی دڵ بدە بەباد
سیاستی راست هەرڕۆ بەرڕۆیە ترسنۆک بێ هەربڵاوکەڕۆیە
شێر چۆن لەدەنگی دەهۆڵ ئترسێ کەژنی خۆی بێ کەی لێی ئپرسێ
کەری خومانیان کرد بەرموزن بویە قاڵەی دەم گاڵەی درۆزن

شریف پەلاس بوتەوقات لیدان
وەختە دەست بکەین بەتەوقات لیدان

institut kurde de paris

ژ — ٥٠٤ —

هەڵەوەک پەڵ دای لەسەرو گوێلاک داروخەڵوزمالێ بووبە تریاک
باران رحمتەو خەڵک لێی ڕادەکا خۆروژوەوانیش بەردبەبانەکا
مظلوم جوێنێ بداو گونای بارام ڕەمەزان بەجەنگەو سەربەدنام
بەنەوەی قیرتاوسوزەبێ شاری خەتای بارانە کەزۆردەباری
خەڵک لەمالی خۆی ڕۆژوونا گرێ صوفی گوناهی حکومەت ئەگرێ
بێنەوایی یەسەری گۆی گوانوو بادارنانی جۆدەکا بەبیانوو
چەتە کەکزبوو نوێژ کەرەوچاکە گورگ کەلەبێ نەشکێ چادەری لاکە
ڕمەضان سێ تەوڵی گرتووینەدار حەوت تر نگیلکی وخمارو قومار
ئەڵێن.... بگ خۆی سەرۆژووە دوای خۆی بەروانی کەکێی لەدووە

بەتەنها گوڵی بەهارمان نابێ
هەرمێزی بگری گوڵپەڕەی تیابێ

ژ — ٥٠٥ —

تۆ تەنها نانت لەمنان بوێ لەدونان، دونان سنانی ئەوێ
بخشین عزتەو داوا، داوی عار دوێنێش داوا کەی ئەبێ بەبیمار
هەرعلم داوای بکەی عیب نیە چاوبەرەوژێری لذتی چیە
کەچاو بەریتە دەستەی خەڵکی اکەوێە ژێربار دیارەبێ کەباکی
ئەودوژمنەی بەزبان دۆستە ألحنّا سیکە آدمی پێ هستە
نزیک نادانی مغرور مەکەوە هەرکەسی پیاوبێ أو قینی لەوە
تابەچاوی خۆت حشتی نەبینی راستی مەزانە علم الیقینی

insititut kurde de paris

چونکوده‌وری دروّ و بوختانه راستی گرانه دروّ هه‌رزانه
ئه‌وی له‌خه‌لقا به‌عیبی ئه‌گری که‌له‌خوّتادیت شاده‌یه‌بگری
له‌قسه‌ی خه‌لقا زوّر هه‌لّده‌ری ره‌وایه‌ئه‌گه‌ربت که‌نه‌ده‌ری
هه‌لگردت بیّته‌سه‌رنانیّکی جوّ زیّنهار له‌مالّی رزّدنانیّ مه‌خوّ
هه‌زار دوّستت بی هیّشتا کو که‌م ته‌نیا دوژمنی بی‌زوّر ستهم
هه‌رچه‌ند که‌سه‌فه‌رسه‌نگی محه‌که ئه‌وی نای ناسیّ هاوری یی مه‌که
که‌مت له‌زوری خه‌لکی چاک تره گوستی چوّله‌که له‌دالّ پاک تره
له‌دلّی خوّیشا، خوّت هه‌لّمه‌کیشه له‌خود به‌سندی دوّست دلّ ریشه
نادان صد جاری هه‌لگریته‌وه ریسیاکه‌ر لفظی خوّی اگریته‌وه
میّشه‌سه‌گانه که‌سه‌گ مه‌گره وه‌ریشی گیّژی هه‌روانه‌که‌ره
بوقره‌وشی بزنی خه‌لکی مه‌دوّشه تیری توّبه‌ره چه‌ند لات ناخوّشه

هه‌رچی حیاکه‌ی کرد حیاکه‌ی دیّته‌وه
وه‌ره‌خت بیّنیّ دیاره‌به‌ئه‌گیّته‌وه

ژ — ٥٠٦ —

ئه‌گه‌ر توّباوکی خوّتت خوّش ئه‌وی جوین مه‌ده نه‌وه‌ک جوینی به‌رکه‌وی
که‌ئیشی ده‌زیت بیّته‌وه به‌رچاو سوّزی به‌خه‌لکانا که‌ی تاحساو
مه‌ردوو که‌شیطان یه‌خه‌ی به‌رداوه هه‌رچی جنیوی پیّدابه‌دناوه
توّیرات به‌قضا بوّ ده‌گه‌ریته‌وه صحبتی یاران چوو ده‌بریته‌وه
ئه‌وی حق ناسه‌و به‌حق راضی یه چه‌ا حتیاجی به‌شاو قاضی یه

institut kurde de paris

زری ی زانینت که کرده به رهت تاجی ئه ده بیش بنیره سه رت
دل آوینه یه روونا که ئه نوێنێ ئاگاداری به ره نگ هه ل نه هێنێ
له آه و نزای مه ظلوم بترسه ئاهی چه ند مالی روو خان بیرسه
له وه بترسه له خوا ناترسێ ده م مه نێره ده م ابله و ناکه سێ
بزانه گه وهه ر چوه به به رد ئاکه ێ مه ره که بی ره ش پێتا ئاکه ێ

هه ر چی به آغا و به پاشا فێره
ئه وه نده ی خۆشه هه تا کۆتێره

---

١٠ — پەند

ده په نده وه یه کی ده ڤێنارد ێنێ دیاری ئه یانه خه لکی بی خوێنێ
[١] له گه ل خوادا سه راست به جاکه بێ له خوه وه نابێ خرابه وچاکه
[٢] له گه ل خه لکدا ئینصاف بنوێنه [٣] هه تا ده توانی نه فسه ت بشکێنه
[٤] بو هه ژار دل سۆز [٥] بو گه وره حورمه ت [٦] بو له خۆ خواز تر لوتف و شه فقه ت
[٧] بو دوست رابه ر به [٨] بۆ دوژمن به حلم [٩] به تواضع به له گه ل جاهلی عه لم
[١٠] له گه ل جاهلدا بێ ده نگو خاموشی ئه م ده ه پەندەی من نه که ی فه راموشی

کلیلی گه نجی پەند دیانه ته
دین نه بێ پەندت له لا زه حمه ته

٥٠٧

شۆرەت آفه ته و شه هوه ت خه ره نگی زۆر بلێ نه گبه ت عه زه ت بیده نگی
تێ هه لچۆ دایم سه ر له به لایه گۆشه گیر هه رگز کشی به رنایه

سەرخۆش بە بەلام دەنگت دەرنەیە دڵت گەرم بێ و کزەت لێ نەیە
بەو دڵخۆشیە کە لێت بپێرن نەک هاوارەت بەنی و مەردیت بکەرن
تا تاڵی و سویری دنیا نەچێژی هەرچیت هاتە دەم نەوەنە بیژی
بەقاڵ کراوی کە هاتیە گایە گوێزت لێ بارکەن خەرەتاڵی تایە
ئەگەر ڕەفیقت کەوت دەستی بگرە هەرچی بێ ئەویش نەوەی لەفکرە
بەلام بۆرە مەیاوبەچێ نەزانی قەدری مەگرە بەڵەتە نانی
هەندی کە دڵتەنەحەوای مبەوێ زۆریان هەوڵ داخودا نەنوسێ
ئەم جارەنۆرەی تۆیە قەڵدایە بگرەوبەردەیەهەوڵەڵدایە
خاک دادەزانێ بەدەستگیرەیە هەرئەوخەرمانەوهەرئەوگیرەیە
گەی بێنەوەک گەای ژێرزەمینی بەئێمەنالێن کەرت بەحیلەندە

بازهەڵدەن مبەوێ پێی بێ تەگایە
بەڵام بازچادی لەگوێتی گایە

ژیان — ٥٠٨

قەدری خۆت زیادکە بەقەدرزانی خۆت نەبێ چێکەس بەسۆک نەزانی
وەک گەلیەی چادعالەم دەبێنێ تەنیا وجودی خۆی لانانوێنێ
هەرچەندەدەوردەوری خۆهەڵگیشانە خۆهەڵگیشانەوەک سنگهەڵگیشانە
لای هەندێ جێنۆئەدەیاتە هەندێ بەخەیارئەڵێن زەڵاتە
هەندێ کە بیاوکەوتە پێی ئەڵێن کەرە هاتەوەڕووی کەرئەڵێن جەوهەرە
قەطرەی حیایان لەلا تفاوە ڕووبەڕووسڕمیاوەلەلانە ماوە

institut kurde de paris

ئەگەر ئەمانە وانە بوو نایە بە چاکی بۆمان ئەهاتنە کایە
تۆلەوکە سانە هەمیشە دوور بە لە کونجی خۆتا هەلکە وردوسوور بە
نصیحتیکیان کردوین زۆر چاکە ئەلێن خاکی بە ئەصلت لە خاکە
ئەگەر ربۆ کە لاکی خوت گەورەت بوێ بلێ خانوبەکی ئەکەم بۆشەوێ

گەورە ئەوەیە کە چاکەی عاج بێ
نەک دەوروپشتی خۆی لێ بە کام بێ

زیاد — ٥٠٩ —

چەندخۆشە انسان خەیاڵی بە رەوەربێ بە خەیاڵ بەرگی شاهی لە بەر بێ
هەرچی ئەیناسێ بێکا بە ماهور خەرمانی شادی چەپێزێک چەپڵەدور
مادام خەیاڵ لەرەنج بە دەرە خۆرمای بێ ناوک خۆچەوەندەرە
ئەوەی تۆ ئەمرۆ ئەی بینی بە چاو سبەینێ لە لات خەیاڵێکە خاو
وایزانە کە تۆیش مبەوتێ بووی یار خاوەن لکی وەش ئوتومبێل سوار
خوێستا هەرولێک راست بوینەوە تەنها تۆدەلووی بە پێشینەوە
فەرضی کە ئەمجارەیش ئەچەپێ تەوە بە هێلم پێوە ئەلکێ تەوە
ئەمیوت هێیە بۆکەس نەهەنگوێ مەگەر چرووی خوت بکەی بە پڕژێ
ئای جارا یاسین صلی اللە هوی بوو ئێستانای خوێنی مەگەر بۆبردوو
هەرچی حکمی ئەمە بزانێ ... ئەبێ ئاصف بێ بۆ سلیمانێ

تویش سلیمانیت های سلیمانی
یای نسبتت بۆبەیای نسیانی

institut kurde de paris

ژیان — ٥١٠ —

شیدە بە فرینەش وا تواپەوە بۆ بۆی تۆ هیچ بیلی ژیان کرایەوە
زۆر کەس بۆ بە فرچاوی ڕێتووە زۆریش لە هیوادە ستیان شتووە
کۆیێ تاکودە مرێ بە هیوای جادە لیستەی بانصیب زۆری نەماوە
دیم بۆ وکیان هینا بۆ مالی زاوا لە سەرمارەیی بردیانە دواوە
سالێک مبەوتی ڕای بۆدرا کە چی بە گیکی تر داخل کرا
نصیب و قسمت علمی غیبی یە ئەودو اجرا بوک دەستی یە
بۆ مسال مبەوتی بخەی بە ئاسانە علمی غیب زانین لایق بە ریانە
یەکی شەمالی بۆی گریتەوە یەکی دانوولە بە بەستەوە
بە زیندە خەوی پیرۆزیان زۆر کەس بە سیران بۆ بغدادی چین
دوتیان تۆ بنوو بی بینە بە خەو دوتی لە تاوان خەوم نیە شەو
خوالە مجنونی پرسی سەودا سەر عبادە تی چیت هینا بە محشر
دوتی هیندە عشق لە یلام لە لابوو لە کۆی هوشم لای خوای تعالی بوو
لە ئادەمەوە تا ئەم زەمانە ڕیگای خیرو شەر بەدەست ژنانە

کۆنەدەماخان هەروا نادانن
هیچ قەدر جنسی لطیف نازانن

ژیان - ٥١٧ -

ئەلفی مرادت فریدا مردی ئومێد مرادکەوتی بوو درم سردی
ڕۆژو نمازت کە بۆ نیازبێ وەک عاشقێکی کە بیشی گازبێ
نوێژی زۆر بیشی پیرێژنانە ڕۆژوویش اصلەکەی بۆ ڕمضانە
سیاحتی حج سیری جهانە ئەوی بە کاربێ بە خێزنی نانە

کابه بناخی براهیمی خلیله دل نظرگاهی ربی جلیله
دل ده سکینی ده چی بو کابه مه چو مظالم له سه رخوت لابه
من زیاره تی کابه م کرد به لام زیاره تی دل پیشتره له لام
له ده ستی مینا قوربانی ده که ی بو گور گوچه قه ل دیاری ده به ی
لیره ی سه ربری و بینده ی به ری نه بی به قه لای آیه ت الکرسی
ده زانی که وا دنیا فانی یه وای ده گری تا سه ر زینده گانی یه
نه گه ر تو تا سه ر هه ر بژیایه نه شیا بو دوای تو جیگه نه مایه
وه ک پیش تو جیگه ی خوی داوه به تو تویش جیگه ی خوت بده به یکی دیکه تو
نه گه ر ربی دا گری و بلی ی من نارو م تویش وه ک یاروکی اها و نه بی گو م

که له سه ر بختی ما سی دانری
تیره که له کی دیاره سه رناگری

ژیان
٥١٧

خواره وای بینی واکلات هه گیرا دا پیرمان خیکا له بیری شیرا
ما دام لکه ی هه لک نه مالی ناوا عداله تیکی سه رحی مان ماوه
سه رح هه موو کارمان بو ده بریته وه که مانع هه لسا ممنوع دیته وه
ئیستا هه رکه سی بچیته وه جیگه ی خوی لجنه ی انضباط حاکم بدا بو ی
ملای منبوره که چو بو وه ناو گوره گوره وشاری داسلی ئیستری تو
پرسیار چونه نه وه و دنیا یه ووتی آخ نه ویش قه تارچی نیا یه
به خوا نه گه ر تو حال وسال نه بی له هردو دنیا بی سوال نه بی
به لام دو نیه ی چه ور بی به لا نیه سوین چه ته که وتن بو تالا نیه

institut kurde de paris

تەماتەماسی بگری وتەرز نەبی قوماربازیش بی وآخرشەرز نەبی
شترمرخ ئەلێن وەرە هەڵفرە ئەڵێ نابینی ملم وورشترە

ئەلێن بارپەرە ئەڵی بالدارم
تەنها بۆ خواردن ئاو بەکارم

ژیان — ٥٧٠ — سالی ١٩٢٧ م

بووکە بارانێ کە وتە کۆڵانان خۆی کردوە بە بووک تەنوکی باران
دەخڵ و داوەڵ کەچ عەرزی بەدەماخ هەژار ووشکەڕۆ دەوڵەمەندچالاخ
سەیران گەجیگای نوێژی بارانە جۆشی گریان وفرمێسک بارانە
خطیب فەرموویە کە دین نەماوە غەضەبی خوامان والێ گیراوە
هەڵپەڕکی وسەیران کە کەوتەشارێ لەباتی رەحمت غەضەب نەبارێ
سەیران کەڕەنموواعزیشی نەوە لێبک ناگریتەوە نەم ڕۆژەوشەوە
بۆچ تەنهایێمە بێ باران ماوین کەوافەرمانی کفریان داوین
یارزقی أُمت هەربە بارانە کەوابێ تەنها باران خوامانە
کەس نەو بێکەسە کەلە [بی کەسە][1] نەهری هەڵقوڵاندبۆیێمە بەس
ئەگەرخوارزقی بەنوێژ بدایە أشیاغیرەدین نانی نەبوایە
نەرزق بەدینەو نەماڵ بەزانست ئارەزووی خوایە ڕووی ڕەگەست
زۆرکەس معاشی زۆری دێتەڕێ هاتەوەرگرتن ڕەنجی لێدەگوڕی
لای چاوی ساغی بۆی ئەژمێرێ دزبۆلای چاوی کوێری ئەنێرێ
ئەگەوەکە ووتی بەبازی ئەحمەق نەهی نێتە تەبەق مەبەزە صدق

[1] بی کەسە: بێ کەسێکی دێمە لەشارەزۆرئاوەدانێمە

ژیان — ٥٢٠ —

ده ستهی تیا تروّبه عیشوه وزورزان گه یشته سه رمان فه صلی پایزان
ده نگی دووه مه لهک که گه یشته گوّش سه دای سه رودلّ تیکرا دنیته جوّش
شوقی کهره باو بوّیای سپی وسوور به شه و پشیله ده کا به سه موّر
ئیّمه نظرمان هه رچوا که چ بینه ره نگی ضه عیفمان له لا شیرینه
به دووفیشالی لایف هه لّدراو [نالهپیّ پان][1] مان لاده بیّ به پیاو
جاران به ته قوی ده مانجه پیابوون به دزه کوشتن به ناوو داوبوون
ئیّستا به ته قوی زیان ناودار ته نها بوّ نفعی خوّیان به کار
پیشه ی پیشوّمان لی ده ربیته وه ئاغایی له نوی نه گه ریته وه
خوا کیوه ئه بینیّ و به فری سپیده کا نه وه به دنامه قسه ی لیّ ده کا
نه لیّن خشت هاویژ باداشی سه نگه بوّ واتری گالّته قسه ی کوشت نه نگه
به لاّم خوّ یه کی گرتمان به شیری نالوانین ته رکی بکه ین به پیری
مه گه ریّ وخوایه که حالّ نه گوّریّ جه هلمان گه لّ نه خاته گوّریّ

خوّم قه لهم وزبانم خوا ،،،
لیبجم پیّ نه کرا وخسته ده ست خوا

ژیان — ٥٢١ —

کاری ئاویکی خه م ره ویپا بوو نه یان خواردوه وه عه قلمان نیه که چوو
یه کی له لاوه ها ته ناو نه وان به شیت یان زانی که وته به رنیان
لیبجه س له عه قلّی نه و رضا نه بوو لیبجه که وته ره ما به ینیان

[1] نالهپیّ پان کابرایه کی اشقیا بوو سالی ١٩٠٩ له سلیمانی ئیعدام کرا

دوایی کەزانی تەنیا مایەوە ئاوی خواردەوە کەوتە گایەوە

بە [ور پاطلاسون] بە چال ئونیاسون خوشیان رائەبواردنەوانیشەوە کەمن

بەلام من بەبێ ئەوە دەبە ئێگم قەلەندەریکی بێ نام و نیشانم

ئەوەندە لەبیە یەک رووبەیک دڵم لەمنانت داپەوردەی گەلم

لەندیکی واهات لەسانی مەکەن سەرمایەدڵی بزرگان ئەکەن

بە پێچکە پێچکە پێ ئەلێسنەوە کەهڵ خلیسکا خۆئەگیرنەوە

ئەمە تجربەی ئەوەندە سالە هەرچی باوەڕیان پێ بکا مندالە

باوەجودێستا مندال پەسندە کەس بە پیرنائێ کەرت بەچیندە

پیرتڕان داهات تۆخوا بمرێ خودی چیلکە چۆپی ئەم دەوردە نەگرێ

ژیان — ٤٤٧ —

بەواتەواتە پیاو ئەبێتەوە خۆی منالێمان لێ ئەژیتەوە

سەرۆگوێی یەکا اشکا بەکوتەک چەندلێک خەرۆ بووین بەشەرەگرگ

من گوڕێم و تۆ گاینە سکانی لەیەک بووینە دوژمنی گیانی

لەتاڵەوێرەود هێندە دوژمنین ئاوەندەی ئێمە لێک هاتوینەتین

ئەوێشە پێش کەواراجع بەخوابێ بەزوری بازووی هیچ لایی نابێ

پشتیوانەکەت ئەگەر بەکارە باراشی لەآشی زۆرو سەبارە

ئەگینە کارمان لێرە لەپاشە پێشەی پێشومان دەوەن بەآشە

جاران ایتالیا شەرەگای ئەکرد کەوتیان خرابە پێیان لەناوبرد

ئێمەبەڕان وکەوو کەلە شێرێ تێک بەرئەدەین وسەگ اکەین بەشێر

لەموو درسی شەڕ آخرشەریە

بۆیە لەئاکردەمان کوێرەوەریە

ژیان — ٤٤٩ —

گەرمای هاوینەوگەرمەی میوەیە — ئاخ میوەی نەمسال شرای بیوەیە
کالەک گران بوو تیرم لێ نەخوارد — کەچی کوتو پڕگەرمای تێ بنارد
خوانەیدا وینێ سالی اوخەی کەین — شادی وتالی نەکوێتە بەین
ئێستا وەختیکەبەخوشی وسیران — لەمەو ئێوارانبچینەسربستان
کەچی بەهیچ بۆقینە بەری — لەخوشی رابواردن خۆدەکەین بەری
حەیزاخاومیرزازیندوبونەوە — شیرزادوشێرخانتیکەڵچونەوە
ئەوە چاکی کرد بێ لایی نواند — لای معاویەتیکەی خۆی گلاند
نوێژی لەپشتی علی سیوە کرد — کەبوو بەهەڵدارای گردەسرگرد
خومن نەوسنم بەلام نەوانە — کەبۆنی لێ بێ نایخوم گرانە
لەپشت کەسەوەجماعت ناکەم — بەوەولا نەکەم بەهیوای چاکەم
هەڵدایشم ناوێ بۆی بچمە سرگرد — ئاخ هەموڵایەک وەک مینان اکرد
ئیمە کەلەسەرهیچمان نەکردن — دوکەس دەمێنی شایستەی مردن

خۆزگەبۆچاکی وایەک دەکەوێتێ
بەهیچ قوەتێ دانەدە کەوێتێ

ژیان — ٤٥٠ —

ئەوەندەمەبەختم لێ بووبەدوژمن — کەکەرەدێزم بووبەرموزەن
ئەوەندەمەهۆشم لێ شێواوەستام — کەهەرچی هەڵساوتی ئاشەوەستام
خەڵتی دەکەم هێشتا لێم ساردە — توخوامەلاگەڵ ئەمیشم ئاردە
دەوڵەمەندبارەیەکەس نەداوە — بارەبەدەستی ئەرزوالەدواوە
ئەوەی پێی دەڵێن دابڕوو دەرروا — بەهیچ قەولێکی ناکرێ بڕوا

insititut kurde de paris

ئەوی جلەوی خۆی دایەدەس خەلکی ناوی نراوە ژەبوون و بێ کەلک
ژەردە والە ماڵ جارێ ئالوزاند نانی شوانمان خواردگەرچی ماڵ نواند
لەهەردوو لاوە تۆشی جزابووی تەمێ ماڵ نەخواردیستاتی هەڵچوی

تاریکی شەو ئێوارە دیارە
ئەڵێن خاکەکەی بەدەم ئەم شارە

ژیان
٤٤٢

بۆکشفی میقرۆب

هەڵبەزفڕی کەوتەسەرشاخێ تیری بەڕێی خۆی هێنایە خوارێ
ئەوی ندیمی پیاوی گەورە یە ئەبێ چاک بێژێ دەوڕان دەورە یە
دڵ خۆشی نەخۆش دەرمانی دەردە خەڵک بێ زار ئەبێ لەبگرە و بەردە
دوکتوری هاتووە ئەڵێن کەلەم تێی وڕوڕاوە ئەڵێی دەجالەم
بۆمشفی کەی ژۆرشارام گێشە ڕازیانەم خواردۆ بۆبەرگ ئێشە
دوو مەڵان بۆیە پێی دەڵێن زۆڵە بەبێ تۆو دەڕوێ لەوەتە چۆڵە
ئەڵێن گوڵەژەن لەهەموو ماڵێ ئەگەڕێی دەپێی لێ دادەماڵێ
من بۆیە بستەم هێندە خۆشئەوێ چی لەدڵدایە ڕاست دەردەکەوێ
دوێتیان پێ غەمەڕبە کوێدا سەرکەوت دوێتی بەیژەکەی عیسای بەدەم ساکەوت

کابرا دوتوویە [میقرۆبی — هەی دێ]
میقرۆب ئەوەیە کەلەلاوەدێ

ژیان — ٤٥٧ —

سەرماهات بەرگی هەتیوی دڕی هەورەخەرمانی چەڵتۆکی خوڕی
ئەم سال ناترسم کەلافاو بمبا هیچ گوێش نادەمە فیشالی بۆمبا
من دەورەی حەربی عەمومیم دیوە ئەوەی بترسێ دەستی بڕیوە

institutkurde de paris

بۆیە هەرزەکەم باران ببارێ — لەم بێ آوی یە رزگاربێ شاری
هەموولە تینوا آخ هەلدەکێشن — هێشتا بومالان آدرادەکێشن
ماکینەی گەورەی ئەلکتریکەهات — خوایاربێ نوری فڕێکەوتەوولات
نان وگوشت نرخی کەم کرایەوە — پارەی کیلوواتێ وەک خۆی مایەوە
بۆهەسانە پیاوەخنکێنن — کەچی لەماسی رسم ناسێنن
بۆستێ توتن أپرسنەوە — قاچاغی ماسی ئەبەشنەوە
بەنی گرژخەرجی هەوساردەنێنە — دەزوی خاوتەنها بولەرز بڕینە

ئەسپی بێ هەوسار زەوبێ جل ئەبێ
پیاوەسەربڕیو بێ ئەستوی سڵ ئەبێ

ژیان — ٤٨٢ —

ئەڵێم هارچل سەو ئەژی دڕۆیە — کوالەمالێ هارشین وڕۆڕۆیە
گوشتەی هارەقەمان والەپێش چاوە — ئێوارانێ هیچمان لەپێ نەماوە
ئێستان لەنێو دڕوست کراوە — چاوی بەپەردەی غەفلەت پۆشراوە
تاساتەنەکا چاوهەڵنابڕێ — ئەکەوێتە چاڵەلوپوی ئەبڕێ
بەدکار لەچاکەخراپەی چی دێ — آوانێ بەدی خۆی دێنێتەدێ
ئەزانی خوا بوچ؟ بەدأژێنێ — ئەگەربەدنەبێ بەدکارنانوێنێ
تانەماوبەنەگردەکەی سەیران — چاکەوخراپەنایێتەمەیدان
فوڕەی وەظیفەکەبووبەکفن — دەستوپێ لەپیاوەئەبێ بەدۆرمن
کەمەڕنەموولەچاوزەقکاتەوە — آغایی لەبیرپیاوەئەباتەوە

ئەمانەویزەی بەرگوێی بێعارە
کەسی نالێ مردەهیچ لەم شارە

institut kurde de paris

ژیان — ٢٧٢ —

له دووی سیاست خوت مه خه‌ره به‌ند ریوی قه‌واڵه‌ی پێ بوو پوستیان که‌ند
تو خوت به پیاوی سه‌رچوت مه‌که‌وه به‌ده‌ست قه‌رزبده‌وه به‌پێ دوی که‌وه
دوو گوێ وزبانێ دراوه به‌تۆ دوو بیبه‌وبێ گی بڵێ له‌سه‌ر خۆ
دوشمنی ناوخۆت ره‌گ ده‌رده‌کێشێ دار پوازی له‌خوی نه‌بێ ناقایشێ
له‌هه‌موو هه‌وری باران ناباری ڕاز که‌وته‌زاری ڕاست که‌وته‌ساری
ئه‌وکانی یه‌ی ئاوی لێ ده‌خوێته‌وه به‌ردی تێ مه‌خه تێنوو ئه‌بێته‌وه
به‌سوێندی دروێ خوت مه‌خه‌ره داو تاریکه‌شه‌وه‌و گه‌ڵا لێ له‌ناو
ئه‌وی ئه‌یه‌وێ سه‌ری نه‌یه‌شێ به‌قه‌د به‌ره‌ی خۆی پێ ڕاده‌کێشی
گه‌وره‌که‌یه‌ک بێ ملک سه‌رده‌خه‌ن ده‌ڵێن دوو ڕێوی شێر که‌وڵ نه‌که‌ن

ئێشی مه‌ده‌ست بێ هیوات لێ نه‌که‌ن
دار که‌به‌ری گرت به‌لێ پیا نه‌ده‌ن

ژیان
— ٢٧٤ —

پاره خه‌رجی که‌ی ده‌بڕیته‌وه که‌خه‌رج نه‌کردن کۆده‌بێته‌وه
هاشی به‌لاش بێ پیته‌وبێ خێر ده‌ستی ماندوه‌ڵه‌سه‌رزگی تێر
ئاخای طهماره‌ده‌ڵێ بیده که‌ربه‌جۆ بمرێ نه‌وساهێده
دێی فره‌کویخا ناحه‌سیته‌وه بزن هه‌رجاری ده‌ڕوێته‌وه
که‌س وکاڵه پیاوجوی نابێته‌وه تفی به‌ره‌وباریش نه‌گریته‌وه
ده‌ختێ که‌ژن بووبه‌گه‌وره‌ی گه‌ره‌ک باشتر ئێمه‌ده‌ست بده‌ینه‌خه‌ره‌ک
بێ کاسبی یه‌ئه‌م شه‌ڕه‌و حاڵه دیاره‌ته‌به‌قی پیرزاشتی ماڵه
وادا مه‌نیشه‌به‌ده‌ستی بطاڵ تانه‌گری مه‌ڵک نادری به‌منداڵ
ڕاسته‌دوو میوان لێکیان خۆش ناێ به‌ڵام خانه‌خوێ له‌هه‌ردووڵایه

قه‌ت ڕێک ناکه‌وێ گه‌وره‌ی ئه‌م شاره
تاریکی شه‌و ئێواره دیاره

institutkurde de paris

ژیان — ٢٧٥ —

زوردارو هەژارو وەک سەرما وهەتیو — بۆی هەوڵی گیان وەصاب هەوڵی پیو
دەوڵەمەندی ڕژدخوی هەڵنە گیشتی — پارە میشێکە ئاگوەش نە ئێشتی
لە قاپی نامەردەکە دق الباب — بۆ گوشتبە نەوەک منە تی وەصاب
لە پەردی نامەردەبەرزەوە — چەردەڕووتت کا بالم بەرەوە
نەمرۆ پەیوستە تۆبەدوست دەرچی — کە باران نەما کەیەنک بۆچی
بەخێل خۆی ناپخوا هەرلیشی زورە — مالی خۆنە خور بۆچەکە بۆرە
چرای دڕۆزن ساتی دەگرێ — بەرەیش هەرلەلای تەنکی نەدرێ
دڕۆزن ئاگری لەمالێ بەر بوو — ووتیان دڕۆیە کەس بۆی نەچوو
صحبتی نادان تاڵ رابوارێنە — لەدووی کەرڕوێ تەرس بون کردنە
لەیندەبەرزەفرەبڵێن بێ باکی — دیارەبێ باکی هەربوخواچاکە

تووڕەکەی چۆبۆکەری دێز پێوی
تۆبینی دەوی وزەرەری خێوی

ژیان — ٢٧٦ —

هەرچەندڕۆستی لەڵاتەوەک بڕاوکەس — لەیندەئاشوی مەکەبێتبڵێن بەس
کەزانیت شەوەودزت لەسەرە — دەستبەکڵاوی خۆتەوەبگرە
کەشێرەتت دی بڕۆتێ پەرە — سەگی سەرملەبەدوولاوەرە
گوێ رانەکێشی زورکەس بێ گوێیە — کوتەکێ زانی قوناغ لەگوێیە
بەچەنەبازی کەنەزانی دووە — لەبەهشتەوەکوتەکەهاتووە

نەوی بۆ منصب بەچاوچۆ فێڕ
لەگەڵ کێ کەوتی ڕوو وەردەگێڕ

institut kurde de paris

لەرووی جوانیدا تۆ وەرە پاک بە — ئەو سالە واتەی خاکی بێ باک بە
هێچکەس لە واتەی خاک رزگار نابێ — پیاوی قین لە زگ قەت بە یار نابێ
بە هێوای هاوسێ بێ چیشت ئەمێنی — چاوەڕێی دۆست بێ هەرخەو ئەبینی
چاوەبڕەرە دەست خراپ فێڕ نەبێ — بە هاروودی خاکی درەنگ تێڕ نەبێ
کە قەلبی اقبال لا بقایی یە — بە کەم لەنگەرت پادشایی یە
تا خۆت دۆست نەبی کەس نابێ بە کەس — چەپڵە لێ نادرێ بە تەنها یەک دەس
بۆ دوستت چاکە خێر بێ ئەنجامە — مال ڕاوەستا بێ مزگەوت حرامە
بۆ دنیای دەنی دەست بدەیتە دەست — هێچکەس هێچی نابا تە بەهشت
دەوران دەوڵەتت لە دەست دەسێنێ — بە لام نادی چاک تا سەردە مێنی

نیەتت چاک بێ ئیش دەبەیتە سەر
درەختی زۆر نەبێ هەر بۆت دێتە بەر

بە چکەچکە قەرز نابڕێتەوە — سەد بەرتیل قەرزی نابڕێتەوە
ئەگەر چەپسیاندن بێتە سەرتکا — بڵێی تیکۆشا ئاب ڕوی تقا
کەس ئاغایم تۆشی وەک من ئاغا — بەرەو شەرمانگی بێ بۆ داخا
ئەڵێی ئاو دێنی خۆشی خۆشی یە — بۆهاوین نەبێ ئاو مانۆچیە
کێ مەعاشی بۆناو ڕەدێ کاتەوە — مفتیش شرابی مفت ئەخواتەوە
بە گفت سەروماڵ دریغی نیە — هاتە کردەوە بایغی نیە
هەموو وڵاتمان شکر ئاوایە — ناوی قەرەداخ زەردیاوایە

دیاری دیار بۆ گۆواری هاوار
هاواری کوردان لە شامەوە هات — هەواریان بەرزبێ دوربێ لە نەهات

شام سحری دی سوری سوور داره
تا له شه‌و دا بین به‌ستان هاواره

خوالێ خۆش بوو [پیره‌میرد] حاجی توفیق بگ
له‌ سالی ١٩٤٧م وه‌ ده‌ستی دایه‌ هۆنینه‌وه‌ی
به‌نده‌کانی تا روژی ١٩ی حزیران ١٩٥٠م
که‌ له‌م روژه‌دا له‌ دنیا کۆچی کرد ده‌وامی له‌سه‌ر کرد.
له‌ر هه‌فته‌ی جاریک به‌ندیکی له‌ به‌نده‌کانی له‌ روژنامه‌که‌یا
که‌ [ژیان]ه‌وه‌یان [ژین] بوو ئه‌نووسی وه‌ له‌ش
به‌ پێی وه‌خت وزه‌مان ئه‌ی فه‌رموو ،

٧ شوال سالی ١٣٧٠هـ
١٤ حزیران = ١٩٥١م

سلێمانی
ماموستا نجم الدین ملا

institut kurde de paris

لە ئیعتباری ئەیلولی سالی ١٩٤٠ م وە بەندی
پیرەمێرد بە پێی زنجیرەی رۆژنامەکەی

ژمارە ٦٠٥

بایە قوشی لە هەر شوێنێ بخوێنێ یا خێوی ئەمری یا ئەیر و خینێ
ئەم شارەکە وەک بەهشت ئەنوێنی کە رەشەبای بوو خۆشی نامێنێ
خوا یارا ستوێنی لە آگری هەڵدر یا خوا بە بێ غەم تیا بەرێنە سەر
کە لە شەر و دوورین خەیاڵ یارە با هەر سەیران بێ لە گردی یارە
جوولەکە بەقین هاماڵ کوژن ئێستا بوچ خوێنی هەڵدرنا مژن
ئەصل دۆزمنی ئەوان هەڵدرە خوێنی ڕێژی هەڵدر لە حەد بەدەر
بەڵام وا ئێری خوای لێ کەوتە کار هەر وا بزانن بوی کەوتنە هاوار
چەخوا بەردارە ئەم ترس و لەرزە ئەم خوێنە گەشە لە ڕووی ئەم ئەرزە
بە ڕەنگێ بڕسی و بە ڕەنگێ تێرین لێمان ناگەڕێ کە خۆشی ڕابوێرین
من هەرگیز بۆ خۆم ناپارێمەوە وا من ڕەوێلوم ناگەڕێمەوە
بەڵام بە هێوای خاکی کوردستان وەک هەڵدەگڕێ بێ بە گوڵستان
دەستەی لاوانی خوێندەوارەکان ئەگەر تێکۆشن بە دڵ و بە گیان
نیزیکە خاکمان بێ بە ئێکسیر هەموو یەک کەوێ بە ڕاوەستە بیر

کە دەست لە دەست بێ قوەتە لە خوا

. . . . . .

institut kurde de paris

ژمارە — ٦٠٦ —

ئەم دارو بەردە وەئەم شاخە بەرزە خوادای رشتووە لە نگەری ئەرزە
بۆیە شاخی زۆر لەم ئەرزە دایە زەمینە کەمان جنبشی تیایە
ئەمەندە سەختە نابێ بەرێگا خوا بۆیە کێندە بەفری تێ ئەگا
بەرەو دوا ئەسالّ خەلک دێن لەوخوارە داری بەردارە جێی سایەدارە
رۆژی دارتاشێک چوو بۆ سەفەر گەیی بە کانی یەک سێبەری لەسەر
لێی حەسایەوە سەری هەڵبڕی لقی داری دی بەسەر بەری
دارهاتە زبان وگوتی دنیا یە بۆیە بەکاری دەکوتێ تیایە
تا ئەوکەسانەی کەدارئەبڕن قەدریان دەرکەوێ چاکەیان پێژن
دەشتی شۆرەزار هیچی لێ نارووێ لێرەلە بەردار وگیا ئەرووێ
کێوبنوێنە بۆحاڵی بەشەر چەندماندووبێ تا ئەگەیتە سەر
لەگەڵ سەرکەوتی ئینجا بەناچار ملێ دێ دەگری یا اللّٰە سەرەوخوار
[أکملت لکم دینکم] کەهاتە یادێ غار گریاوا دەبەجاویاهاتە

فرمووی پێ غەمبەر تشریفی ئەرزوا
عادەتە کەمال زەوالی لە دوا

ژمارە — ٦٠٧ —

ئەگەر لە نوێژاریا بنوێنی خوت وخەڵک وخوا ئەخەڵەتێنی
لەندێ کەضیافەت بەسڵم ئەدەن چاوەرێی هەڵبن تۆڵەی یەک بدەن
لەندێ کەیوان نانێکیان اخوا ئەبێ مەهڵی بۆبێ دوابەدوا
پیاوێ بەپیاوێک ئەڵێ بەتانە دوێنێ خۆشکەکەت چوونە کارخانە

ئەلی چۆن بە راست ئەمە دێتە دی — ئەلێ ڕێنە کەم بە چاوی خۆی دی
قەدری مانگ نیە تا نەگاتە سەر — گەرماوی ساردە ئەخاتە بەرەو
بنیادەم زادەی قەترە مەنی یە — کە کەوتە ڕووی کارەزارەنی یە
بە بایەک هەموو عیشی بە بایە — کە کەوتیشە ئاو وا لە خاکایە
ئەوی ئەزانی بۆت ناچێتە خاک — مەردی ڕێ ئەیبابێ خۆفوبێ باک
کورت جاهل بێ ڕەنجت بە بادە — میراتیەتی وبێ شەریکی ئەوڵادە
بەرەنجی شانی خۆت بژی بەستە — بارەی میراتەوەک چەناگی دەستە
قومارلە هەموو فعلێ بەدترە — مەحبووبەو شەراب بەلەزەتترە
کە بێ بەیتەوە قەدری نازانی — ئەگەر دەوڵەرانت دڵ پڕلە ژانی

. . . . . .

ژین — ٦٠٨ —

مالی لێی نەبەخشی کەمتر بەرێگری — تیۆکە نەی بڕی کەم تر بەرێگری
ئاوبەری گیرا پەنگ ئەخواتەوە — ڕایی بێ ڕێبوارلێی ئەخواتەوە
ئەوەی بە پارەلە خۆی بایی بێ — بایی یەهەرچەندملیۆن بایی بێ
زبانی چاک زۆرکەم قورتی دێتە بەر — زبانێ کە سەرئەخاتە خەطەر
کەشێدتاکوڵ بدا بەگیرە — فتنەهەوینی نۆقازانشیرە
صوفی حرام خۆرەوەک کەلەشیرە — بانگت بۆئەداوبەپیسیش فیرە
ئێستەکەدایکی لەکەربەرێگری — ڕێنەکی ئەکەی گازتلێ ئەگری
بەئێستریان ووت باوکی تۆکێیە — ووتی ڕەسەنی دایکم بێیە
خۆزگەئەوکەسەی بەزۆڵ دەڕێچوو — ئەویش وەک ئێستربەری نەئبو
چیاوی صاف دەڕۆی کەلەشیرێچێ — بەگەری ئاگرلەپێرەهڵێچێ

ئاوی خورد هەرچەندکە ئەتترسێنێ هەر ئاوی مەندە پیاوە خنکێنێ
ئاو و پیاو مەندوموون بێ بترسە هەر چیت دی ناوی باوکی بپرسە

ئەوژنە کە میرد لای نە نگە ویستبوو

. . . . . .

ژین — ٦٠٩ —

ئەوکەسەی کە لووت لە دۆست هەڵدەکا بێگانە چۆنی باوەڕی پێ دەکا
ئەوانەی بەدی ئەهلی نەدی ئایا لە چاکە بەدی چی پێ دی
کەری دێرەمنێ جۆی بۆ ئەپێوی تۆ پینی ئەوێ وزیانی خۆتوی
دەستە یەک سواری گەمێ یەک بوبوون بەڕێی دەریا بۆ مەکە دەچوون
بە کێکیان شەڕی لەگەڵ قەپتان کرد خۆیان نەسەربا لە ئوور یان دەرکرد
لە ئەهلی وایوور بوبوبە دوشمن ئیودت نوقوم بێ قیروسیا لەمن
هەتا بچوە سەر قبری ناپلیون ووتی ناوداری تاریخ چۆنی وچۆن
ناڵە یەک لە خاک هات بە حزینی ووتی وانویش دێی بۆ خۆت ئای بینی

لە ڕاخی ئینگلیزمن هاتمە گوێڕێ
ئیستا چوون بە تۆ دنیا ئەگوێڕێ

ژین — ٦١٠ —

ئەوکەسەی کە سەنگ لە خەڵک ئەگوێڕێ سەنگی نایە گوێ ڕ سەنگی ئەگوێڕێ
تەرازوی ئەمیرەت ئەگەڕ سەرنەکا تەرازوی ئەوڵات سەرت دەرێنەکا
نرخمان گرانە و خوقەمان سووکە ئەپارێنێوە وەلای مەڕنە موو کە
مارو دوپشکی دنیا بە زبرن بۆ پیاوی زوردارەکان وەک قبرن

institut kurde de paris

بە لام فائدەی چی ئەمانە بۆشە ئینسان زوردارە ظالمی لا خۆشە
ئینسان لە نیشادروست کراوە بیری ناو بیری لە بیر نەماوە
ئەگەر ڕوایش نەبێ وەهمو بەعبەرەت تەرکی دنیا کەن بکەونە عزلت
ئەصوودە بینە فریشتەی تەنیا هیچکەس نامێنی ڕووبکاتە دنیا
هەتلەر بۆ دنیا دنیای ویران کرد بەشەر ملیونی خەڵکی لەناوبرد
نایەتە عەقڵی کە ئەویش ئەمری وەک چنگیز ناوی بەخوێن ڕیزئاڤێ
وا ئێستین هەتلەر بۆخۆی هاربووە نازانم خەڵکی بۆچی لەدووە
بەصفت ئادەم هەرام ئەکەن بەوحشت دنیا بێ ئارام ئەکەن
ئەمەندە بەجۆشی بۆچاپی ناچین نەمامی عمری خەڵک هەڵدەچین

ئەوانەی کەوابۆشەرزەدەبرین ،
بێ گومان خۆئیان تێدادەکوژرین

ڕێی — ٦١١ —

نالەی شەونالەی نالدارەشکێنێ ظالمی ڕۆژنالەی مالدار ئەرزمێنێ
هەناسەوزۆردار بەفرۆهەتاوە باوەجودئێستا باوەڕ نەماوە
دەستی دزبڕین باوبوو تادوێنێ ئێستادەستی دزگورزئەوەشێنێ
خۆبابی بابی نەمالەم شارە کەچی دەبینم کەڕەسواری سواڕە
کەڕەکەی عوزیرتەنهادەزەرری کەڕەشێخ زورجارلەڕێدەپەڕی
جارانڕێی بەخەڵکەندەدووربو مثلی چونی بغدا مەسهوربو
ئێستاکەتەڕەڕێی گرایەوە ئەومسئلەیەوەڕگەڕایەوە
خورمای گوردکوژەناوی گوڕاوە بەوناوبردنەیشباوی نەماوە

Institut kurde de paris

ئەوە تی پردی زنجیر نەماوە دجلە بەهاران شیتی تەواوە
هەربەو شیتیە کە کەف دەچنی ئەترسم رۆژی بمان خنکێنی
خورما و پرتەقاڵ لە بەغدادەوە دێ لیرەوەتری و هەرمێی بودەچێ
هەردوولا بۆیەک دیاری ئێرین بۆیە بەخۆشی رادە بوێرین
ناچارین هێجمان بێ یەک هەڵناکەین لەگەل یەک پاک بین وەڵە چاکەین

دووەدەستە یەک کەون هێزیان پێک بێنن
هەگبێ درەختیش لەبن دەردێنن

زێی — ٦١٧ —

زوردار کەڵێ کەوت بایزیدێکە بای ڕێ کەوت بێ با یا یزیدێکە
[ان الانسان لیطغی] دیارە کردەوەی خواری بندەی بێعارە
[هەتلەر] بەغرورەکاتوتەمەیدان [ئاتاتورک] ئەڵێ بە جەرگان
بەڵام ئەوتەونەی گرتوویەتەدار نای تەنێ بۆکەس دەستی ڕۆژگار
ئەوکەسەی کەوا زۆر بەرزەفڕێ کەکەوتە خواری هێلکی ئەبڕێ
لەو ڕۆژەوە وەخوا دنیای داناوە هەموی بەجاری بەکەس نەداوە
ئەودەوڵەتانەی دڵ بربێنن کێ دەڵێ لەگەل قاتڵدا یارێن
بڕینی ناحەق قڕتماغەیش بێنێ بڕناچێتەوە بێنشی دەمێنێ
دنیا شیواوەو پێشمان نەوێ یە سابڕاین خواستی خوا بەچێ یە
دەستبەکڵاوی خۆمانا بگرین بۆ خوێن ڕشتنی نارەوا بگرین

Institut kurde de paris

ئیمە شەرگەرنین هیچمان لێ نایە بە فێڵ گرانی دێ نینە کایە
ڕازیانە لە بەردەرگەماندا بارە کە چی زگ ئێشە کوتە ئەم شارە

کاری نارەوا تا سەرنامێنی
خواحەق بزنی بێ شاخ ئەسێنێ

ڕێبەر — ٦١٢ —

گڵێنەی چاوت بکە بە وێنە عالەم بەبێ خۆت هیچ مەبینە
کە بەخودبینی خۆت لە خۆت گۆڕی زوو لە خۆت ئاگەی شایستەی گۆڕی
بە زەردەخەنە کە گوتە ڕەخنە بۆ دیواری قەدر ئەبی بەرەخنە
تازە پیاکەوتوو کە قەڵەت باتێ ئەیداتەوە ڕووت لە دوای سەماتێ
بە لاڵم پیاوی کۆن خەمەتبەڕا ئەیەوێ نەخۆت نە کەس تێ بگا
لە پاش هەڵەی خەڵک بەورەنگە بدوێ شەرمەسارنەبێ کە گوتیتە ڕووی

کە چاکەئەکەی مەیڵێ لە لای کەس بۆزەوقی خۆت بێ وخۆبێ زانێ وبەس
کەسی هیوادارنا ومێد مەکە خیرت ئەوێ بە قەدری مەکە
دڵی هیوادار بشکێ قەضایە نوێژ قەضای هەیە ئەوبێ قەضایە

هەزار دوستت بێ هێشتا هەرکەم تەنها دوژمنێ سەرمایەی غەم
ئامۆژگاری بێ کەم مایل سوک مەگرە بێ غەم بە ڕەفزووی فەقیری فخرە
گریان لە سەرخۆ خەم ئەرەوێنێ هەندێ بێ کە بێ دڵ تێکەڵ دێنێ
دەوڵەمەندو پیر حریصیان زیادەبێ حریصیش دیارە کە ناشادەبێ

[هەتا ئەر] ناشادە کەوا حریصە
شەرەگەرەک کەر بەشی هەرلیسە

Institut Kurde de paris

ژمارە — ٦١٤ —

ڕەنج پەیژەیێکە پیاسەڕێکەوی — کە دەستت بەردابێ سەرێکەوێ
بەکردەوکۆشی تێکۆشەوەک شێر — دەستی ماندووەکە سەرزگی تێر
تەمەڵ کە ووتی واهەمەڕێی خۆم — لەدوایی یاڕێڵێ ئەی چیم کرد بەخۆم
کەتۆبەناڵەو بەرگی کەس نەبی — ئەچیتە ریزەی یارانی نەبی
دەستیاڵ کەستەوەلەپێ ئەکەوێ — کەلەپێ کەوتی ئەکەویە نەوێ
کەم بخوێ لەشت بێ عیلەت نەبێ — کەم بڵێ سەرت سەلامەت نەبێ
چاوت لەنانی دیوانی نەبێ — تیژی لێ ناخۆی بەڕەخنە نەبێ
کەوتوویەتە دەوری دەوڕەی سیاست — بەمەهارەتەنک بەکیاست
خوێندەوار بۆیە ناخەنە قەڵەم — خۆی بەخوێندەوار ئەداتە قەڵەم
نازانی ئەوی بەعیلم ئەنازێ — لەتاکردێتە سەرنانو پیازێ
ڕاستەڕەوەهشت بەدەستخودایە — ئەوی تشتێکە نەکا لەدوایە
چونکو خوانایێ بێ بەکۆیخای تۆ — تاخۆت نەیژەنی ماست نابێ بەدۆ

[لیس للانسان إلاّ ما سعیٰ]

لەپێشدا سعی دڵەپاشادوعا

ژمارە — ٦١٥ —

ئەزانی بۆچی ئەم ڕۆژە جوانە — سەوزاوەدێ لێمان بەنرخانە
لەبەرئەوەیە قەدری بزانین — لێی وەڕەستە نەبین قەدری بزانین

institut kurde de paris

لە گەل ئەوەدا لەلایان وایە کە ئەم دنیایە بەروژ ئاوایە
کە چی هاوینان خەلک لێی بێزارە بیاوی نازیە رووری لێی هاوارە
پەندە بۆ ئەوەی زوولە هێش هاوە ئەگەر رووێش بێ خەلک لێی بێزارە
عەقیش کە شێتی دێنی بەسەردا سووری مانعەی وصلە لە بەردا
کە ئاشقەوماشقە زوو بەیەک بگەن زووری بێ ناچێ پشت لە یەک نەکەن
ئێستادەوریکە هێندەی تێ ناچێ کچ لە گەڵ کوڕە، پڕچ هەڵدەپاچێ
بۆیە پێچی کوڕی بۆ کچ شێت نابێ پێکەوەن لەسەرنان و کەبابێ
جاران کوڕ ئاگوت چەرگم کباب ئێستا خەینی نان و کەبابە
ئەی بۆدەورەی کۆن دنیا چەند خۆشبۆ کوڕ بەعەشق کچ بەستوسر خۆشبۆ
بەلوێی بەرگ و بەنان و ئاوێ ئاڵبۆ بەعەشق سەربەدراوێ
ئەگەر تۆ خوای خۆت بناسی بەدڵ هەموو بەراست بۆ ئەبی حاصل
خۆشەویستی خوا خەم ئەزەوێنێ
. . . . . .

دەڵەک کە بیستی کەوڵی شاهانە ناوی بەتەڵەناوانە
نادر هەڵ کەوتوو بەرەگەزنیە مەیشکێشی رەشوهیلاکەی پێیە
[فزونی لشکر نیاید بکار] چین و ایتالیا کەوتوونەهاوار
ایتالیا لنگی دایەوتێ شکا [خار یبالدی] بوو ئابڕوی تکا
ئەمە پاداشی بێوەفایی یە دوژمن بەسەرویێ لەخۆی بایی یە
امانەهەموو بەخواستی خوایە کێ ئەیوت یونان زۆر ایتالیایە
هەرچی بەرزبفڕی کەوتە خواری سەروگوێلاکی ئەشکێ بەجاری

institut kurde de paris

لە شکری ئینگلیز گە یە بنغازی وەک سایی کەران کە وتنە رمبازی
من شەررم ناوێ باهەر سایی بێ پلاو خواردنمان باخۆرایی بێ
سە لاکێ چەوەندەرگە یە پینج سە نە هیشتا یەم ئەلێن بیکرە هەرزانە
ئەوی کە ئەیخوابە بادی هەوا بەندوباویشم ئەخاتە دووا
گونای ئەونیە دینا کەوایە ریایی روتبەوخاوەن کەوایە
هەرچی دەی بینی کوشتەی کوردی یە ئەوی خەرروێ یە بەخۆی بردی یە

گەلە سەرپشتی ماسی وەستاوە
بەگوردی تررە کە لەکێ ناوە

— ٦١٧ —

دینا کەوتۆتە خەم و دل تەنگی کەتووە بەیەکداوە کوموونی زەنگی
دیسان موونی زەنگی ئالۆزایەوە قەرالی حبشی کەوتە کایەوە
دەوای بەرانی رەشی وسپی یە بزانین خواستی خودا بەچی یە
چەندخۆشە ئینسان لەجێ یەکی بەرز سیری دینا کا بێ تر و لەرز
[ماناقاس] امری ئەوەندەرزیندوە باوکم بەخواخوا ئەمری کردوە
مادەی کەروگای کفر احمد حەقە وەرە لەداخانەمرە و مەتەقە
بەحسابی ئەوە پشکوئەکەوێ تۆف و چلولەی چلەئررەوێ
خوزگە ئەمسالیش لەکەناری زەلم لەناو نیرگس دارانەگشام وەک بەلم
کەناچەی پۆررەوهاتەی بەفراوان دەنگی ئەدایەبەندی دواوان
ساتێ لەرادیوی شورشی دورەبووم رادیوم لێ بووەبەئاوازەی بووم

institut kurde de paris

جاران جوولەکە خومی ئەشێوا بە درۆ پیاویان ئەکرد بە گێوا
ئێستا کارخانەی درۆ رادیویە هیچ کەس نازانی کە ڕاست لە کوێیە

طبعی زەمانەیش هیچ ڕاستی ناوێ
پیاوی ڕاست ئەخەن بە بەردباوێ

کاری کە زانیت بۆت ناچێتە سەر بەڵەرۆ مەرۆ ڕاست بیدەرەبەر
بەردی کە نەزانی بنچاتە ناو ئاو دەرنایە بە سەد عاقڵی بە ناو
خۆشە کە لە بەرد درۆت ئەکرێ خۆی گوێرێی بەرگەی بەردی ناگرێ
چیشتی ئەنگەز نازانە شاران باوە لێرەکەس نایخوا کەرتەشی ناوە
خوا کار بە عاقڵ بوێنا سپێرێ ئێش بەهونەری خۆی ئەژمێری
یەکی خەریکی سکە لێدانە کیمیاگەرەو محتاجی نانە
یەکێ خەرمێکی لە دووری ئەمری لە پڕردەوڵەت وخەزێنەی پێ ئەبڕی
یەکێ تحصیلی عالی ئەبێ بوو مدیری یەک دوو شش دانە مێنی
کەچی لەوڵاوە نەخوێندەواری بوو بە قائمقام چوونەلای جاری
دوێنێ چیت زیادە لە پورەآیشی دوێتی هەوە، خۆئەوقەندە ناکێشی
خوا شیرینی وای بە پارەداوە پارەدار خەڵکی ئەڕوا لەدواوە
ئەڵتوون کە ناوی بەزەرد ئەبرێ ناوی زەردێنی کە ربوت ئەزەرێ

ئەمانە هەموو فلسێ ناێنێ
پارەی پارەدار هەر نەیێشێتێ

— ٦١٩ —

پیاوی پیر تا بیت گری کەم نەبێ داری وەشک گری وەکوشم نەبێ
ئەو پیاوەمەندو موّن بێ بترس سەگی نەهێن گرا نەگرە خرس
هەندی روو بەرروز بانیان چەورە کەوتە پاش ملەدەم، دەمەتەورە
پیاوی دەم هەراش کەلە بەرەوەی شێری مالّەوەریوی دەرەوەی
هەندی بەهیوان کەهونەرباوبێ بڵێی دیویە زستان هەتاوبێ
زەمانی مەهدی خەیالّی خاوە دنیا بەهەڵگای راوەستاوە
تادەست بەهەڵگی ئەوگایە نەگری نەگەرشێرێش بڵە بەرسایەمری
مانگا بەدزی کەلێیە گرت جاران ئێستا کەلّەگا دێنێ لەهاران
بەلیلیایلی مانگای بوّدەبەین نەمبێ شەرمیە تازەکەوتەبەین

ڕوبتەی حاڵ ومال هەمووی بوّزەوقە کەزەوقت نەبوو مالّەلات تەوقە
خوّنەشی زانێ کەنایەینە گوّڕ نای خوّێن بوّنەوەکەزوڕتربێ ...
ئەم یەندو بەندەکەلە پێش چاوە لەڕاستی هەندێ وەک بەندوباوە
سەدی وتویە کەبەخوابەندی دەڕوشتی خوّشەنەک دەوڵەبەندی

لەکەڵّ ئەوەیشدا دەوڵەت شیرینە
ئیمە وەک پیش و دنیا هەنگوینە

— ٦٧٠ —

پیاوتێڕ بێ وچاوتێڕ مەندوبی وەیە بڕسیە تی ڕەگی هاری بیوەیە
پیاوی تێڕ ئاگای لەبڕسی نیە بەمالّ نەخوڕی هیچ ترسی نیە
چوّنیە کێ بخواو یەکی بڕوانێ بڕسیە خەڵکی تێڕ اگرێ بوّنانێ

institut kurde de paris

ناوی خۆی نابوو خادمی وولات کەهات بێ تەدە ربوو خۆی تی ڕووهات
ڕووشعریکی پیاوی گوبەندە تاموبالەخەی تیابێ پەسندە
لەبەرئەوەیە هەموو شاعیرێ کەلە ڕووداهێندە ماهیرێ
ئەم ڕاستو چەپەی کە ئێستاباوە خۆزگەئەمزانی کێی ناوی ناوە
دەستی ڕاست بەستی چیشت لێ خواردنە دەستی چەپ پێشەی تارەشت گرتنە
ئێستاچەپ ڕاستی خستوتە گۆڕی ئەشێ وظیفەی دەستێش بگۆڕێ
ڕحمت لەگۆڕی پیرەوەپیسی خلاک ئەلێ مەیزە، وێز، مینگەی سلاک
ئەگەر ڕێگەکەوتەوەئەگەهاری ئەم کارەساتەلێ بێ کاری

پیاوی سەرمایەکوشتەی سەرمایە
بالەوکونەوە تابێ سەرمایە

— ٦٧١ —

لەشەڕی بەدکارپشت بەخوابەستە ئەوەمەبەستە، لەوەستە، هەستە
هەرچەندگفتگوت بێ سەروپایی کەسلیت ناگری کەدڵت بایی
دڵ پیس لەهیچەکەدەرئەبەستێ هیچ دەربەستێ نیە کەدرئەبەستێ
بەئیلای کۆنە سەروستبران سەروسەرهەردوپێکەوەبران
دەستت بەستی دەستت ئەبەستی بڵندی نەکەی ئەکەوێتە پەستی
لەئیران جاران ئەمام ئەمام بوو ئێستا سەربەرزی ئەمام ئەمام بوو
لەدادی خۆداو دەوڵەمەندگەرێ ووشک ووتەرزجوت وتاشی ئەگەرێ
هەرگرماندی ترسنۆک توقی ووتم ئۆخەی واقارچک هەڵتوقی

institut kurde de paris

بەتوانج ئەلین دوو مەلان زۆ لە خۆئەوەی زۆلە خەلات لەکوڵە
زستان سەرمای خۆی وەرگێڕایەوە ڕیویش بیستی خۆی وەرگێڕایەوە
چەشنەڕیوی یەک هاتوونەکایە ڕیوی قەچوغە بیستی پڕکایە
تووڵەکاری وا ڕووی کردەکایە
ماری شێخ هۆمەرسەگی ئەصحابە

— ٦٧٧ —

باڵ شێخ سندانی فڕێ دایەدەر پێچەکلوپاڵ ئەهاویشتە بەر
قصاب خۆی دەرکرد بەجوابێکی سارد کەچی مووی ڕیشی بەناونیشانارد
تفی لەڕووی کرد پێی ووت کەڕەتە ووتی قەینا کە باران ڕەحمەتە
گاسەکەچەوریبووە ئاوناگرێتە خۆی گاجوتێتی ناگا بلوێرلێدەی بۆی
دارەبپڕای خۆی ئەقڵیشی گوڵی دوستزیاترلەبەرئێشی
ئەگەرئەتەوێ آزادەسەربێ ئەبێبەندەوبێشدەکربێ
[پواسون داوریل] پێشەی شاعیرە کەچی زۆرجاهڵ تیادامادەرە
ئێمەبەمازوانی تێشکاین بەستین بەهیوای ئەوەین بەپێچکاهەستین
شەکرو شۆکاهەردووڵەقاڵێکن کەچی بەمعناچەندووڵەیەکن
شعردەشرح و عرەشکەڕستەیەکە شعرلەدوانەهەڵبەستەیەکە
هەرچیت ئەدەنێ ناوی کەڕەمە تەزهاجنیوەمەنێتی کەمە
کەمردی هیچت لەگەڵانایە
گوناهەکاودەمتەئەوبەوەفایە

٦٧٤

هونەرێ وەها خستە خۆی بۆی بۆنا نە دووناڕەدوو دەکەوێ
خۆهەڵکێشانە بەکردەوەی حیز چاوڵێکەرێ پێی دەڵێن خەرمێز
ئەمرۆ بێت ئەڵێن لە دەورت گەرێم بێت هەڵخلیسکا ئێن لادەلێم
من پیاوی وەهام دیوە وبیستووە لە تەنگانەدا دۆستی ویستووە
جاران ئایا ئاگوت کەنەخوێندەوار لێتک نادانەوە ئازایەوبەکار
ئێستا خوێندەوار ئازاوجەکورە بەهۆی ئەوەوە ملات ڕووکورە
لەقوو بەیی بەرزی سەرووڵانەوە کردەی مەردی یەدەنگ ئادانەوە
ئەوکەسەی کەسەوبەرفریارەس کەسیش نەزانێ زەوقیاکی بەس
بەدەوڵەتی خەیاڵی داوەتیان ئەڵێ غەرقش کێن ماڵەم دەرمیان
دەستی بۆ کەڵکی خۆڵک درێژ نەبێ با بڕیتی قەدەت سارێش نەبێ
ئەگەر ڕێشی ئاوەی کەدەچێتە خاک خاک بێ ئایێتە مەردیکی بێ باک

خۆئەگەر ڕەواتە کەوتە کەڵاوە
لەووشکی شەقی بەپێی مەڵەوە

٦٧٥

ئەوپێ دەستندەی کەماڵنابەخشێ کەماڵی کەمەزووپێی ئەڵەخشێ
بەماڵ دڵخۆشکەڵەڕێی خوادا مێوتانەبڕی بەڕێی زۆرنادا
بەماڵ دڵخۆشکەنەک بەماڵ دڵخۆش مەچۆرەکەبە.بچۆرەسڕنەخۆش
دانا ووتویە ماڵ چاکی دەستە بەناوی چاکیت پشت بەستە بەستە
ئەوکەسەی بەسەرنەفسیازاڵە بۆدیوێی نەفس ڕوستەمی زاڵە
خوشتر لەڕەنجا بویەناسڕەوێ بەوزڵ خورتیە دوای کەڕەکەوێ
دەڵاڵ صندوقێ ئەفرۆشت لەبازار بەهەراج هەراج بوی کەوتبووەجار

ئەیوەت ناوی ئەم صندوقە جوانە بیکەری و نەیکەری هەر بە شیمانە
ئەوە مەرامی ژن و منداڵە بوون و نەبوونی خیشی پێ تاڵە

بێ ژن و مانی و دوورمنی شەیتان
حەزرتی عیسای بردە آسمان

٦٧٦ -

کارتانە شێوەی ناگاتە سامان کەوانەی کێشی ناگاتە دامان
نەجوولێ بێتەوە خۆێ نابێتەلەش تەقڵانەدەی ناتدرێتی بەش
ضرب المثلە بەزبانی ئێران مەپرسەولێدە لە پێیی رەندان
غەواص کەترسی مەرگی بێ بەر ناچێتە دەریاوناگاتە گەوهەر
هەرچی دێتە پێش حاکمی قەدەرە لەڕاستی قەدەرخەڵک بێ بەرە
مەنیشە بەهۆی چوون وچەندەوە بازڵە بوارادێتە بەندەوە
جاران بومەسنەدبازیان هەڵئەدا زۆرجارێ کەوتەسەرپیاوی گەدا
ئێستا ئەوکەسەی قودرەتی نوێنی بەهەڵەتبەختی دوژمنی نوێنێ
هەندێ لەنادرێوی هەڵدەکەوێ بەپاش قوڵ دێوی زووبووەکەوێ

خوافەرموی هەندێ جێت اکەرێنێ
دوایی دەبینی کەخێر دەبینی

٦٧٧

هونەرئەوەیە بەدەستخۆش بوێ خۆشەویستی جێگەبەرتوناکەوی
خوا پیاوی بەدەبێن کوێرکاتەواو هونەری کەسی نایەتە بەرچاو
تالەدنیادای محتاجی مانی بێمانلای عەوام وەک بێ کەمانی

بێش زانی یاس خوت دوشمنت ئەبا تۆ کوێی کەوە وە مال بە دەبا
بە لام ستەم مال لەگەل کە مال تۆ مەکەوەرە دووی ئەری محال
ئەگەر ئەتەوێ کە دەولەمەند بی ئەبێ بە کردەی عەوام بە سند بی
خوانەوەی دەولەت ئەدا بە نادان سەد پیاوی دانای تیادە بی حەیران
بۆ هەندی کەرەم ئەبێ بە دوستی هەندی بە پارووەیەک ئەبەستی
ئەگەر بە کەرەم دڵیش رانەگری وامەکە خەڵکی لەقسەت بگەڕی
خەڵکی لەقسەی رەقن لە خەڵەتە گەر زبان بێنی سەرت رەحەتە
هەموو کەس خۆی بە پیاو ئەزانێ
خەڵکی مەسکێنە بۆ پارووەنانێ

٦٧٨

گولە بەرۆژە مجذوبی عشقە رووی هەرلەروژە ئەمەسەرمەشقە
نەک هەر هەروا کە بە هەموو بایێ ئەسوورێتەوە و رەنجی بە بایە
مەقەست هەرکەسێ ئەموستی پیاکا دەم دەکاتەوە خەرقی کەس ناکا
پێم گوت چی هەیە بڵێ بی زانم وەتی نازانم رەحەتی گیانم
کە تۆ نەتوێرا دەم بکەیەوە مەچۆرە جەنگی جەم و کەیەوە
تۆ لە چیاوخەڵکادەک نیرگی کاردوی ئەم دنیایەیان پێ نەسپاردوی
ئەگەر ئەتەوێ دایم لە پێش بێ ئەبێ بە چەپڵەهەڵەکێش بێ
بەم شارەئەڵێن شاری رەشبا ئاگات لێ نەبێ کڵاوت ئەبا
باوەجودێستا کڵاو نەماوە لای ئەملوودەکێ سەروتی باوە
جاران سەری رووت لەخزمایەتی کەر ئێستا سەر رووتی بووەبەهونەر

خواعاقبەتمان بەخێر بگەڕێ
وابێ بیاوخراپ بەکەسمان نەوێڕێ

هەندێ ئێش هەیە ناکرێ سەربەخۆ — لێکی بدەرەوە ئەنجامێ هەڵچۆ
خۆت حەوادەلە سەرهەیوانێ — شوێنێ نەزانێ کوێرپێ دانانێ
ئەزانی پیاوشانس یاریدەی ئەدا — وا چاکە فرصت لەدەست بەرنەدا
بەلام نەک هەروا بەهەرڕۆ مەڕۆ — بەتەفرەی خەڵکی زوودە بێخەبەرۆ
هەرچی بۆ بەرزی وطن تێ کۆشێ — لباسی فەخری تاریخ ئەپۆشێ
مالّ وثروت وشاهی فانیە — کردەوەی جاکە جاوید دانیە
هەنگ کە شیرینی پێ دروست ئەکرێ — هاتە پیوەدان ئەوخۆی ئەمرێ
بەهەتا زەکەوتیە سەرەوە — ویرانەی وطن ئاوا کەرەوە
کەخەڵکی زانی بۆ ئەوهەوڵ ئەدەی — ئەڵێ سەرومالّ بۆتو فرمودەی
بەلام کەزانی تۆبۆخوت ئەوێ — ئەڵێ باسەرو بەلای لێ کەوێ

چەندخۆشە کەسێ کەبێ وابێ
بۆقەومەکەی خۆی وەک جابوک وابێ

هەوای دانەیەمرغ ئەخاتەداو — سەودای ناوەڕاو پیاوئەخاتەناو
ئەگینەکەسێ کەخوا بیداتێ — خۆی گرتە کەنابەبەڵێ ناگاتێ
جارانبوماسی زۆر قەدەتەرزەبوو — چەندتوڕزئەپچڕا چەندداوبەرئەبوو
ئێستاسەدماسی ئەگرێتەرزانبێ — بۆهەیە ماسیش توشی گەرزانبێ
هەموی بەهانەگەردوشی دنیا — نەبەک بەزانست وبەرەنجی تەنیا
هەیە لەپیریئەبێ بەکوڕی — هەیە هەوڵئەداوبەڵی ئەپچڕی

institut kurde de paris

حەمە صالح ئاغای قەرەجەیشمان مرد هەرەوبوولەگەل دنیا دەریە برد
ئەگەر بمایە بۆ ئەم زەمانە ئەوسا ئەتزانی صاحب عنوانە
کاتێ بارانی نیسان ئەباری شەلاقەی لەگەل ئەرێتە خواری
گەزۆو شەلاقە بۆ جوو ئەباری ئێستا دەم تاڵن بەدەردی کاری
ئەمسال هتلەر و هامانیان ئاکوشت بویە وابەردیان لێ گرتونەمشت

بەڵام بەکێشن جەفایان لێ دێ
ئەڵێن ئەلبەتە ڕۆژی ئێمەیش دێ

٦٢١

تا هەتاوە نەبێ سێبەر نابینی تا باران نەبێ دەغڵ ناچێنی
کەرم کەرەگی درەختی خواردی بێبەشت ئەبێتە هەتاسواردی
ڕۆژگچە و مانگیش بەکوڕنا وابێ کەچی کوڕ لەگچ ڕووناکی ئەگرێ
زڵی بێ هونەر کارناباتە سەر ماکرمە قسەی کوردێک بێتە گەر
گورگ دوعای ئەکا یارب تەم بێ تەم و دوکەڵ بێ وەڵا لەگوێی چەم بێ
من چی دەڵێم و طنبورەکەم چی ئاهەنگی دنیا کەوتۆتە کەچی
عادەتە وشکوتەڕ ڕێتکەڵ کردن گورانی یەکە بەکوەڵ مردن
سەد زینهار دوستی بی باییخ مەگرە تورک دوستی ئاوو ئاگرە
[بسمارق] ووتویەتی حق هەر غالبە لەسیاست دا ئەمە قالبە
باوەجودئەمە پیشەی دنیایە دیارەلای خدا کەحەقە بالایە
پیاوی ئاخر بین بێ وهوشیار وورێا لەگوێی تەنیا نەک گوێی دنیا

وطن بەروەرم بەخدای بی باک
کوێرەچیت ئەوێ چاوێکی ڕوناک

institut kurde de paris

هاوین هاتەوە بۆ ماڵ و دۆشەک سارەزوور بووبە پووشکی وشک
هەای لەوگوڵانە لەگوێ زەڵمەدی هۆبیش خەوی بووین و یانەدی
هاوینە وکە چی چەرخ وادە سووڕێ وەک ئاوڕەنگی بەهارەکە گۆڕێ
رەشەبای هەم سالێرە دوورەنگە هێشتا نەدیوە مەبای بەم رەنگە
بەئاگری سەری ڕووس وەکەماڵ تاوێ سەندووە زەوی و ئاسمان
منداڵ بووم لەگەڵ دوکەس سەریەکرد [دگلدانە] ماڵەکە خوێندەستوبرد
نینۆکمان یەکەسوو تیک هەڵچێ بەگوڵەیەک تریان بەدوورمێ
ئێستایش هەردەڵێم هەای دگلدانە ئینشاءاللە نەگبەت بوو بەڵماڵە
هەرچی ئەوەندە بەخۆی بخوڕێ هەربەهێزی خۆی بەتی ئەپچڕێ
هەموو قوماشی بەتەنگی ئەدڕێ تەنهائینسانی ئەستوڕەپچڕێ
دەمێکە ڕووس خۆی لێ دەڵاس داوە ئێستا ئەبابی شەڕی تەواوە

بەڵام ئەترسم لەوورچ و پڵنگ
وورچی زەبەڵاح جێی لێ بێ بەنگ

— ٦٢٢ —

هەرچەندکەڕادیۆدەنگ ئەداتەوە گوێ ئەگرم بەڕاست بەئاواتەوە
یاربێ مالێ دڕۆیان شێوێ دڕۆی وادەکەن ئەوەندەی کێوێ
بۆیە لەدڕۆ ناهەر موونەوە چونکەڕووبەڕووی یەک نابنەوە
لەمێشا پەنجەی جوولەکەی تیایە خومێ شێواوەکەو توتە ئاپە
هەرچەندقەڵەکەی بەڕوویەکەتێ لەڕادیوڕاستترقسەی بۆدێنێ
پشیلەکەی بەڕەو قیبلەچاوبێ میوانێکی دێ کەڕوبارلەدوا

institut kurde de paris

لە تی بینی دا وەک ئینگلیزوایە دووجار نە بڕمێ ناچێتە گایە
بە لام گەر ئەڵێی دوستی ئەڵمان بی صبروجەخت نەچێتە میدان
سەرگی هاڕ چلەی تەواو بوئەمڕێ هەرچی توشی هات بوبە ئەیگڕێ
لەهزار ونۆسەد وچلی تەواوکرد لەچل وپەکداهاگاهەتا ئەمرد

خ: دنیای گۆڵ گۆڵی کردئەم خوێناوە
م: بەهەواتاقەتی بەسەرنەماوە

٦٢٤

کەوشی دڕاجاری پێ نەکڕێ زۆر پی نەکرا پێی بیاو نەگڕێ
پێڵاوو قەبری تەنگ بەئازاری دەست تەنگوڕووگڕژەردو بێکارێ
سەد بزن سواری گامێش ئەکڕێ ئەنجا پێڵاوی پیاو نەدڕوڕێ
ئەی پێ خاوسی چەندباش بوجاران نەکەرەتە بوو نەکەوشەڵکێشان
ئێستا محتاجی کەرەتێ هەموو هەڵگو پێڵاوەکا بوهەڵکێشی زوو
پیاوی بەتمکین ڕەنجی بەبادە بەلغتی مەحەمەد جواد گوادە
لەحجازناوی ئاموس بەسەیە خاتوو ئایشەلای ئێمە وڕسیە
یارو گیرایە قوڕڕک چاری ئەوە ئەولەبێن گیرانەتیجەی جاوە
کەچی کەس لەپیری نەبووە بەکوڕی تادەبێ بەپیاو دکەش نەدڕێ
ئەوەی لەسەرکار پیاوی دانابێ ئەبی سەرکاری پیاوی دانابێ
ئەگەر بیبینی دوژمن لاڵ ئەکەی ئەگەر بتبینی عەدو زاڵ نەکەی

لیدەلەصفی ڕەندانێ بەڕەڕە
چارەی پیشکەوتن تەشقەلەوگەڕە

institut kurde de paris

صوفی ئەلی جیم لە عەرەش وقورسە هیچکەس بە دوای خۆی نا بینێ ترسە
روژی صوفی یە و روژی دروێشە ئاخوری نیە وەک سنگ هەلگیشە
خۆی پیوا دوتی بالآ شەش گەزم سێیەم کەس ئازم واهەلدە بە زم
کە هاژەی تەرزەی لە پەرهاتە گوێ بۆ کوون ئەگەرا کە خۆی تێ کوتێ
پیاوێ ئەو پیاوە یە خۆی لێ نەگوڕێ مریشک کە تەرا هیلکەی ئادوڕێ
ئەو پارانیا یە تە لە غراف ئابڕوی خۆیا بردبە لاف وگەزاف
ڕوژی خەلک اکە بە ابن زیاد هەزار سوێندی خوارد ئەو جیهاد [1]
ئەگەر کەفارەت لە سوێندی گەنمیکی زۆر بە فقیر ئەبڕێ
سبەینێ کەدەورگورا هەرئەوا بە ماسکەوە ئەکەونە مەیدان
هەرچی هەلدەسی ناوی ڕئیسە لازانن ئەوە بشتین گوریسە

خۆزگەئەوکەسی کەنەناسراوە
دەخلقی نەدەبوو بە سەردنیاوە

---

[1] لە مانگی مارتی ١٩٤١ م ئازاوە و ثورەی ڕشید عالی بە گی گەیلانی دەستی پی کرد دەربارەی دەولەتی ئینگلیز، لە سلیمانی چەندەمەلایەکی کورد ڕوژی جمعە = هەینی لە بەر دەرگای مزگەوتی گەورە کۆبوونەوە ئایتی جهادیان خوێندەوە یەکێک لەوانە مەلا مستەفا ناویک سوێندی خوارد کە ئەگی بۆ جهاد کەچی نەچو سوێندەکەی ئەمە بوو:—

[واللە ئەچم، باللە ئەچم، تاللە ئەچم]

institut kurde de paris

ئەڵێن تا سەربێ رزقی لە دوایە ئەمە قوڵیکە باوەڕ بە خوایە
بە ڵام ئەسکرابە چاوێ بینێ لە گرانی دا زۆر کەس ئەمرێ
رزق لە ئاسمان نایێتە زەوی شەرطی ئەمەیە تۆ شوێنی کەوی
بە ڵام نەوەک سوال ڵەم حاڵ وڵە وحاڵ بەرەنجی شان و کسبێک حەلاڵ
باوەڕبوونی خواکەس نایزانێ مەردێ خاتەڵای نامەردبوونانێ
نەمدی پیاوێکی پیاوەڕوڵە مەندێ پێی پیاوڵەمیشەئێی لە بەندی
ئەوی کە نایخوادەوڵەتی زۆرە مانگی خۆنەخۆر بوچەکمە بۆرە
بەخوانەخانەداخی دڵگانە نانی ئەونانەیە ئەمرۆڵەخوانە
ڕۆشە باکەیفی شەوی لێ تێکدام ناچاروەک قازی کوێرشەوبەتەنیام
داخەکەم شەوتی وگاڵەکەم تەپی تەروزی کۆنی بووسیس بووەڕەپی

لەسەرچیچ حاڵێ دنیا مەبنی
گاهێ بلبل گاهێ بایە قوشی خۆنێ

گا بایەقوشی، گا بلبل

٦٢٧

لە باخوراد ازۆرکەسمان بیتا گەلاویژ زووکە بگەڕە فریا
خاوەن گەلاویژکەوتوتەناوتەم واچاکەڕۆژێ بێ بەسینەسرچەم
هیچکەسنایەوێ کەسڵێ زیاتربێ هەرباوکێ ئێ کورم چاکتربێ
خورماگەنانەوگەرەیگەرمایە باقڵ گرانیش مەرگی لە دوایە
گرانی ئێمە هەرب هەوەس کەسنیە بڵێ ئیحتکارە
ئەڵێن نانوماستەدەبەپیران دوای ئەوەدایانەهێنە بیران
هێوامان هێیە بەونانوماستە ڕاضیە بەڵام نایدەنێ ڕاستە

institut kurde de paris

قەدری عافیەت کاتێ نەزانێ منداڵ هاوار کا بۆ سێبێ نانێ
کەیندە بەناز ناوی نازیان ئەبرد بە سوێندی دروێ جەهادمان نەکرد
بە بەدنەمکی کەوتینە ڕۆژێ بە شێمانا ئەمان بە بێهی ئەکرۆژێ

خوا بقا بە مەندە لەسەرمان لاچێ
نەک تەوردا سی شەڕ هەڵمان پاچێ

٦٢٨

کاتێ شیرازەی کێشێ شێوا هەر بەرەبیکی بۆ شوێنێ نەڕوا
چەند جوێ گەڕێ ئەوێ کە یەک ترگرێ سەدی چینیش بێ بەری ناگرێ
کەلەخاوت دابەدەم نەسرەوە سەردەنێ بەری چالۆکوسپەوە
تۆڕێ لەبەدکار بەستە، بەستە نەلێن خەڵ بەستە خاوەندی ڕەستە
بۆڕێی پیاوەتی بەخێن مەبەستە بەڵێ دەمی سەگ بەلوقمە بەستە
تۆنەخۆی بڕی چاوی تێوە یە بڕسیەتی ڕەگی هاری پێوە یە
کەدووکەلەشێرهاتنە شەڕکردن بۆ منداڵیکێش ئاسانە گرتن
بەردی سەرشکێن کەلەیەک بدەیێ بەرگەی یەک ناگرێ زووهەڵدەوەرێ
نەمانەبەندی قەومی خۆش بەختە نەگبەت ڕووی کردەقەومێک سەرخستە
کەخوا بیەوێ نەخوشی بمرێ افلاطون بێتە چارێ بێ ناکرێ

کەبەختت نەبێ نەبێ قوڕ پیوی
هەر بڵێ ڕحمت لەوەی کەڕۆیی

٦٢٩

ترسیت خوارد دانتەڵ نەبێتەوە کەگریای چاوت کاڵ نەبێتەوە
ڕەیس چەوتی بادەن نەبێ بەخۆری ... تەڕ نەبێ ماسی ناگری

Institut Kurde de Paris

ناشتی تەشوێی خۆی دەمسوودەکا ریاکار مەدحی ڕووبەڕوو دەکا
دۆستت بەڕەو ڕووقسەی ڕەقی ئەکا پاشمەلە پیاوەتلەسەرشەقی ئەکا
ئەوکەسەی لەسەرسفرەدۆستەتە پاشمەلە جاوی والە پوستەتە
ئەوانەی فێری دڕۆوغەیبەتن ڕووپاڵ مەدەری شۆم وڕەگەتن
پیادی واڵم دێوەبۆنان وکەباب کەوتۆتەزەمی مام وخاڵ وباب
ئەمەشورەیی وحەیا بردنە چاری ئەمانەهەردەرکردنە
پشیلەی بێعارەشی فەیە کوتەکێشخەرجی هەندی قەیە

سەدشوکور ئێستا پۆکەڵەناوە
ماوەی خەیبەتی مجلس نەماوە

٦٤٠

نرخی شت سەرکەوت زۆرگرانیە هەرڕۆحەبۆشەڕرکەهەیە
کوشتاری بەشەڕلەووزەدەرچۆ سەپاڵ درۆینەی وابۆناکرێ زوو
مانیاتیزمەیەکە [هتلر] ئەیقا ئەمەهەموخەڵکەی خۆی بەکوشت ئەدا
ئەگینەمردن هێندەسۆک نیە شەڕەقەی شایی سەریێ بۆک نیە
ئێستابەملیۆن کوشتارەئەمێرێ وادەردەکەوێ لەڕیان تێرن
لەلایێکەوەفەنێ ئەڵەمان بۆبەسەرمایەی حیزەتی جەهان
کەچی هەروەک کەڵکیان ئەخوڕێ بەبۆمبای دوژمن جەرگیان ئەبڕێ
هەردینی ئیسلام ڕێی سڵامەتە بۆهەموبشرجێی هیدایەتە
خوافرمووێتی بەجنسی بشر خۆتان مەخەنەناو تەهلەکەی شەڕ
ئامینی نازی وملکی هتلر ئەمەیەکەچی خۆدەکەیت بەکەڕ
ڕۆحی دوورەپەرێزەکەروح بەپەروازە بەدەستەچیلکەی نازی مەنازە

institutkurde de paris

٦٤١

هەرخزمە کە تۆ ئەخوێنێ تەوە ئەو ئەرواو زیخیش ئەمێ نێتەوە
پیاوەت نارد بۆ ئێش قوەتی بەرێ سەلەت قورمیشی نەکەی ناگەرێ
بۆیە ئەم قومە ئێشی لە یاسە بۆهەموو کارێ دەوەک بەئاسە
ئەگەر پاپیزان تۆ سەد بەستی لە بەهارانا لە لاغاوەستی
خۆئەگەر ربانێی دووگی خۆم خۆشبێ رۆژێکت لێ دێ کە گورگت توشبێ
هەندی بۆ نازی کەوتوونە داوا سەگی کوەنە ماسی وپاسی جرتەوا
لەجێ پێک بنووسی هەلەت تەرنەبێ سەدایی بکە تووشی شەرنەبێ
حرام خورێش بی وبەهێزی کەم شلەبخوری وبچیە جەهنەم
ئەگەر ئەکوژرێیت بۆ نیگاری بێ ئەگەر ئەگیرێیت بابوشاری بێ
ئەگەر رقازا بخت هەر بۆخوت بوێ ناشاربێیتەوە خەلکت لێ ئەدوێ

طلسمی جامی چل کلیلەیە
هەرچی چەوت نەبێ دیارەخلەیە

— ٦٤٢ —

سەیرکەی یاران خوا هەرئەوخوایە کە ئیستا بزەی واسواری گایە
یا خواقەت گەدا موعتەبەر نەبێ فقیرو هەژار تووشی شەرنەبێ
بەخوەوە نەدیو کە بووبە زعیم ئەکوژی وئەبڕێ بەبێ ترسوبیم
دوای سەولەخەوما پادشایێ بووم کاتێکم زانی وەک گەدایی بووم
سەهنشا یەعنی پادشای شاهان صفتی خوایە نابێ بەعنوان
ئەم ناوەتا سەربۆکەس نامێنێ ئایینەی دەوران عەکسی ئەوێنێ

institut kurde de paris

که له جیگه‌ی به‌رز بکه‌وێ خواری ته‌وزمی به‌رزی تێکت ئه‌هاڕێ
به‌لام له‌ نزمی ئازارت نابێ بیاو به‌رز نافڕێ هوشی له‌لابێ
سه‌ری سکنده‌ر ئه‌ڵێن ڕوخاوه یأجوج و مأجوج بۆیه هه‌ستاوه
جه‌لیش سواری که‌ڕی خۆی بووه بۆ خورما هێنده خه‌ڵکی له‌دووه
ساخوایه عیسای بو بنێره خواری
به‌ڵکو ئه‌م شه‌ڕه هه‌ڵسێ به‌جاری

٦٤٢

خوزگه‌ ئه‌مزانی ئه‌م ڕه‌شه‌بایه که‌به‌هاوێ دێت بوچ وا گه‌رمایه
که‌چی زستانان که‌ره‌شه‌با هات سه‌رما وبه‌سته‌ڵه‌ک ئه‌خاته‌ وو‌لات
هه‌ای شمال خوت وشمالت بژێن فینکی دڵه‌ شنه‌ت به‌هاوێ
شه‌مال خه‌رمانی پێ‌ش ئه‌کری ڕه‌شه‌با که‌لکی هێچمان ناگرێ
تۆزی ڕه‌شه‌با جاوی کوێر کردوین شه‌وله‌ سه‌رمانان پێ‌خه‌فی بردوین
ئه‌م ڕه‌شه‌بایه‌ له‌گه‌ردوشایه نازانین چی تردێ نێته‌ گۆیه
به‌هه‌موو بایێک الڕێنه‌وه به‌هه‌ر فێکه‌ بێک ئه‌گه‌ڕێنه‌وه
ئه‌م حاله‌ هه‌موو له‌ناچاری یه ماڵه‌وماڵ گه‌ڕان له‌بێ کاری یه
ئه‌وی ئێشێکی بۆخۆی بێک هانی نای به‌ڕێته‌ سه‌ڕواته‌ی دیوانی
ئه‌گه‌ڕکاسبی بکه‌وێته‌ ناو ئه‌وسایه‌ میری ئه‌گه‌ڕێ بۆ بیاو
ئێستا دوکاندار خۆشحاڵی نیه له‌دوی جاوه‌شی اشغال شقی یه
سابا إداره‌ی ماڵی ده‌ست که‌وێ بزانه‌ تو خنی سه‌را ئه‌که‌وێ
خوزگه‌ ده‌ستوریک اخرایه‌ناو
بیاو بۆ ئێش ئه‌بوو، نه‌وه‌ک ئێش بۆ بیاو

institut kurde de paris

٦٤٤

چەرخ هەرچەوچەرخە کە چەرخی سوراند — دەنگی شەپوری رضا شای خەفاند
ئێستا شەپوری شا پورئە خوررێ — بە بانووی مصر چرای ئەگرێ
ئەگونجی ئەویش بڵێ شاهنشام — لێی قبوڵ ناکا قەرەی عوام
دیکتاتۆری رووی لەنەهاتی یە — ئێستا دەوری دیموکراطیە
دنیا کەی فانی کاروانسرای ڕەنگ — نیوەی دڵ شادە و نیوەی دڵ تەنگ
گاهێ پشت بەزین گاهێ زین بە پشت — گاهێ لنگە و قوچ گاهە سر تەشت
گاهێ چێتە بستێکی بلیکان — کاتی را دارە ڕێگای مەریوان
ئاهێنکە ڕوشتەی مریوان ئەبڕێ — هەوا کە تو ندت کێشا ئەبڕێ
ئەئین هاڕئەمڕێ بە خۆڵی مردوو — بە سر هەتلەرابی بیترنەوە زوو
بە لکو خوا بیکا ئەوی پێ بمڕێ — ئەمەندە لاقی بەندەی خوانەگرێ

بە هۆی ئەوەوە هێندە کوتراوە
قبرستان جێگای مردوی نەماوە

٦٤٥

وورد وە مأموران بۆ ژەمی معاش — بە هۆی هێواوە کە وتوونە تەلاش
تا تریاک دێنن بۆ مارانی گەستوو — بە دەم ایشەوە ئەوان ئەلێن دوو
نەتەرە سازە نەتەرە ماشە — شەرە گەرە کەوتەوە بە ئاشە
تارەوگورانمان دوای نەبرایەوە — ڕێگای کۆیستانمان بۆ نەکرایەوە
خالانە کەیەوە تا بەهارە — کورتانی تازەت بۆ دێنم لەشار
ئەگەر خوا ئەکا هەتلەر ناماێنێ — پایزیش نەشێ بەهارێ نوێنێ
ایتالیا کەوەک فس فس پاڵەوان — خۆی هەڵگرد بووەوە هاتووە مەیدان

رۆژێکی لێ دێ بڵێن یونان هات بەگورگە لۆقە دەرچی لەوڵات
ئەوسا بەگورجی رایان ئەفرێنن کەرسەمی مۆسۆلینی دەردێنن
ئەگەر هەتلەر ئیش وەک ئەوی لێ بێ یوم الموعودیش بۆجوولەکە یێ
ظلم وزۆرداری تاسەر نامێنێ خواتۆلەی بزنی بێ شاخ ئەسێنێ

خوزگە بەشکری هەرزان رمضان
تیرمرە باماں ئەخوارد وەک جاران

٦٤٦

پێی ناوێ پایزەنگی خزان کا لەبەرنەهامان گەلاریزان کا
خورتەنەی هەتلەرکاریکەوای کرد وەک گەلای داران لاوی لەناوبرد
جەهنەمیگە هەتلەری بلیس بانگە بانگی یە واهەل من مزید
لەدەساوە دنیا کە دانراوە گێشتا ئەمندەی تیا نەکۆڕاوە
[ز]ی نازی نقطەی لەسەرلاچووە بۆیەڕەوی جەهان آگری گرتووە
ڕۆژێکیان لێ دێ قەومی ئەمان بێ ناز بکەوێنە نوزەی ئەل ئەمان
بەڵام بێ عار وەک جاری پێشو تێ هەڵدەچنەوە دیسان زوبەزو
ئەگەر کەلەبەی گورگ نەشکێنی بەدار دەست هەڵناگری لەبەری هەرزار
هەندێ لەوڵاوە بەنوزەی نازی خۆیان ئەخەنە بەرلیسی قازی
ئەوەی کە بۆ پاس چووە جرتاوە لەکونەماسی چی تێ گیراوە

گاهی تورکی زەم گاهی هەتلەری
آ توت ایتملی بویله ایتلری

ئەم چوارەمگانە ئەبێ فرێ بدرێن

٦٤٧

خواهیندی کەسی بوشەردانا وە — زریای گوناهی لەبەرکرا وە
لەآە ونالەی هەژار ناترسێ — لەپرسیاری محشر ناپرسێ
خرابەڕۆکالەگەل بیاو چاکا — لای وایە دوعاکاری لێ ناکا
کەچی لەپیری آهی ئەگرێ — زریای ئەدڕێ وآهی ئەبڕێ
ئەتلیتە وەوەک مار بەگینگل — بەصد قیز و بیزەی خەڵکی ژێرگل
مەڕۆنەموو کەکاک بەگورزی گران — بەردەبنەوێژەی ئەیخەنە آمان
هاکا هەتاڕیش وەک اسفندیار — تیری ڕوستەمی لێ کەوتەڕووی کار
چادری غروری کوێربوو بەیەکجار — بەکوێری گەڕایاوەری شەیتان
ئیستا نازانی خوێن ڕێژی چیە — چونکو خوێی ژن و منداڵی نیە
ئەگەرکەسیکی خوێی بکوژرایە — نەدەبووەباعث بوونم هەرایە
وابەناحەق جیهانی شێواند — هیچیشی بوخوێی لێ هەڵنەگراند
هێندەسەری خوێی لێدابەردا — کاتێکتانی دەستی لێبەردا

چرایێ لەلای خواوەئەسووتێ
کەخووی لێ کرا کەبووئەسووتێ

٦٤٨

هەوای زستانەخمان بەتاڵە — هەموو کەمالی دوایی زەوالە
خوا پیداوینەی ئەستیرەهەڵات — بەدکار بەهەڵات ڕووزەردبووهەڵات
لەم قوبەبەیەدا ئەوی بمێنی — دەنگیکی خۆشگوی ئەزرنگێنێ
کاتێ ئەتبەنەگردەکەی سیوان — ئەتخەنەژێرخاک بەدەنگی قورآن

institut kurde de paris

شرط وایه به دل رحمت بنیرێ نه وه ک به جنێو هه لێت به سیرێ
پیاوی به دزبان زبانیان بڕی به ڕه ره ی قرآن خوێنه که ی سڕی
تف یان ئه کرده سیمای بی عاری ئه یگوت رحمته باران ئه باری
ئه لێن ئه ژده ها هه لی ئه کیشن ئه م خه ڵکه یش له ده ست هه تله ر ئێشن
خۆزگه ئه ویش یان واهه لده کیشا به ڵام له پێشدا دانیان ئه کێشا
کاروانی حوشتر ئه کشا به بێ ده نگ که ریکی دێزیان بوبو به پێ شه نگ
وتم هه تله ره که وته پێش ئه مان که ره که توند بوو لێم هاته زبان

وه ڵی خوا نه کا بم به هه تله ر ،،

— ٦٤٩ — وه ک ئه و خوام که ی به ئاله تی شه ڕ

ڕیوی پیستی خۆی وه رگێڕیته وه که وڵیکه سه رما ئه گێڕیته وه
کاه ، هێندگران بوو ئه چه ڕ ئاسمان کاکێشی ئه کرد له ڕێی کاکه شان
بۆ پاره ی کابین چاوه ڕێی کابین دیاره که نابێ خوابین به خوابین
عالمی بی علم دیده ی بێ نوره علمی بێ عمل داینده به گوره
باوه خۆ دعامی ئێستا چه نه یه بره و بره وی خۆش داکه نه یه
نه ک ئێستا ، ده وره ی ئاده میش وابو بۆ زۆره ملی باخ به ره ڵا بوو
هه روا هاتووه و به وره نگه یش ئه ڕوا بی ده ڵاته بی اکه ویته دوا
هه ر لایێک ئه چی هه ر زۆرداری یه چاره ی ناچاری ده رکه ناری یه
به ڵام چی ده که ی له گه ڵ عائله که به نقطه یێک بوو به غائله
هێنجگار مندالێک که وا ئه خوێنێ خوینی توانایی باوکی ده ڕێنێ

institut kurde de paris

کەسیش نازانێ بۆچی دەخوێنێ لەم خوێندنە داچی تیادە بینێ
گوایە هەمووی ئەبن بەمأمور باوکە جێ نەماپیر بوو دەرۆژور

٦٥٠

منداڵ لەژگی دایکیا خوێنەخوا کەهاتە دنیا ئاوڵە دەرێ دا
ئەوەی خوێنی خەڵکی ئەمژێ نازانم ئاوڵە بۆچی نای کوژێ
طمع سوێراوە وەک ئاودەنوێنێ تابیخۆیتەوە تینوویەتی دێنێ
بۆ هەندێ سوێراو ئەبن بەهەنگوین طمع کارەکەش وازوەرتر ئەژین
سەری کەرکرا بەرەسمی گاوە لەح دنیایە دایرسیش نەماوە
ئەگینە سەڵکێ شیلم وجەوەندەر گەیبە رادەیەک لەوزە بەدەر
لەقەڵاچوالان زەمانی پێشوو بۆعبرت کیلی قبریان نوسیبو
مەنیکی گەنم بەدوو [جلق] ئەدرێ وای لەوەی مالی پێ بەخێو ئەکرێ
بەفری آسمان، بۆصبای سەرزەمین خامێش گرانە بێ کفن ئەمرین
هەژارئەنالێ بەگیانەڵاوە خوایە هیوامان هەرلای تۆماوە

بەدارگرانی دارمان بۆکرا
پەژارەی هەتاهەڵناوەدەرا

٦٥١

آزاڵەبەندو زنجیر ناپرسێ ترسنۆک لەبای زگی ئەترسێ
قسەی بێ فێڵ وراست هەڵای شێتانە درۆ وەدەڵەسەرش لەلای شێتانە
خەڵک بۆ نوقوڵانە چی پاگوت وایە زبانی مخلوق قەڵەمی خوایە

به [وه‌گاح وه‌گاح] وه‌له‌کی به‌غدا — له‌قله‌قیان خسته‌ناوشط به‌هه‌لدا
گاله‌وناله‌ی خه‌لک هه‌تا ری شه‌ماند — خوا عداله‌تی به‌عالم نواند
هاگا بیستمان وه‌ک کونده‌به‌بوو — چاوی هه‌تا لریان کویر کرد به‌قوو قوو
به‌لام چه‌فائده ئه‌و دنیای سوتاند — بیشکوژری خوی، ئه‌وبه‌دی خوی نواند
پیشره‌وی شه‌ر ربوو بوقه‌ومی ئه‌لمان — باری نه‌گبه‌تی خسته‌سه‌رشان
توبه‌خواردووبوون که‌جاریکی تر — بودیکتاری نه‌بن به‌له‌شکر

وه‌ره‌چ به‌زاتی شیرازایی نواند
چنگی پلنگی به‌هه‌لمه‌ت شه‌ماند

٦٥٧

له‌به‌فرساردتر هناسه‌ی سارده — ته‌قاویت ئه‌لی صه‌لاحیه‌ی ئارده
ئه‌لین بانیکه‌و دووهه‌واحیه — بازانی خوی‌شی نه‌مه‌ی له‌دواحیه
جاران ژاپون بوو یاجوج وماجوج — ئیستا [نه‌رنایش] کردونی به‌عوج
به‌لام که‌ناوی بسم الله‌ت هانی — خوی‌رانا گری غوولی یابانی
یاری ئه‌م شه‌ره‌بووه‌به‌واغیی — که [کایه] گویبوو ئه‌بی به‌تی چین
هه‌رتیوه‌ئه‌ده‌ی هه‌تاکوهه‌لدی — ابخانه‌ستیره‌ی عدالت هه‌لدی
پیریژنی چه‌رخ عاشورای لی نا — له‌هه‌موقه‌ومی گوشتی بوو هینا
خه‌لک بردایه‌وه‌و شه‌رنا بریته‌وه — ئاگری هه‌تا ئه‌رنا کوژیته‌وه
له‌جه‌رگی دوشمن آشتی ئه‌بی ته‌وه — دووجه‌رگی یه‌کگه‌وت شه‌رنا بریته‌وه
ئه‌یان گوت جه‌جال وه‌ک به‌ندوباوه — من باوه‌رم کرد جه‌جال هه‌لساوه

ئه‌گه‌ر به‌مه‌ری چاک بی ئه‌م حاله
ظالم خوت بگره‌وا ده‌ی زه‌واله

institut kurde de paris

٦٥٣

دەولەمەندی رژد خاوەن مال نیە — بەچی ئەزانی ئەو حمال نیە

سلاحی دەستی ابنای زەمانە — دروّ و بی شرطی وخیانەت سیانە

دروّ پیکی واکە بی سلمینی — شرطیک کە سوبندی ناموس بلینی

بەسەرزاری دوست کەچی بەدزی — کاتیکت زانی هەروەک مارگەزی

لەگەل ئەو حالە ئەوان لەکاران — ئەلّی نەبایان دیوە نەباران

هەموتازە یەک زەوقیکی تیایە — مەردنی تازەی بەسی یەلاّیە

ئەلین تەنگانەستت بینی — گوریسی هیزی خوّی ئەپچرینی

دائیمە بپچرایگوریس تا بپچری — دوای ئیمە خوّشی بەکی ئەبری

هەتاوەلە ایتلر جمعە بەجەرگە — بەهیچ نابپچری هیندەسەگ مەرگە

ئەیان گووت سەگەل راوەوورچ ئەکەن
وورچ سەگی خەساند گونیان چرچ ئەکەن

٦٥٤

تیغی جوهەردار هەرچندە جوانە — جوهەرنارێزی بێوە چەپیانە

بەلاّم جوهەری ئینسانە پیرزێ — بەهوّی ئەوەوە زورخام ئەپیرزێ

تیغی جەوهەردار بریندار ئەکا — پیاوی بەجەوهەرزام تیمار ئەکا

پیاوجاک پەلوپوّی ئەکا بەسێ بەر — لەوسێ بەرە داکار ئەچیتە سەر

سێ بەری داری گوێزی کوێرقورسە — لەژێرداری بێ بنوو مەترسە

داری گوێز بەجەوسال ابخا بەرئەگرێ — مێوەبەسێ سالەلێی خوری تێ

کەتۆ او میدی نانە لەخاک اکەی — دیارەخدمتی داری پەک اکەی

institut kurde de paris

رەنجی بەدەی لەگەڵ پیاوی ناپیاوا رەنجی شانی خۆت ئەدەی بە ئاوا
پیشینان ئەڵێن لە داخ وەدەردا هاتیتە ئەمەی خۆڵ بکەی بە سەردا
خۆڵی بەرقاپی دەوڵەمەند پیوە پارە رژاوە ئالتونە پیوە

من ئەڵێم نابێ ئەم ئیشە وابێ
چونکو دەوڵەمەند پارەی گوم نابێ

— ٦٥٥ —

لەسەر هیچ باری ناوەستی ئینسان سروشت دراوە ئینسان لە ئینسان
گیا لەسەر بنجی خۆی ئەڕوێتەوە ئینسان کە چیدا سەوزنابێ تەوە
ئەڵێن ڕوحی ئەم لەبەر ئەوایە کەوابێ ڕوحیش هەشتی کەوایە
ئەوی کە ئەڵێن ڕوحی خبیث ڕوحی پیاوێتە ڕوحی ئیبلیس
هەیوایشمان هەیە ڕوحی شیطانە [شیاطین الأنس] نەصی قرآنە
باوەجود کە خواریم لێ تێک نەدا چیم دەست ئەکەوێ لە دوستی بەدا
لەگەڵ بەدگەوەدا مەزای دەربەرە بە مخابەرەنج بە مجاوەرە
پیاوەبێ جێ تونەبێ قاچی شەق ئەبا سەرکەی، کە تونەبێ قاپی شەق ئەبا
غیبەتی حەمام دەنگ ئەداتەوە چینی بەقەمیش ڕەنگ ئەداتەوە
ئەوەڵەوا خۆشەی پاش مەلە ئاخۆی خواخۆمووێتی گۆشتی بڕای خۆی

زستانان خۆشە کۆمەڵی شەوێ
بەڵام مارو بڕ غەیبەتی ئەوێ

— ٦٥٦ —

ئەو چوار عنصرەی سروشتی منن هەر چواریان لەگەڵ یەکدا دوژمنن
ئاو و ئاگر و با لەگەڵ خاکا ئەویان لەگەڵ ئەوکاتێ هەڵناکا

institut kurde de paris

که من له مانه دروست کرابم چۆن له گهڵ برای خۆما برابم
سیر ئه وسیره یه ئه وانه ی جاکبون نه ته وه کانی ئه وان ناپاکبون
جاری کوڕانی ئه وه ل پی غه مبه ر ئه وان یه کتریان دایه به ر خه نجه ر
دووه م یوسفی شیرین خه تو خاڵ برا کانی خوی هاویشتنه چاڵ
ئێستایش ده بینین کوڕه وه لێکان ده ست ئه وه شێنن به تیرو به یه کان
والله ، وبالله کاری ئه للایه ئه م بگره وبه رده وشه ڕو هه ڵدایه
ئه گینه خوا خۆی به ئیمه ی فه رموو بمان ویستایه ئوممه ت یه ک ئه بوو

ئه گه ر دنیامان وه ک بهشت ئه بوو
هیچکه س نه ده مرد بۆ ای خوا

— ٦٥٧ —

عشق ئه وعه شقه یه وه ک دوگمه و قه یتان له یه ک تر ئالێن به ده ست له ملان
به جووت بگه وزێن له سینه ی صافا ده م له ناوده م ده ل وصل له ته ناڤا
ئه وه یان خۆشه که بێ منداڵ جه رگیان ناسووتی که بۆی بنااڵن
مُعجزه ی گه وره ی عیسایش ئه مه یه منداڵی نه بێ قسه و وه یه
ئه م مانگه یش هه یشتا شینی حسێن بو واوه یلای ئه هراو ناڵه ی کونین بو
هه ی ئه و تۆ هه یه بۆ نانی منداڵ چاری نامێنێ ئه بێ به حماڵ
هه ی ئه و تۆیش هه یه سه ری بابه ده ا به [باده] غه می خۆی به بادئه ده ا
هه یوانیش هه یه تریاک ئه کێشێ مارێش پیوه یدا هیچ کوێی نایێشی
منیش به به نگی مُحبه تی خوا نه مارنه دوپشک گوشتی من ناخوا
چه ند خۆشه ئێستا له خۆیا پاک بی له به ند وباوی دنیا بێ باک بی
سه رگوزه شته کی دوپشک وکێڵ
له م زه مانه دا بووه به ته ڵ

Institut kurde de paris

هەندی طبیعت وەک دوکەڵ وایە بەگەردوخولەوسەرلەهەوایە
هەندی سەرگەردان وەک ئومێدایە بەردەڵ بەردی یەرووڵە بغدایە
دەستەیەکی تر بەتەپ و گردە پیاو دەستێنێ زادەی ئاگرە
هەندی وەک دایک دڵسوزەوچاکە نەتگرێتە خۆی وەک خاکی پاکە
بەڵام کەخاک بێ لەری ئینسانا عادەتە هەرچی هەڵساپێی پیانا
پێستی زیندەوانی بەسەرانەگرێ کەمەردیشمی نەوڵە باوەشت نەگرێ
ئێستا نەمەوێ تێ بگەم نەم چیرە بۆروژی نەمرۆکامیان بەکارە
باوەجوودەرچی من پێمڵێم بۆشە هەرکەس نەتواری خۆی لەلا خۆشە
هەموی لەقاڵبی وەک یەکدەرچو وخلقناکم أطوارای فرمو

سروشتی هەتڵەرزاگری قدرەتە
شیطانەوڵای خڵقی وابەحرمتە

٦٥٩

ئاقاقی

زستانان دوو پشکە نەچنەکونەوە من خزاومەکوێ نەم دوزنەوە
وەم زانی دوو پشک سەرنەکا کەچی سەرماکەوگەرم ترنەکا
هەرهەنگ ناموسی خۆی رادەگرێ بەپیاوێوە دڵەڕا خانەمرێ
بەرخ وکەردەنگی بلوێریانەوێ صد بلوێرڵێدەی گا بۆی نانەوێ
جاران مختاران گزیریان هەبوو بەگزیرناوی چاکان دەردەچوو
یاخواگزیرمان خوالێ نەستێنێ نەگەرنەونەبێ پیاوچاک نانوێنێ
چەندخوش بوو جاران بەپیروگزیر کەنەموستیلە نەیکردی بەپیر
یاخوە، بازنەنیشتبەسەرتەوە نەگەوتیە شاخی بەیاوەرتەوە

institut kurde de paris

ئیستا ناوێری لەکوێ دەرکەوی بە [بابی بابی][1] مەگەر سەرکەوی
بابی بابی شمان لە بەهارایە بە هاریش هیشتا سەرلە کارایە

هانام بەتۆیە خوای کردگار
لیمان نەبێوی سەیرانی بەهار

— ٦٦٠ —

کە بە مندالی قبوولی نەخوێ گەر بێتیە پلاوێ لێ خەڵکی کوێ
یا خواقەت گەرانەگەتە مسند هەموو کار بەدەست ئەبنە پیاوی بەد
چاران [بسم ٨١] ئەکرالە سەرزان ئەبووە تێرەخوێر قاپێک بوهەوان
ئیستا بسم ٨١ کەوتۆتە غاباتە[2] پیت وبەرەکەت بۆیە دوایی هات
پیر ریشی نەبێ گووی چنەی دووخە سیدی بەدخووایەی منووخە
بیدەنگی دەم راست چیڕ ناڕێ فیکە بەبای بێ لیو ئەسپێ
لەهوراما نا رەبازی نەبوو کەچی لەهورامی یەکە سوار دەرچوو
سواری گلا بوو لەدەوری [هاوار][3] ئیگوت سوار نەگلی چوێ ئەبێتە سوار
خێر بەدەستی خۆت نەبەشێتەوە خێری ئەوخێرە ئەبەشێ تەوە

سوار گلاو دیسان ڕێی سەختی پیوا
بۆ ئەوە دەشێ بێ کەی بە کێوا

[1] بابی بابی = یاری یەکی منالانە

[2] سید علی ناویک بە سید بسم ٨١ بەناوبانگە هەرچی بسم ٨١ی لەلا بکردایە تووڕە ئەبوو بوبە قوڵچی غاباتە [2] دی یەکە لەهوراما

چروک له دنیا خوی قه‌تره‌ی کا — له ولایش حسابی ده‌وله‌مه‌ندی دا
راستی باریکه ده‌ناسه‌ی بری — هه‌رچی هه‌لی گرت شه‌ری پی ابری
گوچان که قه‌فی چه‌ماوه‌ته‌وه — سه‌رچه‌وته‌وسه‌رچه‌وت راست ناکاته‌وه
نکاحی به‌ردیکه سه‌رمه‌لوی نه‌نیی — [حاجی یاتمز] یش به‌طلاق نه‌لین
جاران نه‌یان گوت عیب وسوره‌یی — ئیستا نه‌بی، دوی سوره‌یی که‌وی
روستم بوّ نه‌وی تیغی کول نه‌کا — دوکه‌سی اگرت نه‌یدا به‌یه‌کا
نه‌وه‌ی به پاره‌وبه‌ده‌سه‌لاّته — سه‌رپشی وه‌ک ره‌یی به‌قونطراته
جاران اینالیا سه‌ره‌کی اکرد — ئیستا گاجوتی [بنیقو]ی باکرد
هه‌ندی به لفکه‌ی زیر ده‌شوریی — هه‌ندی به نه‌رمی له‌باره‌گوریی

سه‌رط نه‌وه‌ته توّ مزاج بناسی
[ته‌نتره‌یت] نه‌ده‌ی له‌جیّی ره‌وّن ماسی

— ٦٦٧ —

چه‌ند خوّشه کچی جوان خوینده‌وار بیّ — شیوه‌ی هام بری تیدا دیار بیّ
نه‌وسا نه‌توانیّ که‌قه‌دری میردی — راگری وه‌پشتی نه‌دا له‌مردی
کوره‌وکچ نه‌گه‌ر جوانی به‌کیان خا — که‌له‌یه‌ک تیر بوون دیواریان روخا
چاتیس زحمه‌ته به‌ژنی هه‌لّ کا — جارجار سه‌رده‌کا به‌دیده‌ی خه‌لکا
ئیستری بالانی زوّله‌وچه‌موشه — که‌گویّی مه‌لاس کرد نه‌زانی توشه
به‌لام هه‌ندیّ که‌سگویّ نابه‌نه‌چه‌رم — جوته‌لیّ نه‌ده‌ن به‌تیکه‌لی گه‌رم
نه‌گه‌رگوییره‌وسارنه‌بیّ بوّ گوّلک — بیستانمان نه‌بیّ به‌ده‌شتی کوّلک

institut kurde de paris

پیری زاتیکی خستە مەینەتی [1] ئاھاواری کێڕی [شرح مُغنی] یەتی
کوردلە بەرکێڕی خوای بێرچووەوە [لیلة القدر] ی پیاخرج بووەوە
جاران جار بەجارێ کەوتەسەما بەشەرری ھەتلەرنەشئەی تیانەما

یاخواھەتلەریش وەکئ ماری توّپیو
ھێزی نەمێنێ بوّئەم دیوەو دیو

— ٦٦٢ —

ھەروەکو نفی إثباتە ظُلم لەظالم وەک حسنانە
ئەتماس بەبەردی بێ قیمەتئ شکی کەشکاێتر پێکا نالکێ
بەلاّم رووسوری چاری کراوە باوکی ماقولّ بێ بوّی راپوّشراوە
پیاوێ کەدەستی لەدەست ھەلّبڕا زوری پێ نەچوو پێی ھەلاّوەسرا
شرطەئەوەدەستەی کەھەلّدەبڕێ ئەبێ دەستێ بێ بوّ دزی نەبڕێ
ھەندی مصیبت کەخوائەی نێترێ بەسرای کردەی بەدعاّ ئاڕێترێ
کەدەستت بەسەرپێلەداھێنا رەگی کوّترو کەوی دەرھێنا
عرشی کەبەنالەی ھەتیوئ لەرزێ بوّچ بەولەرزەیە ھەتلەرناتەزێ
تارووی سرزەمین بەخوێنسوورەبێ گێپەرەی ملی ئەوئەستوورەبێ
بەھار بوّجوان خوّشە بگەرێ داری پیر بەبای بەھار نالەرێ
پیری وجوانی تێکڕا زحمتە یادی جوانی بو پیر حسرتە
پیرتەقاویت بوونا کەویتەیاد ایتردای ئەنین بەنفسی زیاد
نازانن خوێشیان وایان بەسردێ گوّڕروایە بەدکار دەریکەلەدێ

[1] غەقی یێک لەگەنجیا درسی شرح مغنی خوێندووە زور آرەزوی ژنی بووە تاعمری گەیوە بە ٧٠ سال کچێکی مارەکردووە ھێچی پێ نەکراوە وتویەتی آی بوگیرە شرح مغنی

institut kurde de paris

که له روونا کی که وتیه تاریکی حیاوت نا بینێ پێوه خه ریکی
ئه بێ ڕاوه ستی تا حیاوت رادێ تا حیاوت رادێ کوێرا یێت دادێ
له تاریکی شدا شه م شه مه کوێره که وته ڕوونا کی نا بینێ کوێره
ئه مانه ده ردی کوتوپڕی یه قورتی نه گبه تی کاسه پڕی یه
هه رچی له پڕێ که بوبه کوڕێ خوێی لێ ئه گوڕێ زوڕ به رز ئه فڕێ
دیاره ئه وکه سه ی که به رز ئه فڕێ ئه ستۆ شکانی گه وجی پێ ئه بڕێ
ئاخ آده می زاد له خوێ بایی یه بو دوو ڕوژیش بێ شاهی شایی یه
ئه م به رز فڕینه و ئه م مل شکانه له آده مه وه ارثی باوکمانه
دنیا هه زاران فرعونی دێوه که للەی که ی له ژێر خاکا ڕزیوه

دوای ئه وه یش ئه وه ی دوروڕی به رکه وت
نه سره وت تا هه وای سه رکه وت و سه رکه وت
دنیا شێواوه به که س چا نابێ
سا مه گه ر ده وری مه هدی په یا بێ

بارانی نیسان دوڕوگه وهه ره له ڕاستی ئێمه ژاڵه ی بێ به ره
فریشته ی ڕحمت له ته قه ی بۆ مبا هه ڵ فڕیه وه ره نجمان چوو به با
خوا فه ڕموی دنیا، بچوره بنه ڕوو بکه ره ئه وه ی که ڕووی له منه
که چی دنیای که چ پێچه وانه ی کرد هه رچی خوای نه ویست خوێی بۆ اوه برد
ئێستایش ئه وانه ی که خوێن ئه ڕێژن هه ندێ به دنمک چاکیان ئه بێژن

insititut kurde de paris

بەنانی عیراق بەروەردە ئەبێ کەچی بەنەزمی نازی ئەنووزێ
رحمت لەوکەسەی ئەسپی اکوێری لەباخەلیایەو خوێنی ئەمژێ
نیسکی موریاس وهەرزنگی رنگال بێ بەروبشتی بوکەس نابنە مالّ
لەم سیاستەی انگلیزە ناگەم پیاوی بەدنمک ئەخاتە پێش دەم
پیرەمێرد ئەڵێ پیاوی سەرکەوێ ئەبێ دوورناس بێ کوژەکەی نەوێ

دەربارەی ناکەس پیاوەتی مەکە
بەکوڵ بی بەپیتە کعبە ، ڵک لکە

— ٦٦٦ —

بووکە بارانە آوی پیاوەکەێ ئینجا بۆ باران رووڵەخواوەکەێ
خواڵەموو سالێ بۆ کەپرەشینێ باران ئەنێتێ ئەڵێن آیینە
بۆ آیین نیە ئەو توزە آوە بورجی آسمانڵەرواسوورراوە
ئەگینە ئەگەر بەدوعای جووبی ئەبێ بۆڵەتڵەرەگیکی زووبێ
لام وایە هەتلەر نسڵی شیطانە بۆ شەڕخولقاوە عدوی ئینسانە
لەسەرزەمین و دەریاوڵەوادا بەشەڕبۆ بەشەڕبوەبای ڵەوادا
چەندپیرو جوانو منداڵی ڵەژار لەگیان کێشاندا ڵێی کەوتنە هاوار
کەچی نالەیان تأثیرنانوێنێ کوا ؟ دادی مظلوم عرش ئەلەرزێنێ
ئەوی بەگوناە رەشئەبێ تەوە تیر ، ڕی لەڵەشیانا دوێزێتەوە

واچاکە ئینسان هێندگوناە کار بێ
کەتیرنەی بڕێ لەمەرگ بیزار بێ

٢٠ نیسان ١٩٤٧ م

— ٦٦٧ —

سروشتمان چونکوگەنمی تیایە ڵەوێر بۆڵەموو زامان دەوایە

ئەگەر ئاو بەندیش زۆر مانی بێنێ — نیوە نمکی ژانی ئەشکێنێ
لە بەر ئەوە یە ئەگەر نە بژێین — فش هەڵدێین بە بای غرو ئەترشێین
لە فصیلە دا تیرە تیرە جوێین — گاڵ و زۆر ڕاتە و دانە ویلە و جۆیین
هاڕ ڕیونی ئاسی چرخ بە قینەوە — ئاردی ناو دڕکین یەک ناگرینەوە
چاوەمان ڕووسری خۆمان نابینێ — عالەم سەرکەوتە و کوردەوادە مێنێ
دووکەڵ لە نزمی بەرز ئەبێ تەوە — دێزە لە بەرزی تل ئەبێ تەوە
ئوروپا ئاوردوی کولارەی هەیە — کوردیش کە لارەی تە پاڵەی هەیە
[تەکەنمد] ی ئێمە [بەرگن] ە — فانیلەی ئەوان [ڕونگ] ە و بڕگنە
ئەوگیایەی ئێمە ئەیخەینە بەرکەر — ئەوان ئاوریشمی لێدێ نێنە بەر

ئەوەی لەم هاکەخۆی پەیدا ئەبێ
دەس خێوی کەوێ کیمیا ئەبێ

ژین ٦٦٨ — ١٤ مایس ١٩٤٧ م

چنار کە بڕڕاو جوێ بووەوە لەبن — ئەیکەن بە پێژە پیاسەڕێکەوتن
ڕەسەن بونا سوار ئاوزەنگی نادا — کەڕەچی هەستا سواری بو پیادا
مازوو چونکو خۆی بێ ئەرک بە بەرە — بێ منّت فیضی [مَنّ[1]] ی لە سەرە
داری سەروچونکو بە بااڵ ئەخوڕێ — قوچ بوەتەوە و بەریش ناگرێ
ئەوی بەدەعیە بەرز ئەبێ تەوە — وەک شۆڕەبی یە ئەنەوێتەوە
پیاوخراپ هێندەکەوتۆتە کایە — چاک ئەڵێ کاشکی خراپ بوبایە
وا چاوم لێیە پیاوی بە ناموس — خواخستویەتە ژێر ئەمری جاسوس
خوابۆیە کاری ئەوتۆ ئەسازێ — هێچکەس بە علم و فضلی نەنازێ

---

[1] مَنّ = گەزۆ بەتایبەتی لە داری مازوو ئەباری لە کوردستان

جاران لووس باو بوو ئێستا زبانی لووس
بازاری گەرمە ئێستا [قنزەروس] [1]

من فخرئە کەم ئێستا بەم ئێشە
کە باوی دەستەی ئاغای بێ ریشە

یا خواهەرئەوان بکەونە راسی کار
تا کودەرکەوێ بە کارو بێ کار

ژێر — ٦٧٠ —

ئەم شارەتسلیم چشتی کراوە — بە مەتڵ شەش پای دووسمی ناوە
خڵکی لە بانی پشتی روا وە — کە خڵکی بگری رووڵە سڵاوە
بە هەر باریکا پنجەت خستە ژێر — ئەبێ بە ئاڵەت بۆ شەڕو بۆ خێر
خوا فەرمووبێ تی راستی هەڵگیشن — کەچی ئەکە چی خڵک لێی بە ئێشن
چونکە میزانی عاڵەم شێواوە — ئەویش بە جاری پە تی پچڕاوە
بە دکار بە زری گوناە ئەخوری — بۆیە کە تیری گوناە نای بڕێ
هێچکاەس لە کاری خدایی ناگا — خۆی خوایە و خوایی ئەداتە دەستگا
بە قەرمایونی ڕەق ئەگاتەوە — باران بۆ خزمەتی خۆی ئەباتەوە
لە باتی باران بۆمبا ئەباری — [سون] ێشی بەربوونەوە غڵ بە جاری
بە جاری دنیا بووبە مووی زەنگی — طوفانی بە لا گەیە ئاوزەنگی

باوک اولادی ناوەتە ژێر پێ
ئاخۆبە زەوی خوا بوەکەی چی

---

[1] پیاوێکی ئەرمەنە لە سلیمانی دوکانی سەرتاشی هەیە سەرو ریشی ئەتاشێ

٦٧١

گەرما طوبت لەلەش دەردێنێ — سەرما دەستو پێی بیاوەتە زێنێ

هاوینان دنیا پڕ لە میوەیە — زستانان بەفرو بەر کڕیوەیە

ئەوەی سروشتی هاردەوەک زستان — تەزووەتە خاتەناوچەرگی ئێستا

ئەوەی کەدڵی گەرمەو بەرحمە — لەناو پیاوانازینەتی بەزمە

پیاوهێنەدەساردوبێباکە — ئاگری جەهنەم تێنێتێ ناکا

ئەلیێ [سمندر] لەئاگرایە — نەمدەگوت راستە !! ئەوەم نەدیایە

بایەقوشم دی خوێندی لەسەرمال — ئاگری تێبەربوو، دایەگێ زوخاڵ

هەندێکیش چاوی پیسیان کارەکا — چاوی پیس کاری زاری مارەکا

چی دەبێ ئەگەر چاو پیسێ هاری — پەڕ لەهێلانەکاو بێخاتەخواری

دوعاوننزای خەڵک تأثیر نانوێنێ — مەگەر بۆمبای چاوهەڵی تەکێنێ

واحالەمێ مردەهەتا لەهەرماوە

ناوی بەبەڵای خوا نوسراوە

٦٧٢

دنیا دوو ڕێیە بۆ ئەهلی بڕوا — ڕێ تێکیان دێوڕێ تێکیان ئەڕوا

عاقڵ چۆن ئەڕوێ لەو دوو ڕێیانە — مەگەر ئەوکەسەی خەوی گرانە

دنیا خەوێکە بۆت نایێتەدێ — هێشتاکەس بەڕی ئەوخەوەی نەدی

یەکێک ئەبینی شیرین خەو و خاڵ — لەپێش چاولاچوو ئەبێ بەخیاڵ

دووکەس ئەگەڕێ بەڕووبەڕوو — لەگەڵ لێک بڕان ئەگەڕێ بەخەو

صەد خواردەمەنی خۆشت بۆ ئەکرێ — ئەیخۆی کەچی زگ تێشوو هەڵناگرێ

هەر خۆخۆشەنگی کەدڵارامە — دوای وصل ئەبینی کەخەیاڵامە

یادی خوانەبێ تێری پێ ناخۆی — هەتازورتربێ شیت گیرتری بۆی

institut kurde de paris

ئەگەر بێت وخوا ئەوەت پێ بەخشێ ت مەترسە ئێتر بەهیچ ناڵەخشێیت

خوای کردەوە ڕووبونت ڕاهات بەونوورە
خەم وخەفەتی دنیات لێ دوورە

ژین ژمارە — ٦٧٤ — ٧ی تەموز ١٩٤٧م

هەوری بەهاری بەهەڵڕۆگوڕە بەتاووتەرزە تووندەوبەگوورە
کەخۆت لێ گرتە پەناپاساری زووبەسەردەچی ئێترناباری
ئەگەر ڕووبەڕووی ڕۆیێت بێ بەڕوا بەتەوژمەوە بەسەرتا ئەڕوا
هەرچی تەنگ بێ دیارەڕووبەدڕێ ئێستا ئەستوربێ ئەوساتەبچڕێ
هەتاڕەڵەدوولاکەوتە پەلامار ئەکوژێ وئەکوژرێ بێ پڕواوەک دەهار
دیارەکەدوایی سەرەندوک ئەکرێ ئێستاتی خوێنی ڕێژەمەرگی پێ ئەبڕێ
دنیابەجارێ بووبەگۆمی خوێن ئەوڵادەمان ئەڕوابێ سڕوبێ شوێن
بەم ڕەنگەڕیاتامی نەماوە ماسی مێردەڕیاکەش هێلانەی بڕاوە
گەرەمی بۆ مباوتۆبگەبیەسمان لەرزەی خستەناو بارەگای یەزدان
هاتیکەتزانی کەقینی قەرار بۆ تۆڵەی خوێنی ناحەق کەوتە کار

ڕەگی ظالمی لەبن دەرهێنا
ئەم شەڕەو شۆڕەنەمالە بەبنا

٦٧٥

ئەوکەسەی دڵی کەسێ خۆشناکا هەڵکردنی نابێ لەتەک بیاوچاکا
کەئەی ڕوانی بەڕووی گرژومۆڕ وەک ئەندامێکی سیس ئەکەوێ بەبۆر
ئەوی خزمەتی خەڵکی پێ ئەکرێ لەناوانادا بەچاکە ئەبرێ

که تو وشی که سێ هات بە پێکەنین قەدری ئەگیری وەک شای سرزەمین
زاتاڵە زەتی دنیایشی ئەوە یە بێ خمی لە لای پیاوی بێ وە یە
گاتێ دڵپاک بێ دڵ نیا ئەبێ لەگەڵ چاگانا ئاشنا ئەبێ
ئەوەی کە لەگەڵ خۆیشیا دڵ پیسە هەرگیزەی ئەوەو بردەی ئابلیسە
ئەوەی بە هەزارەو گورزە دلیرە کردەوەی نیە بۆچە پی خیرە
باوەجودئیستا ئەوانە بیاون بیدەنگی ئازاکە ستریان ماون
هەرلە ئەوەڵی دنیا تا ئەمرۆ دەنی لە بیشەو دانارەبخەرۆ

زاتاگەردنیا خۆی ناوی دەنی یە
ئەم تانەو توانجەی پێبۆچیە

٦٧٦

ئەتین جەژنم لەژێر زەمینە بە آگری ئەوە ئەم گەرماو تینە
ئەی خۆرەشەباکە لەبەرزی یە گوڵیە بواری کونی دەرزی یە
هێجگارئەوعیشی ئێمەتاڵ ئەگا بەتۆزەخوبارچاوبەدحاڵ ئاگا
ئەم شارەی ئێمەی کردوە بەمەکۆ هەرچی دێتەبەرەوا بانگ ئەکاەرۆ
فێڕی فیشاڵی وەهامان ئەگا فڵەک لەدەستمان بەردبەباەئەگا
ئەم بایەرەبخمان ئەداەبادا باەباەنەکەینەسەرلەهەوادا
تاوەتاوەکەهەتاوڵێمان دێتەتاو هەناوەمان ئاگابەشێلمی پێشاو
کەچی بەسەرمایش کەسیرە ئەبین بایێکی لێ دایێ لە [بەرە] ئەچین
نازانین بەرگەی هێچیان ناگرین گاگەڵک لێ دایێ ئەکەوین ئەمرین
هەندەیش بەنەفسی خەڕۆمان بایین هەرلە پەیجۆری خەیاڵی شایین
هێندەبەرزئەفڕین باڵمان شڵ ئەبێ دوایی شکانی سروەڵ ئەبێ

institut kurde de paris

ژین - ٦٧٧ - ٢٠ ی تموز ١٩٤٧ م

که ده زوو بکه ی به ده رزی یه وه ئه گه ری کوونی بدوّزی یه وه
به لام که وسته ت هه وای وه رگه ری پیه نجه ت گه یشتی خوّی دیته ده ری
چاکه وه ک زوو پیوه کرد نه خرا په هه والی لا برد نه
هه ندی به هه وه س خرا په ده که ن له لای کار به ده ست به وه ده رده به ن
فه سلی به دکاریان هینا یه کایه فه سلی ده ورگوّرا ئه وله کار ایه
خوا ده فه رموی من هم ویستا یه چاکم ده خسته ناو ئه م دنیا یه
دیاره ئه مانه ی که وا به دکارن حکمی ئاره زووی به روه ردگارن
که وایه بوّ چی وگله یی له کی ؟ دیاره که خواخوّی گه ردوّشی ئه وی
ئه گینه هه تا له ریه ک گیانی هه یه چوون ری ی پشیوی جیهانی هه یه
خوّیان ریّز منفوری هه موو دنیا یه ئه وپه رستیده ی ئه مانیا یه

ئه م نه گبه تیه که شانی گرتوون
کاتیکت زانی هه مویان مردوون

ژین - ٦٧٨ - ٦ ی ئوگوستوس ١٩٤٧ م

که چاوت بریه عیبی هاوماڵت له وخراپ تری هاوار به ماڵت
له قسمی عاقره ت ئه وی بی عاره له پیکه نین دابه دانیا دیاره
بیاوخراپ توندبی و بی شه رمبگری سینه ی چاوی لی وه رده گیری
ئه وکه سه ی له ناوعه وادووره بی قسره و بی وه ی ره نگی هه رسووره
ملا پیرده میان کرد له ترخینه حکمیان لی ئه کرد وعظ بخوینه

institut kurde de paris

شیرە بەفرینە لە دڕۆ بکرێ بەرگەی هەتاوی ڕاستی ناگرێ
ئەگەر بزانی تێ ناگەیشتووی کاتێک زانی کە پێ گەیشتووی
پیاوچاک ڕەحمت کرد ئەوشەم ئەگرێ کە غیبەتت کرد گوێی لێنا گرێ
خوت مەآلێنە خۆشەویستی یەوە ئەوە بزانە دوور ئەکەوێەوە
دەیەڕەنگیکە ئەدرەوشێتەوە بەڵام زەرد کەفە زوو ئەچێتەوە

خەوو مرگ هەردوو برای یەک ترین
لەمەرگ بێزارین بۆخەو ئەگەڕێین

هەندێ کەڵە هەن کە پشکیان تیایە هەرچی کە ئەڵێن لای ناداں بایە
هەندێ وەک طفل کە پیرەکەی بابا بادەنگی ئەوان بۆڕێی دوورەبا
مەلا یێکی باش مەلای دێێ بۆ جاش مەلا یێک هات بەگژیاهەڵچوو
وتی خەڵکینە إمتحانمان کەن خۆشوکرێوە زورچاک تێ ئەگەن
وتی، سامەلا، !! گا یێک بنوسە تۆنەتخوێندووەوزبانت لوسە
مەلا [گا] ی نووسی بەدوحرفی وورد هێندۆوردبۆوچاوکاری لێ نەکرد
ئەوێ تر رسمی گا یێکی کێشا هێندەزەلاح بوو باری ئەکێشا
خەڵکەکە وتیان ئەمە گامێشە ئەوێ تر لە گانا گا گومێشە
جا، ئێستایش فکری عوام هەروایە زورکەسمان تێ کەڵ بەکەڵ گایە
ئەگینە دانا چۆن باوەڕ ئەکا لەم شەڕەهەتلەڕسەری خوێ دەرکا

نەخوازەلا خوای عادل و عالم
چوون مخلوقی خۆی ئەدا بەظالم

---

institut kurde de paris

ژیانی ژمارە — ٢٢٥ — ٥ی تەموز ١٩٢٧ م

بە هۆی سووتانی گومرکی تووتنەوە پیرەمیرد فرمودەیەکی

لە ژێر عنوانی یەندی پێشینان :

ئەوانەی دەولەت بە هیچ ناگرن بە مەردی تری دنیا دە بڕن

وا بزانە هەزار فەردە تووتنت بوو ئاورت دایەوە ئاگری تێ بەربوو

هەر تووتن نیە ئەو هەموو کۆیە دووبەشی قرچەی ناوچەرگی تۆیە

ئەگەر دەر ئەزەل هیچت نەبوایە ئەم تکوتە بە نەبوون هیچم لێ نایە

بە لام تۆ پارەی بەغدات لە بەر بێ لێرەوێش تووتنەکەت ئاگری تێ بەربێ

ئینجا بڕوانە ئاگری دەروونت رەنج بە خەساری و دەردی نەبوونت

دوژمنیش ئەڵێ دەبڕۆ گوڕەت بێ کە بڕوا بۆچی مالی زۆرەت بێ

من سەربەستە ئەژیم رەندوقەلەندەر سەودای بەعوێم بۆچ بکەوێتە سەر

ئەوێش چەندڕۆژێ سەرەوستیارە بە فێڵی بەغدات لە دوورلێ دیارە

تووتن سووتاوە وەرگەڕاوەتەکە هەزلە حەمامی رەواجیلەکە

کە بۆ کەوتێ بێ بڵند بوونەوە

هەڤڕە بە هەوای بەرزی یەک شەوە [1]

---

[1] یەک شەوە = ناوی ملا عبدالکەریمی مدرس بوو بیاویکی هەژار بوو خانەیکی مرد کەوەجاخی کوێر بوو سامانێکی زۆری بوو بەڵێ هیشت لە بەرئەوە ناونرا یەک شەوە

institut kurde de paris

ئەو پیاوەی گەورەی خۆی بە کەم ئەگرێ لە ئەندازەی خۆی زۆرتر سەربەخۆ ئەبێ
ئەوی خۆی لە ژوور خەڵکی دەنوارێ بە پایەیشی بێ دەی هێنێ خوارێ
لەش و عەقڵ و دڵ ئەم سیانە ساغ بێ صاحب یا ئەبێ هەر بە دەماغ بێ
لە گەڵ خۆت هەڵگیش خۆش باوەڕمە بە ئاڵتون بە محەک، پیاو بە تجربە +

گوێی ڕاستت سوک بێ بوچاکە بستێ گوێی چەپت کەڕبێ لە قسەی هەڵستێ
قسەی چاک زەحمەت ئەگاتە جێی خۆی وات بە دڵ زۆر کەس پوستە چیە بۆی
ئاگری دڕاو شەوێ دەگەڕێ چەقۆ بێ پۆڵا دوو ڕۆژ ئەبڕێ
دەوڵەمەندانە دەبەخشایی ڕەواجی نەما [بێچوو] [1] سێ [2] شایی
کوا؟ گەرمەتەپڵی بگداد و جافان کوا بە زەم و ڕەزمی میرۆڵی و تاڤان

ئێستا کە باوی قەڵشو و مالوومە
سوێند هەر بە سەری ئەورام شالوومە [3]

+ ڕاستیەکەی، لەفیت هەڵبەستن

[1] بێچوو دراوێکی کۆنی ئێران بوو لە زیوڵەسکە دڕابوو لە سلێمانی ڕەواجی هەبوو لە مامەڵەدا

[2] سێ شایی، شایی دینار پارەی ئێرانە

[3] ئەورام شالوم جوولەکەیەکی زۆر عەنتیکە بوو وەزوور زان بوو دەم ڕاستی جوولەکەکان بوو

insitituti kurde de paris

المكتبة المركزية للمعاهد
في السليمانية
العدد .....
التاريخ / / ١٩٦

ژمارە - ٦٨٠ -

ئەگەر ڕێگە تەوی دڵت تەنگ نەبێ
لە دڵتا مەیلی داواو جەنگ نەبێ

بەحق یا ناحق کە قینت هەستێ
ئەو قینە ڕیگای نشتەت نەبەستێ

کەبەگژتابین خۆرایی نیە
خوێشت ئێزانی گونا هەت چیە

ئەلبەت تۆ ئەڵێی من خوێندەوارم
بوئێش وکاری میری بەکارم

بەوەی ئەتەوێ بەرزی بنوێنی
باقی خاکی تر خوار خۆت ببینی

نازانی مسند بەخوێندن نابێ
ئەوە بەکارە کە خولقێ چابێ

زۆر تحصیلدیدە ئەسوور ڕیتەوە
هەرشیانە بێ شێوەسر ئەنێتەوە

لەوڵاوە یەکی دێت بەچاوەڕاو
خۆی ئەچەسپێنێ ئەکەوێتە ناو

ئەبی ڕاوەستێ قوەی دەرکەوێ
ئەوەیش خۆ صبری ایوبی ئەوێ

ئاوێش نەماوە بوار بەرکەوێ
تارەش وسپی تێدا دەرکەوی

لەوساوە دنیا بوبە [پارتیان]
دەستەلە پێشە زانست، یاء، نەزان

- ٦٨١ -

ئازایی باوان بەوارث نابرێ
زۆر وەجاخ زادە لەبرسانەمرێ

ترسنۆک سەری لەئێش دەرناچێ
بەڵام ناوێری لەگژئێش هەڵچێ

تابەخت وقسمت بوتە نەبن بەیار
هۆش وهۆنەرت بۆ ناکەوێ کار

خۆ، لەتەڵکە یاراستێ فرضە
هەندی جار سکوت شەریکی بەرزە

تێ هەڵمە قوتێ بڵێی ئەزانم
ئەڵێن [نازانم ڕەحەتی گیانم]

institut kurde de paris

له دریژه‌دا ئه‌ده‌ب و که‌مال گه‌لی چاک‌ترن له حوسن و جه‌مال
ئه‌گه‌ر تۆ گوێ بۆش دانه‌نیشی ناکه‌وێه دوا دایم له پێشی
هه‌رخوایه تغییر ئه‌دا به تدبیر وا چاکه باوه‌ڕبکه‌یی به تقدیر
زۆرجار نه‌دیده قسمت ئه‌باری پاروویش له ده‌مت که‌وتۆته خواری
ئه‌گه‌ر ئه‌که‌وێه جوستوجۆی احوال قه‌یا له‌ سێبه‌ت ببێه یا منداڵ

به لاڵم وا چاکه له هیچ گوێ نه‌گری
ئه‌وه‌ی باێ وا ته‌وبێ ئه‌ذیت ئه‌مری

پێره‌میرد ئه‌م عنوانی داوه‌ به‌م پێنده [احمد حمدی حاجی سعید قادر آغا]

ژین - ۶۸۷ - ۱۰ ایلول ۱۹۴۷م

له‌یاره‌گادا تا باره‌ گایێ نه‌سه‌ری به دیاری ناچێته گایێ
له باره‌گای خوایش عاده‌ته هه‌روایه به لاڵم بۆ ئه‌وێ دیاری تقوایه
هیچکه‌س هیچکه‌سێ ناباته به‌هشت ده‌م بۆنه‌کێشێ ناڵێم بگره هشت
ئه‌مه‌نده‌ی هه‌یه بیاوی وه‌فادار ئه‌گه‌ر ده‌ست که‌وێ ئۆبکه به یار
دۆستی سه‌ر سفره‌ لای چه‌پا سفره له‌ته‌نگانه‌دا به دۆستی مه‌گره
هه‌رچی له‌لای تۆ ئه‌خوا که‌ره‌یی ئه‌لێ لیمان دا به که‌ری خێوی
نازانێ ئه‌وه‌ی نان به خه‌لک ئه‌دا به هێوای پاداشی ره‌نج به‌ بانادا
ئه‌مه‌زه‌وقیکه خۆی له‌لای خۆشه ئه‌گینه هێوای غه‌ری خوا بۆشه
هه‌زار جار تاقی کراوه‌ته‌وه که‌ره‌م پاداشی نه‌دراوه‌ته‌وه
هه‌یه به ده‌رسی عیلم و به پاره عه‌مری خۆی دانا که‌م که‌سی یاره

institut kurde de paris

یەکێک ئەناسم کە لە هەولێرە لە علم و نانی عالەمێ تێرە
کە چی نان خۆری زۆری جسودە هەندێ پێی ئەڵێن رەنجی بێهودە

حاشا لەلای خوا پایەی بڵندە
ئێستا باسیلە نەبێ بە بەندە

— ٦٨٣ —

بە پشت ئێستری چەموشدا مەڕۆ چونکە ئەو لەقەی خۆی ئەدا لە تۆ
سەگی نەهین گرلە کەس ناوەڕێ بە لایا مەڕۆ لە پێر ئەت گرێ
باوەجود ئێستا کە سەگ نەماوە هەڵەوەڕ لە جێی ئەو دانراوە
پشیلە دیارنە بێ شایی مشکانە هەروا هاتووە ئەم دەورو دوکانە
دەوڵەمەندلە دەست سوال کەرێ زارە حەیانە هەندێ سوالکەر بێ عارە
ئاردو روێن نیە و بە ناعیلاجی لە هیچ کوێ نایێ بۆنی ناوساجی
خوا ئەپێی خستە فردە آردەوە بۆیە تەماح کارەوانەی شاردەوە
لە پیشدا بوو بوو بە بگیر بگیر کە ئەپێی تیدا کەوتە دەست فقیر
ئەم ملک و مالەی دڵمان پێی خۆشە لە سەرەمەرگا حسرەتە بۆشە
دروێزن زانی دروێ سەرئەگرێ پێی ڕادێ ئێستەرم نایگرێ

ئەو شیرینیەی لە دروێدایە
لە ڕاستی تاڵا هیچکەس نایبۆی

٦٨٤

ئەوی بە هیوای ڕۆژی دوایی یە غەمی جیهانی لە لا شایی یە
هادام لەو دنیا خدای بۆئەبێ با ئەم دوو ڕۆژە کوێخایی نەبێ
پیاوێک لە دووری آگری ئەدی هێزی دەرونی بۆدەهاتەدی

institut kurde de paris

هیوا چاکتره له ناهومیدی تا مایوس نه‌بی ناکه‌ویه به‌دی
هه‌رکه‌سی پاره‌ی زوری هاته ده‌ست راحه‌تی دڵی ده‌رده‌چێ له ده‌ست
قناعەت بێ بێ احتیاجی جامی دۆشاو و دوونانی ساجی
پاقڵاوای ضیافت باری منه‌ته له‌ژێر نه‌و باره ده‌رچون زحمته
صنعت و هیوای نفست دوباره‌ وه‌ک زوحاک له‌سه‌رشانت دومارن
ئێستا له‌خه‌وا پاره نه‌بینێ که‌هستاده‌ستی توند نه‌قوچینێ
ده‌ست نه‌کاته وه هیچی تیانیه ده‌وڵه‌ت خه‌ویکه نه‌ویش خانی یه

که‌چی چاکه یه‌ک نه‌که‌ی نه‌بینی
له‌هه‌ردو دنیا پاداشی نه‌بینی

٦٨٥

گوناهیش نه‌که‌ی با په‌نهانی بێ باهه نه‌زانی تۆ ، که‌س نه‌زانی بێ
که‌جاری ناوی خراپیت زڕا هیوای باوه‌ڕی خه‌ڵکت لێ ببڕا
گه‌برایی جاری دڕۆی کرد بۆ دڕۆنێ بۆ آگرله‌مانی چۆ
عزتی نفسی خۆیشت مه‌شکێنه وازله‌تمای آویته بێ نه
ژووری زستانه پڕرفرش نه‌کرێ میوان قونده‌ڕه‌ی قوڕی پێ آسرێ
بڕسیه‌تی ره‌گی هاری پیوه‌یه که‌چی رمضان هه‌رله‌جێوه‌یه
بڕسی واهیه که‌له‌داخی خوا نه‌گه‌ڕ رمضان بێته‌لای نه‌ی خوا
هه‌ی وایشما هه‌یه هه‌شت نۆ نوع طعام له‌به‌رده میایه و پێی ده‌ڵێ تام
له‌زه‌تی خواردن هه‌رله‌ده‌مدایه له‌دیزه‌ره‌شه‌ڵه‌ی ره‌ش هه‌وایه
آخ نه‌رکی دیزه‌ی ره‌شما نه‌بوایه کێ به‌کێ نه‌ووت نه‌مه‌باشایه
خوزگه حکیمێ به‌دڵسۆزیه وه چاری بڕسیه‌تی نه‌دۆزیه وه

Institut kurde de paris

ئەو سانە هەتاهەتایی ئەکرد
نە یونان کەسی لە برسا ئەمرد

- ٦٨٦ -

دنیا بە جاری وەک ئاگری سورە شکرئەم ئاگرە لە ئێمە دوورە
بە لاّم لەم لاوە بە تی إحتکار لە ملمان توند بوو خستی نیە هاوار
بریجان ئەبەن بەرەبەرە ئەمینین دڵمان واخۆشە کەنوت ئەستینین
هەر چیمان هەیە بە نوت ئەبڕێ کەخواردن نەما نوت خەمی بڕێ
بزن بە مەڕی گوت وا زستان دێ باخانوچکە یتک بکەین نزیک دێ
مەڕ ووتی زستان با هەر بێ خۆش بێ خانووم بوچیە دووگی خۆم خۆش بێ
کەزستان هات مەڕ چووە لای بزن ووتی بزن گیان رفیقت بوم من
وتو مەبزن لەجێی گشت کەس مە تەنها جێی سەرم بدەری بە سەمە
بە زور سەری خوێی لە کولانە چەسپاند گورگ هات لە دوا وە دووگی فڕاند
مەلێن پیرە میرد واتەی بۆش ئەگا بزن بۆشەوی جێی خۆی خۆش ئەگا
ئێمە کە مازوولەدەست دەربێنین دیارە بە سیچکا تۆڵە ناستینین

مەلێ بوومە وەلەح بەندو بەستە
مەوابۆ تۆمە ، ئەی تۆ بۆ گیتە

- ٦٨٧ -

خۆزگە هەرکەسێ کەحەقەی زانبورد چاکەوخرایەی بەراورد ئەکرد
تێ بگەی یا یە لەکردەوەی خۆی بێ زانیا یە کامیان چاکە بۆی
ئەو سا ئاخلاقی بشر چاک ئەبوو لەراستی یەک تر دڵیان پاک ئەبوو

institut kurde de paris

ئەمرۆ بە بێ باک وایی لە جەنگادا سبەی بێ تۆشوو وایی لە ڕێگادا
دونیێ هەتا ولبوو ئەمرۆ سبێ بەرە پێنج و دوو ڕۆژێ پێچی مێزەرە
لە پێش چاوماندا زۆر تۆ زیندوە کە بە لادا هات ڕوانیت مردوە
بە لام بنیادەم هێندە بێ عارە سەردەنێ دەڕوا بە بێ هەوسارە
خوا ئەمانەتی دا بە کێوو گرد هیچیان نەیان ویست ئیبایان لێ کرد
کە چی بنیادەم گرتیە ئەستوی خۆی وەیزانی سوکە ئێ بە مالی بۆی
ئێستا کە داوای لێ ئەکەنەوە مل پێچی ئەکا بە شێوەیەکی وا

نالێی ئەم عەرەبە لاحی ئەمانەتە ،

٦٨٨ دەستت پیا گرتنی بۆم خیانەتە

ئەو مردوو زیندوو پاک ئەکاتەوە گڵ ، گڵاوی پاکی ئەشواتەوە
وادیارە ئێمە لە ئەوو گڵێن کە سروشتمان پاک وەک دڵێن
کە چی بە جۆرێ هەوا ئەستێنین ئەبێن بە گڵ گڵاک ئەسوێنین
ئەگەر جەهەنەم نایێ نەبێ بە بالی شەیتانەکەوە نەبێ
چونکو ئەگەر کە لە پێش چاوێیە هەندێ ئەڵێن هەوجەهەنەم چیە ؟
کەوتینە دەوری تێکەوڵێکەیە هەزارهاواری بەرووتێکەیە
خەیاڵی ئەش وئاشوان جۆرێیە هیچیان نازانن دانیان لە کوێیە
کاتی باراش هات هەردوکیان ئەیخۆن ئەوی ئەش بێ ئەوی بەراش لەسەرخۆن
ڕۆن وبرنج کەرنۆتیان زۆرپێیە چۆڵەکەی دەشتی وبەردی دەشتیە
ئێستا تڵ نادەیێ بە بەرینەوە باسەردێ ئوسا سەردەنێ نەوە

ئەم [تەق، هاویتە] بۆتە قاویتە هەتا ئیتر کەس نەڵێ بێ پیتە

ئەوی هەتیو و لێ کەوتەی ناوێ
خوالێدە فتەری خۆی دەریای هاوێ

— ٦٨٩ —

ئەگەر خۆت لە لای کەم دەستکەم بگری ڕێی خۆشە ویستی لای خوا ئەگری
لە خۆبایی بوون مالّ ئەڕووخێنێ وەک سەرکەهەنگوێن چۆن ئاتێشێنێ
زۆر هەرزە چەنە توشی شەڕەبێ زۆر قسەی لەزگیش بە قسەگەڕەبێ
قسەی وەسوەسی لە دڵتا بێتڵی دوهێڵ لەوەی خۆشی ناکێتڵی
ئەگەر زبانت فیرکەی بە چاکە دوستو دوژمنت بێت ئەی چاکە
صبر کلیلە دەرگای خۆشی یە قناعەت کەوڵی شایی پۆشی یە
هەرچی خوا کردی وە بە چاکت زانی ئەگەر وێنەڕێی خۆش گوزەرانی
ئەگەر تووڕەبی بە نافرمانی خۆشی نابینی لە زیندەگانی
خۆ ئەگەر بەڕەواتبێی خواهیە لە خوا بڕانت دەردێکی کەیە
کوا بێ بۆچی بە قینە بەری خۆت لە لطفی خوا ئەکەی بێبەری

ئیمان دوو بەشە بەشێکیان صبرە
ئەوبەشەکەی تر شکرانەی قەدرە

— ٦٩٠ —

[بالوورە]

ڕەجمی شەیتانی هێنی سلێمان قەومی یەهودی کوشتنی هامان
حەدیثە ئەڵێن دوو ئێبی بەسێ هەتا ڕەسیمە !! چۆن هەڵەسێ
هەتا ڕەنەک تنەها یەهودی بەتێ دەست هەرچی کەوێ بیستی ئەکێ

institut kurde de paris

خۆزگە شیطان و هاماں و هەتلەر چاوماڵی ئەبوو کە ئەونە شەڕ
بانگمان کردایە بەهەڵ هەڵ قوڕ قوڕاگەی یەک هەڵینن سەگەڵ
شیطان زۆر کەسی لەڕێ وەرگێڕا هێچیان وەک هەتلەر شەڕی نەگرا
یەکی لەوبەڕی دنیا بەدکارە لەم بەڕی دنیا بە جنێوڵێ بارە
هەندێ گوناهی ئەبێ بە زرێ بە یەکانی تیری دوعا ناما بڕێ
عاقل لە کاری خوادا نەزانە [لایُسئل عمّا یفعل] قورئانە
بەمیشوولە یەک نمرودی کوژێ خوێنی دنیا یەک بەهەتلەر ئەژمێ
هەندێکیش بۆیە ئەبن وەزیر کەکوتنە خواری دەم نەکەوە

نانی دەڵێ حجاج ئەبڕێ
پیشرەوی چۆشتبە کەئەبڕێ

پایزهات گەلاّی داری هەڵوەراند وەک بێوەیش پشتی بێ پشتی شکاند
دار رووت بوو گەلاّی کەوتە بنەوە پیرو جوان تێکڕا لێک ڕاست بوونەوە
ئەو دەرەختانەی کەوابێ بەرێ ئەشێ هەروەکو کەوا بێ بڕێ
پیاویش کەواخۆی لەخۆی بگۆڕێ بێ بەرە بێ بڕە بێ خەرە گۆڕێ

[کفی بالشیب وعظا] هەیە نایەتە بیرمان کە پیری هەیە
[حسبنا اللّٰه ونعم الوکیل] بۆهەموو کارێک ئەبێ بەدەلیل
[أطمع ربّک تسمی عاقل] [ولا تعصه تسمی جاهل]
فقیر لای خواوەکە رزقی بۆ بێ لەولاوەزۆر دار دیتوتی ڕۆژێ

institut kurde de paris

ئەڵێی ئەوەی چشت لە خاڵ ئافرێنێ بەردەی ناموسی خۆی ئەدرێنێ
واتەی کەم دەستە ئەم بەندوباوە ئێستا هەڵە تۆ فراندن باوە

خوازور بە حیلەو ئێمە بە بەرۆش
دەریای غەزەبی درەنگ دێتە جۆش

٦٩٣

مردن بەعزتت تنرها جارێکە ژیان بەزیان گران بارێکە
نابێ دووژمنی خۆت بەکەم بگری دەرزی خوێنی رەگ بەردایی ئەمری
تا ترسی مردن نەهاتوتە پێش قوربان قوربانە لە ئاقاری خۆیش
لە سەرەمەرگا دێتە بێگانە گیانی فرزەندیش لەلات قەڵغانە
زوربڕاهێیە کەمالێ بڕا لەگڵ برایشا برایی بڕا
تا باوک ماوە برا برایە میراتی کەوتە ناو هەڵاو هۆریایە
هەندی طماعیان هێندە محکمە سوێندی دڕۆیان خواردلە محکمە
حجتی حجەمایەی دڕۆیان حجرالأسود ڕووی کردە ڕووبان
گوناهە لە پارە بەوە فاترە تنرها گوناهی هاوەڵی قبرە
حاجیەتی بۆمن زورکەڵکێ ئەگرێ باوەڕبە سوێندی دڕۆم ئەکرێ

نازانم دنیاداری بێ بەرە
دەورەی ژیانم پێچی پیزەرە

٦٩٤

خوازیندەوەری : جوێ، جوێ داناوە هێچکەس لەوینەی یەک نەخولقاوە
سروشتی ئادەم لە چوار عنصرە ضدی یەک با، وخاک، ئاوو ئاگرە

٦٩٢ و بەندی تیانیە

institut kurde de paris

ئەمانە لەگەل یەک چوون هەڵدەکەن تادەستیان بەرواییەک لەناوەبەن
بۆیە گەورەیان لەسەردادەنێن کەهەڵگرێکیان بکەوێتە بەین
بۆئەوکەسانەی کەوابەدخوەن لەبەهشتەوە کوتەک هاتووە
ئەگەرتەووڕمی باگردێن نەبێ دڵۆپەیش ئێوخانوویش ئەتەپێ
گابێ نەقیزە [هۆڕ] ناکاتەوە [فیل] بەبێ چەکوش مل ناداتەوە
ئەسپی بێ لەغاو سوارهەڵدەگرێ سەگ نەبێ بەستیەوە میوانت اگرێ
هەندێکی وایش هەن بەدڵ نەوایی خزمەتت ئەکەن زۆر بەئازایی
بەڵام ئەوانە بەدەگمەنایەوێ توخوا بەگەورەی دیوانی کەوێ

خوافرمووی تی شیطانی ئینسان
هەرلە إنسانە بۆدرۆی نیسان

٦٩٦

هەندێ جێست هەیە قەدری نازانی کەڕۆیی لەدوای ئەو بەشیمانی
بەپیری خۆشی جوانیت دێتەبیر جوانیش کەڕۆیی نایەتەوە گیر
کەنەخۆشی کەوتی ئەڵێی ئاخ وداخ هیچ خۆشەنیە لەبەدەنی ساخ
پارەیش لەصرفی خۆت ئەتۆرێنی نای خۆی خەمیە خۆی کەئێدۆرێنی
کەبەجلی جوان پیاوبەسندئەکەی لەلای هۆنەرمەندخۆت بەبەندئەکەی
فریشتەهۆنەرنیە کەچاکە لەشونێکدایەلەبەدبێ باکە
ئەگەرئازایەبابێتە ناوماڵ ئەویش وەکهاروت ئەخەینە زیندان
بیدەبەدوژمن بەسەرفرازی بەڵام لەدۆستت شتێ نەخوازی
هەرچەندشاردنەوەی سڕسڕەکا سڕنەشاردنەوەیش سڕلەبراکا
بەجەزای گوناە باتووناوتوون بێ نەک شەرمەساری عەفوی دوژمن بێ
وەک [دیوژن] بمەسیبەرتانەوێ لەکوپەی خوتا راکشێ شەوێ

institut kurde de paris

٦٩٧

مار تا زیندووه به پیچ ئه‌کشێ — سه‌ری پان بووه‌وه راست ڕا ئه‌کشێ

هه‌یه له‌ به‌دی زۆر قورت ئه‌ بینێ — که‌ ده‌رفه‌تی دی هه‌رتێی ئه‌ چینێ

باوکمان به‌ گه‌نم به‌هشتی دانا — گه‌نمه‌ بۆ داوه‌ئه‌بێ به‌ دانه

ئه‌ڵێن جه‌هنه‌م له‌دەم مارایه — ئاگری گرانی واله‌ کارایه

پیر به‌رده‌رگامان زانیانه‌یه — ژانه‌ زگ مشته‌ی ناوهه‌مانه‌یه

لایێ یاساغه‌ ولایێ به‌ره‌ڵدا — به‌رد به‌ستویه‌ و سه‌گ گه‌ماروێ ئه‌دا

یه‌ک به‌ صه‌د ئه‌ شیاشه‌ نوکه‌ویه‌تی — مانگانه‌ی میری له‌ جێی خۆیه‌تی

زۆر مامورده‌ر چۆن که‌ وتنه‌ کاسبی — معاش که‌ تیرم نه‌که‌ی با نه‌ بێ

تا ئه‌ مرۆێ ئێمه‌ له‌ ووی جه‌هاندا — زۆر به‌ خێیار بووین له‌ گوزه‌ راندا

ئێستایش هێوامان وایه‌ لای خوا — له‌ گه‌ل چله‌ دا چله‌ی هه‌ر بڕوا

له‌ سه‌ر وله‌ ژێر شکاێ ئه‌ڵمان

چاره‌یان بڕا که‌ وتنه‌ الأمان

المكتبة المركزية العامة
في السليمانية
العدد .....
التاريخ / / ١٩٦

٦٩٨

یه‌ک شه‌وونه‌مام بێ دێته‌ به‌ر — دووشه‌وو هه‌ڵ سه‌ بخۆره‌ سه‌فه‌ر

سێ شه‌وونه‌ حه‌ بکورد به‌جه‌نگه‌ — چوار شه‌وی به‌ هار سه‌ بڕوا هه‌نگه

پێنج شه‌وان باشه‌ بووکی تیاده‌بێ — هه‌ینی به‌جه‌ژنی مۆمن ناوه‌بێ

شه‌وو تعطیلی جووله‌که‌ی تیایه‌ — لای من هه‌ووبان ڕۆژی خوایه

به‌لام چاوی پیس پیاوه‌ئه‌نگوێ — تأثیری زۆره‌ بگره‌ له‌ کێوێ

[وإن یکاد وا] که‌ خوا فه‌رمویه‌ — بۆ ئه‌وانه‌یه‌ که‌ چاو له‌ دووبه‌

insitut kurde de paris

حاکمی بابان چاویان هه‌لده‌که‌ند — به‌وه‌ تۆله‌یان له‌ چاو بیس ئه‌سه‌ند
چه‌ندی زبانی به‌دگۆیان بڕی — هه‌ندێ زۆر نالێ جاسوسیان دڕی
ئاخر خۆزگه‌ ئه‌مه‌ ئه‌کرا به‌ قانوون — چاو بیس و به‌دگۆ له‌ناو ده‌ردچوون
زبانیان ببڕن گرۆی به‌دگۆیان — شوێنێکی تریان بۆ دیته‌ زبان
ئه‌لێن خوابۆیه‌ به‌دکار ئه‌ژێنێ — له‌ناو ئه‌واندا بیاو چاک بنوێنێ
ئه‌مه‌زه‌مانی مه‌هدی پێ ئه‌وێ — ئێستا که‌س نیه‌ بیاو چاکی بوێ

ئه‌وه‌ی ده‌زانی گوشتی پێ ناگرێ — خه‌می بۆ مه‌خۆ به‌شوێن یاه‌گرێ
بێ گومان هه‌رچی که‌ خواستی خوایێ — به‌که‌س ناگوترێ هه‌رده‌بێ وایێ
بۆ خۆا پێ داوان له‌ پێرته‌ باری — زۆر پاروویش له‌ قورگ ناچێته‌ خواری
خوا نه‌یداوه‌تێ که‌ بێ خوا ئێنسان — که‌چی پێی ده‌لێن له‌غاوی شه‌یتان
که‌ وابوو ایمان به‌ خوای خوت بێ نه‌ — به‌خه‌فه‌تی خۆت مه‌ره‌ بخێنه‌
حدیث فرموویه‌ ایمان به‌ قه‌ده‌ر — پیاوه‌ پاڕێنێ له‌ره‌نج و که‌ده‌ر
هێواده‌بینی که‌که‌م ایمانه‌ — هه‌ر کرده‌ی ئه‌وه‌و بردی شێطانه
خوا مالی دنیای داوه‌ بۆ خواردن — هه‌ر خواردن چاکه‌ و خۆش رابواردن
ده‌وڵه‌مه‌ند باوه‌ڕ بمانه‌ ناکا — ئه‌و هه‌رده‌یه‌وێ زۆرتر په‌یدا
ئه‌ڵێ که‌ پاره‌ خه‌رج که‌ی نامێنێ — که‌ ئه‌ویش نه‌ما خه‌ڵکی پێت ده‌که‌نێ

ئه‌مێشه‌ راسته‌ لای پاره‌ په‌رست
ئاخر مه‌رگ بواره‌ی که‌س نادا به‌ دست

ژماره‌ ٧٠٠

تیانیه‌

Institut kurde de paris

رۆژنامەی ژین ژمارە — ٧٠١ — ٥ ی مارت ١٩٤٢ م

ڕەشە باسێکە یەکلایی بەهارە — چەرخی چەپگەردیش شەڕی بەهارە
خوائەم گەردوشە بوبە ئەو نوێنێ — بڵێن چیچ لەسەری خۆی نامێنێ
خوا خەرمووی ئەگەر لە قەڵاچوان — ڕەگاری نیە لە جەنگی مردن
ئەمە بەچاوی خۆمان ئەبینین — کەچی بە مردن ایمان نایێنین
ئەگەر بە مردن ایمانمان ئەبوو — گرانجا ئینجان لەناو دەردەچوو
هەموو ڕۆژ قیامان یەک بەدە زیادکرد — ئابڕووی ئینی ئیسلامیان برد
بۆ خۆیی هەزار قەپ دڕێژەکەن — هەربە وخوینەوە ئەچین نوێژەکەن
چیچ سالێ بڕانج وەک ئەم سالە نبوو — تی فکرێ نرخی لەووڕە دەرچوو
سەدی فرمووبە بۆئەم هەڵدایە — بەردبەستراوە سەگ بڕەڵدایە
منیش بێ ترس وپرس بەم وائەبم — بەتەڤری شیطان زوو إغوائەبم

ئەم تۆزەخۆڵەی ئێکەتە خەڵک
لەڕێی ئایین داهەڵڕغەشەوغەڵک

لەژمارەی [٧٠٧] ووە وە هەتا ژمارەی [٧٠٩] بەندی تیا نیە

ژین ژمارە — ٧١٠ — ١٠ ی حزیران ١٩٤٢ م

بەیادی سید طاهری سیدزادەی کرماشانی یەوە

ئەوکەسەی کەوا لەخۆی بایی یە — دووی باکەوتووە ڕەنج بەبایی یە

institut kurde de paris

خود بینی عکسی ئاوینه‌ی دێوه ئەم دیوی ! دیوی ، دیوی سەرکێوه
بو یه گلینه‌ی چاوم خۆش ئەوێ ئه بینێ و چاوی به خۆی ناکه‌وێ
دنیا ئه بینێ و خود بینی ناکا عەزیزه‌له ناو ئه ندامی چاکا
به دڵدارلای گه‌وره که‌تێ ده‌گوشێ پەڵه هەورتیشکی روژ داده‌پۆشێ
خواره‌گی چقڵ له‌بن هه‌ڵکه‌نێ ده‌ست بۆ گوڵ ئه‌به‌ی ده‌ستت ئه‌رزنێ
هه‌نگوینیش چەزووی هه‌نگی له‌گه‌ڵه به‌ڵێ هه‌رنۆشێ نیشی تێکه‌ڵه
ئه‌مه فەرموده‌ی راستی [نبی] یه که‌واله جێرهاندا ئاسایش نیه
ئه‌گه‌ر سه‌رکه‌وتن تاسه‌ر بگرێ بۆچی له بەهشت اکرا ینه ده‌رێ
دیاره که خۆشی بۆکه‌س نامێنێ له بیرنامێنێ که‌یفه‌کەی دوێنێ
ئه‌مرۆ که‌وتوینه ناو دوستو آوان که‌ئەوت ڵێهاتخه‌وه یاخه‌یاڵ
له‌گه‌ڵ تاڵیشیا دنیا شیرینه هه‌ندێک به‌دینی دنیا بێ دینه
هه‌یشه که دنیا ده‌نی ئه‌زانێ دووره‌له ده‌وری دونان بۆنانێ

به هیوای رضای خودا بێ غه‌مه

 له‌یاسه‌به‌ره‌ی نه‌وه‌ی ئاده‌مه

دوشمنی ! یارو ، یاری دوشمنان دوشمنیکی راست چاک تره‌له‌وان
دوشمن به‌دڕوێ خۆی ده‌کا به دوست ڕوژێک ئه‌ی بینی ده‌رده‌چی له‌پۆست
چونکه خوا راسته‌وراستی خۆشئه‌وێ داری راست به‌ڵای چه‌وتانه‌وێ
گوێ چان ، که به‌زوڵم ئه‌چه‌می ته‌وه له‌آوادلی نییت راست ئه‌بێته‌وه
[بدگوهر] شوقی [خوێه] ئه‌نوێنێ که‌خوێه‌ی لاچو شوقی ناچێنی

ئەڵماس بە [گان]ی خۆی خۆش طینەتە بۆ پەنجەی پیاوی گەورەزینەتە
ئەوی [سرشت]ی خواداوی پاکە لە دڕۆی بە دخواو دوشمن بێ باکە
چوار کەس لە چوارجێ خۆیان ئەنوێنن لە وچوارجێ یە گۆی هونەر افرینن
آزاد لە جەنگا، خوێنی بەزە بوونی دوستی بە تەنگانەڕا بە نەبوونی
گەورەکە هۆش و دوربینی لابێ ئەشێ بە دزبان لێی تەوە لابێ
مەسنەدی دنیا کە گەرو پڕە کە بۆ نەزان بێ شایستەی تڕە
هەندێ بە پارەی حیلم ئەبڕن دانەی داویکە پێی خەڵکی اگرن

هەندێکیش چاکە بۆ پاداشی ناکەن
هەر بە طبیعەت مایل بە چاکەن

٧١٧ تیا نیە

هەندێ وەک کەرویشک خەوی درۆیە هەندێ وەک ڕیوی بە چڵ وچۆیە
کە هێشار بەوەی پێی دەڵێن چاکە قوڵە پێی ئەمێ نقەی بۆ ناکا
تا نجی قەڵادەی زیوی بکە مل کەرویشک وڕیویت بۆ ئەخاڵە گەل
سەگیش بە نانێ نایەڵێ [دوونان] بەدزی چەوان ڕوو بکەنە ماڵان
دوڵاخ بە تالیک ئەت بابەڕیوە خزمەت کار بەندی خوراکی هێنێوە
ئەگەر ئەو ولادت باش نەکەی بە خێو لە هەموو شوێنێک لێت ئەبێ بە خێو
خواکە گیان وناسک ئەڵا بە بەندە ناسینی ئەویش بە کەرەم بەندە
کەم کەس چاکەیان وا لە پێش چاوە بە دەگمەن سیلەی ناوە بە دناوە

institut kurde de paris

لە پیشدا چەقڵ لە ناو شارابوون سەگەل فیلیان کرد ئەوان بۆی دەرچون
ئێستا کە بەشەوێن دەلورێنن سەگەل بە یوخ یوخ رایان ئەفرێنن

ئەم پەندە کە تاکی ئەوە دەگرێ
بە بەلێنی سەگ باوەڕناکرێ [١]

---

[١] ئەم سێ شەوی سەرەوە چیرۆکێکی ئەفسانەی دێرینی کوردە :-

گوایە لە دەوری دێرین دا چەقڵ لە ناوشارابوون وە سەگەل لەدەشتابوون پەگەلکان چەندە خۆشیکیان بووە چوون بە چەقە لە کانیاوکووە شارمان بۆ چۆڵ کەن ئێمە دێینە شارەوە هەتا نەخۆشەکانمان چاک ئەبێتەوە و ئیوە بچنە دەشت وەبەلێن یان داوە پاش چاکبوونەوەی نەخۆشەکانمان چارچول ئەکەن بۆتان ئێستا چەقەلەکان هەموو دێنە قەراخ شار ئەلێن [بیمارها خوب شد] سەگەکانیش ئەلێن [یوخ یوخ یوخ]

---

١٠ — ١٠ — ١٩٥٢

ماموستا نجم الدین ملا

institut kurde de paris

— ٧١٤ —

هەر قینە دڵی دۆستە ئەژدەهای نجینێ حاشا ئەگەری قینی دادەمرکینێ

شیطان بە کێکی داناوە لێرە کورتە باڵایە وچاو یەکی کوێرە

شیطان لاسایی ئەوئەکاتەوە بەڵێ سخارتە ئاگر ئەکاتەوە

دەهۆڵ بەو دەنگەوبەوشێوەتیە سەری بێ مغزە وهەوای بەتیە

بەڵام صد عاقڵ هەڵدەبەرێنێ هەزار کەس لەدور بوشایی دێنێ

چاک ئەڵێ مااڵی بەدکار ئاوابێ تاریکی نەبێ ڕوناکی نابێ

بەزستان ئینسان ئاگر یادئەکا هاوین قیمەتی بەفراو زیادئەکا

دەوراندەورانە هاوینوزستان لەسەر هیچ حاڵی نامێنێ ئینسان

نەخۆشی قەدری ساغی ئەنوێنێ بریسەتی تامی نانت بۆدێنێ

هەندێ کەلەپەردەوڵەمەندبێ یاپیاوئەگوژن یاخۆئەیدەن بەژن

تازەدەوڵەمەندخانوەکەیان ئۆتۆمبێلی تیالئ ئەخورێن

لەوەناپرسن خەڵکی ئێرکەوێ

— ٧١٥ — شاهی هەرخۆشبۆتەنیا شەوێ

سەیری نادان کەخەم ئەژدەوێنێ تەرسەقوڵ ژانی چاوئەشکێنێ

[مێ باز] بەآزاناوی ئەبەرێ ژێڵی دەرکەوی شارەدەرئەکەن

[زەردوو] خوێنەبیس لەلەشئەمژێ [ئەسپێ] بەمیکروب ئینسان ئەکوژێ

گوێز بەوزڵی بەبەری واوردە تەرزیکی خۆتی بەشی دووگردە

[وەلەک] ی پەنجا و دوستریخ ئەدا گوللە یەک آگرلەویش بەر ئەدا

بەتایی شایی تەختی تەختێ ئەبێ یەکی بەئەسپی خاوەن بەختێ ئەبێ

لەگیلی قبری شای قەلاچوالان نوسراوە: هاوار بەدووجلقەناڵ

ئیستا دووسەد وکەسیش ناپرسێ دەوری مەردی یەواکەس ناترسێ

تادێت زەمانەرووڵە بەدی یە بەریکەوت باوی نەدیو بدی یە

ئیرەزوڕ حیاکەئەوڵا بڕوانن هەموویان دزی گویلاکی خۆیانن

ئەم حاڵەدیارەخواستی خوایی یە

دووانڵەکاری خواخۆرایی یە

٤٧٤

ئەڵێن باخەڵت پڕبێ لەپارە خەم وبێگانەت لەدەوردیارە

مەئەڵێم دوستێ کەبۆپارەیی ئەبێ چاوبڕی وگەدا چارەبێ

ئەگینەدیارەپیاوی دەوڵەمند پارەی خۆی بەکەس نادابێ گوبەند

دوستەئەودوستەیەبۆکردەوەی چاک خۆشەویستێ بێ دڵێکی پاک

بارانی نیسان دانەی گەوهەرە فیضی بۆبەدبەختێ هەرکەوای تەرەرە

ئیترواڵشفاڵ کەوتەوەسەرکار خرید وفرۆشت کەوتە ناو بازار

یاخوا ماکینەی ڕێ وبان نەوەستێ ڕێی گوزەرانی هەژار نەبەستێ

ئەمجارەپەکمان کەوتە بەربارانێ

هەفتەی آیندەئەچینە سەیرانێ

institut kurde de paris

٤٧٧ [باوەگورگورو بالوڕەی خومان] لەژیرئەم عنوانەدا

ئەم بەندەی نووسیوە پیرەمێرد

جاران ئەچوونە سەر باوەگورگورە — ئەیانگوت هاتوین بوزگ پیری و گورە
باوەڕمانە کرد شەخەو بیاوی خوا — تاهاتنە بەرپێی پادشاوگەدا
گوریکی وای دا بەعاصمەخاتوون — پۆپلانەی گەیە صدهزار آلتوون
ئەوی منالی نەبێ نەوت ئەخوا — منالی ئێ بەمیرد یابە خوا
هاریکی گەورەی تێدا بەینایە — هەم دیسانەوە ئەویش بەخوایە
جێی مبەوشیکی کرگوک موخەلە — زورکەس بەهیواو بەبەلەبە
وظیفەی ئێستاهەموو بۆنانە — لێ ناگەڕێین ئەم دەولەمەندانە
هاتووینەتەوە سەرنەریتی پێشوو — بۆیە کچیکمان بۆنادرێ بەشوو
کاریان گەیشتۆتە هەموو بەقینە — بۆنان بڕێین بێ تووتن شیرینە

دووبەرەکی یەو فتنە لەناوە
هۆمان کەوتۆتە گوێرەکەی لاوە

٧١٦

سپلە سڕبێ گیانی دەرخواردەی — ڕوڕێ نەتدایە ئەڵێ بڕووەی
سەگ پارەوە نانێ لەتو بسێنێ — شوێنت دەکەوێ بۆهەموو شوێنێ
هۆنەرلای پیاوی نەوس نابینی — ئەو پەڕەوەرهەڵدێ کەگەیەتینی
زەوی لەئاسمان هەر بۆی دەبارێ — لەزەویش بۆئەو تۆزوخوبارێ
کەوابووە ئێ پایە بڵندان — پارە بەخشن بەموستەمەندان[1]

[1] مستەمند = دامار

خواچاوی لێ یە عیبت نەپۆشتی هاوسی بو عیب لەغیب نەکوشتی
خرا پە بکە لەگەل بیاوی چاک بەلام مرجبا مەکە لە ناپاک
چاک خاک بوسەرخوی ئێ ژیتەوە ناپاک ملتیک نەژیتەوە
بێ دەولەتی روو نەکاتە ساری بەدەوە بەش بارانی نەهاری
نەم قومی کوردە بەوە دەمری هیچکەس هیچی کەسی لەروورخوی ناگری
نەو دەلێ خاوەند پیوانەو گەزم نەم دەلێ نەزم واهلدە بەزم
رۆژیکیان لێ دی کەواسەختی نەبێ تەمایی کزیو بەدبەختی

نەوسا کەدەوراق رووی کردە کەچی
نەلێ گەزی چی لاچۆ: جاوی چی

— ٧١٧ —

هەورەشە باهەزلەیەک ناکەن خوا، هەردوکیان لەیەک ترازاکەن
نەم دوانە هاوین اگەر ریەک کەون هەتاسەر نەبرن نیملی خەون
چندخۆشە هەوای صافوسینەی صاف لەپێناو نەم خوا بووی بەجاف
ئێستا لەشوێن [ریست] خیوەتی شای جاف رستی [رەشت] نەستوی پیچایە تناف
پۆکەرەنا لیکی خستوتە، جۆکەر دیارە پیشەی واچون نەچێتەسەر
ئەی گەلە کوێرەبی بۆ محمود پاشا دەک شرمەساریی چرخی چواشا
لەشوێن آوازەی قرآنی نەوان کارکەوتە [کاری] و [فلوشی] بەشەوان
گوایە إدمانی پایەی بلندە بەلام کێ نەلێ کەرت بەچەندە
شەرخاوەندەکی کردبە ملیونەر باهەزار دینار بدەن بە [پۆکەر]
خۆکەسیان نالێن هەزارمان هەیە چاوهەلنابرێ بزانن کەیە

دوای ئەوەی سەرگەرانی لاچوو ئەلیف دریفای ویش خەوی بوو

دەک من بە دەنگی ڕاڤەی کوردیم
ئەلیف خەوی بوو ، دیم و ، یا نەدیم

٧١٨

لەناوگیژاوی گەردوشی دەوران بە نە بە هۆگای ئەبیە مەلەوان

ئەگەر ڕصبرت بوو هیچ ناشلەژێیت کە پەلەت نەبوو هەلناخلیسکێیت

هاوئنشینی بەدئەخلاق ئەگۆڕێ بیاوخراپ چاکیش ئەخاتەگۆڕێ

ئەوپادشایەی گوێی لەهاهاگرت لەگەل ملێتی خۆی دەری نەبرد

ئیمان ئەوەتە کەلەدل دەربێ نەک تەرسی شێرو چیست لەسەربێ

لەگەل خراپا نالیم تۆ چاک بە بەلام بەکردەی چاکی چۆست بیباک بە

لەبەخشن و بەخشین پێشمان مەبە بەهەرطیک دۆستی لێیمان مەبە

چەندخۆشە خەوی خۆشی بێ گرێ دوشمنت بێ خۆشیت سەرنەگرێ

ڕۆژ ئەرکی مەنەت ، شەوخیالی مال سەرەوتە بێ عیشت ئەبێ تال

تۆکە ئەزانی هیچ تاسینە ئەم تەقلایە وئەرکەت بۆ چیە

لێدەلەتیی ڕەندان بە تینی چی دەبێ ! بێ کەیفی خۆیەتی

هەزاران وەک تۆ هاتوچۆیان کردوسەیانێ بەرێ

institut Kurde de paris

هەرکەسە هەوڵی گیانی خۆی ئەدا هیچکەسم نەدی ڕوح بقا فیدا
هەرچی هەڵدەستێ نیشتمانە ڕووەڕە کەدەڕۆیتی دێ بەشی خۆی بەرە
ئەگەر هەرەڵێ هەبخیر خۆربوایە ئەشیابەکانیش هەبخیر نەمایە
ئەوانەی کەواسەرکەوتوون تەواو بەفداکاری لاوان هاتنەناو
هەندێکیش پیاوبان ئەکەوێتەری تۆبڵێی سوتی یان ئەخەنەژێرپێ
دررک ئەخەنەژێر کلاکی ئێستری تۆزر بۆئەوەی سواری بگەلێنێ بەزۆر
لیسی کوێرەیە کەتۆتە ناومان هەروائەکەوێڵە سروچاومان
بۆ هەموکاریک غایە پێویستە بێ غایە وەسڵان هەرنەنگەوێستە
ئەوەی ئەخوێنێ وئەی هێنێتە کار ئەبێ بەچرا بۆڕوناکی شار
هەندێکی واش هەن چراوەکوژێنن جوونتە ئەهاون کاسەڕێژن
ئەمان ئەبێ کە [ا شکیل] یان کەن یابەنەفرەوە قەڵەیان کەن

هەوا ئیشمان هەیە قوڕج ئەوەچێتی
کەڵەکی میری سوور ئەڕووچێتی

— ٧٧٠ —

بەرچاوو پێڵاو هەردوکیان تەنگ بێ ئەبێ پێی دڵ وپێی ڕوین لەنگ بێ
ناوەچاخ بێتنە بێخەرەسەرکار لەپێشدا بڕای خۆی ئەداڵەدار
خواغنی کردو لەوزە دەرچوو [ان الانسان لیطغی] ی فرموو
کەبەهەڵپە هەڵپ پاڕوو ئەجوڕا کاتێکت زانی لەبینت گیرا

Institut kurde de paris

ئەگەر عیبی خۆت بێ نیتە پێش چاو — عیب لەکەس ناگری زوو ئەی بە پیاو
بەڵام ئەوەیە کەوایێ تەوە — بە زۆری کوتەک ناشارێتەوە
ئەوی بێ عیب بێ خوایە بەتەنیا — لەپێ غەمبەران عیبیان دەرهێنا
سەرکەوتنی شاخ چەندە گرانە — هاتنە خوارەوەی هێندە ئاسانە
قەساپی ناسێ پێستی مەڕ ئەدڕێ — لەپیرێ هێچکەس نابێ بە کوڕێ
ئەگەر مبوشی بێ معاش ئەبوو — ڕئیسی تجنید ئەرکی تووش ئەبوو

گوێم لێ بوو پیری وای ئەگوت پێڕێ
خوا دەرئەداتێ و دەوڵەتت ئەبڕێ

ژین — ٧٧٧ — ٩ی ئایلول ١٩٤٢م

هەرزە گەرد بە هیچ پێلاوێ ئەدڕی — هەندێ ڕۆژەوان ناشتای پێ ئابڕێ
دڵ وزبانت کەیەک نەکەوێ — باری ئیمانت لاسەنگ ئەکەوێ
نالەی پیلکێ شەو بۆقانی یەزدان — کاری گەڕدەلە نوێژی ڕۆژان
شەوان خەڵوەتە یاربێ ئاغارە — گشت لانوستوی دوست خبرداره
سەردەقی مانگی خیرەمەزانە — نۆمینەی حەجیش جەژنی قوربانە
بەڵام ئەم بەندەلای ئێمە باوە — ڕەمەزان بەجەنگەوە فڕێ بەداوە
لەڕمەضانا شەیتان دەرئەکرێ — بەنیادەمی بەدڵ جێی دانێ
سەدنوێژ بۆ ئاغا وشێخ دانێ بەستێ — بەڵام ڕۆژوو هیچ ڕیایی تیانا کرێ
حەج بێ پارەو لە گوناهی پاک ئەکاتەوە — زۆرتر بۆ سوێندە کاتی هاتەوە

institut kurde de paris

تەفروی مامەڵەی کەهاتە مەیدان قولفی کابەیە سوێندی دروێ‌یان
ئەڵێن تائێری حجی وەک شرابە
بێ‌ی دەردەکەوێ چاکە وخرابە

ڕێی ١٧١ = ٧ ئایلول ١٩٤٢ م

ئەگەر لە یارەی خەڵکی بپرسیت چاوت تیرنابێ تادەمری بگریت
ئەوەی بە چاکەی چاکان نەزانێ دۆشداەمێنێ دوایی بۆنانێ
ئەوەی بە چاکەی چاکان نەزانێ دۆشداەمێنێ دوایی بۆنانێ
هەرچۆنێ کە ئاوگرتی ئاوایە دێمەکار کێڵان ڕەنجی بەبایە
ئاوبۆخواردنەوە زیندەگی دێنێ لەوزەدەرچێ پیاوئەخنکێنێ
هەنگ بۆهەندێ هەنگوین ئەژێنێ بۆپیاوی ناحاڵ ئارەپیرژێنێ
تازوقوم نەبێ دەستت ناتەزێ تاپێ‌ی پیانەنێیت مارێش ناتگەزێ
دەستی دۆستادەڵەخەنە بگرە دەستی دوژمنیش مەری پێ بگرە
هەڵاتنێ نیە بۆیەوالاتی حەڵاڵخوریەوکەم دەستەڵاتی
مەضانی هەرچەندیسەی دێتەوە لەکۆڕی [پۆکەر] جێ‌ی نابێتەوە
پارەدارئەڵێ گرانی کێیە ؟ چۆڵەکەی دەستی وبەردی دەستێیە

ئوتۆموبێل چی، قۆناخ ئەستێنێ
بێ دەرپێش هەرجاوڵەخەوئەبینێ

- ٧٧٤ - ١٦ ی ایلول = ١٩٤٢ = بو رمضان

میوان رزقی خوی لەگەل خوی دێنێ خانەخوێی لە جێ دەستێنێ
خوا فرسوویە تی تۆهر بەخشە سێ هەندەی ئووت بۆدی مەلەخشە
ئەو رزقەی کە وا خوا بوت ئەنێرێ لە اجل زیاتر لە دووت ئەگیرێ
بەڵام رزقی خوا بۆ خۆش باوەڕە بێ باوەڕی ماسیش ناگری وتەڕە
بەهێی نارەزا لە خوێ بێ زارە تۆدایم لە خوت خوارتر بنوارە
هاوتەنیی چاک خەم ئەرەوێنێ بەدخوو پەرژینگت لێ ئەپەرێنێ
مەبە بە مورغی قورس هێلانە خوت لە دنیا داغریب بزانە
ئەو دراوسێیە کە وا بێ وەیە بزانە چاکەی بەسەرتەوە یە
کە دراوسێ کەت بێ شێوەڵێکرد حق وایە فریای کەوی دەستوبرد
کە بابێ سەخی دەوای دەردانە یاقەلاوای چەروک دەردوسندانە
چند خۆشە لەگەل یەکدو دوتی چاک لەسەر و دانیشی بەدڵێکی پاک

ئەوسایە بڵێ بەهشتی دنیا
بەمن دراوە بەتاقی تەنیا

زین ٧٧٤ — ٢٧ ایلول ١٩٤٢م

ئەوکەسەی ئەبێ بەواسطەی خێر بۆباغی بەهشت ئەبێ بەئاودێر
بەهشت قوناغی پیاوی سەخیە بخیل لەسایەی طوبی بەدوریە
ئەوی ئەی بەخشی مایەی نجاتە هەرچی مایەوە مالی میراتە

institut kurde de paris

سێ رۆژ ناکۆک بی لەگەڵ برای دێ — دڵت ڕەنگ نەگرێ محرومە لەدێ
عزیزی قەوەت کەهاتە گزی — دەستگیری بکە زۆرتر بەدزی
پەریشانک نەپرژێ لە پیرۆەک کورە — بەدەست خۆی نێنە تۆڵەی بسورە
کە بڵێنت دازوو بەجێی بێنە — سەرت بەجێ هێنان ڕوکنی ئاینە
کەبەدۆستی دەستیکت گوشی — نەبێ بۆئێشی بەدڵ تێکۆشی
هەرخزمی لەگەڵ تۆدا نەسازێ — ڕاستی کەرەوە بەچەکوشگازێ
چونکەمودارا حاکمی دنیا یە — ئەوی مودارای نەبێ تەنیا یە

بەپێی عەقڵی خۆت لەگەڵیان بدوێ
کەچیگیا بەهیوای سروشتی ئەڕوێ

ژین — ٧٧٥ — ٢٠ ئیلول ١٩٤٢م

من بوت ئەنووسم بەدەرس بێ خوێنە — دەستێ کەحاکم بێ بڕێ بێ خوێنە
بەڵام ئەو دەستەی لەهەوڵ دەبڕێ — حەقی خوانانی ئەوێش ئەبڕێ
خەڵک بوبەرانی بەشوان ئەپیڕێ — کەلەگورگ دڕیاسی بدێڕێ
ئەگەر گورگ هات وەرزکی فڕاند — ئەوگورگە قەدری شوانەکەی ناسند
شوان ئەبێ سەگی گورگ خنکێنی بێ — خۆیشی گاڵتەکی سەرسێکێنی بێ
ئەوەی حاڵ بەزۆر لەخەڵک ئەستێنێ — خۆڵە میشێکی لەچێ ئەمێنێ
گەرێی ئەوا گرێ بەجاودیارە — کەس باوەڕناکا هیشتا لەم شارە
وەرچەهات بەخۆیاو کەوتە چەپۆڵە — پشتی پڵنگی گرتبە کەمۆڵە
کەس لەمەسەری لێ سوورناهێنێ — خواتۆڵەی بڕنی بێ ساخ ئەستێنێ

institutkurde de paris

بەدیموکراطی مەنگم سوور بێ خوا بقا پاشا و وورجم لێ دوور بێ

پیشەی حاکەدار دڵ نەوایی یە

٧٦٧ ٧ تشرینی یەکم ١٩٤٢ م

خزان هات گەڵای ڕەزان هەڵوەری تیکڕا تێ پەڕی بەڕوسێ بەری

درەختی وفا، هەرێ وهاک ئەما داڵدەی سێ بەرو، بەر، بۆکەس نادا

شێتێک، کەسودای وفای کەوتەسەر نایگاتێ: هەروەک شوێن کەوتەی سێ بەر

عنقا بەخیاڵ باڵی بۆ ئەکرێ وەفا بەهیوایش ڕێی پێ نابرێ

ئەم بووکە کۆنەی کەدنیای ناوە هێشتا جیازی بەکەس نەبراوە

شەیتان لەخەودا دێتە باخەڵیاو دنیا بەخەویش ناکەوێتە داو

بۆهەندێ دوستی بەسەرزاری یە ئەوەی ئەیداتێ دڵ ئازاری یە

پیاوی دنیایی نەی ووتووە اوخەی وەک [هل من مزید] هەربانگ ئەکاتەوە

تادوایی لەدوای ئەوبەجێ ماوە سووکێ بۆمیردی ژنی بەجێ ماوە

هاوین هەڵاوێک با، فڕاندبووی پەلەیاس نەبوو پایز کەوتنە دووی

نیش کەهەمم ڕۆیی وبەسەرچووم وا، شوێن هەڵاوی بابردووکەوتوم

واتەیێک لەناوسنەدا باوە وا [مەلیچک] یەک هاوەڕ واوە

ڕووئەکاتە خەڵک هەروا ڕووبەڕوو

پێنێری کەئاوەی لەدەستدەرچوو، چوو

institut kurde de paris

۷۷۷ — ۱۴ تشرینی یەکەم ۱۹۴۲ م

هەر قینت هەڵسی و دەست بوە شینی — پەتی ڕیانی خوێت نە بچرێنی

[خط] ی جارانمان جەوهەری شیر بوو — نەخوێندەوارمان ئازاو بەگیر بوو

ئێستە بۆ هیایە لەگەڵ کەوتە کار — نە شیرت دێڵی و نە دار نە دیوار

جاران ئەیان گوت فلان کەس مردە — لەڵێ قەوماندا کوردی نە بردە

ئێستا کلمەی [مردن] وەرگەڕاوە — لەجێی ئەو [درەم] پەسندکراوە

[دینار] یش ناوی بەفارسی یە — دین آمد] ەوپێشی فریادڕەسی یە

کەچی دینارەجێی شینی دین — سەودای ئەو بووە بەلکەی ئایین

پارەدارێ لێی خۆش ئەم قسانە — واتەی لاتی یە وداخی دڵیانە

ڕاستە ئەڵێن بەڵام ئەوانیش بەفێڵ — هەزار هەزاریان خستوتە ئاشکێل

ئاخر چی بکەم ئەمەدەردێکی قورسە — کەترسم لەپرسە لەوێش مەپرسە

شاعیرلەهەموو نەزمێ ئەبێژی
نەی زانی شێرێ داپیر ئێژی

۷۷۸ ۱۷ تشرینی یەکەم ۱۹۴۲ م

ئەڵێن بەردەڵەجێی خۆیا سەنگینە — لەوێ کەتۆڕا بچۆ بی بینە

ئاوکەمایەوەو نەڕوالەبەری — کەسی لەبەرلۆگەن ناچێتە سەری

ئاگەرمرحەت بۆکەس نانوێنێ — بێشی بەرستی هەرئەت سوتێنێ

دارچاکەئەگەرپێتو بێ نێزی — زۆری پێ ناچێ بەری ئەچێژی

دزێک نیوەشەوئەچێتە مانێ — ئەیەوێ هەرچی تیایە بی مانێ

لێی ڕائەبەرڕێ ئاگرەکوژەکێی — ئاگی تێ بەگ چیم باوەرئەکەی پێی

institut kurde de paris

ئەلێی بەگجی جوێی بێ دە هۆڵ ئەبێ ئەڵێ بەیانی گوێتان لێ ئەبێ
بەیانی دە هۆڵ دەنگی دایەوە بەگجی !! دڵی بووی چیچ نەمایەوە
پڕ لە دۆ ناگا ئەوی لوابۆی هەرکە بووە بە دڵی گای خۆی
دڵ و خاوەن مال ئەگەریەک کەوێ بە کوونە بانا [گا] سەردە کەوێ

پەندی پێشینیان کە بێ معنایە

هەم بێ بڕایە هەم بێ بڕایە

---

٧٧٩ / ٨ تشرینی یەکەم ١٩٤٢م

بیا نووی نەوسیم دوزیەوە بۆ خۆم ئەوی ئازایە بلێت من ناخۆم
بریسە تی ڕەگی هاری پیوە یە وەک زستان تۆفەوە بەکریوە یە
ئەم هەڵاوجە نگە هەربۆ خواردنە نەخواردن دوایی گیان سپاردنە
ئەوەدە خواوەئەمیان تماشادەکا دیارە لەدوستی ئەوحاشادەکا
یەکێ زوردارەوە یەکێ بێ زۆرە بۆیە لەناواختنەوزۆرزۆرە
هەرچی بەبەشی خۆی نارازی یە ناسزاوسزای جزای قاضی یە
کەس بەخۆی نالێ سەبەینی ئەمرم بۆچ باری گوناە لە ئەستۆدەگرم
چەقەڵ کەفرستە لەمریشک ئەبینێ لە پێشدا بەرێز ئەیان خنکێنێ
ئەڵێ کەخنکان فرێی ئەدرێن بەناچار هەموبەمن ئەبڕێن
نازانێ سەگی چەقەڵ کوژ هەیە ئەوی بەوەیە گوێ ڕێی ئەوەیە

Institut kurde de paris

گشت سەر نوشتی رۆژی ئەزەل ئێمە دە خاتە سەر بە لەوزەل

لە ولایشەوە پێم ئەلێ مختاری
کردەی خوا کردەو تۆ گوناهکاری

ژمارە ٧٢٠ ٢٥ تشرینی دووەم ١٩٤٢ م

بۆ ئەوەی بە دڵ بەندەی خودایە سەر ڕۆژێری خاک وەکو یەک وایە
هەر ئەو دەستەیەی کە خوا ئەناسێ چیتر خەیاڵ نیە کە بی کرێ
دەستە یەکی تر [کۆتوم] لە بەرە کە دایان مانێ خەیاڵ لە بەرە
هەندێکیش خۆیان بۆ مانا کوژن وەک زەرد و خوێنی خەڵکی ئەمژن
کاتی دەستی مەرگ ئەیان خەرێنێ هەمووی بە زۆر لە زگ دەردێنێ
بۆ دەوڵەت ئەوەی کە شیت گیرە ئاری قورس بێ لەلای خۆش تەرە
هەرچی ئینصافی نابە تاقەوە ڕۆژێک ئەبینی بووبە فاقەوە
منداڵ خوێنی دایکی ئەمژێ لە زگ کەهاتەوە سەر ئەو دەرئەکا
کەچی ئەوکەسەی کە شکرێ خوا تۆشی عالمتی [شکر] ی ناکا خوا
بە تورکی [شکر علاتی] [1] هێنە دوکتورێ زانی مردنی کە یە
شکر وەک [وەفا] کەنابە دیدە هەرچی بە شکر بمرێ شەهیدە

شکر عالمتی ، شکر قالمتی

٧٢١ بەندی تیا نیە لێکی بڕیوت [قاوە] و آلتی

---

[1] لەم تاریخەدا کە حرب و گرانی بوو حکومەت شکری ئەدا بە بازرگانەکانی سلێمانی کە کیلوی بدەن بە ١٠ هالی بە ٨٥ فلس وە بە پێی بطاقە هەر سەری خێزانێک [1] کیلو بە حانێک بازرگانەکان ئەیان دزی بە تەواوی نیان ئەدا بە ١٠ هالی لە گەڵ مأموران شەریک بوون بە قاچاغ کیلوێکی ادا بە دینارێک

ئەگەر بە نجەرەی تۆ شۆشە بەندە بەردەبرا وبە خەلاتکاری تۆ گەندە
کەسەررە جنێو بکەی لەکۆلان دایک وباوکی خۆت ئەکەی بە قەلغان
ئەگەر تۆ ئێشی دەرزی بچێری بەسوێ خوێنی خەلکی نارێژی
ئەوەی ژاری چەشت لەزەردەوالە ئێرەش نگوینی لەدەم دا تالە
هەیە بۆ تەفرەی دوحوقەساوەر حەجێ ئەنێتە پێ ناوی باوەر
ماسی کەزل بوو ئەچی بۆدەریا ئەژدەهایش بەزۆر بۆدۆزەخ بریا
ئاولەجێ پیکدا کەزور بمێنێ رەنگی ئەگۆڕی وزەردوهەڵدێنێ
زەردوخوێنی پیس لەئەشکەنجێ [کولەوەی باب] ەکە پیاوەئەکوژی
ئاخ کولەوەی باب داخ کولەوەی باب چەرگی عالەمت سوتاندوەک کباب [1]

لەم [گیتی] یە دڵدەنگی باش باشە
کەلەگوڕیشدا یارەو وپڵداشە

[1] کولەوەی باب مەرامی شێخ مەصطفی قەرەداغی یە کەلەسالی ١٩٤١
تا سەرهاتی سالی ١٩٤٢ مەصرەفی سلێمانی بوو لەگەل فرۆشیارەکانی
دائیرەی [تموین] دا وەکوئەڵێی شریک بووە بەسەر ئازوقەو
بەرگی هەژارانەوە تجارەتی کردووە

institut kurde de paris

پەردەیەم بۆ دەی لە ژێر عنوانی :-

[حوسێن مەیارە ناردووە] فرمودە

دەم ، بۆنی بەدەم [قلیان] ی خواردە کە بێسەی بەست هیلاکت بردا وە

لە کاری خواداوردەم بەرەوە ... سەرشۆڕ کەوبڕۆ لە دووی کەرەوە

ئەگینە هەرتۆ سوخرەکێشی ئەبی ... بە کاری بێگار ناوکە ریش ئەبی

ئەگەر ڕبانی مێ هونەرنوێنم ... بە کاری زانی خۆم لەسنەت ئەهێنم

لە رزاقی خوا ئەکەوێ ئینکار ... ئەوسا ئەویش تۆ ئەخاتە ژێر بار

هارون الرشید کاتی مەبەری گرت ... ووتی بەم ملکە فرعون خوایی کرد

لە قینا دایە دەست قولەرەحمتی ... سەیرکەن خوا ملکی خۆی چۆن ئەبەخشێ

بە موو دانەمان چاندۆتەوە بێ ... هاواریان لێ بڕدەهێ بۆی نەلەخشێ

ووتی ئەم سالّ خاڵ خۆی بچێنێ ... ئەوئەیشوانەوە چاڵی ناچێنێ

ئێمەتێ ناگەین حکمة الله یە ... ئێتر چیە ئەم قیرەو هەڵدایە

رجال الغیبی ئەم سالّ خووی وایە ... دەستەی خودێ چەند ناخاتە کایە

---

٧٤٥ تیانیە

واچاکە هەموو ویک بنۆشین
چاولە گوناهی یەک تر بپۆشین

٧٤٦

هەورەتریشقە گرمەی بردا وە ... بۆیە دوەڵان لیمان تۆڕا وە

دوەڵان ناوی دەەڵ بە کۆڵە ... بێ تۆوریشی دەردەچێ زۆڵە

Institut kurde de paris

که‌چی بره‌وی زۆره‌ئه‌مه‌نده — له‌به‌رزۆلی یه‌که‌وا یه‌ هه‌سنده
بێ باڕانی یه‌که‌ گیا نه‌ڕوا وه — نوێژه‌ باڕانه‌یش موّده‌ی نه‌ما وه
ئه‌مسال حه‌ج بوبو به‌ بابێ بابێ — باره‌ی ایره‌ بو چوو بوّوه‌ابی
من که‌ منداڵی شارم بڕسی بێ — ئه‌یده‌م به‌ وه‌ئه‌گه‌ر له‌خواترسی بێ
هه‌ر مولود چاکه‌ که‌ تاح له‌خوّیه — به‌ڵام له‌وه‌یشدا که‌وا بخوّیه
ئه‌گه‌ر سه‌یرانی نه‌وروزی ئه‌م ساڵ — به‌ دو معاشم بوّم بێ به‌ ماڵ
بو هه‌موکه‌سێک هه‌ر سه‌یرانێکه — تێکڕا پێنج یا پڕاخ له‌گوڵ نانێکه
چایش ئه‌خونه‌وه‌ به‌ هه‌ڵه‌ڕزکی وه — چوپی کێژانیش ابێن به‌ڕێوه
هه‌موی بوشایی بێنایه‌ — سایه‌ی ئه‌وخوسێ عراقی تایه‌

خوانه‌م ساڵ گه‌وره‌ی چاکی داوێنی
قه‌دمی به‌ قدومی ئه‌و خێر ده‌ بێنێ

٧٤٧

هه‌رکه‌سی که‌هات نوێره‌ی خوێ ده‌س که‌وت — ئه‌ بێنی سوکێ به‌ دارا سه‌رکه‌وت
که‌ به‌ربوه‌وه‌ هێنده‌ ترسی ئه‌ بێ — ئه‌مه‌نده‌ ئه‌خواهه‌ تا قورسی ئه‌ بێ
که‌ قورس بوێتر دارای ناگرێ — ته‌قه‌لێ ئه‌دا به‌ سه‌ره‌ نگرێ
وا چاومان لێیه‌ ئه‌وچی به‌ سه‌رهات — که‌چی له‌وزیاتر ئه‌که‌وێته‌ هه‌لات
میش له‌هه‌نگوین که‌ پێی گیر ئه‌ بێ — تا دێت میشی تر لێی شێت گیر ئه‌ بێ
میوه‌ی نه‌گریوزگ دێشێنێ — طماع بو پیاوان روزه‌ردی دێنێ
واگه‌وره‌ی دیوان که‌وتونه‌ بزار — لاڵ و پاڵ که‌وتون مشکو مار به‌ژار

Institut kurde de paris

ماری کەسیرەکەکەوتە هەتاو هیچ ئامان نادا بەژۆو بە پیاو
دەرمانی ژاری مارکە تریاکە ئێستا بە تریاک زۆرکەس هێلاکە
پشیلە بۆر ووتی نەرەحم بەم تیرە من و مشکۆجێی ئەوژنە پیرە
ئێستان وانالێ چاوی ناترسێ هەلی بۆ هەلکەوت لە هیچ ناپرسێ
خوا فرمووی ئێمە ئەمانەیتمان هاتین خستمانە سەرکەژوکێوان

هیچیان نەیان ویست ئیبایان لێ کرد
لەوڵاوە ئێستان هاتپێری پیاکرد

ژمارە - ٧٢٩ - ١٨ی نیسانی سالی ١٩٤٤ م

کیسەی باخەڵتۆکاسەی هەزاران خاڵی کەوپێرکەئێی بە یاران
دوو، رێیت لە پێشم لەگردی سیوان هاواری ئەمان، هاواری ئامان
وەک خاک بە فیڕۆ بەهۆهاوجنسی خۆت خاکیش ئێی تەدایکی دڵسوز بوت
ئەوەی مال لەخەڵک بەزۆر ئەستێنێ گوڕەوساڵەموی لەزگ دەردێنێ
[١] جۆ، بۆ فەقێرێتی ئێدزێ ئەپەڕێ گوڕەوایە وەک کەرکەڵەکۆگوێ
ئەوانەی کۆتاڵ لەخەڵک ئەگورێ [٢] ئێی بەرگوکفن شایستەی گوڕن

[١] لەم تاریخەی سەرەوە دا کەحرب و گرانی بوو حکومەت جۆی ئەدا بە هەژاران بە خۆڕایی مأموران بەتەواوی نرخان ئەدا ئەیان دزی

[٢] هەر لەم تاریخە دا ئاژەڵی تەویڵ قوماشی چاکی ئەدا فرۆشیارەکان بازرگانەکان کەبێی بطاقە بە سەر اهالیدا بەشی بکەن فرۆشیارەکان ئەیان گوڕی قوماشی چاکەکەیان بۆخۆیان هەڵ اگرت قوماشی خراپیان ئەدا بە اهالی،

نُیستا دزیه تی بووه به هونه‌ر نازانم ئه‌مه چۆن ئه‌چیته سه‌ر
ده‌ست بۆ رکه ده‌ستی لێ هه‌ڵ ئه‌برێ ڕوو ڕێکیش ئه‌بێ ده‌ستی ئه‌برێ
کێشانه‌ی به‌راست ئه‌مری قورآنه نُیستا به قه‌یان ، قه‌یانه

یا خوا ئه‌وانه‌ی که سه‌نگیان سووکه
گورزیان گران بێ به [مه‌رنه‌موکه] ۱

— ۷٤۰ —

نادان ئه‌گه‌ر بێ وه‌ڕوور دانا که‌وێ دانایی ، دانا ، هیچ دا ، نا که‌وێ
دووکه‌ڵ له‌ آگر هه‌رچه‌ند له‌ڕووره ئه‌وچا وه‌ئیشێنێ وه‌ئه‌م بۆ چاو نووره
بۆ ڕوانه [بڕۆ] ، به سه‌ر چاوه‌وه ئه‌وکه‌چ وه‌ئه‌م ڕووت له سه‌ر چاوه‌وه
دڕکو دا ل که‌وان به سه‌ر ده‌ریاوه قه‌دری مرواری پێ نه‌شکاوه
که‌ری کوڵ که بێشی خوشتر ئه‌که‌وێ به‌ڵام قیمه‌تی خوشتر نانه‌وێ
مه‌ڕ وانه ئه‌وه که‌ مه‌ڕ مڕۆ دوونان قه‌ڵه‌مڕه‌ڕی کردنی به چوارنان
گه‌ڕۆ بفیکه آگری دزان که‌ڕۆژیان لێ هات له‌ته‌نووری خزان
به‌ڕێزت پاک بێ باڵ ، گوله‌وه چێ [۲] له سه‌ر ڕێی پاکی لێت بێ به دوشمن
که‌ڕۆیشک له‌خۆوا چاوی ئه‌بینێ که‌دیارده‌یت لێ کرد توند ئه‌ی قوچێنێ
ئه‌وه‌ی که آبڕوی نابه تاقه‌وه کاتێکت زانی بووبه خاقه‌وه
مه‌ڵێ به سه‌ر زمان گوشتی ئه‌خوڕێ دڕه‌ندیش گوشتی ده‌رخوارد ادڕێ

---

[۱] ملائه‌ڵی نێکبڕ و مُنکه‌ر که‌ دینه سه‌ر مه‌ردو ئه‌ڵێن [مه‌ڕ ڕه‌بێک] کورد
کردوویه به [مه‌رنه‌موکه]

[۲] سه‌پان که گه‌نم و جۆ ئه‌ڕوێته‌وه له‌دوای خۆیه‌وه گوڵ به جێ دێڵێ فێرده‌ڤ ڕاسه
ئه‌ڵێی چێن نه‌وه هه‌ندێ سه‌پان به‌ڕێزی ها که‌ گوڵ به جێ نابێڵێ گوله‌ده‌ڤێ
لێی ئه‌بێ به دوشمن

institut kurde de paris

[ملای مزبورە] چو بووە سەردارێ لقێکی ئەبڕی بێکابەبارێ
ئەیویست ئەولقەی خۆی والەسەری لە بندا بی بڕێ عەقڵی وای بڕی
ڕێ بواڕێ پێی گوت ملای سەردارێ ئەولقە ببڕی ئەگەوێ خوارێ
ملالێی نەبیست سا ئەوبەڕێ بوو ئەم لەگەڵ لقداسەرەنگڕێ بوو
کە، کەوتە خوارێ ووتی ئەم پیاوە لەغیب ئەزانی وەڵی تەواوە
ڕای کرد، چوو، پێی گوت کەرامەت داری تۆکەزانیت من ئاکەومە خواری
ئەڵبەت ئەیشزانی کەمن کەی ئەمرم تۆخواپیم بڵێ لەبەرست مرم
ووتی عمری تۆچیەت بڵیم بۆچەندە؟ بەسێ بای ژگی ئەوکەرەبەندە
منیش ئەوانەی کەقوپون [1] ئەکڕن ئەیلم لقی ژێرخۆتان ئەبڕن
ملەت داریکەکەسێبەر دارە چون لق وبۆپی ئەشکێ ئەوارە
دەستی داد زۆریان ئەخاتە خواڕێ کەچی عارنایێ بەکەوتنی جارێ

واچاکەبەداخ نیشانیان کەن
کەعاریان نەنا: ڕەوانیان کەن

٧٤٢
تیانیە

[1] سالی ١٩٤٤م حکومەت دایڕەی تموینی لەسلێمانی دانا کەبطاقە بدرێ بەهاڵی بەبطاقە شکروچا وکوتاڵ وورگرن مأمورەکان قوپونەکانیان افرۆشت بەهاڵی بەم جورە دزی و دروێ زنی ئەکرا

٧٤٤

ئاوکە تینوێتی ئێستا ئەشکێنێ — زۆر جارێش ئەبێ بیاوێ خنکێنێ
ئاگرێ چێشتت بۆ ئەکوێنێ — خۆت نەیاریزی دەست ئەسوتێنێ
هەناسەی هەواگیان ئەڕێنێ — زستان بێ بەرگ بی ڕەقتەڵێنێ
خاک خواردەمەنی پێ دەگەیێنێ — بەسەرتا ڕوخاملەت ئاشکێنێ
ئێمە لەم چوارە دروست کراوین — هەریەکەلە خووی خۆی بەشی داوین
ئاوو خاک مەندی وهێزمنی داوە — باوو ئاگر تووندی وتیژی هێناوە
باوکە وتە کە لە لە ئەمور نامێنێ — ئاتش مزاجیش بیاوێ سوتێنێ
کەم کەس ئەبینم کەوا لەچوارە — بەئەندازە یەک بلێم بەشدارە
زۆری واهیە بەبا، بایی یە — خۆی بەرزئەبێنێ وپارە بایی یە
ئەم قسانە یەهەووی بایی یە — چاکەوخراپەی دایخوایی یە

ئەگەر ڕکردگار گوێی لەمن ئەگرت
هەرچی چاکەبوو، بۆخۆم هەڵئەگرت

٧٤٤

سەگی بەوەفا بەزیرزێ کەرێ — پشیلەی زیان کار کلاکی ئەبڕێ
بەلباد دانی مارهەڵدەکێشن — داخی پێوە دانی پێ دەریژن
قولەڕەش ئەیدەن لەبنە کۆترە — ئەجالەهەرەم پێی دەڵێن وەرە
گا جووت لەگێرەی خەرمانێ بەستن — بەکەڵەتوندەمی ئەبەستن

بە دڵخوە کە لگەڵ ، ، گەلدا بەوە یە کە کز بوونیا مەرگی ئەوە یە
بە ئاگر سەهۆڵ دروست ئەکرێ کە چی هیچ بەرگەی ئاگرنا گرێ
لە علم وفن داشەقین پیاوەرێ هەر بۆ ئەوە یە یەک تر بکوژن
اهلی فن یەک یەک رەهەندە تر ئاخۆ ئاخ بۆ مبا کوشندە تر
شیطان لە راستی ئیمە نەزانە ئیتر بۆچ بڵێن تەفرەی شیطانە

ئەمانە هەموو خواستی خوایە
بە إستفنای خۆی ئینسان بایی یە

٧٤٥
٧٤٦ } تیانیە

٧٤٧ —

بناوان شل بێ ئاوی لێ ئەڕوا پێش قەتارەشل بێ ئاکەوێتە دوا
سەرمەلاکە بای لێ بەربێتەوە نوێژی جماعەت ئەبەربێتەوە
کەوتیان بێستان وابەرەڵدایە خەڵکی تێی ئەوروژێ قڕەوهەڵدایە
بۆ ئەوەی کە خۆی کەوتەونابووە داوەدەرمانی عطار بێ سوودە
ئەو سوێنەی کە واوتیان خەرمێزە کەرلێی ئەمێزی یەک سەبەرێزە
مەڕوانن ئەمە پیشەی کەریە موودەی ئەم دەورە چاوڵێکەرێیە
پاکوتەمێزی چونکو بەئەرکە ئەوەئەرکە لەلای فەیلەسوف تەرکە
ئەوەدەڵێ کەمن دەرونم پاکە جلم چڵکن بێ و دڕاو چەپاکە
مەڵێم باخەبێ باخەوانە خوا ئاگای لێیە وجێ دڵ زیندانە
مالی دنیە تێ تۆبیسارەوە ئەزانێ بەلای خەڵکی سارەوە

دوایی کەدەرکەوت بەبنەهان ناکرێ
دەهۆڵ وزورنای بۆڵێ ئەدرێ

institut kurde de paris

٧٤٨

کوێخایی بەدەست کەسێ نادرێ هەمیشە دەستی لەدەست هەڵبڕێ
کاربەدەست ئەگەر لەتۆ ستەمی دیارەناراستەخوالێی ئەپرسێ
خوێنتۆ کەسی کردەوەی راستبێ لەکەس ناترسێ سەدجارە بازخواستبێ
بەدبین وخودبین هەردوک ناسازن لای خواوبەندە شایستەی جزان
بێ خاوەس بەو، نەک پێلاوت تەنگبێ بێ ڕێ بەنەوەک لەماڵتاجەنگبێ
قەرزمەکە هەرچەندوادەت مەحەڵبێ دروّمەکە باتیغەت لەسەربێ
کەو، هەواتبەرزبێ سەرت شۆڕنەبێ جوانووی بێ لەغاو هەروا تووڕەنەبێ
دنیا لەباری نابرێتەسەر زستان هەتاوو بەهاوین سێبەر

هەوڵ نەدەیت ڕوانیت والێ بووستەوە ئەبێ بێ چێنی تابیدروێتەوە
چاوت لەوەبێ تۆ بیدەی بەخەڵک نەوەک چاولەبەرێ ارکوبێ کەڵک

کەبەسەر دەرێ خوت ناڕازی بێ
ئەبێ بۆ قەرزی خەڵک لای قاضی بێ

— ٧٤٩ —

ئەدی [بەربووە] لەبیاوچاک ئەدوێ وەک ئیمانت شاخی لێ ئەڕوێ
تێ هەڵچۆ مەبە، مەبەبەردەق نەیەتە [تەبەق] پێی مەڵێ [صدق]
لەناوکەشیدەی حاجی داخاچ دەرچوو لەژێرخرقەدا مرقەم گوێ لێ بوو
ئەوقەلەندەڕەی ئازادەسەرە ئەگەرئەونەیەت توبڵێ دەرە
ژاری پیاوکوژە کەگوڕاهەڵگوێ هیچ تالیەک نابێ بەتاڵی شیرین

institut kurde de paris

گەلی جار، تائی بەدەرمان نەکەن بەدەرمانی لەدەست دەردەرمان نەکەن
هەرچی کە تازە هاتە سەر کاری نەشارەزایەلێی مەگرە جاری
کاتێ پوختبوو بوو بۆجاری دوایی زۆر ئێیش نەبێنێ بەشارەزایی
بەلاّم تۆپەردە لەرووی کار، لابە پێیش هەموچێتێ [نیت] حساب
کە حەستی خلق و نیێت بۆلای پیاو هەرچی وەبێ بەپیاوی تەواو
هاوار پیاوەتی باریکی قورس کەوتە سەرشانت لەخوت بترس

[وردم دویماز] چەندەسەرآزادە
وەک [هومانا] وایەدایم دلّشادە

— ٧٥٠ —

لەکردەوەی خواەرم سوورماوە مخلوقی چونی خستە ئەم ناوە
ماری دانا وەزستان بتەزێ بەهاوینانیش گیاندار بگەزێ
دووپشکی هێنا کوێری بێ حیا بێ قرژەو بیرە بەخلکەوەدا
هەندی بالّدارهەن وەک زەردەوالّە هیچ کەس نازانێ بۆچی عەودالّە
بەکیلی تریان زۆ نگەسوورەیە زۆری چزەوەکەی آگری گوورەیە
هەنگ نجیبە، بوهەنگوین کەلّکگرێ کەبیشەوەدای ئەوبۆخۆی امرێ
گورگی سەرسەری، بەگەرەو گوورە لەهەموو شوێنێ میلّی مەرەو
سەگ بۆشیلە، پشیلە بۆمشک بەکتریاش ناوێ وەک مارودووپشک
ئەمانە هەموو بەکەبەبە کە هەرچی ئەرزوانی دوشمنی بەکە
هاروت وماروت فریشتەی بالاّن کەوتنە ناو بیئمە ایستیش لەچالاّن

institut kurde de paris

وینەی گورگومەڕ زۆردارو هەژار ئەوخوێنەمژی وئەم دەم بەهاوار

ئەوی بەکەلک وبێ وەیە کەرە
هەم بێ زبانە، هەم بارە بەرە

٧٥١

کەهاتی دوعای بەدلە دوشمن کەی پێی باڵێ یاخوا هەرگیز تێ نەگەی
تێ نەگەیشتن هێندە ستەمە باڵێ حەیوانە هێشتا کوکەمە
ئەگەر فریوی شەیتان نەبوایە هەموو باوەڕمان کردخوا خوایە
تێیمان نەگاتێ بانگ ناکەینە خوا کوردی ئەم خوارەبەخوێ ئاین خوا
چاوبرسی هەرەک جەهەنەم وایە هەل مەزیدی دایم لەدوایە
بناوان شل بێ جوگە گورگە ئاغایان وابێ، کارەکە ڕوەتە
باخ بەرەڵدابێ هەرکەس بوخوێە کەوتوبینەدەورێک کەوا بخوێە
ئاینەسری طماح ئەبڕێ ئاینەکەوا پاریز ڕانەگرێ
سەری طماعت بڕی ڕداری کەمالی حەڵاڵ خواردبەرەساری
کەلەگەڵ مردوئەچیە سەرقبران باوەڕبەمردن ئەکەی بەگریان

لەگەڵ هاتیەوەلە بیرت ئەچێ
ئەگەر ڕوایش نەبێ دنیا تێک ئەچێ

Institut Kurde de Paris

ئەلین گندۆرە بەرەنگ نانا سری هەر، تری چاکە، تامی أچیژری
سوقی بە شەرطی چەقو ئەکرێن جاری لە پێشدا بەخێوی ئەبرێن
کاسکی بۆ پیاویش ئەم بەوایە نەیان ناچیایە دایان نەنایە
~~ئەوی بەرزەوی بەکەسدانایە نەیان ناچیایە دایان نەنایە~~
ئەوی بەرزەوی بەکەسدانایە گۆرەرئەوەنیە بی هێنن کایە
زستان بۆ خۆری لەرز ئەبرێنەوە بەهارهات مەرزی تر ئەکرێنەوە
تا شارەزورم بەدەستەوەیە هەیشە [کاری]م بەرزستەوەیە
ئەوەی بەرەنجی شارەس نەکەوێ هەموی دانەنێی بەرەنجی مەوێ
ئەلین شرابی موفت بەخومارە نازانن خومار دەردی قومارە
شەیطان ئیمانی لەری بردوە قوماری هێند لا، شیرین کردوە
لەو سوینەدانیشت نایەوێ هەستێ ڕێی ئێش وکاری تری نەهستێ
راستیشت ئەوێ پۆکەرزۆرخۆشە بانقوەو ٢١ کونکەنی بۆشە

بەخۆت مەنازە بەهۆش وتدبیر
پۆکەرنەزانی نابی بەوەدیر

٧٥٢

ئەولەئەزەلدا کەرووندەوپاکە لەکەتکی ئەخا [گا] بەشیاکە
زۆر پیاوی پاکی تیژدەرک گەرەهەر هاوشێنی بەدڵکەی خستەسەر
خواستی خواوایە کەزۆرمەردی خوا بەچاوەڕاوی بەدتەفرەئەخوا
پەڵەدەرناخانەوەی زەئەکارە قوماشی سپی لکەی تیادیارە

ئاخر ئەوکە سانەی کە چاک ئاگوزەرێ بۆ ڕیان ناشێن شایستەی گوزەرێ

نەکاری عەقڵەو نە درایەتە [شیاطین الانس والجن] ئایەتە

خوا بتان گڕی بیاوخرا بینە لەگەڵ چاکاندا چیە ئەم قینە

شیطان لەڕاستی چوار چاکمان لادە ئێمەش چوار چاکمان بکەین بەلادا

بابەس لەکەلی شیطان سەرکەوین تۆزێکیش لەناوخەڵقا سەرکەوین

عەشرەتە ئیزانن چاریکەوئەم چارە نەکەونە خوتان ئاکەونە ژێر بار

بەڕاتەو قاپی کراوەتەوە بەڕاتی نەجاتت نوسراوەتەوە

هەرهێندەی ئەوێ باڵی ڕێشی هەم هەموو کارێکت بۆدێتە بەڕەهەم

ئەگینە بەرگەی گرانی ناگرین
جاویش گرانە بێ کفن ئەچرین

٧٥٤

چوارەدە پەندە [هۆشنگ] داناوە کەلەخزینەی [کەیان] داماوە

پەندی ئەوەلی بۆ، دووزبانە بەدووزبانی وطن ویرانە

جاران ئەوانە زبانیان ئەبڕین ئێمە ئەوانە بەبارەئەگرین

فتنەی دووزمان دۆستەلەدەست ئەدا ئەوێ گوێی لێگرت دەستەلەدەست ئەدا

سێ کردەوەی بەدکەوتەناوبەشەر باوکوبراودۆستزووئەدابەشەر

بەدەهدی و دروۆ وقین لێک هەڵگرتن بەسەبۆ بنای خۆشی هەڵگرتن

[مرد] یەکی گەورەکەهاتەڕووی کار ماکیتەی دروێی بۆئەخەنە کار

ئەگەرئەومەردە نیەتی چاک بێ بۆڕهنمونی خوا دڵی پاک بێ

institut kurde de paris

هینای ڕوو بەڕووی یەکی کردنەوە دیارەگەردوی زوولێ بردنەوە
ئێتر دڕۆژ لەکوڵ ئەکەوێ ئەوساقیمتی دوست دەردەکەوێ

بەهۆی دوستەوە کارێ چێتەسەر
خوا فرمویەتی [شاورهم فی الأمر]

کێتی لەسەرهیچ باڕی ناوەستێ چون ؟ ئەبێ دانا پشتی پێ بەستێ
پاک هەڵدەخزێ وهەڵدەستێتەوە ناپاک نەیش کەوێ ناحەوێتەوە
هەندێ کەدوستی جاهو ئیقبالن تالە [مەسنەت] دای جێت بۆئەمالن
لەگەڵ لێ کەوتی ببڕای بەرایە هاتیەوەکایە ، هەرئەوەدایە
خۆزگە بیستی ڕووم چڕمی گاێ بوو تەریق بونەوەم لە ، لاباێ ئەبوو
بۆ چەڕەساڕێ زۆر بەکێشی ئەبووم لەهەموو شوێنی هەرلەپێش ئەبووم
بەڵاح قوڕبەسەرئەوکەسەی وایە ئەم ڕەزالەتەیشی مەرگی لەدوایە
ئای بۆ نانێکی کەبی ڕەنجی شان سەرآزادەترلەشاهی جیهان
ئەمانەهەموی فرمانی خوایە کوا ؟ دەستەڵاتی بەندەی تیدایە
دەریای قەدەرەعقڵی تیا گومە [زێنّ لهم أعمالهم] .

هەندێ ئەیەوێ لەمجڵسان بێ
هەندێکیش ناوێ لەناو ناوان بێ

institut Kurde de paris

هاوینی بێ ئاو ئای چیت پێ کردێ
وەک ئاسمی ناوی جرگت رەش کردێ

ئاخری وا، چلەی تۆشمان بردە سەر
چلە چوارنوعە یەکیلا بە تەر

جاران جی مالێ باوە شابان بوو
ئێستا دەرمانی ئەویش هەرزان بوو

هەموو کارێکمان بۆ دە بێ ئاسان
بەردێ و بەردە یە نە بێ هەر ئاسان

خوشی وتە نگانە نامێنن تا سەر
پەندێکمان هەیە کە بێ کەینە بەر

بە تاڵی وخوشی هەر بڵێی ئەرروا
نەوەک بە زبان بە دڵ و بڕوا

کلمەی [اق ب ا ل] پەندێکی تیایە
وەرگێڕیە وەخوێ [ل ا ب ق ا] یە

لە قرآنیش دا فرمودەی خوایە
ڕاستە تە نگانە خوشی لە دوایە

چەند خوشە ئێستا وا، دڵ نیا بێ
بوێ و نەبوێ لای کاری گەرنا بێ

بە ختیاری بیاوەڵێ بێ غەمە
باخەڵک هەر بڵێن دانایی کەمە

٧٥٧
تیانیە

insititut kurde de paris

٧٥٨

چارەی ڕەگاری ڕێی ڕاستە، ڕاستە
پاڕێزی نەخوشی بە ناو وماستە

پیاوی بێ ڕوڕوو ئێوارەی لێ هات
کز دادەنیشی بێ ئاو وماست

ئاغا ئەرکاو خدمت کارنای کا
ڕووسیکی دەوێ کە تماشای کا

پیاو هیوادار بێ نەوەک ناهومید
چوێ نەڕێت ئگەر هیوا ببڕێ لێت

هیوایە بەرگەی تە نگانە ئەگرێ
کە بێ هیوا بی بڕستت نەبڕێ

باوەڕت بێ کە ئەم خودایە
دوایی ڕۆژ ئاجرو جزای لەلایە

زۆردار کە ئێستا لەخوا ناترسێ مەرزنە مووکەی گوێرێدێولی ئەترسێ
ئەوسایە هاوار بارەی بۆ ناکا زیگایشی نیە کەهەستی وڕا ڕا
لووتی لەبەردی الحد ئەکوێ هەوای زۆرداری ئۆسا ئەنەوێ
جا ئەگەر ڕێنشان کردەوەی چاک بێ لەوێشا بێباک گوێڕی ڕونا ک بێ

بەرعەوی لقای یەزدان بکەوێ
جێگای بەهشتە ئێترچی ئەوێ

— ٧٥٩ —

بەمازوولەدەست چووبوو سەرمایە ئەیویست بەسیچکەبێ تەوەکایە
قەرزنەیدەیتەوە نابڕێتەوە بەڕێگای قەرزناگرێتەوە
صدجاکە بکەی لەگەڵ ناپیاوا کەدڵت ڕەشاندەیدا بەئاوا
بەقینی دوشمن دوست لەدەست مەدە دووکەس حەق بێژەو بەدگۆ دوصدە
تابەچاوی خۆت چێشتێ نەبینی مەکەوەرە سەر ڕێگای بەدبینی
لەسەرکاری چاک هەرگیز مەوەستە بۆ تۆلە پەلی پەلەبەستە
کەدڵت ڕەشاندخێرت پێ نابڕێ کەشوشەت ڕەشاند پێنە ناکرێ
هێواشی، ئەسپی تۆزرێ ئەحەملێنێ سەرکەی تۆندتاپی خۆی ئەتەقێنێ
بۆ دڕوێنەی بەدپێزت پاک بێ بەڵام لای گەورەزبانت چاک بێ
قسەلەپێشدا لێک ئەدرێتەوە لەدەم ترازا ناگەڕێتەوە
دەست بۆتەنگانەنەبێ بەپەرژین زبانەسەرت ئەدا بەبەرین

خوا اختیاری داوەتەدەست خۆت
ئەگەرخۆت چاک بێ عالەم چاکە بۆت

institut kurde de paris

— ٧٦٠ —

ئەوی دەرامەدە بەشی تەوە — تۆوی حیاکەی لێ ئەوە شیتەوە
خوا قناعەتی داپە بەندەی خۆی — ڕووی جیهان ئەبێ بە مڵک و مالی بۆی
ئەگەر قناعەت چاوی تێر نەکا — کوێرەوەری وخەم سەری تێ ئەنا
خەزمی نزیکت خۆشەویستی یە — خوشی ڕابواردن تەرزی دروستی یە
کە پادشابی وەلەژێر [جێ] دابی — ئەبێ بە خۆشی لەگەڵ کێدابی
تالەشت ساخ قەدری بزانە — نەخۆشی بێ دنیا لەلات زیندانە
تادەستت لەیەدەستە درێژبێ — نەک لەپڕ ڕۆژێ ڕێت سەرەوژێربێ
کەلەدنیا دابۆچ نەکەیتەوشت — گوایە، بەخێرت ئەم بەیتە بەهشت
بەچی دەزانی کەخۆت بەهشتیت — ئەبینم چەشنی طریقەی جەهشتیت
لە [پاپا] وشێخان بەهشتیان اکڕی — عقیدەی عەجەری ئەوانەی بڕی
[نیرەبێ دۆشە] بۆمرید باوبوو — چی بکەین ئەوەدەورەموودەی تەواوبوو

کە ئاوڵەپیسی خۆیانەوەستێ
ئەم خەڵکەدەمی خۆی بۆچ ئەبەستێ

— ٥٢٩ —

واگردبوونەوەپایزەبراکان — بەڵکوبەکەوێ هەمتی چاکان
بەڵامەوەکآردی ناودڕکەوایە — بڕایشی لەگەڵ یەکنایێنەکایە
خۆوڵایتمانبۆچڵاچانابێ — کوتیلکی خۆمانی بۆچ بەگمانابێ
مەڵێ شیلاوکەمایەی پەنیرە — فتنەهەوینی نۆماڕانی شیرە

بەدی ڕووبەڕووبێ پیاوێ دابەشووە زۆردۆستی سەرزنا بەدوژمن دەڕچوو
خوا موسا بۆسەر فرعون ئێنێرێ کەچی چارچار لەڕێگورگ کەسێرێ
پیاو بۆ بۆرە پیاو ڕوحی خۆی صرف کرد کەچی پێی دەگوت بەدەردی خۆی بمرد
ئەو کانی یەی ئاوی لێ دەخۆیتەوە بەنابەکاری بڕیە کەیتەوە
سیاست پیشەی ئاغای بێ ڕیش بۆیە گەلی پیاو بێ ڕیش وئیش
زۆر ڕیش وسمێل تاشراوەکە ئاوان خۆزگە ڕیش ئەبوو بەمۆدەی ژنان
ئۆخەی ژنان بوون بەگەورەی گەرەک ئەبێ دەستەی تر بخنە بەرخەرەک
ئەجاهەندیکیان چۆنی ئەڕیسن لەگەل کووێ چەنە بەرزە بێتسن
بەتاوتاوە کەسەر دەلەقینن دەم بۆ پاروەی خاک دادەچەقێنن

ئاخ خوێندەواری فریامان کەوە
بۆحاڵی ڕۆژەبۆ ئێمەشەوە

لەتاریخ پرسەکەڕابوردووە هەردانەبەردێ چێی مەردێ بووە
تۆیش بگەیتەسەرئەو دانەبەردە ئەخسی خۆت لەلامەردی نەبەردە
بەڵام بەخودێک اکەوێ خواری ئەبێ بەپەندی گشت هەرزەکاری
ئەتەوێ دڵت نەخەیتە لەرزە مەچۆرەسەرئەو دەندوکەبەرزە
لەتەک کەسیکتا ئەوا دانیشتووی بەچاوەیی بینی وڵەگەڵیا ئەدووی
کەدوورکەوتیەوە لەپێش چاوی ئەو ئەودیدەنیەت لاڕێبێ بەخەو
خۆئەگەڕدووری بووبەمانگوساڵ وەک دێم ونەدێم ئەبێ بەخەیاڵ

insititut kurde de paris

ئەمە حوالی دنیا کە مانە هەرچی کەبت بی آخری زەمانە
کەچی پێی خەرۆیێ ئەلێین تاسەرە جاوەرە لەگەل خۆکادەربەرە
چەندخوشە ئینسانێ مەبزانێ هەروەک سینەمالەدوور بروانێ
بەشعرو بادەخەم بدابەباد بەدنیا بڵێ: بررۆ بێ بنیاد
هەندێ کەس بەشعر سرنانەوێ سێ سرگ بۆنی گوڵ بکا ئەتاسێ
مرۆهات لاسایی قازی کردەوە هیلکەی زڵی کرد کەچی بوردەوە
ئینسانا پیزەو شیروان بوارە ارخەوان سوربوو ئێبەهارە
قەومی قەلەرەش بکابەبێشەرەو روژی وەک بالی قەڵدەبێ بەشەو
من خۆم بەروەردەی دەهۆڵوزورنام لە [ایتچەسازی] دنیا تەوەلام
بەلام چیچ وەختێ لەگەل زەردەی کە هەڵگردم نابێ وبۆم ناچیتەسەر

ئینسانا ریمالی بوو بەدوورێ
یەکی بۆعالەمەوی تربێ کێ ؟

٥٤١

هەرچی یەکرەو بێ یەکزبان وپاک وەک شمشێرخوێنی دەبێ بەخۆراک
دوورووو دووزبان شانەی سرەوە وەرەڵم قورەدەرکەئەم کەرە
ڵەمزەمانەدارا ستیمان نەدی خومان هەگریبۆدەوەی مەهدی
ئەوسا گورگ ومەڕ تیکەڕا ئەوئەخۆش ئەمەئەفسانەی کۆنەی من وتۆش
گورگ هەتاکەلبەی نەشکێ مەڕ ئەخوا پیاوی بیکارەئاڵێ بەدبەخوا
خواخەدمتکاری قاپی تۆنیە کوتەکی دایێ دوعات بۆچیە

خۆزگە پیاوخراپ وەک هەنگ بوایە لەگەڵ پیاوەدان گیانیان دەرچوایە
بەڵام لە شفرەی یەکانە ئەکەن بە قامیش بڕیین و دانیان تێژ ئەکەن
خۆم آگام لێ بوو رۆژی [کاک احمد] دوعای ڕێنی کرد بۆ پیاوێکی بەد
وتیان باجگرە بۆ چی؟ نەیڕی فرمووی باکەسی تر جێی نەگرێ

پیاوی چاک مەنونی بەدی بەدکارە
چاک بەکردەوەی بەدیارە

— ٤٤٧ —

خاک بەپیاوی تر ستۆک فێرە بەکەڵ ناوێری بەگورتاس شێرە
ئەجا تۆدەبێ خۆت نەترسێنی بەهەمت چیەرخی خاک بشکێنی
هەورە تریشقەت لەڵاوەک بابێ دڵت لە فتنەی جاسوس بێ باک بێ
بەڵام بەو شرطە کردەوەت چاک بێ بەبێ بەڕوایی شاتڵاگەدا بێ
گوێژەمێزەری بەفڕی لەسەرنا ناوشاڵ ناخۆش بوو بەزۆقم وسەرما
داروخەڵوزمان فێناتی سەرکەوت قەی ناکا هاکا پشکۆمان بۆکەوت
هەندێ بەصوبە گەرم ئەبنەوە هەندێ بەصوبە گەرم ئەبنەوە [١]
گاڵتەی [حیزبوز] [٢] دیسانەکەوتەسەر کراتی شێخ چووەذیلی کەسەر
خواجە نصرالدین بوهەرسێ سوآل تێزها کەرەکەی خۆی کرد بەمثال
کەری عوزەیرێشی لەقرآنایە بەفتی ئەویش زۆر بەمەعنایە
ئەڵێن ئەوکەتەنها زەرد ڕیوە نێرەمووک بووە هیچی نەڕیوە

[١] صوبە، بەتورکی دارەڵای خومان کورەی ئاگری زستانە
[٢] حیزبوز، جریدەیەکی عربی بوفڕاهاتی ئەنوسی ساڵی ١٩٢٥م لەلایەن [نوری ثابت] سەرەوبەحیزبوز

خوّ کەری عیسایش نەتەوەی بێنە نازانم ئەوە حکمەتی چیە
ئێستا کەریکی دجالمان ماوە هێشتا کورتانی بوّنە درو راوە
تەرسی کەرەکەی دجال خورمایە بوّئەو خورمایە خڵکی لەدوایە
هەندێکیان هێشتا کەواخورمژە هەندێکیش کوشتەی خورمای کوردکوژە
کەلەرمی کوێستان بەسی شایی یە ئەم لەهانە یە ئەنەبایی یە
یەندم بە یەند بوو وەک یەندی پدر لەهانە زوّربێ ئەی خەنە بەرکەر

طلسمی جامی چل کلیلە یە
گوّتەبوّ کەرەکابوّ پشیلە یە

— ٥٤٨ —

غروری کەوتە سەر ئەسفندیار تیری ڕوستەمی زوو بوّکەوتە کار
لەپێشدا زوری لێ بارایەوە ئاوری خێری لێ نەدایەوە
تیری هاتەوەی لەناوی جاوی چەماندی یەوە قەدی لاولاوی
ڕوستەم پێی گوت کوا ڕوبێنە کەت ئاوازەولافوگەزافژەنینەکەت
کێ ڕووتی دەستی ڕوستەم بەستە چەرخ لەژێردەستی ڕوستەم دایەستە
ئەسفندیارێش هێندەهاتە زبان چەپگەردەچەرخی پێوەفای زەمان
صدهزارانی وێنەی منی کوشت گاهێ پشت بەزین، گاهێ زین بەپشت
مەگەر ڕەشانامە بەکەیف بخوێنێت نابێ یەندێکی وای لێ دەربێنێت
ئەگەر هەر یەندی یەندێکمان باتێ ئێمەش ئەچینە ریزەی ولاتێ
بەڵام هەر ئەزین واهەڵدەبەزین گورە، گورمانە تادێ پێتە بەزین
بەحوشتریان گوت ملت دریژە ووتی ئەڕوانم ڕێ سەرەولێژە

Institut Kurde de Paris

لێرەدا کە سەی کاریان پێ سپارد هەتوو زمێکە بۆ هەناسە سارد
هەر خۆی ئاغایی وڕێنی ئاغانێ لە گەڵ برایا بێکە بە دوژمن
لە ئاغایەتیش کەهاتو لێکەوت خۆی اکو تێتە محرابی مزگەوت
بۆ ئەوکە سانە شەریش نامێنێ دوژمنیش بۆ هەر ئەبێ وێنێ
لە ناو چاوایە تەنوکی حیا کە لە گەڵ قەڵا بوردە، واقع
چواریاری یەک ڕەنگ لای من وایە ئێوە بۆ خۆتان لە دا داتاشن
چی بکەم یەکڕەنگی مودەی نەماوە ئێستا دوڕەنگی لە ناو اباوە
ڕوژیکمان لێ دێ بگەینە بوار ناچار، دەرکەوی ڕەنگی ڕیشوار

کەس وا نەی چاکە ناگیرێتەوە
غەیبەتیش لای کەس ناشارێتەوە

ڕوژنامەی ژیان تا ژمارەی [٥٥٤] دەوامی کرد لە ماڵی
دەهەمی ساڵی ١٩٢٧ دا بەڕێوەبەرایەتی مجید یعقوبی
دای خست لە پاشا پێرەمێرد چووە بەغدا و امتیازی
ڕوژنامەی [ژین] ی وەرگرت بەڵام ژمارەکەی نێک
نەدا کە لە سەر ژمارەی ڕوژنامەی [ژیان] ەوە
دەستی پێ کرد [ژین] یەکەم نوسخەی ژمارە ١/٥٥٤ لە ڕۆژی
٧٦ کانونی دوەم ساڵی ١٩٢٨ م دەرچوو

١٩ — ١١ — ١٩٥٢

حامد صاحب نجم الدین ملا
سلێمانی

Institut kurde de paris

١٩٢٨م

روژنامەی [ژین] ژمارە ٥٥٤/١ ٧٦ کانونی دووەم

گوومم بوو ژیان و بەندی پیشینیان هۆمان کە وتبووە چیرۆکی ژنان
ئێستا هەردوکیان کە وتنەوە مەیدان ساچی ئەوێنی ئایینەی دەوران
کە تۆ نوستیت لەکەس نزانی تامالێ بوردن ئەو سادەزانی
گەردوشی جیهان زوو زووە گۆڕێ یەکێ دێتەوە یەکی ئەبڕێ
ئەگەر لەحاسی مالی نە گۆڕێ سەودای مبعوثی ئەچێتە گۆڕێ
بڕاە برای خۆی لابێگانە یە فرزندلە باوک بەهانەیە
هەموویش ئەیزانین یەکێتی چاکە دووکەس یەک کەوێ کەس ناخنا کە
کەهەموو ئاشت بێ بۆ تۆچاکترە هەر رۆژەخوانی لایەک حاضرە
ئەوی بە [فریو] ئەگاتە پایە شەیطان لەبەرگی فریشتە دایە
گاسبی چونکو دەعیەی تیانیە هیچ مامۆستایی پێ رضا نیە
من وامعاشی تەقاوێتی یەکم ئەمبا بەردێوەی بێ زیادوکەم
هەوای [بۆنژوەر] وئیشەی تمنا ختوصیەگێژی تەقەوتەقەلا
زەبیستان لەسەرکاسەوێندەخوا کەچی چلەی چووەعذری ترناشوا
ئای بۆئەوانەی لەتەماح پاکن لەناحساب وحساب پێ باکن
ئەگەرسەربانت درزی نەدابێ دڵۆپە ئەبێ لەکوێ پەیدابێ

حەیفکەی تازە ببڕێ بۆسەربان
هەرپاشی ئاخوڕەئەبێ بە [کەبان] [1] ←

Institut kurde de paris

روژنامەی ژین [٥٥٥]

کوشتەی هارەقان والە پێش چاوە ئێواران هێچمان لە بیر نەماوە
ئێستا لە نیسان دروست کراوە چاوی بە بردەی خەڵکت ڕۆشن کراوە
تا ساتمەنە کا چاوی هەڵنابڕێ ئەگەر وێنەچاڵ بە ڵ و پۆی ئەبڕێ
تا نەمان بەنە گردەکەی سەیوان چاکە وخراپە نایێتە مەیدان
خوا ڕەحمی وظیفە کەبوو بە کفن دەستوپێ لە پیاوێکی بە دوڕمن
کە مەرزنەموو کە چاوی زەق کاتەوە ئاغایی لە بیر نیاوێ باتەوە
کوا بابێ بۆچ هەر باوی کە وابێ ئەوە کە وابێ کە مەردی تیابێ
گەردن ئازایی جەرگان ساتیکە نوێژی ئاشتی هەر ڕکاتیکە
بە ئاڵم گوریسی سەرو دەوامان هەتا ئارای کێشێ ئەودێ لەدوامان
ئەمانە وزەی بە ڕگوێی بێعارە کەس نالێ مردن هێندەم شارە
ئەگەر هەر بەندی بەندیکمان باتێ ئێمەش چینە ڕیزەی دوڵاتێ
دەستی یەک ئەگرین بە گردوکۆشی دەوڵەمەند نابێ ئەگینە خۆشی
ئەگینە ئەزین واهەڵدە بە زین کۆڕەکۆڕمانە تادێنە بەزین
چڵەمان کێشا ناگەینە چڵە هەورازمان بڕی گەینە سەرمڵە

← مەرامی [ڕشید افندی کابان] ە کەمێری معارف بوو [redacted]
قوتابخانەی [زانستی کوردان] کە بەرەبنی هشانی کورد ئەگەڕا
دای خست وکەڵوپەڵی ئەو قوتابخانەیەی دا بە معارف
کردنەوەی قوتابخانەی زانستی کوردان ٧ی نیسان ١٩٢٦ ز
وداختنی ١٩٢٨م بو نجم الدین ملا

institut kurde de paris

بێویستە ئەجا بحەسێنەوە شێطان لەخۆمان دوور بخەینەوە

ئەگەر من چاک بم عالەم بۆم چاکە
بەڵام مردە مردەی سەر زەڵاکە

٥٥٩

ئەوی پەل و پۆی ئەکوتێ لە ئاوا مەڵە نەزانێ دیارە خنکاوە
ئاگەیتە قوڵاخ بەگڵاخشکێ بەلێس کوێرێ نیشانی چۆن ئەشکێ
گوریس کێشە کێ بۆناوخۆنابێ تجربەی زۆرت بۆخاکی لابێ
ئەوانەی فێری دەوەڕ نەبن باڕاش هاڕ ئەڕواو ئەوان لەپاش
بۆسەروپێی مالّ جوێ بکەیتەوە لەسفرەی میرداڵ جێت نابێتەوە
بۆتۆلەی قەومت کەم ڕەگەزبێ ئەبێ بەتورکی [وردم دوێماز] بێ
دوکتورلەبڕین تریش دەربهێنێ کێشی برینت هێشتا ئەمێنێ
کەتۆبەحەپۆک هیچ کوێت نەپێشێ لاپۆرەنێش هەڵسێ پیاتا ئەکێشێ
کەبۆهاوخوێنت خوێنت نەجۆشێ پەچەی بەدنامی ڕووت دادەپۆشێ
باڵەناوخۆیشانا حەزی یەک بێ لەڕاستی دوڕمن دەست بەکوتەک بێ
ناکەس بەپیاوی بێ دەس خەڕۆیە ئەمڕۆ لەمنەسبەی لەتۆیە
سەروەستوپێ هەموویەک ڵەشە لەناوعەشیرەتانەلێی ڕەشە
بەم زیقزاقەوە بەم داو [لمبازە] تەڵەزێتکەماسیهاکانازا
کەلەچاڵوکۆسپ وورد نەبێتەوە ئەجاکەکوێتێ هەڵناسێتەوە
ئەوانەی معنای پەندی پێشینیان بەپێچەوانەوە خوێندەوەیان
تاڵەخۆیانا چێشتی سەک نەبن دای نانەکێنن وک گڵۆڵەبن

institut kurde de paris

ژوژنامەی [ژین] ژمارە [٥٦٧] ١٢ نیسانی ١٩٢٩ م

ئەم فصلە کە وادەیی فصلی بەهارە هەورو هەتاوی بێ اعتبارە
خوا ئەم چوار فصلەی بۆیە وا دانا کە اعتباری پێ نەکا دانا
هیچ کەسێ لە سەر حالێ نامێنێ [1] کوا ئەو مالکەی زیندو بوو دوێنێ
انسان لە نیسان دروست کراوە مردوە کەی دوێنێی لە بیر نەماوە
مردووی عارەقمان بردە سەر قبران پێنکیکی تریان زیاد کرد ئێواران
عارەق خۆر بڵێی وا خۆی پێی دەمرێ مال ویران کەران چارەنا کرێ
هیشتا مەرامی خواحەل نەکراوە ئەم خاکەی بۆچی وا لە یەک بەرداوە
ئەگەر مەرامی وایێ بزانین کەکەس ناگاتە مەراج و خانین
جا بۆچی ئێمە بەگژیەکدا چین ئەمەش نەزانین شێت گیرتر ئەبین
تا فن بگاتە ئەندازەی تەواو غازی مخنقە و بۆمبا دێتە ناو
کە وایێ تامەلە چیە نازانم ئەبێ بەمایەی رەحەتی گیانم
ئۆخەی لە قیدی عقلا وا کاسم شاعیرەکەی خەڵکی نانا سم
زەوقی بێ قیدی لە سینەمایە منظرەی دنیا لام سینەمایە
بایزید لە بەر ئێشی بزووتێ ووتی تەرزەوشک تیکڕا بسوتێ
بەدینی اسلام بەدنایە تەرزێ پەندی سفسطەی ژین چی لەدەستدێ

بەڵام هەروایین شاری کوێرانە
کەس کەس نابینێ شەرەگوێ چانە

---

[1] ئەم شعرەمەرامی پادشای عراق ملک غازی یەکەم کەلە شەوی ٤ نیسانی ١٩٢٩ م دا وفاتی کرد

چشتی کاڵ مەخۆزگت نەبێتێ تماحت کەم بێ مەشکەت نەپێشێ
ئەگەر بەڕووی یەک لەخۆت دادڕی ئەتوانی سڕی طماع بڕڕی
کەبێتێ دەرزی خوت لانا خۆش بێ زامی سوزنی خلکت لەهۆش بێ
ئەو دڵەی حەسەد هەڵیە قرچێنێ تامی فرحی نیدا نامێنێ
دەست بەسەر پاچی مەرەزەکرا دوا، بەدوالیستەی فصلیش دەرکرا
بژارو قونار[1] کەسالە وسالە [قونار] ی باخی میربو پێنج سالە
مێوەی بەرگیرێ تۆڵ کێشی دەکەن ئەوی کەزۆر بێ ڕەگ کێشی دەکەن
هەندێ باخەوان زەحمەتی بۆ ناچێ هەرچی هاتە پێش هەردای دەپاچێ
[پەوی کوتاڕ] قەومی پێ سەربەستە بێ بەموراتوریوم] دوشمێ بەستە بێ

بەهەیا، هەیاە چووینە هەیە ئێستا کەبڵێم، بەستمی تیایە
گزیەکی تیا بوو بەش بەشکی ئێستا صدخۆزگە بەتەرووشکی
ئەم گێڕەوکێشەی بردن وهێنانە هەموو سیفەتی منوب دانانە
کەچووینە سەرکاردەورەی بیاوگرێ ڕۆژی صدکەرەت لەبەرت ئەمرێ
کەبیاوبۆ ئێتش بێ ئێش بۆ بیاو نەبێ هیچ کاری نابێ کەتەواو نەبێ
وەک لەقرآنا فرمویە خوا دەستوپێ لیماڵ شایەتی ئەدا

دەست و پێوەندی ئێستا کەیش وانە
لێ کەوتی ئەوان کەوتنە بەهانە

---

[1] قونار، دەرەختی بەردار لەبنکەلێیە وەخەلف وچرو دەردەکاو بەریش ناکری هێنز لەدەرەختەکە ئەسینی امجا باخەوان هەڵیە پاچێ

هیم گوت بە گەرما بە چۆرە بە غدا دوتی فینکی دڵ بۆ ئەویم ئە با
لە سینەی لە سنەت تا ورمێ ئە تا هەوای با نقەنوت باوەشێن ئە کا
رابطەی رسمی ناو محاکەی دڵگیر خێری زۆرتر لە رابطەی پیر
ئەویان خەیاڵەوئە میان مادەیە پیرێش بو یارەی موغت تا مادەیە
سای تا شەبەرزەوتا وی چەن تەرزە بن چینەی تەقوای هێنایە لەرزە
بە شوێن تەقوا کەوتمە تەق و دە و ئە ترسم دوایی لێم بهێ بە خەو
زۆر کەس لە خەو دا مارە ئە بینی ئە یخاتە دەستی و تو ندەئی قوچینی
کە هەڵ سا لە خەو دەستی کردەوە هیچی تیا نەبو تا حسی بردەوە
قەید ناکا روژی شایی : شایی یە تازە پیاکەوتو لە خۆی بایی یە
بۆ دنیا خەفەت مەخۆ نەرە بەر هەر چۆنی بێگری وا ئە چێتە سەر
ئە وانەی کە وا ڕاضین بە لاتی حەڵاڵ خۆری یەوکەم دەستە ڵاتی
کی خەڵاتی خوێنش رەد ئە کاتەوە شێخیش سڵاوی موفت ئە خواتەوە
دنیا بۆ هەندێ مەسنەد ئە نوێنێ کە دەستی ڕاهێشت جرتێ ئە کەنێ
هیچ کەس شک نابەم کە دینای نەوێ لە وەدەترسێ دەستی نەکەوێ
زۆری وا هیە گیرە چیوێنە لە ناو نۆمەنجەڵ شێر داهوێنە

هەی وایشمان هیە کە ای غافڵینە
یارووی لە دە عەدالێ ئە فرێنە

institut kurde de paris

بە شیری گامیش گە رجوانو گوشکەی — ئەبێ لە آواجێ بوخوت خوشکەی
ئەوکەسەی پێچووی گورگی بەخێوکرد — بەکردەی ئەو خوێی، توشی جێنوکرد
ئەوەی مۆریانی لەلەش نەکوڕێ — گوڕرواپە ئەسپێ خوێنی بمڕێ
ئەوەی هەمیشە لەخاکی ئەدوێ — ڕوڕێکیش ئەبێ ماکینەی ئەسوێ
ماکینەی سواوخاکی کەوتەسوێ — ئەوسابەناوی [مەنی] لێ ئەنێن
بە [صەررەرووکی] ئەوێ تێ کەوێ — ئەبێ چەپۆکی دۆستی بەرکەوێ
ئەیبەستنەوە بەدەستوپێوچاو — ئەڵێن نایکەرێ بەنانی سووتاو
بۆرە پیاوگاڵتەی کردبەگۆڕەگ — گورگ پیر بوو ئەبێ بەمەسخەرەی سەگ
هەرچەندبێ امری خودا هیچ نابێ — بەڵام کارئەبێ سەبەبی تیابێ
کەتۆدانیشی وخوا ئیشت بۆ بکا — ئەتوێ خوا بکەی بەگوێخادەرگا
نەوابە توخوت بکەبەمنسوب — سەڵکە هێنێت بخەرەناوگوبەب
قەیدناکا ئەگەرئەو آغا گورڕا — [فراک] ێ تازە ئەم بکەبەبەرا
زمانی لووس وریای بەرێ جێ — پیاوی دنیایش وخوایشت دێ نێرێ
هێشتا نەیان دی کەس بەاقتدار — بەبێ واسطەی ئەرخەبێ تەکار
ئەوێ بەعلم وناموس ئەنازێ — هەوێ کەوتەناەردبۆ نانو پیازێ

تادەوری نەبێت کە پیاوبوئیش بێ
أبی هەرباوی پیاوی بێ ڕێش بێ

+ صەررەرووکی = یاری یەکی منالانە

institut kurde de paris

که‌له بهشتا ئادەم بۆی دەرچوو — بە سیران نەبوو بە دەر کردن بوو
ئەم خاکدانە ناوی منافیە — نابێ پێی بڵێی جێگای صفایە
بۆیە پێغەمبەر شاهی ئنبیا — فرمووی بە راحەت نابێ لە دنیا
ئێمە تێ ناگەین لەم کارو بارە — دەستت ئەهاوێ، بەردگوناهبارە
لەندێ سروشتی بێ چێنەی بەدە — ئەوە چاک نابێ دەستی لێ مەدە
لەندێ بەبەدی باوکی ئەخورێ — پێی کورەی مشکە وجەوالێ ئەدڕێ
خوا بۆ زیانی کوللەکە نێرێ — بە عەینەمەلیش یاسی ئەسێرێ
لەرزە دوخوردەکاری دنیایی — بۆیە لای عاقڵ خۆشەترسنۆکایی
زۆر کەس بەقسەی چاکەی لاچاکە — کەچی کەبەدی پێشهاتبێ باکە
ئێستری چەموشی چاکەپێ ناوێ — لەسەرآلیکێشی جووتەدەهاوێ
بە ئێستریان گوت باوکی تۆکێیە — وتی دایکی من سەرەی پێیە
ئێستا دەبینی هاریک وهاجن — یەک کەوتوون موویان بەبەنا ناچێ
لەدڵدا خوێنی یەک ترئەمژن — کەفرصتیان دێ یەک تر ئەکوژن
دوو پیاوی چاک چیا وێنا بە یەک ناکەوێ — بە پێستن دوو یەکیان خۆش ئەوێ
ئەوکەسەی لەگەڵ خەڵک دڵی پاکە — خۆشی رادەبوێری لە ترس بێ باکە

کەچی بەدکاری پایە بەرزێ
دڵی وەک گوێی هەڵاج ئەلەرزێ

institut kurde de paris

پیاوی کە پیاوێتی نەبێ تێ فکرێ — ئەورەخنەیی خەڵکی لەوی دەگرێ
ئەگەر وەک ئەڵێن ئەو عیبە راست بێ — چارەی ئەو عیبە لە خواخواست بێ
خۆی هەوڵ بدا بۆ ئاکۆری خۆی — تاکوری تواڕی کەس نەمێنێ بۆی
بەوەزانی خەڵکی دەبەستێ — نەک بەویش نەڵێن ئەو قینی هەستێ
هەندێکی واهەن بەکەسەری — لەمەردنی خۆی هێڵێ دەگرێ
ئەگەر خۆبڵێن بەردەوالە — سیرەگوشتی من بەدەست تالە
ئەڵێن ئەوتالێ تاڵی یەکی تره — لەگەڵ ئامانە وەرە دەربەرە
من ئەڵێم بەندەسەردەرهەوایە — هەموو شعرێکم بەبێ معنایە
ئەڵێن هەرچەندە زۆربێ معنایە — کەچی بۆئێمە هەر معنای تیایە
هەی هاوارە ئەگەرچێتی سەگ نەبا — بۆچ [دارهەڵبرە] بۆسەر خۆی ئابا
تۆپاک دەروەبەو گوێ مەدەرە کەس — گوێ لەواتەی چاک بگرەوێتر بەس
ئەڵێن کەگۆزەهەرچەکی تیابێ — ئەبێ تەرڕایی وای لێ پەیدابێ
لەلای من راستەعلمی قیافەت — پیاوی نەزان وصاحب درایەت
شافعی باسێی لێک کردۆتەوە — چاک تێیادا ئەگەر بەوردبونەوە
ئەگەر بەپیرەوی ئەو علمە بکەین — لەماهیتی هەموو کەس ئەگەین
بەڵام هیوایان هەیە بەتەفرە — لای گەورە ئەبێ بەپیاوی گەورە
کەچی ئەبینی زۆری پێ ناچێ — سەری لادەچێ بەنوکەپاچێ
داخەم ئەوداخەیمە بەهەم حاڵە — ئەمانەدەڵێن لای هەندێ تاڵە

institut kurde de paris

لەلای ئەوانی کە وجدان باوە لەرا بوار ندا ئەی نیوەی پیاوە
کەرەگی دارت لەزیدا بچراند گەلای رەونەقی دارت هەلوەران
ئەسیکی رەسەن هەرچند کەلەرە گەلی لەکەری قەلەو چاک تەرە
شەربەت هەرچەندە شیرین دەنوێنێ هەرئاو تینویەتی تەواو ئەسکێنێ
ئەوەدە وڵەمەندەی لەخوێش نەبێ ئەبێ لەسەروماڵی بترسێ
ئەوقەلەندەرەی وجدان یاریەتی تەلای دەست اوشارخدبتکاریەتی
ئاگری بەخلق خلقی خۆشەوێ خویندن بلیمەتی پێ پەیدا
لەم زەمانەدا کەکیزی پەیکچ باخوریش بێ دەردی سەری پەیدا
بوودی بەخەزووری پیاوی شەرانی ئەبێ کچەکەت لای خۆت بزانی
یا پیاو دەکوڕی یاخۆئەیکوڕێ کەوابێ کچی تۆنابێ بەڕێ
چیت لەدڵایە زبانت وابێ هەوڵی شەوەتت بێ واتەرەوابێ
ئەوی رووگرژەخەساردەمەندە ئەوی رووخۆشەئەوەدە وڵەمەندە
کەشەرانیت دەپێی بڵێی بەگم درمزیارتدەی تۆبڵێی لەگم
پارەوەتویە سەختەسەختم نەمدەی بەسەختی چیسی بەدبەختم

صبری عاشقەوپارەی دەست بلاو
قراری ناگرێ بێشک خەیتەداو

ئەوی ئەیەوی خۆی بەرز بنوێنێ ئەسپەداریەنە ملی ئەشکێنێ
بەرزی ئەوەیە کە خوابێت داتێ نەک مایەی چەقڵ بتگیڕی ساتێ
هەندێ بەسی سەرگ دەنگیان خۆشە کەن لە چیاتی بادام چوالە خۆشە کەن
جاران پیاوخراپەری ئۆرزەبوو ئێستا سەربەرزە وەک کوتری هاقوو
من کەڕووبەڕوو لەگەڵ کەس نادووم هەرچی هەڵدەسێ ئەڵی من هاقووم
کەدارهەنجیرت سوتاند !! پیاوی قوڕر زگی دەستەکابەباوقوڕرە قوڕر
زوڵفداڕەکان کەبێ کەڵاوون غەرقی لەوانتەوعەترو گوڵاوون
ملی منداڵی خەڵکی دەشکێنن هەرەنیەتیان بەوەدەنوێنن
جاران ئەیان ووت سەری ڕووت بەچی ئێستا بۆسەر ڕووت بەڕەوپسەچی
سەرم سوڕماوەلەکاری خوا خواەئەوخوایەیەقەڵەهنجیرخوا
ئێستر کەئاخی [عەقیم] + ی کێشا دڵی بۆئاگری ئیبراهیم کێشا
هەرچەندبارکێشتی واگڵۆڵێیە بەڵام بێبەری مایەی زۆڵێیە
ئەوی کەئەصڵی خۆی ئەڵێ گوم بووبێ خۆی وخوا نەناسە ئەبێ بەخووبێ
کەچ بۆجڵی بووک بەساتوسەودا لەگەڵ دەستگیران ئەچێ بۆبەغدا
ئەڵێن ئەوکچەی کەواشووەکا بەترسی شایی خۆی بێ زووەکا

کەیفی خۆیانەمن شکرم بۆدێ
باهەوان بچن بۆشارو بۆدێ

+ عەقیم = نەزۆک

گەردوخولی ئەم ئاسمانە ئاسنینە هەرچی لێی ڕوود ادووری مەبینە
چلکە هەوری دێ بە داوو بەتاو لەپاش سەعاتێ ئەڤێتا بە لافاو
خانووی هەژاری پێ دەڕووخێنێ تۆوی زۆرداری پێ دەڕوێنێ
کەچی لەسەریەک ئەڤێتا بەهەساو ئارام ناگری لەتینێ هەتاو
خوا ئەمانەمان وابۆ دەنوێنێ کەدەوران لەسەرحاڵێ ناهێنێ
ئەم ڕەنگاورەنگەیش ئەبینی ئینسان ئەڵێ نەبامان دیوەنە باران
باوەجود ئینسانەکە لەنیسانە ئەبێ هیچ خەمی نەبێ بەمانە
ئەگەرکەسی نەمرێ بەمەرگی کوشتار دنیا سەرسەبێ لەنەتووی هەتار
ئەبێ بازاڕی کۆن بسڕیتەوە تادەستەی تازە جێیان بێتەوە
ئێستا ئەوانەی لەفێبوون پەیدا خەریکن کەتەرەبخەنە دنیا
هەرچی تأثیری کوشندە تێدە لەدەوڵەتاندا بڕندە تێدە
جاران ئەیانگوت اهلی شرق وحشین لەجیاوەئەوانێمە بێ بەهێزین
کەی بەبۆچی ئێمە خەڵکمان ئەخنکاند کەی بەڵارەبۆ جامان وەشاند
لەبەحەروبەرووڕێزەوی وەهوا جێی سەرخەوێکی ڕەحەتی نەما
تووخوالێی گەڕێن بابسڕیتەوە ڕۆژی قیامەتە نزیک بێتەوە

قازانجی ئێمەی تیایە ئەوەدەورە
ئێمە باوەڕمان بەحەشرونشرە

۵۷۹ — ۷ ی ایلول ۱۹۲۹م

لەژێر عنوانی [بۆ بەرپرسان] پێرەمێرد فرمودەیەتی

وازمان لەبەندی پێشینیان هێنا ئێستا دڵمەندی نەبێ لەبەینا
ئێمە تەنقیدی عادەت مان نەکرد هەندێ گومانیان بۆ خۆیان نەبرد
نازانن ئەمە بەدڵسۆزی یە ئێمە غرضمان لەگەڵ کەس نیە
یاخوا ئەگەر بێ صاحب غرضم خۆشی نەبینم تووشی مرضم
سەری کەربکێ بەرەشی گاوە مەدە بەستی نیم لامێ لادراوە
دیارە کەخاکی مەیلیانە وادێ بۆ دوایی رۆژیان هیچیان نەمێنێ
بەسایی وەفاوت مملکەت بێتکە بەجاوڵێ کەری هەموو کەس فێرکەت
مەخۆم وام نەوێ دەست بەجانی من ئێستا لەگەڵ کەس ناجم بەدوژمن
چەند خۆشە جوتی یەکدڵ و یەگیان هەنگی هەنگوین یا بەحر بۆگەران
بەشەو رووبەرووی هانگ لەسەحراب ئاسودەی غەم و هەراو هۆربابن
بەنەوجەوانی عشقێ حاصل کەن سەری چلوچۆی خەسوباطل کەن
خێر، ناوی خەسونابەم تۆبەبێ نۆرەی نەوماندیتان تووڕەبێ
یاخوا هەمیشە لەسەرانابن بۆهەموو خوێنی لەگەڵ رانابن
بەریکو پێکی و طاقم و تداره‌ک بەخێر زیارەت پیری مبارەک
وا پیرەگلێشی ڕێی گرایەوە سەرانی نەویش هاتەگایەوە

بۆچ گۆی نەدەنە بەندی پێشینیان
بژەن بەرصفی رەندان و پیران

---

institut kurde de paris

٥٨١ پیرەمیردلە ژیرعنوانی [ویرەوویرۆزویر] دانوسیویەتی

خوایئەمەی رەنگەرەنگ سروشت پێداوە رەنگی چیچ کەسی بەکەس نەداوە

ئەبینی دوو کەس بەیەک ئەشوبهێن کەچی بەکردارلەیەک تری جوێن

یەکی ئارەزووی بەشیرینی یە ئەوی ترمەیلی شیرینی نیە

یەکی وەک پیزوو کەرشتی ئەوێ نەناوی مەبەئامانامەوێ

یەکی سەردایی شعری موزوونە یەکی بەتەری شعردڵ خوونە

هیوامان هەیە بەگەرەمە ئڵێ بێت وتوومگشتو بمرە

ساتوخوامەوبمرەچندوڕێ هەرچندکولانەوگوڕهەردووڕوورێ

کۆنەپیاویکمان بەتەمەی قەزوان نەدینێ لانەما نەئیمان

مەلایەکمان بووئەتگوتسی پارە ئەڕۆیانەوێژەتبەنیزەی یارە

رحمت لەصوفی یارەی زریپۆش بۆی ئاڵم ئەکردین ئیستری چەموش

ئیستادەستەیی [طورای] کەمسروشت بەقەمچی یارەی نایێ نەسەرەوشت

یارەمەدلەلای نامەردنەنیشرا بۆگردی یارەچەندشعربێشرا

خۆزگەدەمزانی ئەمسەرەچیە ناوی هیچکەسێ لەناودا نیە

کەچیتۆئڵێی بامیەکەمترشە ئەمخنکەلەڕووی لەتۆگرژە

دەباوکمئیرەخۆکرکوکنیە مەلابامیە[1] بێبەوتوورەیی یە

یاگەلەرترش! وترشی خراپە ڕووی خۆشترشمەکەشیرینبەچاپە

---

[1] مەلابامیە، مەلایێکی کرکوکی بووەهەرکەسناوی بامیەی لاهێنابێ توورەبووە

institut kurde de paris

ئەگینە کە تۆموان و ترسی رووی دەمی کەس کیسە نیە بی دروی
هیوامان هەیە کە لە خوا ئەدوێ رزگاری لە توانج بۆکێ ئەلوێ

بۆچ پی غەمبەریان لە شاردەرنە کرد
ایمان ناهێنری بە کەس دەستو برد

۵۸۷ — ۵ی تشرینی اول ۱۹۲۹م

گونای من چیە کە بە خواستی خوا قالۆنچە لە دەست گول خەفەتە خوا
یاء فیدرنە گولە لە دەوی پایز خۆی دەم بەست ئەکالە بەردەی ڕیز و فیز
ئەم ئاسمانە کە سواخی نادری بەردەی روونا کی هەتاو نابری
بەڕووبەئاگر کە هەلدەتۆقی دەستەی گوێ ئاگر تیکەڕادەتۆقی
کە ڕانەچلەکن لە گوێ ئاگران بەڕووەکە دەبێ بەئالتون بۆتان
بەگالتەم نیە هەی وامان تیایە تەقەی ئەو بەڕووەی لە لا بۆمبایە
هەیشە بۆمباوی کەوتەناو کەوتەپەلەپیاوی کەم زراو
هەرچەندکە ئێمە لە بەنای کێوانین دەک کوچەی خۆمی جولەکە ئێوانین
زۆرکەس نازانن [پۆلۆنیا] کوێیە کەشەوی لێ هاتە شێتی رادیۆیە
ترس و مراقی رادیۆ بەم حالە هەولێ بۆئەدەین چونکی فیشالە
دەروی درۆ هەرنابڕێتەوە لەگەڵ ناونانە، نزایێ تەوە
بەفیشاڵ شەڕەلەگەڵ گەروێ ئەم شارەلەقەی علی پی دەوێ
سوێندێ خۆم کە شەڕباوی نماوە دوورچەکی مەندۆڵ گلکی بڕاوە
ئەی ئەوکەسانەی هەسانی مەکەن بەئایەتو ئوێن چێشت گران مەکەن

institut kurde de paris

من خەمی پالطۆی فردەم لێ هاتووە — سەرما و سێخواری پایز داهاتووە
ئاخ هەرچند پایز لەشی ئەتە زێنی — هیچ نەبێ مارو دوو پشک نامێنێ
هێجگار رەشۆلە لە گەل گیژەی دێ — لە تاو بنا گوێم سنگم خیزەی دێ

لە گەل ئەوەیشا ناوی ناموسم
شیوەی عنقایە و خۆی چاپلوسم

— ٥٨٤ —

مردەبێ یاران دوای سەوی بەرات — وا مانگی نوێژو روژوما بۆهات
ئەو خوا پێداوەی کە مسلمانە — خۆشی خۆشیە تی کە رمضانە
هەندێکیش مێزو کا محمد پشک ئەخەن — ذکرو تەراویح بە قومار ئەکەن
وا من قسوام دا کە روژو نە گرێ — بە دو شرط دەستی بێدەستان نەبرێ
چونکو خوا حقی خۆی لێ دەبوورێ — بوحقی خاکی ئەیکاتە زوورێ
ئەی رۆ، لەورۆژە کەوەک تەندورە — لێنگ بەرەو ژور کەرلێنگ بەرەو ژورە
ئەو لێنگەی جوتەی پێ وەشاندوە — چەندکەسی بێ شێوپێ نواندوە
لێی دێتە زبان ئەبێ بە جاسوس — ئەیخاتە میدان هەروەک ژوورنال نوس
ئەوانەی لێرەتەربیە نابنەوە — لەوی روورەش دەچنە گونەوە
چەند خۆشە ئینسان بەروویەکی پاک — دوستو بێ باک بێ بەکردەوەی چاک
ئەگینە هەرچەندسەرخۆشی مەیە — بەبەروای قینی خەڵکی بێ نشەیە
بەروانە کەتوقەرزت لەسەربێ — بەوێدا نارۆی باراگوزەر بێ
بەدیش قەرزێکە نابێ پێتەوە — ترسی انتقام هەرنابڕێتەوە
لە خەوێش دابێ هەروەک موتەکە — دووژمن لەدەورت دەست بەکوتەکە

کەوابو و بۆچی دڵ بڕەبخەنین
بۆنەوەیش تۆوی بەدی بچەنین

— ٥٨٤ —

کە قەڵ قڕاندی بڵێ یاغەفار — بە بیەقوش خۆندی بڵێ یاستار
کە تووشی چاو پیس هاتی زۆبەزۆ — دەست بکە بە دوعای وەڕێ یەکادوا
ئیترمەترسە وا ڕمضانە — پیشەی جنۆکەکە لەکون خزانە
بە بارەکی ڕمضان ئۆخەی — جنۆکەسۆڕی دڕالە یەخەی
بە لاڕم کۆڵ نادەن گول وبارگیشن — ئەترسم جەژنی سۆڕی هەڵگیشن
لە دەست جنۆکەبسم اللە اکم — کەچی خەڵک لەخۆم تەوڵا ئەکەم
لە بسم اللە یشم مەنادەڕێنن — بە آگری نەوڕۆژ زووەخم سوێنن
هەندێ جار پەڵە، پەڵەی بەنجە — زۆر جارێش باران گەوهەری گەنجە
بۆ باران ئەچنە نوێژە — بارانەکە ئەچنە بە ناگوێرانە
گەورە بە باران آشی ئەگەڕێ — کەووشکێش جۆتیار شیفی ئەبڕێ
کەچی ژیردەستێش ژنی صدمیردە — کەسڵاوێش ئەڵێی ماسی بۆگیردە
خۆئیستە ماسیش تەفرۆتونایە — هەرچی هەڵدەێ دەست بە بۆمبایە
کەس لەدنیا دا آسودە نابێ — مەگەر خاوەندی دڵدە بە نابێ

ئەڵێی بارەگای خوا بە حەقە
بێکەس لە بەر شەق احوالی شەقە

— ٥٨٥ —

نۆک وێستر و بە ڕووسی زوڵن — پنجە وناشی، دبارهەر سێکیان گوڵن
دو، کەڵ بە دو کەڵ واقانگ دراون — وەک لنگە بە ڕداش هەڵبە سیراون
بیراز کەڕلە دەست بیراز بێزارە — بە ڕداش لەخۆیا هیچگار بێعارە

institut kurde de paris

دود ملوّزمی تیایه ئەم شاره — یه‌کی قُماره دوهم خُماره
قُماره که‌یان سه‌ری بڕاوه — خُماریش نوقطه‌ی بوّ دانه‌نراوه
به چاولێ که‌ری چاوماڵه‌ماوه — مایه‌ پوچیان به‌به‌ر بڕاوه
له‌ده‌زووی گیپه‌له‌رزوتا ئه‌بڕێن — به‌آوی ده‌ست نوێژ چاوه‌ڕێی کوڕێن
گفته‌ی جوولّه‌که‌بوّسی به‌ڕووه‌دار — بوّ خوّشه‌ویستی کوزه‌که‌ متیار
به‌شه‌وشه‌ڵه‌ی کوڵانان اگرێن — له‌به‌ر آزایی جه‌ردەکێ أمرێن
لێشتاخه‌ڕه‌کوگوڵه‌ڕه‌ن باوه — فابریقه‌یه‌کی که‌س دانه‌ناوه
بوّ توتنی تاڵ مایه‌ی سه‌رمان — فابریقه‌ی شکر که‌س نایه‌ته‌ هاڵ
فرچی شیرینی وتاڵی نه‌کێ — نیوه‌ی دەرامه‌ده‌ به‌ شکرێ دڕێ
ئه‌وپاره‌ی ئێده‌ن به‌شکری باد — فابریقه‌یه‌کی پێ دێته‌ بنیاد

به[صانکه‌یدم]منزگه‌وتێ گرا
ئێمه‌بوّ شکر هێنڵکمان بڕا

٥٨٦

دنیا ده‌ریایه‌ خاشاک به‌سه‌ره — ژیر که‌وتێن بوّ دوور ڕوگه‌ڵه‌ره
شاخدار به‌شاخدڕختوی دایه‌ قلم[1] — ته‌رزه‌ی شوورەیی کردی به‌هه‌ڵم
بێ شوورەیی یه‌دخطا سوورەیه — که‌چی به‌زبان له‌خوێ دوورەیه
به‌دگوڵه‌ پیاوی به‌ناموس ئه‌دوێ — ده‌سته‌چه‌وره‌که‌ی له‌خڵک هه‌ڵئه‌سوێ
خوێشی وه‌ک کاسه‌ی چه‌وره‌بی باکه — گازی نایه‌ مه‌گه‌ر به‌ شیاکه
یاریکم هه‌یه‌ زۆر بێ به‌قایه — شیوه‌ی ره‌نگ ره‌گی چواروصلی تیایه
گاهێنایش به‌خوونه‌وڵاوه‌ڵاره — نیرومێ ده‌بێ وینه‌ی گوڵاره

شاخ دار ، نه‌وه‌ته‌ری یه‌که

چەرخ وەفەلەکی جەرگ دانرا هەرکوڕەی بێکەس بەیەکی درا
گەوتە گڕوخوڵ وەک چەرخی دەوران یەک لەزەمین وبەک لە ئاسمان
کەچی بەسووڕی لەگەڵ کەوتە گەڕ سەروی خستە ژێر، ژێڕووی خستە سەر
لەکاری دنیای لادام دەستی زوڕ کەم دەستە لاتی کردمیە حەڵاڵ خوڕ
ئەگینە دنیا لەدەست نادرێ حەتتا جگارەتەرک ناکرێ
پشیلەکەدەمێ نەگاتە جگەر ئەڵێ تاڵبووە بەدڵ وبێ بەر

خوانا سیش چشتێ زانی حرام
دەمێ لێ نادا ئەڵێ بێ تامە

---

٥٨٧ —

لەپایزاندا خڵاتی تووەدەچنێ بارانی بەهار بۆی دەڕوێنێ
تووی دەخڵووان هۆزی ئەژینێ تووی خراپە خەڵکێک ئەسڕێنێ
کەتینی هەتاو دایە سەر بڵوور گڕی هەڵدەستێنێ وەک گڵپەی تنوور
ئاگری خاتەرەش وزەردوسوور سێبێ لەکەناخاتە فتوور
ئەمەنمونەی سروشتی پاکە پاک لەئاخوێی دەوران بێ باکە
گوڵە بەرۆژەروەی لەهەتاوە بۆزۆرکەس سجدەی، کاربەدەست، باوە
گوڵ تاکەوێ ڕووەوەرناگێڕێ ئێرەبۆکەوت وجنێوەنێڕێ
دەستی لێ کەوتەی ناحەق ئەگرێ ئەوی کەخۆی کەوت نابێ بگەڕێ
بەسێ مانگ سێ مانگ سالێک چوار فەسڵە بەهەموفەسڵێ وەسڵ هەر فەسڵە
بەسۆڕێ لێ دان ناگاتە دوایی دەستی [وێکە] یەوسۆڕێ پۆڵایی
من دادم لەدەست خوێندەواری بوو واخوێندەواریش دەردی کاری بوو
سەری وەسڵ وفەسڵ هەردوکیان فێ یە دوایی هەردوکیان ئەبێنی فێ یە

Institut kurde de paris

یاری یه‌کمان هیه‌ قه‌لاخه‌لایه‌ گه‌نم گردو جۆ بلاوی تیایه

واگیپه‌و که‌سکه‌ک نه‌یه‌شنه‌وه

نازانی مجلس که‌ی کۆ نه‌بنه‌وه

٥٨٨

نه‌لین [بیستون] عشق له‌بنی که‌ند فرهاد شۆره‌تی زۆری بازووی سند

رۆستەم که‌ری بووله‌ سیستان دا [فردوسی] نه‌وی به‌ [یه‌ل] نیشاندا

[عنظر] ی پێ یان مێلی خرر نۆک چوون داستانی که‌وتۆته‌ رکۆک

[فقی احمد] یک بووله‌ داره‌ شمانه‌ [1] هه‌رچی هه‌لده‌ستی ئیستا بابانه

نه‌ئاگوت هه‌ورامان هه‌ی هه‌وره‌ آمان هه‌وره‌ تریشقه‌ت واله‌ آسمان

له‌لایان وابوو که‌ [سان] [2] بجمێ به‌رم حصاری بغدا نه‌ رمێ

نه‌ئمان له‌ پێش شه‌ری گه‌وره‌ دا نه‌ئاگوت له‌گه‌ل آسمان ده‌وره‌ دا

هه‌ر نه‌ل نه‌مان بووله‌ ده‌ست نه‌له‌مان که‌له‌مه‌ کرا وینه‌ی گای تالان

هه‌رچه‌ندکه‌ نه‌مرو به‌ تی بچراوه به‌رچه‌ به‌رچه‌ وه‌ به‌ تی بچراوه

نه‌م سال کریسیس که‌وته‌ ناوچه‌ زنان زاتاده‌ میله‌ میلاده‌ سالمان

[پواسون داوریل] کوێ بووله‌ی تیربوین

[کارنه‌وال] وانه‌ویش فێر بووین

نه‌چینه‌ به‌غدا هه‌روادی بینه‌وه

---

[1] فقی احمد خلکی دێی داره‌ شمانه‌یه‌ که‌له‌شیده‌ره‌ دامه‌زرینه‌ری حکومه‌تی بابانه

[2] هه‌ورامی نه‌لێن که‌ [سان] بجمی بغداش نه‌گیرو یعنی سان بجوولێ

بغدا نه‌گیری [سان] = جافه‌کان سه‌رده‌کی هه‌ورامانه

— ٥٨٩ —

گوریس گیشه کێ به چیچو پووچی — کووریس نه : پهری تو لنگه و قووچی
شێرو خطمان کرد له گرل جهانا — من خطم نه ویست نه و شێری هینا
هر چند که ئیستا شێره گه ره راوه — ریش باخوریش بێ بادی نه ماوه
فێلی سیاست روو با بازی یه — رادیوی نه وروپا ئیستا نازی یه
یا خوا تا سه ر بێ نه خوێنی کوتانه — ترسی دزیش بێ ده ست له ملانه
داری گوێز بر راخ لفله جێ یه — په ل و پوی تازه هیوا مان پێ یه
ده ماخم کوێنه کی بێ ده ماخه — پیریش بوێ تازه به آخ و داخه
بۆ دڵ خۆشی خۆی وتی نه وه ره — هر چه نده پیره کوێنه به گیره
پیر و پاغانده که چاوه راوه — که وته سیاست به به ندو باوه
سیر، سیری رادیوی یونس بحری یه — سه رایا دروێی له راست به ری یه
نه هێزی پاره که نه گای نه دا — سه ئی چه نه ی بێ ووجدانه دا
نه زانی که وا روژیکی لێ دێ — جزای خائنی وه ڵنی ری دێ
هه ر که س له دوور به شوێن خۆی ده ری — جێی سه گ نازه و بر سیه تی ده گه ری

سه گ وه فاداره به خێوناوه ری
دوپشکه زگی دایکی خۆی دری

— ٥٩٠ —

که ووتیان دنیا ماستی مه یوه — نه وسا بزانه که س تێی نه گه یوه
شیره نه ترشی و نادی نه نێ ماست — شیرین ترشی نه بێ و چه وت ابی به راست
بێ زوو ریخوڵه ی آخره ت گرژ نه گا — شیرینی ناوی حه زله ترشی نه گا

Institut kurde de paris

جهان خاتوون چون ده‌ست ئه‌کا تێل — بێر ناچێته وه قابل و هابل

ئه‌م سه‌ره تایه له‌وانه‌وه هات — پێشه‌ی باوکمانه بووه به میرات

هه‌تا دێ ئێمه‌ پێش لێ‌ی زیاد ئه‌که‌ین — ڕێ‌ی به نه‌ریتی گوێنده‌ ئه‌به‌ین

فێن بۆ فێن و فێڵ ئه‌برێته‌ کار — بۆ چاتو چۆ پێش پیاوی نابه‌کار

پێ‌ی غه‌مبه‌ر فه‌رموویه‌تی که‌ ئه‌م دنیایه — که‌س نه‌ڵێ خۆشه‌و سه‌ره‌وتی تیایه

که‌س دانه‌نیشێ بێ‌ ساتوسه‌ودا — خوابۆ سه‌یری خۆی ئێمه‌ی تێک به‌ردا

به‌ئێجگار نانی خستوته‌ ناو ماڵ — خستیه‌ به‌رچه‌پۆک سه‌روکوێڵاکمان

ئه‌م زه‌ده‌وخورده‌ی خه‌سرووقه‌لغانه — هێچی تر نیه‌ هه‌ووی بۆ نانه

ده‌فه‌رموو کاری ماڵ بێ‌ ناڵه‌ڵده‌ که‌ین — چاره‌ی نه‌خواردن که‌ی ڕێ‌ی پێ‌ده‌ به‌ین

به‌ردێکی ره‌ش والێنی دنیا — ئاوی ده‌ریاکان ئه‌چی به‌سه‌ریا

هه‌ڵیان ده‌لووشێ و هه‌ڵواکێشه‌ی دێ — تێرخواردنه‌وه‌ی بۆ نایه‌ته‌ جێ

ئه‌ی ئه‌وکه‌سانه‌ی هێواتان پێ‌یه

ئه‌مه‌ هه‌ڵێنن بزانن کێ‌یه [1]

— ٥٩١ —

به‌ڵاش

به‌ڕوانه‌وماسی بۆ چراو بۆ آو — هه‌ردو دڵداده‌ن به‌ناوو به‌داو

هه‌ردو کیان ئه‌مرن به‌خوارو‌ڕوری — ئه‌م به‌نزیکی ئه‌وان به‌دووری

گورگو که‌ڕوێشک و شێر شه‌کۆڕه‌ — شه‌وگه‌ردن سیانی وانیش هێڵێره

ده‌ڕوخوێنی پیس له‌ڕێ ده‌ڕێنێ — بنیادەم خوێنی پاک ده‌ڕژێنێ

عاره‌ق که‌ پیس نشئه‌ ده‌نوێنێ — مێشی پاکه‌که‌ چی دڵ تێ‌گرێ‌نێ

ئه‌سپی زڵخورتی مڵ شاسیوانی — گا تێکت زانی که‌ تێ‌ی نه‌هانی

[1] هه‌ڵه‌کوری ره‌حمی ئه‌ولا غایه

Institut Kurde de Paris

بە لام فحلیکی رەسەنی شێر پاک سەری خۆتی پێ بسپێرە بێ باک
باگردیی سوک بێ باڵ دانامرکێ پالەوانەخا: گوڵبخ وبرکێ
دڵ بە دایدانا وەستێ تەوە هەوایێ، گایێ نابەستێ تەوە
مریشک هیلکەی کردگارەگا هەندێ بێ هیلکە بیاوبێ زارەگا
هەرچند مشتما هاتوتە قایە چەترچاکترەلەمشتمایە
چەترهەتاویش نەگێڕێتەوە سوکترەوپارەیەتێڕێتەوە
وامان لەزانی لافاوەماڵبا چلە بەسەرچوونەماینەفرەبا

بورجی پیرێژن بۆ جوانەژنە
پیریش وجوانیش دوایی مردنە

پیرێژن وبیسا بورجی خۆی نواند تۆوی دەشوەی بەچیمندا چاند
بەڵام بادوورۆژبەفرباری پۆپڵەی تەزەشی بابێ تەخواری
دوایی، دوایی دێتەوە ئاماژ بەهاردێتەنوێ سوزەبێ جەژن
ئەڵێن سەرکەی تێژشووشەشکێتێ مایەی خۆی بەخۆی تونەدەرێتێ
پیاوی لەسەرخۆ، خۆی خۆی سەرەخا مانی جەرتەوفرتەلەپەرەخا
زۆرکەس فێڵبوونبەکۆڵی خەڵە ئەویش ئەبەرەسەریشی بڵە
[زەحمەت] پێش لەدواوەتێناهەڵدا لەگەڵ پێشدەوەیاکردبەهەڵدا

+ زەحمەت = سێپتێک بۆلەدەورەی ساڵی ١٩٠٠م هەرکەسێ قێی هەڵدایە
ئەویش شەقێی لەوکەسەدا لەپێشەوەیە ئەگەرچی پیاوی گەورەبوایە

منیش ئەم هەموو شعرەی کەهەم بە شعری دیوان ئەگەم وەکەم
کابرا کەسی لێ نەبوو دیار بە بای خۆی ئەگوت بەهارە بەهار [۱]
ئێستا ئەو بایە بوە بە سەرمایە بابە هاریش بێ ئەئی سەرمایە
گنگلر بێ گەیی هەرچەند باداره دووەمانگ بێخۆری بیاوی هەژاره
کاشکی دووەم لاپەڕەکەم بوایە خەرجی عالەم و ئەرزان بوایە
بە لام دووەم لاپەڕە کەئێی زۆلە رووی ئاوەدانی نیە ولێ چۆلە

ڕیسای قەدری ئەوزۆرەملانان
زۆرەی زیادەیە بەسندی زەمان

ژین
— ۵۹۲ —
۱۱ نیسانی ۱۹۴۰ م

هۆشی وکردەوەکەگیان ولەشی بۆڕێگوزەران دووچرای گەشی

لەبرانەوەبەری بەری یە

هۆشی درەختیکەکردەوە بەرە لەبرانەوەبەری بەری یە
ئازاری خەڵکت کەلە دڵایە لە ئاسمانیشی پێت لە گڵایە
بیاوی بەئازارەکەدەمڵوایە بایش لەشی دەرکاێتی هەرتیایە
زامی تیغ هیچارەی دێت بەدەوایێ بەرینی زبان ساریشی نایێ

---

[۱] کابرایەک بەدەشتیکی چۆڵی کاکی بەکاکی دائەڕروا بایەکی لێ بەر ئەبێ تەوە ئەڵێ [بەهارە بەهار] هەیشا بایەکی تری لێ بەر ئەبێ تەوە ئەڵی [بەهارە بەهار] ئەورێ داتەوە ئەڵێ بڕانم کەسم لەدواوە نیە کەتۆ شانەکا کابرایەکی لەدواوەیە ئەڵی دەبێکە لەدوامەوەی ئەڵی ئەم بەهارەبێ تەوە ۲ بەهارە

institut kurde de paris

ئەوەی هەیە تۆ وەچاوی تێرنابێ هەل مەزێنە یاخواهر وابێ

دەولەمەندی رێزدارەنجی بادە نازانی میراتسەریاولادە

هەندێ لەچاوگەوچاوکەئەگوشێ تینووێن لەخەودا ئاوهەڵدەلوشێ

ئەوتوورەیی راوکەرماسی پێدەگرێ کەزوری بەرکردقوڵفی ئەپچڕێ

لەگەڵدووکەسدا هەڵناکاتێنێ دراوسێی بەدورنی نافرێ

سێ حەشتیش باشە بۆخۆشی جەرگ بێ کینی و وەفاوسۆکی گوزەران

چوارحەشتیش باوەڕوەک دروێی نیشێ دوایی هەرچواریان دەکەونەمیدان

زۆهدی ریایی وخراپی تەفرەدان دروێی نابەجاوزۆرخۆهەڵکێشێ

پێنج حەشتەبیتەجێی ئەگەرەکەتاکی دۆستخۆشویستنوانیان جیاکی

دڵیاکی پاکوزبانیاکی چاک ڕاستوڕەوانی پێی دەڵێت بێ باک

ئەگینەهێندەهەوڵوتەقەلا
خەوو خۆراکت نایێتە لا

٥٩٤

سەرەتای پاقڵەوحەوسەودایە بەڵام ڕیواسی مەبە لەدوایە

ڕاستەکە پاقڵەهۆشئەشێوێنێ ڕیواسیشسەوداداەمەکێنێ

پاقڵەئاوایی خەتەمەیسور مارەکەمێروکەوتەناوگیای شارەزور

دنیایەبەهار بلبڵدەخوێنێ قوڕوڕناوێلاکەیشی تیدا دەقڕێنێ

خوالەبەهاردا گوڵدەپشکوێنێ سەری قالونچەیشبەگوڵدێنێ

هەای چەرخی کەچیازهەای طبعی ناساز بەهارگوێدرێژکەوتەلەقەرگەز

هەندەی نوکەنوکسەربەتووکەوە هەندەکێشدەحەیبەپیربووکەوە

Institut kurde de paris

مفصول هیوادار که سرده که وێ ما مورله ترسی عزل ناسره وێ
بۆ میوان کورسی سرانه ماوه بۆ بێ کار زکری مه ولهوی باوه
ئەوی ایجاره ی قورسی له سره مژده بێ کوالله له سر سفره
ماندووبه تی نه بێ چی پێ ده بڕێ به راستنارواری چه وتئه گرێ
هه یه له بر ساهیزی ئه بڕێ له گه ل تیری خوارد سفره ئه درێ
دوای ئه وه که هات بڕی بووه وه بێ رنگی ئه گرێ به دم روه وه

یارووی بێ شه رمی زحمت قوت ئه چێ
ئه بووی حره تیک به وانه ئه چێ

بێ وره ترسی که هات به سرا کونه مشکی بۆ ئه بێ به سرا
ناز به روه ر قولی زووه ئه بێ جه مام سه رما گنگی که ئه کا به حمام
خۆی شاردبووه وه له کونو قوژبن که ری خۆی له لابوو به رموزن
ئه وه ی له راستی هه زار دلێره به که رناوێری به کورتاش شێره
دێتان تۆ خورجات ئه وێ یا میوژ ووتی من ناوی خوجم ناوه خورشر
که آو بلق ئه کا وقوت ئه بێ ته وه زۆری پێ ناچی ئه نیشێ ته وه
ئه وبلقه ئه لێ ده وله مه ند وایه که للهی بایکی خه رۆپی تایه
نازانی دنیا وابێ بایه خه ئه وی بمێنی والده وایه خه
چاکه روژێ دێ که دێته وه ریت به خشنده نه بی کێ ئه زانی کێیت
زبانی چاکیش جێی باره ئه گرێ زۆر جار هه زاری پێ داده نرێ
ئه ی زبانی به دوای پیاوی به دکار زبانت بڕێن ده ی گورره وشار

Institut kurde de paris

باوەجود بەدکار نازانی ئەمری بەگوزی آگرتی ی هەل ئەدری
پیاولە خزمی پیادنوستنا بینی گوشتەباو ئیسقان تیک ناشکێنی
خاک بۆ بێگانە خزم ئەسوتێنی کەچی آو ئەڕوا زیخ هەردەمێنێ

بەلام بێگانە ئەگەردانابێ
خۆشەلەڕیدا خویشی دانابێ

پیرەمێرد بەهۆی بومەلەرزەوە فرمودەیەکی کەلەسلێمانی روویدا

ژمارە ٥٩٦ — ١٦ مایس ١٩٤٠م

بەبومەلەرزەلەرزکەوتەناوشار وردودرشتمان کەوتونەهاوار
گوشتوسراپایانلێبووەبەزیندان بەردەپلاویانلێبووەبەسندان
آفرێنبۆتۆگوڕەی زەلزەلە بێجووەشێرانتخستۆتەبەلە
جارجارزەلزەلەباخۆی بنوێنێ بەگلوەوەلەمندشاهەلتەکێنێ
تریاکی دەڵێ دنیا ویران بێ خاک کەم بمێنێ شکرهەرزان بێ
فەقیرێش ئەڵێ دەوڵەمەند بمرێ سێ ڕۆژگانەکەی بەئێمە ببڕێ
نازانێ هەتاگەورەیەک ئەمرێ فەقیرهەزارتۆوی ئەبڕێ
خۆزگەزەلزەلەئەچووەئەڵەمان ناوی ئەڵەمان ئەبووەئەڵەمان
ئەوەندەوەرەشی ئەوپێی بایی یە زەلزەلەلەجیاوئەوداشایی یە
دەختەلە[وەزو]یش[لاو]سەردەرێنێ خوایاربێجەرگی هەرپسوتێنێ
باوەجودئەگەرسنوارینە حەق خوادنیای بنیادنا، بۆهەرەشەق

institut kurde de paris

ئەگەر زیندەوەر نەتەکی تەوە ئەوەی کەدەزێ جێی نابێتەوە
کورسی وەزارەت ئەگەر تاسرێ ئێ هیوادار بەری چی لەبەر بێ
کورسی مبعوثی تەلی تێ خراوە لە پێچکەی کورسی وزیر بەستراوە

فس فس پاڵەوان وەک ڕای منە
کەدەڵێ هونەر، هونەری منە

٥٩٧

هەمیشە چشتی باریک ئەپچڕێ هەوا باریک بێ دیارە بەرناگرێ
بەڵام بنیادەم لەبەر ئەو حتوری دە پچڕێ یعنی لەبەر مغروری
ئەوی کە لەخۆی بایی بێ بابە هەر گینگڵ ئەخوا ئەوی بای تیایە
ڕوحیش بایێ کە مایەی هناسە ئەوی هناسەی تەنگ بێ کەساسە
خوا ڕوحی هێندە شیرین کردوە بۆ لەساسیش بێ خلق بۆی مردوە
هەی وامان دیوەکوێرەو بێ نانە هەمیشە هیوای ژین وسیرانە
خوطمع کاری والە پیاوەکا چاوی تیر نابێ مەگەر لەخاکا
نەوجە وان چاکە بۆ شێرەکوتەک گورگ پیر بوو دە بێ بەخۆی گەک
سودخۆر نابووتی مایەی پێ دە بڕێ مەبەڵ کە بزێ دیارە کەئەمڕێ
حرام آورت لێ ئەدا تەوە دەک ڕەگی گوڵی هەڵ ئاتەوە
پشتەبە پشتیوان کەکەوتیە دیوان کاتێکت زانی کەوتیە ژێر دیوان
جاران دەڕێی مان بەبەندەخوێی بوو حرام نەترازا وسرمایەی سوێندبوو
ئێستا لاستیکە کەهیچ ناترازێ صەد سوێندی پێ بخۆبە نێرکە پیازێ

institut kurde de paris

دوستی ئەزمان قوربانی کەوی هەتاریان لەبەرجوولەکەوی
هەربۆجوونیە خرابەی هەتاڕ
خەزەبی خوایە بوهەموو بەشەر

٥٩٨

ئەوی ئەزانێ سروستی خاکە چیچ بایی نابێ بێ باوبێ باکە
ئەوی ئەزانێ قضا لەخوایە گلەیی ناکاو دەنگی دەرنایە
کەزانی کردەبێ جزا نابێ دڵ بەستەی کردەی ناسزا نابێ
بترسە لەوەی کەخوا ناترسێ مەپرسە لەوەی کەلێت ناپرسێ
پووشیک بە، با ئاو بنخاتە سەر قورس بی قطارچی ناتبا بۆسەفەر
کەنویژ ئەکەیت وری ی خوا نازانی دەروون پیسی بەوکفری پێزانی
ئەوی خوا ناسەوکردەوەی مەردی لطفخوای هەیەوناوی أبدی
بێ انصاف لەکوێ انصاف ازانێ پیاوی ئەکوژی بۆهەگبە نانێ
زانێ تاچیتکە وابەسەرەوە بەسەرفرۆیی لێی مەکەرەوە
بەخیل بی، خەلەغڵام لەملتا مەواری ئەبێ بەگرلەدڵتا
سەخی لەخوای ویست داوایان لێ کرد هەرچی بوێ لوابەخشی دەستوبرد
رسدء سوالکەرویستی ئەوەتی نیم وەختی وەرەباسوالکەیت بەنیم
بۆخوا بەرستی کەهەوەسناک بی لەناوخلیکش دائەتوانی تاک بی
ئاگری ستەم گەرزۆرکەم ئەگرێ ئاەروشتەی ژینی ظالم ئەبڕێ

ئەگەردڵ لەراست بێ گوناەپیس کەی
ئەبێ بەپیرەوی تەفروی إبلیس کەی

— ٥٩٩ —

فرموده‌ی خوا گه‌وره‌ی ئه‌حکامه‌ [مَرّوا باللّغوِ مَرّوا کِراماً]

ڕه‌گه‌ری له‌ نه‌فس به‌ دڵی پاکه‌ به‌ دیش ببینی هه‌رجاک به‌ چاکه‌

به‌ زُهدی جاهل اعتماد مه‌که‌ به‌ غروری علمی خوّت به‌ڕیا مه‌که‌

ئه‌گه‌ر له‌ عیبی خوت تێ گه‌یشتی عیب له‌ خلق گرتن زوو به‌جێ هێشتی

ئه‌گه‌ر ڕه‌دوشمنی خوت به‌ که‌م بگری بۆ غافڵی خوّت تا زوو بگری

که‌ می خوت مه‌ده‌ به‌ زوری خڵکی که‌ چاوله‌ده‌ست بی دیاره‌ بێ که‌ڵکی

ئه‌وی له‌ده‌ست چوخه‌می بۆ مه‌خۆ خوّت بپارێزه‌ له‌ ته‌فره‌ و دڕۆ

ئازار به‌ ئازار دانه‌مرکێنه‌ بێش ڕه‌نجی دڵی که‌س مه‌ره‌نجێنه‌

ئه‌گه‌ر ڕتۆ دڵت بی ئه‌جر به‌ دەست هه‌روا بزانه‌ ماری گه‌ست

هاوسێ ناداتێ مالت ژینه‌ڵانه‌ له‌ ته‌ک ڕه‌ندانا ژیندان سه‌یرانه

بۆ که‌س حسابی به‌ ڕبوره‌ مه‌که‌ پێت بڵێن نه‌زان خوت تووڕه‌م که‌

له‌گه‌ڵ نه‌ناسامه‌ به‌ هاوڕێ ڕێی شقام بگره‌ تا ئه‌تباته‌ڕێ

به‌ هونه‌ری خوّت، خوت هه‌ڵمه‌کێشه‌ ڕضامه‌ندی خڵک بۆ تۆله‌ پێشه

که‌ به‌ پشت که‌ری دێزا ڕبووری

ئه‌بێ له‌ ڕانی له‌قه‌ی بنووری

— ٦٠٠ —

که‌ تۆ به‌ خشیت و جنیو ناپێ دای ئه‌جا بزانه‌ که‌ مه‌ردی خودای

ئه‌گه‌ر پیاوخراپ هاته‌ مه‌دحی کردی ئه‌وسا بزانه‌ که‌ تۆنامه‌ردی

کار خانه‌ی به‌ شه‌ر ڕهموی وه‌ ڕه‌نگه‌ بۆیه‌ کوڕ له‌ گه‌ڵ باوکا به‌ جه‌نگه

خوا بیویستایه‌ خوشخو و خوّش سروشت یه‌ک قالب ڕهموی وه‌ک یه‌ک دادەڕشت

institutkurde.de paris

ئەگەر خوائەوی بەو نەگوشایە جێ نەدەمالەم تۆزە دنیایە
بەکەس حەل نەکرائەم گفتگویە هێندە دەزانم بۆکە یفی خویە
لەتەلەریک دێنێ ئیقایە سفاک خۆی سیری ئەکا بێ بەرواو بێ باک
ئەم هەموخوینەی پێ ارژێنێ پاشی چی دەماری ئەویش دەمرێنێ
دنیای ویران کرد بەلەقەوگازی ئەم هەمو نازی یەش هەر بەودەنازی
ئەلێی هارچل شەوئەژی، کواوایە؟ دەچلەیشی چوولە بەردایە
بەلام تایازدەی تەموز ئەمێنێ ئەوساعەز رائیل گیانی دەرێنێ
بزانێ ئەوسا چی بەردەقەومێ وەک خۆی دەقەومی آیا هیچ قەومێ
رۆژی بایزیدهات خۆی هەلگیشا خرقەسورەکەی لەشطەهەلگیشا
آگری دوێزەخی ئەکوژاندەوە خاکی لەیەک تر ئەرەواندەوە
دەلەکێ قەچی دالەقولەپێی جەرگی پێ ئێشاو آزارەگەپیەپێی

دوێ جەهنەم بانیزبێ تاوی
تەرزەو وشک تیکرابکەونەناوی

٦٠١

پارەوپارە هەردوو وەک یەک واێ آسکرا وپێنەجەوەندەی هەواێ
بەهیوای بەرزی پیاوئەجوولێنێ ئەوی سواریان بێ ملی ئەشکێنێ
جاران گوێ زرنگەی پارەی کەدەبیست لەدەنگی تواتخۆشتری ئەویست
ئێستاکە نوطەو کەللەی قرالە زرنگەیشی نایەوچاوپێی خۆش حالە
قرالّ هەرخەندەخۆی زیندوترە شکڵی نوطەکەی خۆشەویستترە

+ جەوەندە = لیسەیەکی چەرمەهاوینان آوی تی اکەن بوئەوەی ساردبێ هەلیمژن [١] پارەی ئاغە

صد نقشی جوانی نەوجەوان وڕێ نابێ بەرسمی نوێتکی چاکەس
هەندێ نوقتەجاران لە بەرەو دابوون دەوڵەتیان نەما بەزیفوس دەرچوون
مالّ بۆخواردنەوڵە بۆهەڵگرتن بەشی کەس نەدەی ئەبی بەدوژمن
هەندێک ئەکەونە سەرڕێی بۆلشویک لەگەڵ پارەدار بەن بەسەریک
نالێن محصولی کسبی خۆیەتی سال دوازدە مانگەهاتوچۆیەتی
ڕووس چونکوگوشتی بەراز زوردەخۆن بۆناموس وڕێ بێ شەرم و بێ شوون
خوا کەبێ چەنەی دنیای داناوە بەشی هەرکەس جوێ بەجوێ داوە
گەورەو بچوکی ئەگەڕێ بوایە ئەم کۆمەڵیە چۆن ئەهاتەکایە

هەمیشە عەقڵ وعلم لەپێشە
لەهەموو شارێ نەڵێن بارگیشە

٦٠٧

دزی ناو مالّت چاری ناکرێ هەڵکی نەبڕی دەستت ئەبڕێ
ئەگەر ڕێت زانی وادەڵێی ئەزم ئەگەر نەتزانی گوردم گرت دزم
ئەو دوژمنانەی لەڕوو دادۆستن بۆهەڵدەگەڕێ چاوەڕێی پۆستن
هەرچی بەهەردی بگری زۆر خۆشە لەگەڵ دوو ڕوو دا هەڵگردن بۆشە
کەتۆ لەی خەڵکت بەسەرەوە بێ ئەبێ قەڵغانت بەبەرەوە بێ
جووەکەبازاری کەوتەکەساسی سەگ دەخەسێنێ بەدوو هەباسی [1]
کەدراوی خۆی کردە هەمانە بەهەموکەسێک ئەڵێ هاماڵە
هەرچی تیژڕۆیی زۆزووئەوەستێ کەڵەمەدەمی گایی ئەبەستێ
دنیا کەدەورەی تاتاری دیوە تارەمار نابێ زۆرهاری دیوە

[1] هەباسی = عباسی پارەیەکی دێرینە بووە لەناوکوردا وابزانم سکەی [شاە عباس بووە]

institutkurde de paris

ئەوی بە مەسنەت خۆی لێ نەگۆڕێ دوورمنی هەوای خاتەگۆڕێ
ئەوی بە حەقی خۆی دەبێ رازی تا کەوێتە دەست حاکم و قاضی
هەندێک وەک تەلی ضبورەوانە کەدەستت پێ نابۆ تۆ زبانە
گوێرە کەلەگەل لەهەوار بەرەو کاتێکت زانی کەوتەناو بەرەو
کەگوێرە کەیێک زیان کاری کرد
ئەبەروی گەگەلی ئاوایی یەکەی بڕد

ژین ژمارە ٦٩ — ٥ تەموز ١٩٤٠م

ئەگەر بەڕاستی دۆستی یەک نەبین هەڵکردمان نابێ پێکەوە بژین
کەتۆ بە دۆستی خۆتم نەزانی کاتێکت زانی کەتێم نەهانی
بیانووی تۆرانت والە دڵایە ئەڵێی بانێکە ودەوڵەهوای تیایە
کەزانیم دەستت کردبە جرتوفرت پێم بڵێی سندان ئەڵێم قوڕەلقورت
کەتۆ بەهایەی منەوە [بێگ] بێت بۆچی وادەکەی بێت بڵێم تۆ چێت
کەلە ئاوینەی دڵتوا خۆتت دی رۆستەم و دێوی سپی دێتەدی
خۆت والە قەڵەبە رگت ئەدڕێ تۆندی راکێشی هەوائەبچڕێ
پیاوڵەبەرچاوی ئەسپاوەک دێوە بۆیە بەو بچوکیەلای ئەسپ خێوە
نەلەبەرێمەنەلەپشتی مە بورەسوارم ڕۆڵەجێی گشتی مە
هەندێکمان بووینە پەپوڵەی زێڕین ئەسوورینەوەلەدەوڕەی پەڕین
ئەنیشی نەوەوگورجەڵدەفڕین وەک جل بگۆڕین وادۆست ئەگۆڕین
ئەمسال ئەم شارەبووبە گوڵستان هاتونەسەیران پۆڵی چاوەستان
یاخوالە فتنەی چاوی بەدوربین باسالێ لەناوگەلدا ڕووسوربین
خوابیداوتووی یەک تەبزانین دەستی یەک بگرین لەئاسمانین

institutkurde de paris

گەرەم تۆلە تۆ بێ، کە نارەوبۆ سەر دەتۆلە تۆ رزەدڵی مایۆسە
زۆر دڵ مەدەرەوسنەدی دنیا تاسەر نەدراوە بەتۆبە تەنیا
نەخوازەلاوابەمنسوبی، بێ شەرطی ئستحقاق نامحوبی، بێ
لەگەل قابیلە پیویست نبوو گوڕرا هەروەک [ردنیغوت] منسوب داگیرا
ئەوساهەناسەی سارد دەکەرەشبا نامەی ئومیدت بەبادائەبا
خوادایێ ئەهلی حکمەت پێ بڵێت بەچرای [گەرچەک] لەدووت ئەگەرێن
ئەگەرکەمخۆری دایم خۆرئەبێ [ئێ نتەلا] ناکەی خاوەندزۆرئەبێ
خۆ، ئەگەرچاوت کراوەبێ چەوربێ رۆژێ دێ سزات بەکلکە تەوربێ
بەهارهات ڕیسا دجلەهەڵدەستێ قەدری نزیک ئاوخەڵکی ئەترسێ
بادەجود دجلەزبخەرکراوە ئەوهێزوگورەی بەروی نەماوە
بەلآم تۆنابێ لەئاوامێبی طوفانلەیادە، دەبێ تێبینبی
بەمانەدەڵێن واتەی بێهودە غیرازخواستی خواهەوبێسودە
خوابێ قەضای کاخوایشکردەی وایە ئەوێ ئەوەیکا بەعقڵنایە

طلسمی جامی چیل کلیل دەرکەوت
کەرئیسقان و سەرگای کۆنەی بەرکەوت

پیرەمیرد بەندی پێشینیان ژێن -٧٦١-
١٩ی کانونی یەکەم سالی ١٩٤٤ م

ئاوهەرشوێنێکگرت ئاوەدانە زۆردارلەدێ یەک دانیشتوێرانە
خومان دووی پیاوی زوردارئەکەوین هەروائەزانین مخلوقی ئەوین
هەرچی پەیداکەین ئەوئە پیاوئێخوا ئەوساهاوارئەبینە بەرخوا
خوایش ئەفرمووی کردەی خۆتانە تنرهایاویکە کەهینا وتانە

institut kurde de paris

هاوجنسی خوتان کوشتە مالتان بۆبرد بەرخوتانا ئیوە زالتان کرد
چاکەوخراپەی خۆتان ئەزانن هەربنالێنن کەبارگرانن
لەناوخۆتانا ئەگەربرابن دڵسۆزی یەکبەبەتی هەرابن
هێچکەسێ پشتیان نادالە ئەرزی ئەنجا کەوتنە ریگەی سەربەرزی
ئەڵێن چواریەوی شێرێ کەدڵ ئەکات ئیوە کەشێرن بوەح پشتهەڵدەکات
لەریێ خدمتی گەلامەردوون وەک شێری بیداخ زەوەرماکەون
ئیوەدووچشتیان بۆدانراوە یەکی پێڵاوە یەکی کڵاوە
ئەگەرپێڵاوبن ئەتان کەنێ کڵاوبن خەڵکی لەسەرتان ئەنێ

سەرەوژێر کەوتن بەدەست خۆتانە
خوێندن و جەهڵە ریگای ئەم دوانە

٧٦٧

هەندێکی واهەن کەبەزیندە خەو بەخەیاڵ ئەبنە حکمداری شەو
هێچ نەبێ نیوەی عمریان بەخەیاڵ خۆشی دابنێ بوێرن بەموقع وحاڵ
ئەوانەی کەشوێنپارەئەکەون بەو مەراقەوە هەمیشە بێ خەون
لەوڵاتیش ئەبینی کەکرێکارێ پارەی ئەوروژەی وەرگرت ئیوارێ
خۆراکی کەری بەخێرو بەبڕێ دەستی ماندووەوە لەسەرزگی تێر
لەم دنیایەدا گوزەران وایە کێ دەڵێ گێتی ئاسودەی تیایە
کۆی ئەکەنەوە بەجەواڵ دەورێ نازانن بۆیان نابرێتە گوزەرێ
کردوکوشتیان هەموو تەباهە ئەوی لەگەڵیان ئەچێ گوناهە
ئەمانە هەمووی والەپێش چاوە ئێستاش لەنیان دروست کراوە
ئەگەرنەبوایە بەفرمووشی بۆ گوێ کردنەوەی کێ تێ دەگوشی
ئەڵێن پێغەمبەرلەمەی فرمووە بەسندە بۆیە بەگوێدا چووە

institut kurde de paris

بۆ دنیا بژی وەبزانە نامری — بۆ ئەولایش ئەمرۆ ری لە بەر ئەگری
فراموشی یە چرپەکا رائەگری — کێ باوەڕ ئەکا بەیانی ئەمرێ
خوالە زەتیکی وای داوە بەژین — لەلامان خۆشە کەڕۆ کوێرێش بین
بەسی ونە خۆشی وماندوشەڕ وشۆڕ — ژیان هەر خۆشە هەتاڵیۆی گۆڕ
بنیادەم هیچی لە یەک تر ناکا — دڵێن بەڕیگای خراپەوچاکا
هەرکەسە پیشەی خۆی لەلا باشە — لەناو خۆماندا دەوەک بەئاشە
ری بێکی وامان نیدیوەتەوە — سەرکەوتنی لێ بووە خێتەوە
هیچکەس ڕابەری کەس بەسندناکا — چونکو نایان بەوەک بەری ڕوونا کا
هەرچی ڕوژێکی بەرکەوت بۆخۆی بوو — خۆی خواردی وهەزار هەر باوکە ڕۆی بوو
هیچکارکە [تەوین] سەنگی محەک بوو — بایع بەگدادەوئەهالی لەک بوو
هەگەر ڕاوەستین نەوەی خوێندەوار — پێی گەئەوان بکەوینە سەرکار
گەرسکێ بدەوڵم تێرنەخۆرانە — ئەگینە ئێستە هەر بخۆرانە
ئەوبێ شەرمی وائەمەی کردوێنێ — لەناو ملتا چۆڕ چاوهەڵدێنێ
ئەڵێن چاوبەچاوئەکەوێتەوە — هەگەر بێ شەرمێ تەریق بێتەوە

ئێمە پێش لەنوسینی نابێ ماندوو بین
دەستی وێسکەبەو سوڕێ پۆڵایین

هەرچی کەپشتی بەبەندەی خوابەست — خوابەوبەندەیە ئەیخاوێنێ یکا یەست
بۆڵەموو کارێکی هێوات بەخوابێ — ئەوسا نا ترسی کارت لەدوابێ
کاری وا هێیە کەخۆت ئەتەوێ — زۆر بێت ناخۆشە بۆت ڕێنا کەوێ
دوایی ئەبینی ئەگەر بۆت ئەبوو — هەرچی کەهەتبوو لەگیست ئەچوو

بزور جارێش چێنێ کە تۆ ناتەوێ خێرێکی زۆرت لێ چنگ ئەکەوێ
[تحبوا شیئاً] شەڕی لەدوایە [تکرهوا شیئاً] خێری تیادایە
کەسێک ئەبینی حەزی لێ ناکەی دوایی سوپاسی ئەکەی بەجاکەی
کە بوابوو تۆ خۆت نیەتت پاک بێ ئەوسایە دوستت ئەبێ بوت چاک بێ
لەهیچ ئێشێک دا بەدڵی مەکە لەکاری گەل دا سڕچڵی مەکە
تۆ بۆنی شێری خاوت لەدەم دێ کەی نازانی چۆن ئەگەیتە دێ

بەردێ هەڵگرە کێی بێ وەشێنێ
ئەگەر شان و قۆڵی پێ بردەبڕێنێ

هەنگ کەلەگوڵ و میوە ئەنیشێ بەمژین مایەی هەنگوین ئەکێشێ
چیرۆکەی ژاری تاڵی تێدایە هەنگوینش وا خوا فەرموی شفایە
ئەمەنمونەی حاڵی دنیایە شیرینی تاڵی هەر لەگەڵ دایە
ئادەمی زادیش زۆرتری وایە هەرچاکە یێکیان بەدی لەدوایە
هەنگ بۆیە ناوی بەچاکە ئەبرێ کەپێی بەوەدای ئەوخۆیش ئەمرێ
کاشکی بەدکارێش وەک ئەو بوایە کەپێی بەوەدای خۆی بمردایە
مارتاڵیی نەدەی وەزندەی نیە شێرەئەژاو پیشەی بەردی نیە
بەڵام دوو شکۆهەندی لەئینسان لەبەرفین نیە بوونەوەرێکیان
ئەڵێن کە شەیتان خراپیان ئەکا خێر!! شەیتان هێشوە دوایان ناکا

ئەی بۆخوا پێتدا و کەلەگەڵ بەدکار
لەجێی خراپە چاکە بکاتە کار

Institut kurde de paris

[سعدی] فرمویه‌تی که خوو بیکی به‌د — که وته‌ریشه‌وه ده‌رناچی ئه‌به‌د
دانیش ئه‌لیّم که بیاوی نادان — هیندهٔ قه‌لبه‌ [قالب] پیش نایکا به‌ انسان
به‌ناو، هه‌لیشی بگه‌ریته‌وه — دیسان نادانه‌ ناگه‌ریته‌وه
[خواصی حروف] هه‌ندیکی وایه — نوعه‌ سریکی معنوی تیایه
نادان به‌ ئه‌دب گرگ ئه‌م سیانه — که‌ قابلیت کرده‌ دیسان خوّیانه
ئه‌وه‌ بیّش که‌ [م ر د] و [د ر م] ئه‌به‌خشیّ [ک ر م] کاریکه‌ به‌ [م ر ک]
ناله‌ خشیّ

مال ئه‌مانه‌ته‌ و صحبت غنیمت — بخشین فرصته‌ و خواستن مذلّت
که‌ دلّ ئازاری خوّشته‌ له‌ بیرین — نابیّلی دلّی که‌ست لیّ زویر بیّ
دوو روویی و ریالای خواوه‌ندی — وه‌ک ماری ضحاک له‌ سه‌رشانه‌ندی
له‌ نانی دوانان هیّنان ئه‌باری — چوارنان به‌وه‌ کوته‌ له‌ مرداری

ئه‌شته‌نوره‌ و که‌وشه‌ک ئه‌ماوه
به‌بابی بابی سواری که‌ماوه

وظیفه‌ و مقام به‌ پیاوه‌ گوّرری — ره‌نگی خوّشه‌یه‌ که‌ ئاوه‌ گوّرری
هه‌رچی بنیّدی ئه‌وه‌ به‌ر ئه‌دا — گوزه‌یش چی تیابیّ ئه‌وه‌ ده‌ریه‌ دا
دنیا وه‌ک پیاله‌ی چایخانه‌وایه — توّ ئه‌خوّیته‌وه‌ وه‌ک که‌ت له‌ دوایه
ئه‌و پیاله‌یه‌ی توّ چاتی تیا خواردوه‌ — هه‌زار موشته‌ری له‌ توّ شاردوه‌وه
پاره‌ [به‌قه‌م] و زووه‌ ئه‌چیّته‌وه — که‌ به‌خشیت ئه‌وسا ئه‌یّ بیّته‌وه
چاوبرسی هه‌تا بیبی تیّر ناخوا — چاوتیّربیّ خه‌مه‌ که‌ نایخاته‌ دوا
دلّ نیایه‌ له‌گه‌لّ ئاوه‌لّی چاکا — ئه‌وی دوّست ئه‌یکا برا بوّت ناکا

institut kurde de paris

کەلەگەل دوژمن لێک ئاشکرابووی باوەڕ بەمەکری بکەی تێدا چووی
دۆستی نادان و دوژمنی دانا بیابان گوڕەوە لە ڕێگەو بانا
دۆستی نادانت وەک هەڵەوڕە ئاگات لێ نەبێ [دز] تێ سەرە
هەرچی هەڵدەستێ سیاست زانە بەدەست خەڵکەوە بێڵ چەندا ساڵە

[دێو] جارێک کوردی خۆی کەدبووە جەنگ (چەنگ)
گوڕ نەتەڵێوە
گوڕ نەتەڵە وەک ئاوی ناو بێژنگ [1]

— ٧٦٧ —

خوابۆ قوربانی مەڕی دانا وە کەچی گا جووتی بێوە گلاوە
گوایە گا جووتێک هەوتی هەوارە نەبێ سێ بەگا پیان چۆن بە چوارە نەبێ
من گا پیکم بووەرای کرد لە دەستم ئەم جەژنە بەکی هەوتەمی خستم
صەد قوربان حەق ناس نافەرمێنێ ئاگری جەهەنم گایش ئەبڕێنێ
خۆمن تیرگوشتی قوربانیم بوەتە چیلاوەی خێوی کەوتووەتە صراط
ئەگەر ڕتۆ مالی خەڵکت خواردبێ ناڕوا صەدگا پشت قوربان ناردبێ
من کەحەقی خۆم بەکەس نابەخشم خوا پێم نابەخشێ بەتۆ نابەخشم
بەدزی ئەپیەی ئەیدەی بەمعلوم ناوی خۆت ناوە فاسقی محروم
مردەشۆر یارەی خۆی وەرنەگرێ بەوچی لەگوڕدا مردوڵی ئاڕێ

کەوای نیوداشتت کەوالە بەردا
خەمی تازەتر بخۆ، لە بەردا

— ٧٦٨ —

ڕیوی تەڵە باز بووبەفاقەوە ناسرەوی بەدەم واقەواقەوە
دەڵەکیش، گای تێگیراء ئەڵێ کەڕوشکیش تانجی دێ ئەحەبەسێ

گا ئەگەیرا

[1] چیدوکێکی ئەفسانەی کوردە [گوڕ نەتەڵە]

کەروێشک کەئەوێ چاوناقوچێنێ کەڕاوکەری دی خۆی ئەخەفێنێ
کەمتیار دەنگی خۆشی پێ خۆشە قولەپێی ئەسمن هێشتایێ هۆشە
ئەم صفتانە بۆ پیاوێش وایە هەرچی ئەی بینی بەسیکی تیایە
هەندێکیان هەتانە کەوتۆتە داو شانازی ئەکەن بەناوو بەداو
شابەسەرانی خۆیان نازانن هێشی خۆنابینن هێندە بەرزەڕوانن
لەگەڵ تێی گیرانەبێ بەدەڵەک شاخی لێ ئەڕوێ وەک مانگای بەڵەک
کەڕزگاریش بوو دیسان وەکجاران ئەی بینی نەبای دیوەو نە باران
بنیادەم لەسەرحاڵێ نامێنێ دەوڵەتی دنیا سەرئەڕۆێنێ

بێتبێ لات کەمە، نەبێتبێ خەفەتە
هەرخەباتە پیاوپێی ڕەحمەتە

باران ئەباری کەچی هەتاوە ئەوەبەکوردی [گورگەزێ]ی ناوە
هەربیجوەوەگورگی ئەوەدەبزێ ڕۆڵەکەبەیەک ئەدزێ
گورگ سالی جارێک مەڕئەفرێنێ بنیادەم لێمخۆی ئەڕژێنێ
لای ئێمە کوشتنی یەکە هەونەڕە گورگیش بۆگیسکی خۆێنی هەڵدەڕە
تورڕەیی وشەڕی [ڕمضان] باوە بەنای نارەواصفر بەدناوە
هەربەکە قوماشەوقیمەتیان جیایە هەرسەربانێکەوەوەهوای تیایە
بەتەقاویتیش نالێن انسان خۆیان لەنسڵی ئەوان نازانن
ئەوانەی کەوا ئینکاری بابێ انشاءالله هێچیان تەقاویت نابێ
جوودجەلەسەری لەهێلکەدەرچوو کەچی بەدەندوک لەتوێکڵی بەربوو
بەئیستریان گوت باوکی تۆکێیە ووتی ڕەسەنی دایکم پێیە
ئێمەوەک شێطان اکەوینە بەین ئاگری جەهەنەم بۆیەک خۆش ئەکەین

Institut kurde de paris

— ٧٧٠ —

هەرکەسێ کەوتە ناو ئەم جیهانە
ئەستێرەی بەختی لە ئاسمانە

ئەوخوا پێداوەی ئەستێرەی گەشە
هەرچی خوا بەخشی ئەوخاوەندیەتی

ئەوەیش ئەستێرەی سیس و بێ فەڕە
دانای دنیایش بێت هەر ئاخر شەڕە

خوا دنیای بۆ کەیف هێنایە بەرهەم
کێ تواینویە تێ بڵێت مەبەستی هەم

بە دبەختی ئەوەتە کە بە عەقڵی خۆی
ئەڕوا بەرێدا کە چی نالوێ بۆی

چاران کە شارێک پادشای ئەمرد
شایانی حوالەی ڕای باز ئەکرد

بازیان سەرکێشتایە وە
ئەوە [مەلِک] بوو ئەبڕایەوە

ساچی بکەم ئەگەرسەڵەوێ ئابووم
بە بۆنی کە باب بازێ کەوتە دووم

ئەوەم چاکترە کە وا شایی شەوەی نەکەوت
بە کاری دیوانی دڵم نەئەسەوت

ئەم بێ خەفەتیە وسەرآزادیە
دەس کێ ئەکەوێ خوادادیە

یەکێ لە پێی بووە بە داماد
یەکێ ڕەنجەڕۆ بووە وەک ئاگرهاد

هەرچی بێ هەمووی ئەبڕێتەوە
چاکە یە بۆ بیاو ئەمێنێتەوە

— ٧٧٧ —

خۆزگە بەوانەی کە لە هیچ ناگەڕێن
لە دارالعلم و حقوق پێی ناگەڕێن

زنجیر خرد ناکەنە ئەستۆ
هەرچی هات ئاڵێی لێ خوڕە بەڕۆ

خواردنی بێ غەم خەوی بێ پەرخە
گڵەیی نیە لەم دەوروبەرخە

خوایش زۆرتر ئەوانەی دۆزیتەوە
بە دڵی ئەوان ئەبزوێتەوە

بە شانستیکی وا ئەیبا بەڕیوە
نازانی یارە بچاتە کوێوە

ساآزای بڵێی ئەمە بۆچی وایە
ئەبینی شەق و زڵەی چەند تیایە

institut kurde de paris

خوابە [لایێل] وادەی بەستوویێ پەکی دوان وبیرینی خستوویێ
کەوابوو وەکوو وتمان نازانم بێ دەردی سەری رەحەتی گیانم
لەم دنیا یە دا چۆرە کۆرێ بۆ خوت هەڵاژی رەحەت لە گۆرێ

ئاتاً نتیجەی دنیا ئەمەیە
هیچکەس نازانی کەی تاکەیە

٧٧٤

گا یێک کەکەوتە ناو کشتوکاڵی گاوان وگاگەل بێوە دە آڵێ
لەبندەی دووت [گاورا] گاڵتە وگۆیزە ڕاوەرەوگی قربوون بەریزە
خوا ئەم گیتی یەی هەروا دانا وە تەماح کار زۆر جاری لێ گۆڕاوە
دەوڵەت کەزۆر بوو خەڵکێ دێیایە آیە تەطغیان لە ا ستغنایە
گەنجی باد آوەرتەڵای دەستاوسار بۆ خەرەبونە تێڵای گۆڕەوشار
مەهتر نسیمی عیارێش وابوو هەمیشە لەڕێی یارەحەیدابوو
ئەوڵەسێ بەری هەورئەیناپە چاڵ نەی ئەدەزیە وەبۆی ئەبوو بەدال
ئەڵێن ئەسکندەر لەشارەزور مرد بابای لەگەڵ بوو خدمتی ئەکرد
ئەگەر بۆ گەنجی بابا بگەڕێم ڕەنگە گەنجینکی پنهان بێتە ڕێم

ئەوە چاکترە لەوەی کەبەزۆر
لەتۆی بستێنم نەیشی بەمە گۆڕ

پیاو کە لە چیگای ندم هەلە نگوت — هەلدە ستێ تەوە بەلوت و بزوت
بەڵام لە جێی بەرز کە وتە خواری — سەرگوێلاکی ئەشکی بە جاری
هەرلێرەم دیوە دۆستی سەرەفرە — هێندە دەم گەرمە گولە نەبرە
لە گەڵ تە نگ نەی ئەو پیاوەیادی — پیلاوخۆرەکێ ئەبنە مەدحی
ئەوانەی کەوا وەفاء نازانن — دەمم نایێنێ بلێم إنسانن
خوزگە ئەی راهەی خلاقی بوایە — بەناوچاوانی پیاویا بنایە
ئەوسا ئەوانەی کە ئەناسران — لە کۆمەڵی پیاوەردەها وێژران
چەندێ کە سوێندی سێ طلاق باوبو — هەندێ سێ بەردی لە گیرفانابو
ئێستاسێ بەردە فرێدراوە — سوێندی شەرف و ناموس لە ناوە

شەرف لە ئەشراف کە وەگیراوە
هێندەیان کەمە کرد خیلەسوواوە

— ٧٧٥ —

ئەی ئەوگەورانەی کە خۆ ئەزانن — بە [طیارە] تان لە آسمانن
یا خۆبە جذبی خوەی کەهرەبا — رادێوێتان بە یام بۆ گێتی ئەبا
ئەم نەندەڵ خیلە کە تاکی ناگرێ — بە شەرنە مێنێ بۆمباتان ئەوەرێ
ئەگەر ڕاستە کە بەهشتی بێ ئەناو — نفعی عالەمی تیدا بێ تەواو
ئەم هەموگیاندارلە ناو بردنە — هەموبۆهەولێ ڕزگ کردنە

institut kurde de paris

هەرچی کەنیی چاری نەکریّ — بەرسیە تیە کەس بەرگەی ناگریّ
سا، ئەگەر ئازای چێتی بی نەدی — بنیادەم ایتر بی خواردن بژی
کەوسانە شەرونەهراوەتی — ئەم خاکە تیکڕاوەک براوەتی
ناموی چاری مردن بکریّ — مەرگ نەبی دنیا ئەمێنێ ناگریّ
ئەوی کە خواردن بەعیب ئازانی — ئازایە هەڵ کاروێ بە نانی

بەڵام ئەگەر بی و خواردن نەمێنێ
کونابی تەوە دووکەس لە شوێنێ

— ٧٧٧ —

تۆ کەری دیوان هێندە شیرینە — چیرووی جەزای لاشانی هەنگوینە
چەندخوشە !! بڵێی مشیر یا وزیر — لای وایە [هەڵا] ی بۆهاتوە گیر
هەر هەستی مشیرو وەزیر هەڵمەیە — بیمی مشیرو یای وزیر [می] یە
پیادی صەدزیری وایە کوڕەکەی — دوتی بۆ ئەوەی شتی تی دەگەی
کوڕ پارەی هەگرتە لای وزیری چوو — کە صەدر ئەعزەمی سلطان سلیم بوو
دوتی وا ئەمم بۆتۆهات نیوە — تۆم بەم پارەیە مستحق دیوە
دوتی تینا گەم چون حقی منە — ئەم قسەیەی تۆبی سەروبنە
دوتی کەیاوزلە صدا عظمان — چواری کوشتو تۆهاتیە جێی عەوان
دوتی راستە ئەکەی مەرگم لەپیشە — بەڵام ئارەزوی بەرزی بەگیشە
بەبنیادەم تیفیان لەسەر راگرن — بۆصدر ئەعظمی خۆیان ناگرن
شیلە رزگار بوو لەدەستیرەزەن — دوتی [مشک] وزیرکەندوی پیرەژن

ژین – ۷۲۸ – ٦ی نیسان ۱۹۲۴م

دنیا لەسەر هیچ باری نادەستی ناچی پیاوی ژیر بشتی پێ بەستی
هێچ کارێکی وانەی کەلەم دیوانەن ئەگەر بایی بێ شیت و دیوانەن
چونکو لە بەر تیک کەلینا ئەگیڕی [بێنە] و بیبە یان لێ وەردە گیڕی
کەوای دیوانیاں لەبەر دامالێ ڕووپان نایەنێ بچنە هیچ مالێ
بەڵام ئوکەسەی سەرو ستی چاکە لە ناو گیڕاوی چەرخا بێ باکە
ئەڵێی [چەرخ] لەسەر باری نامێنی ئەمڕۆ گەدایە کە سا بوو دوێنێ
سەگی بەوەفا کە موو چەندارە پشیلەی زیان کار بەشی هەردارە
ئەم دوگەلە چەورە بێ بەڵا نین مەڕ و ئاژەڵی کەسی لا نین
شیطان ڕووی کردە لای هەر سەرمەستی دەم وەدەست !! دەم وەدەستی ئەبەستی
زبانیش زۆر جار ڕەهانەی زیانە دەم وەدەستی چاک لە خۆشی زیانە

ئەگەر ڕەحمەت کرد بەوو سکوتەرر
ناوی خۆت بنێ پاشای بحرو بەرر

institut kurde de paris

— ۷۷۸ —

عاشق کە بە شەو نالە کارێ بێ کە نازی زۆری دی بێ زارێ بێ
چەقۆ کە زۆری بسووی بەرودوا دەمەسووێ بێ و بڕشتی ئەرروا
خواردنی بە تاڵ کە زۆرت لێ خوارد ئەبینی نفست کە لێی هەڵبوارد
تەنیا پارەیە هەتا کوزۆر بێ تێرناخۆی هەرچیدبە شەرروشۆڕبێ
بەڵام پارەی زۆر زۆریان بەڵایە دەم قەمتەرێکاو چاوی لەدوایە
زۆر کەم خاوەندی خێری ئەبینی بۆ میردی تازەی ژنی ئەمێنێ
یاخو کوڕانی ئەکەونە دەعوا نیوەی بەرسمی محکمە ئەرروا
ئەگەر خوا بیداو تو بیدەی بەخاک بوهەردو دنیا بوت ئەبێ بەکەڵاک
چەندخۆشە گەڵاهەندێ لە حیساب دڵێکی صاف و دەوری یەک کەباب
بەفرمانی خۆتی لێ تێرکەی بەتامەتامەدوشمنت کوێرکەی

کەواتبۆڕێ کەوتە دنیا بەهشتە
ڕوحت لەئەوجێ کەیفالێ گەشتە

— ۷۷۹ —

چەولەکی [مێو]ی ئەبڕێ ئەی نێرێ کەرواتری بەری ئەچێرێ
کەچیمێوەکەی باوکی کەپیر بوو کاتێکت زانی بڕیان زوو بەزوو
هێچی نالێی ئەمە بەرمان خوارد وە تۆی دیاریمان بوخاڵ نارد وە
ئەمەعادەتی چەرخی دەوڕانە بەنی آدەمی تێدا مێوانە
دیارە دوو مێوان لێکیان خۆش نایە بەرچاو تەنگی بەگەشەری تیایە
ئەگەر خوا عەقڵی دابێتی چاوتێری لەگەڵ خوێشانت کەوتیە چاودێری
بێ هەراو هۆریا کەوتنە هەڵکرد ئێستا ئەبینی گوێی هەونەرت بڕد
ئەگینە هەتادەمری بەدبەختی لەم جیهانە داکزەمەرختی

ئەمانە زۆر جار پێشاندراوە — بە بەردەی طماح نە بینراوە
بە لاڵم تۆ باشی لێیان بدەرەوە — چاوبەستە لە چاوی خۆشت بگەڕەوە

ئەوسا دە بینی چەندە خۆشە جیهان
تێکەڵی دووستی گەڵ هەوان

— ٧٨٠ —

هەندێ کە پێشی نابە جانەکان — بەوەی خوورن کە چاشانەکان
واتێ گەیشتوون کە کەس ناوێرێ — کردەوە کە یان لە سەر بڕێرێ
نازانن گەڵ پێی یاکێ تر ازا — دووستی سەر سفرە ئەیدابە ئەرزا
ئەڵێی ماست نیە بە لێوەداینێ — یاداڕنابرێ دەنگی مشارێ
بەم رەنگە خۆیان تەفرەی پێ ئەخۆن — تۆرو حیرەیان بە قرقینەوبۆن
کەروێشک کە ئەڵوێ چاوی ئەبینی — کەدەبارەیت لێ کرد چاوئەقوچێنێ
لای وایە کە ئەوچاوی خۆی لێک نا — چاوقوچاندنە کەی ئەبێ پێ نا
خۆی پێشی پێهان ئەدۆزنەوە — کاغەزی سپی ئەخوێنێتەوە
جامێ ئەڵێی بشکێنم بە لام نەزریم — چاکەوخراپەی دێنەوە سەریم
خواری ڕاستان کە بەس نەگوتری — [بارام] بۆگوتری خۆی خستە گوتری

میوەی کاڵ ڕانی زگی لە دوایە
وەک دووکی چەوری سەرتە لەوایە

٧٨١

کێسەی طماح وسفرە لەردوو — کەهەرچیت دەس کەوت تێتا خنی زوو
ئەویان ئەدڕی وئەیشا ئەخێوێ — چیگای نامێنێ سەوێ بۆ خێوێ
چارەنووسە کە بەرە بەرە — طماح لابەرەوخوارەوە بەرە
ئەوسا دڵ وگیانش بەپاکی وچاکی — ئەمێنێتەوە لەخەم بێ باکی

institutkurdedeparis

هەر چیت لە خەلک سەندبە نارەزایی ترس وڵە رزیکە بۆ رۆژی دوایی
ظلم و زۆر لە بێرکەس ناچێ تەوە ئەبێ بە دووشک ئەدایێ تەوە
تماشای حالی خوت کە و بیر وانە چشتیکیان بردی چیە ندلات گرانە
تۆیش بە نابە دل چشتی بستێنی دل ئەمێنێ مەبە کە دڵ ئەشکێنی
گوناە بە ئاوی تۆبە ئەشۆرێ بە لام [حق الناس] خوایش لێی نابورێ
لەی هاوارلە پێش چاوەمانە ئەمرێ هێندە سەهندەیێ گوێی لێ ناگرێ

کاتێک ئەزانین کە عزرائیل هاتە
بەشیمانی نامێنێ نجاتە

٧٨٧

پێنگە نین دوانە یەکی هەڵچنی ئەوی ترزاری خەوتە ئەنوشی
یەکیکیان ناوی زەردە خەنەیە ئەوی ترزار خەندەوەک ئاڵەندەیە
گریانیش هەروالە دوو چشتادێ تەنگانەو کاتی شینت دێتەڕێ
دەمیان شادی وصلی عزیزان خۆشیکی وایە ئەتخاتە گریان
ئەمانە هێجیان [بایەخ] یان نیە کەزۆبەتر چۆن کە ئەکەنان چیە
بە خۆشی تاسەر دل بەستە بەستە ڕێی ڕضا بگرە بڕۆ مەوەستە
ئەوساکە کەوتیە ڕێی عشقەوە ولا تالی و شیری نیت یەکسان لەلا
ئەگەر ئەویشت لەلا گرانە دڵ نەوایی دوست بەهەل بزانە
دوستی یەکدڵ و یەکزبان چاکە بەو پیاوڵە خوێ بەرکاربێ پاکە
دوچشت لەگەڵ یەک هەڵگرێان نابێ تەماح و حرمت هەرچیەندڵای شابێ

داتەی پیاوانی کۆنە هەوڵەروت
ریشی تەماح کاریەرەشی نابووت

— ٧٨٣ —

که‌ڕ ڕوانیته ڕه‌نگی نه‌وبه‌هار ڕاوێشکه‌ی گیاو گول به‌لێخ و لار
وات دێته خیال جڕێ تاسه‌ره باغی ایره‌م و بێ که‌ڵه‌ره
نازانی چه‌رخی ده‌وران به‌هاره ئه‌وا ووره‌نگه‌ بێ إعتباره
هه‌تاوی قینی له‌گه‌ڵ خسته‌ کار نه‌ سه‌وزه‌ دیاێ نه‌ شوقی گوڵزار
به‌هاره‌ سه‌یران دڵی بێ غه‌مه که‌ دڵ خه‌مگین بێ هه‌رچیت بێ که‌مه
چاره‌ی دڵ خۆشیش که‌م تماشایه چاوتێری صفای سه‌رآزادیه
که‌ به‌ر چاوته‌نگ بێ و دڵ به‌ آخ و واخ بێ ئاره‌ڵه‌ڵات سه‌یران و یا پیاخ
آزادی چڕای ڕێگای ڕوناکیه زه‌وقی قه‌ڵه‌ندر له‌ بێ باکیه
ڕوناکی ده‌ڕکه‌وت تاریک ناێنێ که‌ هه‌تاو نه‌بێ سێبه‌ر نانوێنێ
ئه‌م ڕوڕوشه‌وه‌ یه‌ندیه‌ زدانه دوای تاریکی شه‌و ڕوڕی ڕخشانه

ڕوڕیش ئێواره‌ی لێ هاتنه‌ دوایه
نوشی وێنیش له‌گه‌ڵ یه‌ک به‌ره‌و دوایه

— ٧٨٤ —

دووکه‌س که‌ دڵیان له‌ یه‌ک زوێر بێ وایان لێ‌مه‌که‌ که‌ سیاێ شیت گیر بێ
چونکو ئه‌وانه‌ که‌ آشت بوونه‌وه واله‌ توده‌که‌ێ بچه‌کوونه‌وه
چوارکه‌س به‌ چوارخو به‌ سندوبنده‌س نه‌مه‌ڵ و نه‌زان ناکه‌س و بێ که‌س
چوارخوویش له‌ پیاوی پێ ده‌ بێ بێباک دڵووده‌ستی پاک کرده‌وه‌ بڕده‌ی چاک
ئه‌وی بوو دۆستی بێ عیب ئه‌گه‌ڕێ تا ده‌مێ دۆستی وای نایه‌ته‌ڕێ
ئه‌وی له‌ دوستی به‌ بیانوو تور بوو کاتێکت زانی دوژمنی زۆر بوو

institut kurde de paris

کەدۆستت لەگەڵ دۆستت هەڵسێ — بەدوری نابێ تۆقیمەت هەڵسێ
ئەگەر دۆست دۆستی بێ بۆ ئاشتی یانە — لێی گەڕی وەلێی لەلام گرانە
خۆ ئەگەر زانیت دۆستی ناپاکە — بابۆ دۆشمنی بێ هەر بۆ ئەو چاکە
ئەوەلێی پیالە بۆ لە خۆرە — بۆکاسەو کیسەپێش مەندەبور زۆرە
کەسفرەو خوانت هاتە سەر دۆکوڵیو — کەس لەدەرگاکەت نایێ تەدیو

بەلآم کەکەباب بووبەبابۆلە
ئێی ئەوروژێ رۆلەو بابۆلە

دۆستت بەچەفائێ بەدوژمن — چاکەوخراپەدەردێنی لەبن
ئێمە لەچوارچێت دروست کراوین — لەخاکوبادوئاگرو ئاوین
ئەم چوارەلەگەڵ یەکدا لێناکەن — لێی دەلێی ئاشتەوای چاکەن
شکری خوابکەی زۆرێت زیادەبێ — سپڵەهەیچ رەنج بەبادەبێ
چوارچێت بۆچوارکەس ئەبێنامەردی — بۆعالم گرۆبۆ مالدار زۆردی
رووەڵمالراوی ژنی بێ ئابڕوو — نادان کەدرۆدەی لابووەبەخوو
چوارناویان بوویەلەچوارکەس ناوە — لەبەرکردەوەی لێی یادی رووی داوە
چرۆک کەخۆیشی لەمالی نایخوا — بەخێل کەهیچی لێنادا بەخوا
سەخی کەئەی خوا ئەریشی دابەخاک — بۆخۆی وناسیاوبۆی نەبێ بەکەلک
بەخشندەهەموی ئەبەشمێ تەوە — ئەوەی بێ ئەبڕی ئەمینێ تەوە

بەخێلی ئیسرافی هەرگیز تانیە
بۆدۆشمنیشی بێ هەرسەخیەتیە

institut kurde de paris

٧٨٦

ئەگەر هاتی خۆڵ بکەی بە سەردا — لە مالە گەورەو خۆڵی بەردەرگا
ئەمە بۆ گەورەی سەخی پیشڕاوە — بەسەر چەرۆکدا هەر خاک پیشڕاوە
خدمت بومەردو شەفقت بۆوردان — هامرازی درۆیش پێدنگ بۆنادان
تێزها بە علم و اخلاق بنازە — دەوڵەت نەگیە تە لە خوای مەخوازە
کەزانیت دوستو خوێشانت هەڵە — هەموو کارێکت بۆ وەبێ سەهڵە
هەرچی دڵخوش کاتە یخە نەمیدان — خاک بەسەر بارەکە ئێکەی بەنیان
نفس وژن بە جوت بەسەر تازاڵە — ئەمیان دووشکە ئەوزەردەوالە
تیغ راست گوێی بە قەڵەندەری] قناعت — بەخشین کەمەندەو سکوت سلامەت
کەبەرەنجی شادەشت نەکەوی — ڕۆژخرجی ئەکەی نایخەیتە شەوی
بە لاڵم کەرەنجت لەگەڵ کێشابێ — نای بەخشی مەگەر سەرت ئێشابێ

ئستغنا و طغیان کەدوایە دوایە
باوەرت بێ فرمودەی خوایە

— ٧٨٧ —

ئەوەی کەئێشی نابە جانەکا — ڕەنگە خۆی نەدەبەخشێ تێ بگا
ئەگەر ڕێنت گەیاندکە نابەسندە — ئەشێ لەسەری نەڕوانەوەندە
خۆ ئەگەر هاتەوگوێی لێ نەگرتی — تۆبی بڕەوەوە ئێترپەکورتی
کەسی گەلێی دوێی لای تۆکرد — تۆباوەڕمەکە هەروادەستوبرد.
تاکولەجوابی نەوی ترئەگەی — ئەجانەتوانی حکمی خۆت بدەی
[علم] فێبێکەمال بەدەغل ئەبرێ — ئەلێی شرعی یەدەستی پێ ئەبڕێ
چەردەیی کەوابەسەرایە — هیچی نەبێ غەرەوی مەردی پێدایە

بە لام بە ناوی شرعەوە [ربا] ئەبێ ڕووی ستوەی دیانەت ئەبا
ئەبێ ڕوڕیکی وامان لە بیر بێ دەستمان لە چاکی پیغمبر گیر بێ
ئەوچاکە چاکە بۆت دێ نیشتەگیر بەندی بیاوی پیر بە سندەلای ژیر

جاران ئەگەران بۆ پیاوی ڕیش دار
ئێستا وا پرچ وڕیش بووە بە عار

٧٨٨

پیاوی ناوەچاخ نەخەنە سەرکار قۆچ ئەوەشێنێ دوایی وەک گامێش هار
لە پێشدا بە تاو تیژ بەڕۆ وەک تیر زوو دادەمالێ وەک گوڵە بارگیر
خواچزونە دابەزەردە سێرەوە هەتاوە بینی ماری کە سیرەوە
بەدەنگە جوێی گوێ دێژە ئەزەری لە خوشکی خوێشی و خوێشی ئەبڕی
کەری دێزەمانێ جوێی بۆ بێتوی تۆپینی ئەوێ و زیانی خێتوی
ئەبینم کە خوایش ڕووی لە مانە بە وابزانم هێشتەی ناوەمانە بە
من بۆیە ئێلیم خوا ئەمە گا عاقل لە حیزب زەمانە بگا
دیارەکە دەوران ئەبڵە بەرستە ووشیارو دانا ڕووی لە نوستە
کەواتە لە شوێنی سەربەزی مەمرە دەست بە کڵاوی خۆتەوە بگرە
پادشاوگەدا وەک یەک دەچنە گۆڕ گەدا بار سوکە و شاکەڵەکی زۆر

ئەوی نانەوێ بۆ تێکەڵ نانێ
سەر ڕۆژێ خاک بەیەک ئەزانێ

ئەوی ڕادەکا زوو هەڵدەئەنگوێ ئەوی لەسەرخۆ بڕوا ناکەوێ
یەکێ تا درەنگ نەئەکەوتە ڕێ بەگورگە لۆقەئەیوێست پێشکەوێ
کەتۆنەتوانی لەباڵ بازبەری خانەوخان چیە؟ کەوتوێتەسەری
لەزەتی نعمەتە کەسێ ئەیزانی کەداماو بووبێ بۆبارووەنانێ
ئەگینەکەهات لەبادی هەوا بەقیژەو بێنزی دەستی بۆئەبا
زۆڕی پێ ئەوی ماکینەی دەوران کەیەکێکی قاڵ بێ نێتە مەیدان
بەداری بەرزاهاتی سەرکەوی دەستت تۆنگ بگرە نەوەک بکەوی
چیشتە گەرم بێ دەوەستە مەی خۆ بانەڵێی دەمم سوتا باوکە ڕۆحە
پارووەیەلەپەڵ بۆتۆنادرێ کەلەبێ گیراجاری ناگرێ
ئاولەبێ گیراجاری بەئاوە ئاولەبێ گیرادەرمانی جاوە

هەندێ خواردنیش چاوی لەدوایە
لەتوورگ ئەگیڕی ئەوەڵ خوایە

-٧٩٠-

چاکەزوولەبیرخەڵک ئەچێتەوە قینی خراپەکەس نابڕێتەوە
تۆقینەبەری خۆگەت گرتە دڵ ئەوقینەبۆچەرگ ئەبێ بەچەقڵ
هەمیشەدڵت خەفەتبارەئەبێ خواردنت لەلاڕاری مارەئەبێ
وا چاکەکەقینەلەدڵدەڕاوی ئەوساخۆیشت ئەزانی بیاوی
بەدڵێکخۆش ئەنوێت وئەخوێ شەوبەدەردەوەنانالێنی بۆی
ئەگەرپادشای جواهرپۆشبێ هەموی بەفیدای دڵێکی خۆشبێ
دڵخۆشی بەراستەڕێیەخودایە خوانەیدانابێ ڕەنجی بەبایە

Institut Kurde de Paris

زۆر لەگەڵ حکمی چارەنووسی ناکری — بە بێ خواستی خواهیچ سەر ناگری
هەندێکی واهەن خۆیان ناناسن — سەر بە گێچەڵێن کەوتۆ کە ساسن
چۆڵەکە کە نوست لە لانەی شەوا — هەر دووچاچی خۆی ئەکاتە هەوا

ئاسمان ڕووخانەوە ئەگەر بتە وە
کەچی بە بەردی ئەبوورێتە وە

هەتاوی هاوین پیاوە ئەبرێنێ — هێواش هێواش خۆی تێ ناگەیێنێ
پیاوە نەک بە هەتاو هێمنش ئەبرێ — هەوای خاوناتی بە هەوای گەرمێ
[ڕیس] کە دوو باد بوو بە ئۆگر ئەگری — ڕای گێشتی دەزووی بغدا ئەچری
لە هەموو شوێنێ ماگینە — باوە گوریس گێشە کێ هەر لێرە ماوە
خەڵک گەردوخولیە لەروی ئەفلاکا — کێشەی خەریکە بە جەوال ڕاکا
بویە لە هاوڕێ ئەکەوینە هاوش — واخێرا ئەوێ بووەوە بە ئاش
بامان دایەوە سەر ڕێگەی کەڵەک — ئێجا ئەبێ بیانوو بخەینە ڕەڵەک
بەم دووخەخوارەوە قینەبەریە — کاتێکت زانی ڕێگای خۆریە
ئەمانە هەموو لە بێکاریە — ئەڵێی بەسیەتی ڕەگی هاریە
دەوڵەمەند نۆرەبە هەژار نادا — نانێکیش نادا لەری خوادا

ئەوەی کە قەدری ناموس ئەزانێ
خۆی قەدم تەڕ ئەکا بە تێکە نانێ

٧٩٢

گووێ لە دڵسۆزی سێنەبێ مەکە — پایەی دیوانی بەردی مەکە
زۆر دوستی بێ دەستگیانی گیانێیە — کە دەستی ڕۆیی نانی نانێیە

institut kurde de paris

ئەوی ئازابی دۆستی ڕاگرێ
کە ئاگای وەظیفەی گەورە نا گرێ

چونکو ئەوانەی کە گۆنە دۆستن
بە هەوای ئەوەوە بە هەوای تۆستن

ئاڵێی ئەم بیاوە ئەوەی پێ ناگرێ
هەر دەڵێن کە ئاگای ئاشنای خۆی ناگرێ

زیانی دۆست و کار دڕۆستی خۆت
ڕەوا مەبینە با بیەش لوێ بۆت

کە تۆیشی خۆت لە دۆست سەرئەخەیت
پێشەی منفعەت جوێی دەرئەخەیت

کەوابێ حەق گەلەیت نیە
ئەم باڵتۆ بۆڵەت ئیتر لە چیە

ڕۆژێک ئەبینێ بیاوی ئەحماخ کار
دەڵێ ئەگەی خۆی بۆ نایێ ئەگار

لە هەموو لایەک هەڵۆک بارانێ بۆی دادەبارێ وەک تەزەی باران

ئەو سادەزانی کە دڕی وکڕی
لێی بووە خۆڕە تا ئێستکی ڕڕی

— ٧٩٢ —

نەزانن وا چۆڵە کە ئەگرێ
بە خۆڕایی چۆن بە خێو ئەکرێ

چیرۆکەی گیسکی هەیاس کە باوە
ئەوەتە ستۆرەیێکیش لە ناوە

بناغەی جڕاوا دانراوە
کەم دەم وەدەستی بە هێشت خوراوە

بۆیە ئەم ئێڵە لە نوستایە
هەر چی هەڵدەستێ بۆ خۆی کۆنخایە

دووبەرەکی بە وتاڵی ناساز
ئەم یان ئەڵێ سیر ئەوێ ئەڵێ پیاز

دەست لە هەویردەم لە تدبیرا
ئاوڵە قەڵیرا خۆڕیاک لە شیرا

خەسووبە خڕکێ بوکێ بە بڕکێ
تێک بە ربێ شیریان چۆن ناببڕکێ

باڵوڕەی بووکو خەسووی گوێ ڵێ بوو
بۆیە گچکەی نەئەدا بە گەورە

کە چی گچکەدەستێ لە دایکی بە ردا
مەیموون زۆر جوان بوو ئاوڵە ئیشی دەردا

institut kurde de paris

هێندە هەڵبەڕیم تاکەو شم دڕا شایی شاباشی شایم پێ نەبڕا
ئێستر تۆبەم بێ چیچ تەفرە نەخۆم
من وکە باباو برانە کەی خۆم

— ٧٩٤ —

چەند خۆشە ئێستا خەیاڵ بڕوا بێ بە چاوڵێکانی شای جووت کێشوا بێ
زنجیری چڕ دڵشاد فڕیدا لە گەل زانایان نەڕوا بڕیدا
بێ نعمان طرحی خورنق دانێ پڕڕە موبیلیاو فرشی بێ بە آنێ
لە سلیمانی وەک سلیمانێ بڵاکیسی بۆبێ بە چاوڵێک نانێ
با لە دوایشدا با، بێ وخەیاڵ بێ کە چاوەکبڕی بۆش و بطاڵ بێ
ئەوەی خۆشترە لە دەوڵەمەندە کە دەوڵەتەکەی آویکی مەندە
بە خەو و خەیاڵ لە بەری نارڕوا هەناسەی خاک و داخی خوی لە دوا
آوکە لە بەری نەڕوا ئەگەنێ ماڵ نەی خواخڵکی پێی دەکەنێ
ئەوە پێی ئێڵێن لە غاوی شەیطان مارەیی دایکی پاشای جنۆکان [1]

[1] ئەم سەرە چیرۆکیکە :— جوتیارێک لە هێڵی جوتا حەوت کوپە
بە ڵتون و جواهیرات ئەدۆزێتەوە سەری کوپەکان قایم ئەکاتەوە
دێتە ماڵەوە بە خەڵکی هەرزنی تاڵەوە لە پشتیدا لە سەرجەمگا ئەکەوێ
بە ڵتون خەرج ناکا بۆ رۆحاهی خۆی لە پاش چەندڕۆژی ابینی گورگی
منالێکی ساوای بەدەمەوە یە اویش لێی ڕائەبڕێ بە پلاری
منالی لەدەم دەخاتەخواری الی من کوڕی پاشای جنۆکانم
باوکم دێ بە هەزار سوارەوە ، جاری بێ لی بشارەوە کەوتی مژدە
چیت ئەوی مارەیی دایکمت بوی شای جنۆکان دی زاڵە پێک
لە جوتیارێک دا لە غاوی شەیطانی لە دەم ابڕی امجارەت اکا بە ماڵ خەرج کردن

بزەن بر صفی رەندان مەبڕ ... پیاوی قەلەندەر بێ هیوا و ترس

گریبان بدرێنە هەتا بر دامانە
کەوتە بەر لەعنت برای شیطانە

- ٧٩٥ -

هاوینە وگەرما و میوەگەنانە ... نیوەی ئەم شارەی وڵە سەربانە
تۆزی رەشەباو چاوێشی وهاوار ... سەربانی وێران بردووە شکۆبار
لەهەموو لایێ گریانە وقوورە ... کفرێکا پیاوی بێ خەوی تووڕەیە
سەوڵەسەربانان کەوەک چنە سەراو ... ڕۆژهەڵدەقرچێ بەتینی هەتاو
ئەنجارەشەبا] ئەوتۆزەدێنێ ... وەک ئەژدەهایەک بێ ڕەحم لێیدێنێ
گۆزەوددێزەیشمان کەبڕێن لەئاو ... ئەوتۆزەی تێچوونەبێ بەگوڵاو
هێجگار چەندەها لێک لەسەریەک ... چیفێکی تەنک کەوتۆتە بێنیان
گوێیان لەمرۆڤ و پیرخەی یەکتر ... ناگرێ و سابڕێنی بەئاوەیاتر
زۆرجارەشەبا دەرپێ ئەفڕێنێ ... هێی وایشەهیە دەرپێی نامێنێ
بەم حاڵەیشەوە هێندە بەرزنەفڕێ ... خۆبەخۆسەری ساڵان نەبڕێ

پیاوبێ ئیشی بێ شەرهەڵدەگیرسێنێ
بێ دەرپێ مەندیل لەخەوئەبینێ

Institut kurde de paris

ژمارە ٧٩٦ سالی ١٩٤٥ م

خوا کە گیانی پاکی ئەبەشتە وە — هەندیکیان دوای مەرگ ئەدرەوشتەوە
لە بارەگای خوالە رووی زەمین دا — لە رۆژهەلات و لە خۆرئاوین دا
ئەرروا و ئەگەرێ و زۆرتر لە خەوا — خۆی نیشان ئەداتە پیرەژنی وا
ئەگەر تەفریای کەسوکاری خۆی — ئەیێتە چرای ڕێگای ڕزگاری بۆی
هەتیوی گیانی تر پێی ئەڵێن پیس — ئەکەوێتە لەشی بەدکاری نەگریس
بە هەر چوار لادا ئەکەوێتە جووتە — گردەیان لەگەڵ شەیتانا جووتە
تیکەڵ لەدەمی بێدەنگ دەفڕێنن — هەمای ئاسایش هەڵدەفڕێنن
تا دەستیان ئەڕروا کۆ ناکەنەوە — لە خوا و بەندە کۆ ناکەنەوە
لە پیرێژنێ بپرسی کە بۆ لادا هات — هیچکەس نازانی یارەچی لێهات
لەگەڵی ناچێ بۆ گۆڕ و کوێ ئەچێ — ئەمێرێ بە میردە تازەکەی ژنێ

یارۆژی ئاهی جەرگیان کوێنکوێن
پەلی ئەبەستێ و ئەی ئاخنینکوێن

٧٩٧

مەریشکێ ئەی خوا خۆی خستە ژێر قاز — بۆ ئەوەی هێلکەی گەورە بداسازی
کاتێکی زانی هێلکەی تیا چەرا — بە زۆرتەقەڵێ بێ کەڵکی دەچڕا
[ناشی] بێ هودە کەوتۆتە دوڵاب — ناڵێ بۆنانەوا گوێتیش بۆقصاب
ئێستەرداری بۆمە بخەنێق کێشا — بەوەچاخ کوێری ناوچەرگی ئێشا
پێت مەخەرەکۆتە بە پێڵاوی تەنگ — کەکەوشی پێی گرتی پێی ئەڵێ لەنگ
میوەی کاڵ مەخۆزگتی پێ دێشێ — مێشکر بە گەرما زوو ئاودەکێشێ

institut kurde de paris

جاران نه خوشی سکریان نه بوو منی واگر تووه به رحم نادا زوو
من له نه لاسی تو رسی و ته لاشم تازه جگ آشم صا نجیز باشم
بلیم چی ئه وسا گاله وه لدا بوو گالی [گال] خوربوو گال به ره لدا
واله یاش خمشی ریمالی ئه بردن گوایه به آیه ت ده ستمان ئه بردن

کلی گوی ئه داته ئه و ده ست بریته
له رده ست بریته گام ده ست بریته

پاروی بخه ره ده م گوشت قوت بچی نه ک به ژان لچت پیکا بلچی
ئه وی په له په ل پاروو ئه فرینی بوی قوت ناچی و خوی په [تی] آ
له ندی ئه بینی [یا بوو]ی خوراک وا ئه زانی بارئه با به آ سا
کا تیکت زانی له رید اوه ستا کا برای قطار جیش قینی لی
به قه لچی که وته سروگوپلا کی وا لی کرد سه گ جاو بریته
ئیشه آویته ی ئینسانی به کار له موو کالی جی ی کار ناگری گوفته
آگری دروزن ساتی ئه گری ئیش نه زان دوایی موچه ی ئه
تو گوی مه ده ره ئه وانه ی ئه مرو خویان ئه زین نه له رو مه
یه کیکی راست ره وکه که وته رووی کار ئه یان گاینتی ئه که ونه هاوار

ئه وسا به شیمان شاخی لی ئه روی
ریوی قوماربار هیستی ئه گوروی

institut kurde de paris

ئەوەکێ یەخشەی دێ !! هام رمضان مشەی دێ
وابەگردەگرد هام رمضان هات یەکەری پۆکە ربرەوی داهات
هەرچیند پۆکەرچی کۆن زوریادەرچوون تازە پێ گەیوان والەرستەربوون
یەکیایان تیایە ئاگری بن کایە کە شێخ و ملایش دێ نێتە کایە
دوەم یاقوتەی مل نیرکە کاردوو سەرمارمێلکە وپشت پوچی ماردوو
کەس نەکەوێتە داوی ئەوانە بێ رستە لەرەشی ئەگوڕێ ئەودوانە
ئەوانەی بەراست ڕۆیشتوو ئەگەڕێ هەڵدەگرێ بڵێین بەبالٚ ئەفڕێ
قەدرێتکە گەرمای ڕۆژی ئاوبوو گەرمالەووزەوتاقەتدەرچوو
یادایشی ئەمە جەژنێکی وابێ پۆگەڵ بێ وبەشی کوردیشی تیابێ

بەشێکی وامان پێ ببڕێتەوە
کەبەیارۆداخەرج نەبێتەوە

— ۸۰۰ —

جەژنان پڕەفتوح ماڵک هەیند مبارک تەنرەهامن ماوەم بەبێ تەدارەک
شارەبازیرچەمی سیوەیڵ وئالەک تۆتونەوتۆوی بڕاوەکالەک
دەکک ئاری قەندەعیشمان تاڵ بوو [1] پیرەمێردڵەشوێن شوتی چەوەل بوو

[1] لەهاوینی ۱۹۴۵م دا کالەک وشوتی وبامیەوتەماتە زۆرکەم بوو چونکە دانەوی تۆتن ڕەواجێکی زۆری دابەتۆتن هەرچی ئەرزەو ئاوی کوردستان هەبوو لەوسالەدا کرابەتۆتن کالەک وشوتی کەم دەستی ئەکەوت بۆیە پیرەمێرد ئەم پەندەی فەرموو

بە وەرەوالی یە وە چوودە عەوالان بۆ بۆو بە شوورتی کە لەی منالان
تووکەی سمێلی دێت پیری موغاخ [1] کۆ گەی بانقە نۆت بۆی بوودە بە وە تراخ
یاخوا ئەوانەی سوزیان لە ناوبرد پارەی تۆتونیان بۆ کە لە چی بردە
خوا لەرتالی یان باتی وەک تۆتن گیانی شیرینیان لێ بێ بە دوژمن
ئەوانەیش یەین ئەکەن بە ممتاز جێ یان پایین بێ نەبێ سەرەفراز
بە پیمانی شاخیان لێ بڕوێ شار بە دەریان لێ بۆگرەگرووێ
ئەوانەیش لەی وانەگا بە لجنە گیری گیرەبێ وەکو گەی بەنە

وا بێتوی وو شک کە دتوینە هاوار
فریامان کەوە گەوەرەی انحصار

— ۸۰۱ —

زۆر شاعر لە گەل رۆژو دواون کتاو بر سیە تی سەرلێ شێواون
ئەلێن رمضان رووبلە یتە مالم تۆدەڵێم هێندە بڕی وکەم حالم
قبلی رمضان کە مرضانە رۆژلات ئەوبەندنە خوێی دوانە
بۆ تووڕەی رۆژو ئەمە. پێشزادە رمضان بە جەنگە صفر بدناوە
ئەزانی اصلی شەڕلە کوێ وە یە بر سیە تی رەگی هاری پێوە یە
لە بر سیە تی یە ئەم گیرو گا لە تە بەقی پیرەئاشتی مالە
کە گورچوت پڕ ربوو دڵت بە گوڕە نابووت تیرشیر بێ هەیشە وەرە
خوا شیرینی یە کی وای داوە بە زەرد زەرد بانگی کە ریش دێتە زەرەزەرد
حالەم بۆ پارەئاخ هەڵدە گیشتی ئەویش مێشیکە لە تەرس دەنیشتی
ناوەستێ بە لای مەردی ئیرەوە وەک ئاو بکەیتە ناو قەبیرەوە
ئەمەی یە رستم ئەو تۆڕاوە لێم من ئەی یە رستم ئەو تۆڕاوە لێم

[1] مەڕاس خوالێی خوشبو محمد فضلی بگ حاجی رسول بە گە کە لە موغاخ دانیشتە

رۆژ وەسەر چوو سەیری چەرخە نە — ئینجا [تەقەلا] بۆ بالآ وەرخە نە

بۆ دەست دارەکی قوماشی مومتاز — نەکری بە [گوستوم] نە پیوش بە ناز

وای پیوەنەرروت دەقی ناشکێنن — لە پێش چاوی خەڵکی خۆیان نەنوێنن

خۆزگە تیژی چاو روت تکەن بوایە — نەی بینی ژێر جل چەن لکەی تیایە

هەونەرنەوەتە ژێر بەرگت پاک بێ — سەر بەرگ چاوبەستە کردەوەت چاک بێ

تانوپۆی بەرگت کە چەوروزۆر بێ — نەیکابەدەردێک نالۆشی زۆر بێ

دروێیاتان کردیاش شەڕی جیهان — عالەم نەسرەوێ ئەمێن و ئامان

کەچی بۆ مایک هێلابوو لە پیر — لە بۆ مای [خەف] ی قارون بەگوور ڕتر

چەندها وارمان کرد بەڕوی جڕنان — ماتەم وامەنێن بەشێن وگریان

گوێتان نەدایێ خوایش وابەدڵ خواست — ئێوەی خستوتە ئێوەنی بەڕاست

ئینجا گوڕستان بێ شینی گوڕان
بلاوێ نێوەوە و ئێمە گوڕستان

نەوێ ئازاری نەبێ ئۆف ناکا — نەوەئێش بێ ئازار بێ لەهیچ خوف ناکا

کەدڵم خۆش بێ بوت هەڵدەپەڕم — دڵم بشکێنی بەشەڕوو گەڕم

لەم زەمانەدا بەشەڕ بەشەڕە — تۆ شەڕت نەوێ بەخێر تێ بەڕە

خوا کەگیان وناں نەدابەم خەڵکە — هێندەمان نەوێ هەتابەکەڵکە

کەحاڵمان هاتەسەرکەم وکوڕی — نەکەوینەسەرکفروناشکڕی

بەڵام نەوناتمان ناببڕێ ایجگاری — نەمان ژینێ بۆ بردەباری

چەخۆی تیژوگوشت ماشاڵەی نەوێ — گەیەسەرئێسک بەگڵی ئاکەوێ

چاکەناوی خۆی بەخۆوەیە — خوێن ڕابواردن بەئەشکەوەیە

سعدی فرمویه‌تی که زەردخریده نەت لاوانده‌وه بوو به تەریده

بەلام دنیا یه‌کێ گەردوشی نابێ
هەروا رویوه نەبێ هەروابێ

— ٨٠٤ —

خوا جهنمی خسته‌ته‌ورگی مار بۆنەوەی ئاگر تێکەڵ گا بەزار

مار سالی جارێک بشوێک ئەدات بەو پشووه سارد وگەرم نەبێ ولات

هەناسەی کێشا ساردی زستانه پشووی داگەرمی تینی نیسانه

هەناوێ نەوگەرده‌ڵێ بەرەو بیرمان هێشتا جهنم نایی تەبیرمان

والیزه‌ی بەفرێ کەیێ بەبەفراو خوله‌وی ئاومان [حمیم] ەوزوخاو

والە جهنم لێرە خەم ساردێ چی دەکەیێ کە خوا بۆنەوێ ناردێ

ئێستا چارەمان بشیمانی یە تۆبە بەریگای موسلمانی یە

خوا هەموو حەق خوایی نەبەخشێ بەڵام حەقی خڵک ناڕوا ناڕەخشێ

نەوزوردارێ یەی تۆنەمردەتە سەبەینێ [حشر] ملت لەبەتە

لەمەرزێ سینی نەیدەی بەگورگان بەدەستی خاڵی نەچیە بەردیوان

خوله‌وی نیتە کە بیدەیتەوە
چونە؟ نەوروژەت بیرێ چێتەوە

— ٨٠٥ —

بڕامن وتۆتوی خاکێ کێن چەکەرەی تازەی ژێرخاشاکێ کێن

هێشتا هەوایی نەشونمایی نەکەوتۆتە کار بۆمان لەلایێ

بەرگەی بایەکی موخالف ناگرێ کەچی بوحاڵی یەکتری ناگرێ

ئەوەی دیواری خەڵکی بێ کەندکی — بەردەی نایێنی خۆی بە بەندکی
هەر قینت هەستێ وەدەست بدەیتەدار — بەندی جەرگیشت لێت ئەبێ بێزار

[خلیفە قادر] [1] فەرمووبە بایە — لەگەڵ زەمانا بە سودا بە

سەعدی فەرمووبەو بەڕاستی بەندە — لطف بێگانە ئەگا بە بەندە

[بەندی پێشینیان] بەدڵسوزی بە — خێر خوا هێناگەڵ وهۆزی بە
کەتوانە توانی رەگم دەرکێشی — بە باوکی ئەبێ نازم بکێشی
دوشوشە بێنی بیدەی بە بەکا — کاتیکت زانی هەردوکیان شکا

کەوشتی شوشەی جیهێشت مەشکێنە
بادڵ تەنگ نەبی دڵ مەرەنجێنە

— ٨٠٦ —

ئەگەزبانت بێ وخێری سەربێ — [ب] نقطە یەکی زیادەخانەسەری
هێندبەزیانە بڕینی زبان — سارێژی نابێ بەداوودەرمان
کەقینت هەڵساودەستیکت وەشاند — شوشەی ئارام وخوشی خوت شکاند
پیادی قینی لەزگ سیە مەرۆیە — گەرێشی نیە سووتە مەرۆیە
هەرچی سەرەقی دەمبەهەرایی — ئاردی بەڕووەبەیەکەی نابێ
کەدوو بەرەکی کەوتە ناو قەومێ — ئاردی ناو دڕکی لەناوئەقەومی
ئەمانەهەموی والەپێش چاوە — بەدبەختنای بینی بوخۆپیداوە
ئەوکەسەی کەزۆرلەخۆی بایی بێ — گوڕڕوایە گوڵی دوراوایی بێ

[1] خلیفە قادر خەڵکی باوەمردە بو حاجی حسن افندیش مدیری ناحیەی سرچنار ابی ئەچیتە باوەمردە بو اغنام بەخلیفە قادر ئەڵێ حەدیثێک بخوینەرەوە ئەویش ئەڵێ خوا صلی اللە علیەوسلم فرمویەتی [زەمانە باتونسازێ تو بازەمانە بسازێ]

Institut kurde de paris

چەند خۆشە قەومی هەمووی یەکدڵ بێ لە ڕووی جەرگاندا وەک دەستەگوڵ بێ
ئەوانەی کە وا یەکدڵ و دینن پێکەوە خۆشی جەرگی ئەبینن

ئەوانەی لە گەڵ یاران لە دەشتان
لەم دنیایە دا لە ناو بەهشتان

— ٨٠٧ —

جاران بۆ خواردن چەتاڵ مان نەبوو بە دان گوشتمان نەبووە بەجێ
لاقەی سەرشکمان نەگرت و بە گاز نەمان کردەوە وەک چەکوشی پیاز
پەڵەپێنجەیەکی چەتاڵ چوارلقە یەک تۆندوتۆڵ ئەورەق وەلقە
چەتاڵ تۆندنەبێ لە چێشتەوەک گەزی بۆت هەڵناگیرێ لە پڕ ئەترازێ
خۆلەچێشتی ڕەق دەم تێ ناژەنێ کەکەوتە خواری خڵاک پێ دەکەنێ
ئایینی ئیسلام دەستی داناوە وا ئێستا چەتاڵ لەناوا ناوە
چەند خۆشە یەکجار بلیمی تەوە دووبارە دوخت بڕیمی تەوە
ئەوکەسەی کە وا بە گیردانان ئەبڕێ تحقیری دەبەوەنان ئەبڕێ
ئێستا گرانی نانی بڕیوە گوایە خاوەندشارنرخی بڕیوە
وا تۆ تێشمان لێ کەوتە گاڵە عیشی ئەم خەڵکە بوتۆتە ناڵە

بە لاڵم وا تۆدەت حەڵوای شیرین کرد
حەڵوای شیرین هاتە ناڵی لەناو برد

٨٠٨ بێ
دەستەنکەوت

٨٠٩

پارەی بەخشندەوا دی ناو بێژنگ وەک پشکۆیە کە بکرێتە ناو چەنگ

چرۆکیش داڵ و گیانی بکێشێ نەک دینارێکی لە دەست دەرکێشێ
ئەم دوانە هەردوک خوایێک دایرشتوون لەمەبەستی خوا تێ نەگەیشتوون
ئەگینە نەوەی ئەی بەشتی تەوە زۆرجار بەبڕیی سەرئێشتەوە
ئەوەیش کە واخوا پێشەی ڕشتبێ لەئێمە زیاتر حەزلەجێشتنەکا
بەڵام لەغاوی شەیتان کراوە بۆنەوەی خۆشی بەئی بڕاوە
خۆشی نازانێ کە بەکێ ئەبڕێ تانەمری وکفنی بەقەد ئەبڕێ
لووتی لەبەردی ئەڵحەد بکەوێ ئەوسا ئەزانێ بەرکێ ئەکەوێ
ئەگەڕبەخەوی سەوڵی زانیایە کەئەم چرۆکیە ئەوەی لەدوایە
هیچ نەبوایە خۆی تێری ئێخوارد بەیتێدی تازەی ژنی نەئەسپارد

بەڵام بەس بێ ئەوچی لەدەستدێ
[نحن قسمنا] ی هێناوەتەحقێ

ژمارەی
٨١٠ م نیە

— ٨١١ — سالی ١٩٤٥

سەرماوگرانی کەپێکەوەهات لاتی ونەهاتی ڕووی کردەوڵات
سالانی پێشوو بۆسەرمای زستان کورسی ولیفە بوولەسەرئاگردان
ئێستا هیچ مالی لیفەی نەماوە بەڕاستی بەرگی هاتیو دڕاوە
تەفرەیان ئەدایە سەربەرایەوە تازە گرانی دێتە کایەوە
هەموچێشتێکا وەک بەرگڵرانە بۆقوڕبەسەری هەڵقوڕهەرزانە
دارچی وخەڵوزچی ئەیان بەش بێ داریان تێ بڕی و ڕووپێشەڕەش بێ
تۆوێک بوو پێنج کابرایێک چاندی هەرچی بۆی ڕێکەوت بۆخۆی قڕاندی [1]

[1] شێخ مصطفی قەرەداخی بە سالی ١٩٤٢ مصطفی سلیمانی بۆ زۆری خواردە

کورتانی دجال و اهلوه شاوه جیگای تەقەلی [وەیسکە]ی نەماوە
بە محەمەدی مەهدیش چاک نابێ خوادای خلقە کردوێنە بێ هەروابێ
کە ترس و بیری خوا ماڵ نەمێنێ احتکار زیاتر بەرەو سێنێ

تۆزە بەسەر عقڵی ئەوەی وادەکا
کە خۆی شەرمندەی لای خوادەکا

٨١٧

مەبەرە حلقەی دوای کاری دیوان دێوانەیی بە و بەیرەوی دیوان
با کەسەرایش بێ وەکیلیش لەتەکا کەکەوتبێ تکا، ئەبرووت تکا
نوێژ لە پشت مەلا و پیلاوی شێخان کەشەرمە کەوتبێ بەخۆ بەرشاخان
دەستی دۆستەماچ کەو لە زیری بگرە دەستی دوژمنیش ماچی بێ بگرە
دزو درۆزن بەدەم ئەم دوانە سەگ لە سەگ بەرەو لە دوور بردانە
ئەوەی بەراستودروێ سوێندەخوا پێی باوەڕمەکە با بشڵێ بە خوا
ئاگاداری ماڵ بە خوا مەسپێرە ئەو دەبەستێنێ بەرچاوی تێرە
ئەم نصیحتە بگرە گوێی بەستە ئەلیس خەریەستە خاوەندی ڕەستە
پیاوی هونەرمەند کەساسە لێرە بە دووزگ بڕی و بەزگی تێرە
لە باران ڕای کرد بۆژێر حصارێ کەچی بەسەریا ڕووخایە خوارێ

ئەشوێی هەندێ بەسەزاری یە
مۆخ وئیستقانی پڕ مەرواری یە

که دوو بەرەکی کەوتە ناو خێڵی — خوشی بە خوشی ئەوە خێڵە جێی پێڵی
کە لە گێژەداگای پێک هات بگری — گیرەشێوێنە ئەبێ سەر ببڕی
کە خوێنێکی پیس کەوتەڕەگوپێی — ئەبێ بە نەشتەرئەو خوێنە دەرکەی
کە پشێلەی ڕاو کەرلە مالانەما — مشک ئەکەوێتە تیلەی وسەما
گاتێ ستەم کارەزاڵبوڵی کەوت — خۆی ئەکوێتە هەیوانی مزگەوت
کەزانی دیسان ئاشتی ئەگەڕێ — بۆ مزەئاشتی زۆرتر ئەگەڕێ
[قلادزە] هات پێچەوانەی قەضایە — خەڵک ئەڵێن ئاسمان بەسەر ئاسمانیە
باوەڕی پیاوەکۆنەکان نە — ئەڵێن قەندەڕووی لە ئاسمانە
هەرکەسێ لەسەر ڕێگەی ئاینی ئاوا — یەکێ دڵ پاکە یەکی بێ بڕوا
هەنە ڕوخۆشە دادی خوایی یە — هەیچکەسێ نەڵێ بە خۆڕایی یە

لەوخوارەوێش ئەڵێن ئەم چەتونی یە
دوو بەشی لە بەربێ تۆتونی یە

کەناوی زۆرکەسی بە خراپ بەری — ئەوساپێت ئەڵێن لە عالەم بەری
نەخوازەلابۆقوم و قیلەی خۆت — ئەبێتە تفی بەرەو بایی بۆت
هەرچی نەتوانی بڵێی بەرەوڕوو — مەیڵێ نامەردیت لێ ئەبێ بەخوو
ئەوەی پێش مەلە جوێن بەخەڵک ئەدا — پێی ئەڵێن ئەنە لەژێر پێچەدا
خوابۆیە پیاوی داناوەنێربێ — دوورووەوەکە هەرچەندە شێربێ
کولارەسانی نیرەوسانی مێ — بۆیەحەرمتی نیە هیچ دەمێ

institut kurde de paris

هەر ئێستە هەڵەت ڕوو بە ڕووئە با بڕوانە عالەم ناوی چیۆن ئە با
بچۆرە ژێر باری کە پشت هەڵگیرێ یا ڕووی زل مە کە لە پێش ئەگیرێ
ئەندازەی هێزی قورگت نە ناسی ڕۆڕێ ئە خەڵکی بە دڕکی ماسی
ئێستر کە تۆڕ بووکە وتە لە قەوگاز باری قورسی ئەکێ لە دەم وەهەوراز
دوڵاخ بارکێش بێ وڕێی لێ نە ئێشوێ
خاوەندی مەنی جۆی بۆ ئە پێشوێ

— ٨١٥ —

جاران ئە یانگوت عەشرەت هاوارە خۆیان گەوج ئەکرد پیادەو سوارە
ڕووبان ئەکردە مەلبەندێ بەرەو وەستانیان نە بوو چەرۆ وچەشمەرو
تێیان هەڵدەکرد وەک بچنە شایی ناویان دە ڕچوو بووکوردبە آزایی
ئێستە دەوڵەمەند کەڵکی نە ماوە دەڤێی بە دەستی دینار بە ستراوە
پیاو دەوڵەمەند بووبە کێ ئەکەوێ بارەڵەگیانی خۆی زۆر خۆش ئەوێ
زۆرێان کە وتونە دەوڵەت یارێزی ئەو آزایی یە بووە بە چیزی
نازانن سەڵەم لە لێ قەومانا یەک بە هەزارە لە لای قەومانا
لە تەنگانە دا بۆ گەڵ دیناری زیوو آلتونی لە ڕۆیشتن باری
درەم وەرگێڕی بۆت ئێی بە مەرد دینار کە زۆر بوولێت ئێی بە دەرد
ئەمڕۆ بو باران غەرەنجیم بە یێ سبەینێ بۆ تۆ ئێی بە بەیێ

ئەوسانەت دامێ وکەوتیە نکەنک
بۆ چیمە لە دوای باران کە یە نک

— ٨١٦ —

خوا بۆ بنیادی دنیای بێ بنیاد — چوار گەوهەری کرد بە مایەی ایجاد
ئەم چوارە لە گەل یەک تر ناگونجین — خواختوێنیە یەک لە سەر دیگە جوێن
ئاگر وهەوا باوکی لای سەروون — خاکو آو بە ستن دایکی بێ دەروون
شیطان لە آگر دروست کرابوو — بۆیە پشەی ئەو شەرر وهەرابوو
آدەم لە خاک بوو لەبینی شیطان — خوا فریشتەی نارد بۆکورنوش کردن
شیطان وتی من قەدری ناگرم — ئەو خوارەوە رەش و من لە آگرم
چونکو بایی بوو عەقلی کرا — لەو شوێنە بەرزە بە شەق دەرکرا
ئەمە دەرسیکە بۆ نوکەی بەشەر — هەموکەس بە زەرەری بۆی ئەبێ بەشەر
سەرەتای خاکە و دواروژی خاک — کەواتە خاکبە دڵیکی پاک
خاکی بە کەڵکی تۆوەیان تی چێندی — بەیان دەرەوە بە دەستوبردی

وەک آگرمەبە هەرچیت هاتە پێش
وای بەسوتینی بێتە خۆڵەمێشی

— ٨١٧ —

×

شیطان لای راستونفیشی لای چەپ — بۆ [مەشکەزەنی] ی بە [لوزەلەپ]
بەگوزمەی [مەشکەبزەن نەزایە] — هابڕۆبۆبایەوهابڕۆبۆدایە
ئەوڕاێکێشێ وئەم راێکێشێ — تادوایی مەشکەهەڵدەتێشێ
بەجارێ هەرچی تیایە دەڕژێ — بەرێشکی بەسەرخەڵقا ئەبڕێ
بەم ڕەنگەبە دەستنەوس وهەواوە — ئەشکێ بینەوە بەم لاوبەولاوە

institut kurde de paris

یا خۆ هەروەک پێش شەیدای هەنگوینە پێی پێ ئەگیڕێ وەهرای شیرینە
خۆیشتا شەکر پێی پیاوناگیڕێ بایع بەگوردی گوردی لێ ئەگیڕێ
بایع لە [بیع] هەر بیع وەرگێڕراوە بەردەبەدەوری [عیب] داگێڕراوە
شەوگەردی لەتوێی ڕۆژی ڕوناکی گوردی دوێنێ دیو پەڵەی ناکی
ئەیان گوت خیاط یارچەی دزیوە بووەبە بیداخ لەخەوی دیوە

خیاط و بایع واتە بەیالەلی
هەم حاجی بابا، هەم تەرزە لالەلی [1]

[1] ئەم شعرە لەسەر چیرۆکێکە، وەئەمەش چیرۆکەکەیە بیردێرێ
ئەفەرموێ :—
ئەمەئەوەی نەبێ بێستبێ قێی ناگا کەدوێنێ ئەم جارەیش بێگیڕینەوە
لەدەورەی دوایی سلطان حمید خانی جنت مکان حسن پاشا ناظری
ضبطیە بوو ئەمەو ئاسایشی بەو سپێرابوو ئەویش دەستوریکی
دانابوو کەشەوانە سعات شەشی بەوڵاوە هەرچی بەبێ فەنەر
توشی هاتن بێگرێ ئەمەبوو ئەوەبوو کەدزێ بناسرێ
مشهورەبەتورکی ئەڵێن :— [فنار سز یقه لاندی] بەبێ فەنەر گیرا
دیسان لەزەمانی پادشای مرحومدا هەرچی لەمکە و مدینەوە دەبەهاتایەتە
ئەستەمول حاجی علی پاشای سرقرنا اذن درابوو تادە
لیرەبەبێ پرس لەجیبی همایونی بیداتێ وەلەوەبەدوورەبەپرس

جا هەرچی مکە و مدینە یی هیە وەک سوال کەری مکە رزا بوونە ئەستەول
زورتریان لە [تەختە قلعە] دادە نیشتن کە گریێ خانی هەرزان بوو
هەموو رۆژێ بە یانیان حسن پاشا ئەهاتە بابی ضبطیە هەرچی
بە شەوگیرا خۆی یەکە یەکە بانگی ئەکردن و پرسیاری لی ئەکردن
رۆژێک چەند کەسێک گیرابوون و یەکیکی أهلی مکە پێشتیبا بوو
حسن پاشا لە یەکیکیان أپرسێ کورە بۆچ بە بێ فەرمانی راوی
ئەویش ئەلێ قوربان خۆم فقیرم پارەی فەرم نیە و نیازیشم
نەبوو لە حاڵ بێتە دەری ئەم کەم منالی ئەبوو لە تەنگوچەڵەمە دابوو
ناچار هاتمە دەری چوومە پێشوین مامانا پاشا ئەپرسێ تو کوێندەریت
ئەڵی قوربان [تیرەبولی] بەڵێ کی [تیرەبولیلی] ئەڵی دە مجیدی
بدەنی لە یەکیکی تریان ئەپرسێ ئەویش بیانووێکی وا ئەدۆزێتەوە
وەئیشڵی نیشی تیرەبولیلیم دیسان ئەویش دە مجیدی
وەرئەگرێ حاجی بابای مکەیی دێتە پێشەوە ئەنەرێنی پاشا
[ئانی هەم حاجی بابا هەم تیرەلەلی] حسن پاشایش نایهاتە
ناهەردی ئەڵی بۆ حاجی بابایی دەداری لێ بدەن و بۆ تیرەلەلی
دەداری تر حاجی بابا هاهەرو نکتە بازێ ئەڵی پاشا من
جائزەی حاجی بابایی دەلیرەم لە حاجی علی پاشا وەرگرتووە
جائزەی تیرەلەلیش بم نیرە سەرگوزری باوکتە فاتحەی بۆ خوێنم
ئەجا تۆبۆ ئەوەی فاتحەم لە سەر باوکت خوێندوە داری خۆت
بوە شێتنە ، [پیرەمیرد]

٨١٨

وولاخی رەسەن ناوقەدباریکە تەنگەئەستوور بوو بێگەرەو باریکە
سەربەوولاخی رەسەنئەسپێرێ بەلام بەگوللە بارگیر ناوێرێ
پیاوگیالەبەهشت بۆبارگیرینێ ئەودەبێ جوتەیخۆی بوەشێنێ
بەدخوو بەچاکەی چاکی نابێ خواوای کردوەهەرەبێ وابێ
لەوولاخی بەرزەئەگەرپێشگلێی چونکەشریفەئەستوت ناشکێنێ
بەلام کەلەکەرەکەوتێتەخواری جێپێکتئەشکێبێ گومان جاری
ناکەسێتربێپێش بکەوێتەوە چێتی بەقەدزووئەچێتەوە
چاکەهەرئەوەیەخۆیانێ لادەی نەک رەنجیخۆتیان گەلبەبادەی
لەچاوی پێیشەیەنامەبەخوا چاوی بەهەرچیهەلێنا ئەڕوا
هەرپاشابابانێ لەحەیاتئەهات بەوانەیئەگوت دوورچێ لەوولات
بەرهاتنایەوەلەبەرگولێ ئەوسایەچاویان زووهەڵدەگوللێ

٨١٩ یەندی تیانیە

٨٢٠

وادیسانخۆمیجولەکەشێوا دووبالئەگریوئەفڕیبەکێوا
ئەلێنخوابالێدادەیەخوشتر کوشکوسەرایکەسنابێنێ پتر
دڵخۆشیێکەبۆبێخانومان ئەلێنۆخەیگشتیبێخانومان
خواستیخوایێیەئەوێیەکارە زۆریانلەلاوەدێنەهەمشارە

institut kurde de paris

هەندێ لە بیستی بەرزادەک گورگە هەندێکی تریش سپلی لاوورگە
هەندێ وەک مووی لووتە لێت نابێتەوە هەندێ سنگ هەڵگیش نابەسرێتەوە
بوێە سەرجادەی تانجە رۆ لیلە هەرچی خۆی تیاشتت کوتک وکەپلە
خۆزگە وەک جاران گازرکەرێ بوو بەشیاکەولیس بیسی دەرێ چوو
ئێستا بانقەنوت کەوای شیرداخە بوەهموولەشی [گول] بەبەرداخە
بەکوردی ئەولارێژەوە خە لووزە مەعما بیکە آزای وەیدۆزەوە

ناهەوێ بڵێن کورد بەهیچ نابێ
ڕۆڵەی ئازادەی ئەوی آزابێ

٨٧١

زستان زەبستان چلەی لەبارچوو سەرمای دەرهێنا کنگرو کاردوو
خاتوو زمهریرەئیلاواندە وە پیرچ وئەگریچەی خۆی ڕووتاندەوە
واتەقەتەق لەقلەق هاتەوە ماری بەرەزە پاک ئەکاتەوە
بەآساطیری کۆنی یونانی [ژوبیتەری] بوو خوای آسمانی
[وتوس] آلیهەی حسن وجمال بوو بەڵام ژوبیتەر زوربەدڤسال بوو
بۆقی گوهەری جۆگەوەرس بوون لەدار وتیان گیانداری بۆبکەبەسەردار
ئەویش لەقلەقی نارد وای ئەخوری هەرچی ئەی قیراندقیرەی ئەبڕی
ئەترسم ئێمەیش بەحەلەق مەلەق بکەوینە بەردەندوکی لەقلەق
بەڵام ناترسم خواستی خوا وابوو ئەسائل دولەقلەق بالیان شکابوو

لەبەرسزادانەگەڕان کزکز
تەمیەخواردوبوون لەدەندوکوگز

institut kurde de paris

-٨٧٧- ٧٤ آزار ١٩٤٦م

زستانمان روّیی نوّرەی ستی ... لە بەهاریش داچەرخ بەگەردوش
... روژباران توشی ستی تر بایە ... گوایە شەش روژی خوّشی تیدایە
نمونەی چەرخی دەوران بەهارە ... هەمیشە بەهار زوّرەلەم شارە
ئیمە بەهارمان بوّیە خوّشی ئەوێ ... رەنگی یەکرەنگی تیادەرناکەوێ
ئەگەر سیزانین پشتی یەک اگریێ ... بوّچ تیمان رودێ !! ئیمەش بوّچ اگریێ
ئەمە نەریتی دەرەگی یە ... مالّمان لە باخی [پیرەبەگی] یە
ئێستاش یەی جوّرێ رەگەرەکم ... پێم خوّشە خوّشەی دارەکوتەکم
لەشم بەکوتەک دارەها توەوە ... دیاری بەهشتە بوّمن هاتووە
[نالی] دەلّی یەراستبەم دوتنە ... کەدەلّی توتی خەرجی سوتنە
لەپاشی هەشتسال ئەواهاتەوە ... بۆخێل بووین خومان بەدوانەزانەوە

لەدوای شیرینی تالّی زوّر تالّە
ئەترسی آخری خیّزەئەم حالّە

٨٧٧

لەپیریّ کەخوّی بەکوریّ زانی ... تیّ گەیشت هوّشی چوّتە میوانی
خوّی خوا بە ئەیتوانی بڵێ [کن فیکون] ... بێخاتە سەریەک بارەگای گەردوون
بۆ، چاولیّ کەری حەقەی پیّ خایاند ... ئەمە بەندیکە بەئیمەی نواند
عەقلی تجربەی راستەسەر ناکا ... بیّ، بەراوردە کەسەر دەرناکا
هەرچی کەهەڵساوکەوتەسیاست ... تەماشادەکەی بووبەسیاست

جوو جه له سه ری له هیلکه جوقا — تو یهل کوی ده کا له ژیر ده ندووکی
خوا ویستی جه رها بری به یه کدا — له بیشه سلم و طوری تیک به ردا
غیره تی مالی نه مرده پاکه — پیاو له کوشتن و بریین بی باکه
که مس نه دیوه ده ک کورد تازابی — له ری ی مه رو ماهیند بی به روابی
به لام نه وانه ی نه بنه بیشه وا — قوماشی گانیان نه که ن به که وا
نه گه راست نه که ن خوایان تی هه لچن
نه ک نه وان توشی که ن سوکی بتوی ده رچن

نه وکه سه ی ژینی کورد نه ناسی — قورگی نه گرم !! هه تا ، نه تاسی
ته نافی نه ستوح تونده تونده ر ا کیشا — هه تا ده ، بجری به گیژ و گیشه
گوریسی هیند تونده ر ا کیشا ، بجری — که وتا و ته ته له ی سمتی وه رگه ردا
نازانم به ختی کورد بوچ واره شه — له موو چی ره ش و سپی بی به شه
لیسی کوتریگالی که وتو ته ناو — که س ناپاریزی نه شکه سه روچاو
ناچاریش یه خه یش له راستی کویران — بو پاریزگاری ده ست به سینه گوچان
حاومان له وه بوو که کویخای چنلی — سگ ده رکا و نووزه ی نازی نه یلی
که چی واحول بوو زه قزه ق ئیر روانی — له چه ندوچونی یه خه ی نه زانی
خوایار بی یه مه [احمدی سواره] یی [1] خاوه ند [قه داره] و صاحب نه خاره یی

ساء یه م بو بینن بروانن نیزم
نه وه نیزه پیره م به چکه فیزم

[1] احمدی سواره سه رکرده ی له شکری عبدالرحمن پاشای بابان بوو که چوو بو سه ر به غدا

institut kurde de paris

٨٧٥

گویم شل کرد بوو چاوم ئێر روانی بوو ده‌نگ و باس و رازی دیوانی
هه‌رکه‌س به‌ره‌نگی له‌ جرپاش ئه‌دوا یا نگوت ریکی و آشتی دوای شه‌ڕ کوا
ئه‌له‌ماڵ چاوی له‌ بۆشی زۆر بوو به‌زۆر بوو، بوو به‌ شه‌ڕ و شۆڕ بوو
وێندخوارای هاتن به‌ره‌ لێستیان کرد به‌هه‌ره‌نگی بوو والله‌ ناویان برد
هه‌موو به‌رو دوا ئه‌یانگوت به‌یی به‌یی بۆ ئاسایشی جرپاش شه‌ڕ ده‌که‌یی
وا ته‌یکی جوان که‌ وتبووه‌ سه‌ر ده‌م چه‌ند هێوادار بووین به‌ سڵمی عاڵه‌م
منیش چاوه‌ چاوه‌ڕێی بنده‌که‌ نیم ئه‌م ووته‌ دڕۆیه‌ به‌ وهێوایه‌ نیم
چونکه‌ ئه‌و ڕۆژه‌ی خوا دنیای دانا ئه‌م ناکۆکیه‌ی دانا له‌ به‌ینا،
خوا که‌ ئاده‌می له‌ بهشت ده‌رکرد فرمووی دوژمن بن به‌ دڕێژ و وورد
قابیل و هابیل له‌ سه‌ره‌ تاوه ئێم کوشتنه‌ باوی خسته‌ دنیاوه

هه‌ر وا ڕۆیوه‌ هه‌ر وه‌ها ئێستا ئه‌ڕۆ
به‌ [سڵم عاڵه‌م] چۆن؟ بکه‌م بڕۆ وا

٨٧٦

خوا دوازده‌ گه‌لوی خسته‌ آسمان که‌ ڕۆژ به‌ ڕێدا بڕوا به‌ آسان
ئێم دوازده‌ گه‌لوه‌ حسابی ساڵه‌ به‌ وه‌حابیه‌ وا ڕۆژ عه‌ره‌ دڵه‌
ئێم باوه‌ خولێ و باز بازێنی ئه‌و چاوشارکێی ڕۆژ و خۆنواندنی شه‌و
یاری یه‌کی جه‌رخه‌ [بابی، بابی] یه‌ [عدد السنین والحساب] یه‌
سوره‌ی یونس آیه‌ی پێنجه‌ مین [وتعلموا عدد السنین والحساب] مبین
سه‌ری ساڵ جێگه‌ی ڕۆژ گه‌لوی به‌رخه‌ ئه‌گه‌ر ئه‌ تۆانی ڕۆژی به‌رخه‌

institut kurde de paris

هەروەک ٤ وازدە مانگ سالێکی ناوە بە دوازدە سالیشی دەورێک تەواوە
بە حسابی تورکی سال ناونراوە بۆیەم سالّ ناوی سەگ دانراوە
گەر دوێنێ ئەم سالّ لە خووی سەگایە بەرواڵەتی گیانەوەر بۆدێتە کایە
پێنج وەدەرگیرێن نامەردی سەگ لێورە هەورێ سورەو رووی لە شارەزوورە

ڕاستە خۆشەوێ بۆ سەگ دانراوە
ئەم ناوە ؟ گەڕێ ؟ دوورێن لەم ناوە

— ٨٧٧ —

زوڵفی پەریشان بۆیار بەستووە داوێ دڵانەو بۆمل کەوتووە
پەریشانیە کەی بەختی کوردانە کەس ڕانایێنێ وخۆی سەرگەردانە
موویێ زەنگی یەکێن لە بنیاتەوە شانەیش ناتوانێ لێکیان کاتەوە
خۆزگەوەک تۆوکی قوڵەڕەش نەبوویێ دەڵاڵینە یەک چەم تێک نەدەچوویێ
سوخ وشەنگی یار بەدەمی تەنگە دەمی خوانی بۆ جەماڵ نەنگە
بەش ونەصیبی کوردە مێی یارە ئەمەندە تەنگەدەم بەهاوارە
ئاسمانی دانەواندووە ، کوردی ناوێ بۆیە ماندووە
لێی گەڕێ توخوا هەرسەربەرزێ نەنگە بۆگیانی بەترس وڵەرزێ
لەڕێی ملمێتدا مردن مەردی یە مردن مردنە لێنگەڕێی چیە
ئازادەسەری کەوتە کلیشە بێستونی ستەم ئەبەرێن بەتیشە

بەڵام ڕاخەکەم ئێمەفرهادین
بەتەقدیری شیرین وارەنج بەبادین

institut kurde de paris

ژین = ۸۷۸ =

بێتو بۆ کاری جەرگم تێکۆشی — ئەبی بچێتە سەر ڕێی فەرامۆشی
ئەگینە مردن وا لە پێشی چاوە — ڕیانی بە ترس تامی نە ماوە
ئەگەر خوانیاس نەدا بە ئێستا — کێ تێدەکۆشی بۆ چوار ڕۆژ ڕیا
بە لاڵم کێ لەم ڕوا مەرگی لە بیرە — ئەم دنیای دوونە بەوە ڕاگیرە
لەیە محتاج و پیرو نەخۆشە — بەورە نگەبێش هێشتا مانی لا خۆشە
لەم تاڵیوی گۆڕان تیا مان ئەوێ — پێی خەمبە ڕفرموی کەس تیا نامرەوێ
لەگەڵ یەکێک دانەمرۆ دوو بە دوو — چاوتان لێبێ کە لەگەڵ یەک ئەدوو
کە لە یەک بڕان خەوە یا خەیاڵ — لە پڕ ئاشوان ئێلی ئاشی بە تاڵ
ئەمانە لە بیر خۆت مەبێتە وە — بە خەیاڵ عومرت نوێ ئەکەیتەوە
لەم تا پیر ئەبێ زۆر ترشێت گیری — بەدەست نەفسەوە دیل و ئەسیری

بەدەست تۆنیە سەروشتەتە
بو بقای جەرگم بەستی خوایە

-۸۷۹-

یاران هاوارە دڵم فرۆشی — خۆم ئێلیم نێزم ئەوەڵ ئەدۆشی
کە بو تۆینە دەوری دنیا هێندە باوە — کە سێ پێی باڵێی ڕاستە نەماوە
مێوێکم هێنە تریێ پایزە — کە خۆم ناشتەوە لە لام ئازیزە
لەوچی ئەوبەرە سەری تێدەکا — بە بە ڕسیلەی کۆشی پیرێ دەکا
وا دوتمان ئەوبەر بێ زووی پێ دەکا — پیاوی ماڵێ بۆچ بە لەی دەکا

institut kurde de paris

هەرچی دیتە لام فیری دزی یە — تا سەر بادەری مانەوەی نیە
ئەلی ناتینم ئەوی بێ بەتری — دوای من ئەوی دیت گوردی لێ دەگری
بەو خەیالەوە ناترسێ لە خوا — ناوەستێ هەلوای بەرحیلە بخوا
دەورێکە ئەمریۆ هەرچی کەوتە کار — دەستەو دائرەی ئەخاتە بازار
گەلەک ئەگوترا گشتیان بە جاری — وەک هەرمێی کرمێ ئەکەوێ خواری

هیوای وظیفەلای کەس نەماوە
بێجگە پیشەی ئەم ندە باوە

— ٨٤٠ — ٧ حوزیران ١٩٤٦

بستوبە وراستە خەیکی گەورە — کەیەکە پیاوە ئەمرۆ لەم دەورە
بە تایبەتی چیە وانیە — بێ گونی بەرێیل نوێیە وانیە
بە چەپ ئەنوسێ و مەرج ئەباتەوە — خەریکە چەرخی چەپ راست کاتەوە
دەستی چەپ هێزی لە راست زۆرترە — چەشنیکی ترە لە پێشوو ترە
ئەلێی کاتێ مار چووە کونەوە — کەلکی دیار بووە بۆ زۆنەوە
کەبە دەستی چەپ کلک راکێشێ — لە دووی دەستدێ بە نەرمی و خۆشی
خۆبە دەستی راستە کانت دایێ — کلکی ئەبڕی و سەری دەرنایێ

ماری وای تیایە پارتی ئەم دەورە — بێ ئیجازەیە حەبەیچ دەورە
بە راستوبە چەپ کلکی ناگری — بە هێزی کلکی ئێستک تێی ناگری
واکورە ئێخیک کەوتە ئەوناوە [1] — باوکی لە مار و هار نەترساوە
هیوامان بە دەوخێرەت بێ شێخ — کەئاکی گەل بگری و زەرگیک راکێشێ

[1] مەبەستم بابا علی کوری شێخ محمودی شێخ سعیدە کەلە مانگی حوزیرانی ١٩٤٦ دا بوبە وەزیری اقتصاد

institut kurde de paris

— ٨٤١ —

[میوه گه‌نان] ه‌و چاوێشه‌ناو خۆت زۆر مه‌خه‌ره به‌ر تیشکی هه‌تاو
هه‌تاوه‌که‌ زستان ئاوی خۆشی یه هاوینی سه‌بوونی بۆ نه‌خۆشی یه
بۆ کوردێ چوینه سه‌رباوه‌گورگ‌وره گه‌رگه‌رده‌رگه‌را لێمان بووبه‌گه‌ر
ئه‌م سالّ لافاوی ئاوشاری ئه‌برد ئاوی زیندەگی ئێمه‌ووشکی کرد
پێشه‌ی گه‌ردوشتی ئاسمانشینه له‌لایێ شایی له‌شوێنێ شینه
دنیا له‌خه‌لقی بێسیله‌دایه به‌پێچه‌وانه‌له‌باوه‌ستایه
که‌دیسته‌نه‌ختێ بۆت بێ بکه‌نێ له‌یه‌ربه‌چه‌رنووکه‌ده‌ستت ئه‌رێنێ
سه‌گ له‌بێسیله‌به‌وه‌فاتره بێسیله‌ده‌رکه‌وگه‌مال راگره
گه‌نم گران بوو له‌به‌رکه‌م نانی زۆرکه‌س ده‌ستی کرد به‌وورچه‌وانی
دنیا وه‌ک ڕیوی به‌فرو فێڵه هه‌رکه‌سه‌له‌دووی کاری خۆی وێڵه

ئێمه‌یش وه‌ک که‌رۆشکه‌ڕۆژنووستوکاسێ
تا دیاری نه‌که‌ی له‌خه‌و هه‌ڵناسێ

— ٨٤٢ — تموز ١٩٤٦م

بووه‌سته‌ڵاتی ئه‌م بنیاده‌م هه‌رچی بۆدانێیت هه‌یشتا هه‌رکه‌مه
به‌ئاگر هۆڵ دێ نێته‌مه‌یدان سه‌رو سکه‌ی کردوه‌به‌ یه‌کی جیهان
له‌و به‌ڕی دنیاوا ته‌نێک ئه‌گرێ له‌م به‌ڕی دنیا خه‌ڵک گوێ‌ی لێ ده‌گرێ
گاه سلێمانێ له‌ڕووی هه‌وا گاهێ یونس له‌ناو ده‌ریا دا
تا زیاتر علم و فن بێ به‌ئاڕا بۆقه‌ڵاچۆی یه‌ک ئه‌هێنێ کار

institut kurde de paris

[قونبه‌لەی زەردی یە] ماوە دەرکەوێ کەی بێ شاریکی تری بەرکەوێ
هێشتا تێر نەبوون لە یەک تر کوشتن تازە دوست لە یەک نەبن بە دوژمن
با بڵێی ئەژدەهان وایە دەوڵەتیکن خاوەندی سوپایەکی وەک تیکن
ئازانین ئێرە چی لێ قەوماوە هێچکەسێ لە سەری خۆی نەماوە
لە پایتەخت اضطراب و اضطراب لایی [ئوپرا] و لە لایی ڕباب

لەبر اعتراضەکانی تنقیدەکان و توانج
خاوەنستان نانێ بڕژێ لەسەر ساج

— ٨٤٤ —

ئەو یانگوت جارانی بۆ مارانی کەستوو تریاک لە عراق بۆ شاران ئەچوو
ئێستا ئەمەندەی مارەتێ خراوە تریاکی ماران تۆوی نەماوە
بە لام تریاکی کێشانێ بێ کێشان کە بە دووکەڵی زۆرکەڵی پیشان
زۆرکەس سەرمەستی بە ئنگەوە بە ئنگە هێندەی هەزار تیا چووبەم ڕەنگە
بە لام بۆ ئێمە دەورگۆڕاوە ناوی سولیمان لەسەر نەماوە
خورمایێکمان بوو وشکی مشک مڕوە کە پێیان ئەگوت خورمای گوردکوڕوە
ئێستا گوردکوڕە بووە بە زۆهدی بڕایە تیە کەمان بۆ هاتۆتەوی
بە لام گوردهێندە خورمای خۆش ئەوێ لە هەرشوێنێ بێ شوێنی ئەکەوێ
تەرسی کەڕەکەی جەجاڵ خورمایە بۆیە ئەمەندە گوردی لە دوایە
[گەزۆ] بە قەومی موسادراوە ئێستا لەم خاکە بۆئێمە ماوە

گەزۆ و دۆشاو و خورمامان هێیە
تالەی دەم تاڵی ایتر تاوکەیە ؟

institut kurde de paris

٨٢٤

زانایان ئەلێن کە ئەم جیهانە — شوێنی یەک کوشتنی زیندەوەرانە
هەر وا بڕوانە هەرچی گیاندارە — بە ڕۆژخوار خۆیان ئاڵ و زۆردارە
پشیلە بۆ مشک تانجی بۆ کەرۆشک — گورگ بۆ نێرگ و مەڕ بۆ کەری بێ شێلک
جگە لە مانە پیش لە ناو خۆ مانا — گوێ بە ران و بار گیر شەڕیانە
بە لای هیچ کامیان وەک ئادەمی زاد — خەرمانی گیانی یەک نادەن بە باد
جاران بە شێرو پڵنگ کەم ئەکۆڕا — ئێستا بە بۆ مبالە حش کەوتە هەڵا
بە گوناهی خۆی ئادەم دەرکرا — میراتی شەڕی بە ئێمە بڕا
لە لایەک خوا فەرمووی [ولا تزروا] — لایەکیش [بعضاً لبعض عدوا]
هەموو تیرەیە یەک بوونە بۆ یەک — لە ناو ئێمەدا ماوە شەڕەسەگ
دەستی سیاست تێکمان بەرەدا — وەک پەڵە ئەماندا بە کەڵەی بەکدا
خوایە کۆنەکانی ئەگەڕێکۆڕی — ئەوسا ئەتوانم بڵێم کوردێکی

المكتبة المركزية العامة في السليمانية
العدد .....
التاريخ / / ١٩٦

٨٢٥

سێ کۆچکەی کوانووی دەوڵەت و نەزمی — ئەشێ یەکسانی بوبە ڕۆژنەرمی
کە پێکەوە پێکی کورتەبێی ئەموستێ — مەبخەڵ لە سەری ڕاستڕاناوەستێ
بە هەر لایەک ڕاچۆتبێ ئەڕێ — چیشتەکەی بە سەرزەوی ئەڕێژێ
دامەزراندنی دەوڵەتیش وایە — تێکڕا موساوات ئەبێتەکایە

Institut kurde de paris

ئەمەوێ بڵێم نابێ گوردگورت بێ ئەبێ بوخدمت پێشکەوتو گورد بێ
ئەبێ بێک بەرێن نەوەک لێک بەرێن چونکو بوغایەی ژێن لەسەرەکی ژێن
ئەگەر بێ وا شقول لەیەکتر بنێن لە ریگەی راستا هەردو هەڵ نەنگوێن
چەندخۆشە دووەدەست بەهێز تێکۆشێ گوزەرانی خۆی بەزور رائەکێشێ
لەنەبوونیە ئەچ گرو گاڵە ئەڵێن تەبەقی بەرزاشتی مالە
ئەدی لەیەتی وبەرچاوی تیرە لەآزایی دانموونەی شێرە

لادێی سەراو وەک باباعلی [1]
ئێشی وایە کاپیی ئەڵێن وەلی

— ٨٤٦ —

کەخوابیەوێ یەکی بقایەپیاوی ریگەوتی ئەوتوی بوودەخاتاو
زوربەئاسانی پێی سەردەکەوێ بەختی دوژمنی لەراستەخەوی
دووزوردارئەچیبەگژیەکترا لەهەردووڵاوەئەبێ بەهەرا
یەکێ لەوڵاوەکەتێدەفکرێ ئەوەیان خاکەڵای ئوودەگرێ
خوایش دیارەپشتی چاکان بەرنادا بەدکارەدەخنکێ زووەدێ بەلادا
کەبەدکارەکەوتو پیاوی چاک سەرکەوت یاریدەدەری پاداشی بەرکەوت
ئەڵێ کاکەتۆکەیارێدەتدام ئێترچاوەدێری تۆفرەڵەلام
کەداتەئێترسەرەستڕابوێرە بۆبێگاری کەسی مەچۆرەگیرە

[1] باباعلی حفید کەسالی ١٩٤٦م وەزیری اقتصادی عراق بو

institut kurde de paris

باری بێگاری [جدەو] ی کردی داروفە لاقەلە ناوی بردی
بە دیمو قراطی روو بکەرەهاتی خدمەتت زۆربێ بۆ خوو وڵاتی

بیرت بێ ظلمت چەندێ گران بوو
قەومت بەستەم چەند ناتەواو بوو

— ٨٤٧ —

گەورە آوی ئێت بچوک پێی ڵێ خست بە بیانوو بە تیا بۆ بچوک لەڵخست
دەستەی لەبەوەندێ چون بۆ تاڵان شوبنیان نەکەوتن خوێڕی وضاڵان
ئەوان دەردە چون تاڵانیان نەبرد دوای ئەوان ژن وضداڵیان اگرت
[بانق] هاواری کا پارەلای منە بۆچ ئەگەر رێی لەم کونوقوژبنە
تانەی هاو چشمی لەسەر چاوتانە پێی نابێ نێم کوشکولیوانە
دزی ملیونەر پێی سەر ئەفرازە بۆ تانەدزە نێم شەو گازە
لەندێ لەوانەی کە پاس ئەدێرێ بە کەرناوێرێ بە کورتان شێرێ
دەردی گرانمان [پارتی زانی] یە ئێم دووبەرەکی یەلە نەزانی یە
غەرەضی شەخصی لەبێ انصافی یە [رەشی لەهەرەش] بێشەی کوێ جافی یە
تابوو خیفە پیاو لەتێڕی دڵ نیا بیشی پاش پێی نەسیڕێ

کەسی لەوخیفەی خوای امین نابێ
بێستانیشی ئێ لەهەربەرەڵدابێ

institut kurde de paris

-٨٢٨-

جەژنیکمان ڕۆیی جەژنیکمان ماوە هەرلای خوا ماوە ماوەی پێ ماوە
هەی وامان هەیە هیوای بەخوایە [مَنْ یَتَوَکَّلْ] حسبی لە دوایە
ئەرکی گرانی وگەرمای ڕمەزان ئەمان خاتەناو جەژنان
چەندخۆشە لەپاش تاڵی شیرینی لەشوێن تەرسی وەژدەی ئەمینی
دەوڵەت هاریزی تا لەبەنابێ باوەڕم کردوە ئیتر شەڕ نابێ
لەڕووی زەمین دا [موالید] سیانە دەڵێن سیانە وهەرسێ سیانە
ئەوی سێیەمی نەپێشێ بەشێ هەگبێ دوانی هەڵخشێ
یاڕووی زل گەڕووی تەنگ ئەدرێنێ زۆرێشی لێ بکەی هیچ نەخەنێنێ
تەماحی کەمێش بێ زیانی زۆرە دەستوری ئاشبارانی نوێرە
لەڕووی ئیمەوە بارانیان لێ گرە ئەیان ئەگەڕێ لەسەرخۆ وردوردە

ئەو هیوایەمان خوالێ نەستێنێ
بۆنی خەڵەیان ئیمەیش ئەژینێ

-٨٢٩-

١٩ی ئەیلول ساڵی ١٩٤٦م

ئەم بنیادەمە هێندە، دەمدەمی یە ئەوی زیندەگی!! لەناودەمی یە
گانێ کە، کەوتەسەرکوڕسی [مەسند] ئەڵێ واچەسیم هەتاکو ئەبەد
خۆی بەڕەنگی والێ ئەگوڕێ لای وایە، هەرگیز، ناچێتە گوڕێ
بەو هەوایەوە تا، لەوبانە یە دەبەنگی بەنگی بانووی (بانە)یە
گونای کەس نیە لای خودا ڕاستە [إنّ الإنسان لیطغی] ڕاستە

institut kurde de paris

ئاگای لەچەرخی کەچەرخ قەدر نیە نازانێ دنیا پایە دار نیە

لەپیرێ بینی لە پینجوینە وە [1] بووەم لەرزەیی هاتبە قینەوە

بانیژەی خولیای رۆخاندبە جاری لەوبانە بەرزە زرم کەوتەخواری

شیری هوشتری صالحی رژاء پیرێکی میزی لی پرژا

هەزار جاروانەی وا بیتر راوە دەردی خەرویی وا چیتر راوە

نیسانی ئەمندەزالە
لەدەستی طماح زۆرکەس منالە

— ٨٤٠ —

ایلول هات گولزار ئەی لوول وەمەلوول گەلاریزانە وتۆزوگەردەلوول

داخم ئەوداخە درەختی بێبەر گەلای ناوەری وەنەیبانەسەر

ئەوانەی کەوا بەرما بۆ ئەگرێ دەستانیان لێ هات لەسەرما ئەمرێ

ئەی دەریشوەی دوم حیندەبێ باکی گیادگوڵ ئەمرێنی پێی فرحناکی

لایێک فورتەنەی هەوایی هەوا لایی سەرەمێن وا پیاو پیادەخوا

جاران هەرزەنگی بارەبار پیاوخۆربو ئێستا مەدەنیش فێربوون وازۆربو

ئەوان زۆرداربابلێن گەرزەکە ئەی ئێمە بوچی وا تێکهەلدەچین

لەباقی ئەوەی دەستی یەک بگرین لەبارەگای خواتیربو یەک بگرین

جامعە یێک بین تێکرا عراقی قەومیکی راقی نەوەک فراقی

بەلکو یەکەوە بەخوشی بژین
بەدوو بەرەکی بۆچ بکەوینە قین

(١) لەبەینی هاوین وپایزی سالی ١٩٤٦م قەصەی پینجوینی توشی زەلزەلبوو
هەرروژەناروژی بەتەواوی پینجوینی ویران کرد

institut kurde de paris

جاران تەنافبازلە ایران ئەهات بە سەرتەنافا ئەگەوتە تەرات
لەژێردا پیاوێ بوو گولە بنە [؟] ئەوئەیگوت هونەرهونەری منە
ناوپیالێ نابوو [فس فس پالەوان] بەکێ نەدەکەوت بەدەم وزبان
فس فس پالەوان تەنیا بەکێ بوو ئیستا لەسەین ئەوسێ وچواری دەرچوو
بەفەندوفێڵی فەنی وافیرن بەسەینی بەرا [جۆ] هەڵدەگیرن
زەمانی عیساد پێغەمبەری جوو درۆیان ئەکرد روویان لەڕاستی نەبوو
ئەمزەمانەراستووپیاوەشی ئەکا پیاوەتی پیاوی پیاو بێ بەش ئەکا
بەدکردەوەیی ئەوەندە باوە خۆمیشی تیابم راست گونەماوە
زۆربەشمان ماوەبتۆدەوری ئاواتی پیاوی راست گۆبێتەدی
کەمحەمەدێکی بەمانە نەکا مەهدی ئەمانە چۆن ئاسان ئەکا

خواستی خوایە ئەم دەورو دۆخانە
ئەفراسیاوەکاوەسەرمانە

— ٨٤٢ —

ئێمە کردەوەی باوو باپیرمان شێوەشێنی بوو ئازایی وەیدان
ئەڵێن شێوی دانەتۆقی سەری ڕای دڕی هەتا بەندی کەمەری
بەپالەوانی ناویان دەردەکرد هەرچی ئەی بینی سجدەی بۆدەبرد
کوشتن ئازایی وڕاوەروت هونەر بەم رەنگەزۆری بۆدەچووەسەر
جەردەیی بەغزەو جریمە حەلاڵ تیکڕا هاوبەش بوون زۆرخاوەن مال
سەرمایەوشتوەت ڕەم وئەسپی بوو لەچڵکا لەشیان پڕلە ئەسپی بوو
خەڵەتکاری یان بەفڕەئزانی تاڵانیان بۆڵای ئاغا ئەهانی

Institut Kurde de paris

ئەخایش لە هیچە ئەبردن لە تەویلە داچیسی ئەکردن
ئەیارانەوە لای خوابەشکات ئەیانگوت خوایە چیمان بەسەرهات
دەنگی غیب ئەیگوت هەی والیکراوە خوتان یاریدەی زوردارتان داوە

هەرچی گەیشتی زوردارێ ئەگرێ
خوازوری ئەوی بەسەرا ئەبرێ

— ٨٤٤ —

دنیا هەر روژە لەسەرە نگیکە بۆ، بووک وزاوا بە آهەنگیکە
بنی اسرائیل ئەڕابەموسا موو سالی بیستا لە فرعون ترسا
دوایی خوا وای کرد بنی اسرائیل کەوتنە شوێنی و فرعون کەوتە نیل
عیسایش بەدەموو معجزەیەوە دامابوو بەدەست قەومەکەیەوە
گا، گوێرە کەخواو گا خوای هەیکەلان خوابۆ کەیفی خۆی هینا نیە مەیدان
دوای هەموان هەتەڕیش ئامان کەوت بەختی یار نەبوو بەئەڵ ئەگەوت
ئەجا بزانێ بەرکێ دەئەکەوێ آوانە خۆزی دنیایێ بۆشەوێ
تا ڕای بانقەنوت ئەدابەسەردا بەلاڕولەبجەکەهات لەدەردا
سەرمستانە کەی دین و ایمانە ئەجا دوژمنی براو خزمانە
ئیمە لەسەرئەوکەتیک بەردەبین ئەوبەوەدیتە کەیف و پیکەنین

صەدهەزار ملیون مردی مردووە
بۆهیچیان تعزیەی ڕانەگرتووە ٨٤٤ م نیە

— ٨٤٥ —

ئەتماس و آلتون چونکە نایابن هێندخۆشەویستن وەک ڕاکوبابن
هەرچیش کەزوربووقەدری نامێنێ باباوەیش بێ کەبیاوئەنوێنێ

Institut kurde de paris

بەردی بەرزنجەیش وەک ئەڵماس وایە ئەو چونکو زۆرەکاری لەدوایە

ئەزهار چشتیکە کەوا زۆر کەمە کەسیش نایەوێ ئەڵێ خۆم هەمە

ناحەیان نیە کەنایانەوێ هەرچی بوێ نابێ پێی دەس ناکەوێ

چاران کەگەزۆ، کەم بوشکەر زۆر حەلوای ساخ نەبو، سامەگەر بەزۆر

ئێستا کەشکەڵ ناوانەما حەلوا بووەتەوە شاوی خورما

پارەی فرۆفێڵ کەوتەئەم ناوە دراوی حەلاڵ لای کەم کەس ماوە

هەربەو پارەیە هەرچی بوملکە ئەڵێن بو حجە تۆبا وەرە مەکە

بۆ سوێندە بڵێن بەقوڵپی کابە یا، لابەیە، حج لەناوا لابە

هەرچی بتەوێ بیکەری گرانە

لافی وەتەن و شەرەف هەرزانە

هاوشێنی بەدتەفرەی ئابلیسە لەرەگوبەیدا وەک خوێنی پیسە

قاپیشە لافی دوشکەدڵی پیر زووتا گرێ گرێ ناڵەی شەوگیر

کەدووڵ دەرکەوتە آگری لەشوێنە خۆت بپارێزە دڵم ڕەحمێنە

گوڵبەفرمیسکی چاوە دراوە بۆیەخەی زۆردارەدڵ بڕێژراوە

کاتیکت زانی هەڵچەقی لەدڵ ئەوگوڵەگەڵی [کەڵ] ئەنێتە گۆڵ

جاران ئەسیکیان ئەدابەسوارچاک ئەیانگوت سوارەوڵێ خوڕەبێ باک

ئێستا بەوشەرتەئەسپ ئەدەی بەپیاو نابێ لێی خوڕی بەغاروبەتاو

دێ پێک هەرێکەپیاوێ پیاوی بێ مختار بڵێ چی دز لەناوی بێ

[پارتی زانی] بەوڕۆژڕۆژی دەستدار هەرکەسەدەستەی خۆی ئاخاتە خار

جاران ئەیاگوت أهل بوئیشە کە چی ئیش بو بیاو بوەوە بەپیشە
هیوامان وایە دەستەیەم جارە تر تیبینکی باشی بدەن بەم کارە

٤

— ٨٤٧ — بەندی پیشینیان بەیەیی

زۆر کەس دیوە حەزلە گوشتناکا هەیشە دووژمنە لەگەل جێی باکا
هەندێ ناویرێ مریشک سەببڕێ هەیشە بەزۆری گوشتی ئەخوارن
... ئێگیوت بۆیە ئەم قسەیەم زەلام لێگەڕێ تیکەی زۆر خۆشە لەلام
[دەولە تیار] [1] ئەیگوت کەسێ کەوتەناو بەرێزت پاک بێلە دروێنەی بیاو
ئەمانە مۆدەی دیموقراطی بوو بۆیە وا رووماں لەنەهاتی بوو
ئێستا کە گوشتی بادی نەماوە تالان و بڕۆ و قڕەو جڕەباوە
هەرچی دەستی بوو کۆنەکاتەوە هەڵی کەس لەخۆ کۆنەکاتەوە
ئەڵێن [مەهدی] دێت لەوڵاتەوە گورگ لەگەڵ مەڕا ئاوێنە خواتەوە
مەبە پوندار بەوەی کەس دڵنیابێ ئەم سەردەمینە ئەوەی تیانابێ
بەڵام هی [جەجاڵ] راستەهەڵساوە کەوتوینەشوێنی کەزبەهۆی خوەماوە

[بەڕایی] دەرکەوت بڕا [دوبڕا] یە
بڕا بەرەیی بەبڕادا نایە

— ٨٤٨ —

خوابۆیە ئێمەی نارەدە سەرزەمێن دووژمنی یەک بین بەسەردا بەقین
نابێ ئادەمی زادبەسەر نەنێ بێ سەر ڕبێ ئەبێ بەسەر نەبێ

[1] دەولە تیار = سەرکۆماریکی عێراقی هەموو بڕو لەبازیادا دەنیشت
لەپیش سەرداری عالەمی یەکەمدا بوو

institut kurde de paris

ئەوانەی ئەیلێن حەزلە شەڕ ناکەین دیموکراطی ینو مائیل بە جاکەین
هەموو سەرکردەی شەڕی رابوردوون لەژێر بالّوەی تیغ لە یەک ئەسوون
ئەوە ئەمریکای ئەیگوت [مۆن رە تۆ] دنیای شکلەقاند هەرەوەک بە شکڵەتۆ
ئەوی تریشیان وا سەربەردە گرێ صد خالّۆ خالّۆ کە تاکی ناگرێ
ئەمی تریشیان لێمان تۆڕاوە لابەلابە قین لەوڵاوەستاوە
ئێمەوا چاکە بینە سەرکەر لەسەرگردێ بین لەشکر بەدەر
لای معاویە شیرینی بخۆین بۆ نوێژ دوای نەوی عالی یەوە ئەکەین
بەڵام شیرینی [شکر] ی نیانەبێ وا چاکە چاکەیشی نیوەی گیانەبێ

هەی هۆ ئەڵمانە خەیاڵ پڵاوە
ئێمە بۆ خۆشی بەختی رەشمان بڵاوە

— ٨٤٩ —

ئەگەر دانایت وهۆشت بەگیرە لەناوەڕاستا گامەڵ بەشیرە
مەڵێ مبعوثی بەراو تەدبیرە قسەرەقسەی قەڵەبۆ هەڵنجیرە
قسەکەقسەکی مەڵە شوێنی دانیە هەرچەندقسەتیش ئاوودانیە
چی بکەی هەی هاوار نفس ظالمە من نەفسم تۆڕا ئەمە حاڵمە
ئەوی هەڵگردی بە ئەندازەیە گوزەرانیشی بە شیرازەیە
مەڵێ ئەم خەڵکەوا طماع کارە داود پێغمبەر کەوتە ئەم کارە
دوایی پێغمبەری طماعی بەست پشتێنی لەسەرگوشتەوە ئەبەست
تورک وتوویەتی [یەتەرقاردا شم] آزەجگ آشم آغرسیز باشم

هەیشە کە چاوی بە بانقەنوت کەوت بە غار بۆی ئەچێ نەوەک بەرەو وت
بۆ دەولەمەندی [رستت] ەتم بوو کە تا باری قورس بێ ئەوئێ سووکە

بگرەو بەردە بۆ لیفەی مەلایە [1]
کێ دەڵی دووگی چەور بەبەلایە

ژمارە ٨٥٠

١٧ی کانونی یەکەم ١٩٤٦م هیرا میر

زستان هات هەتراخ هەواری داوە لای دەولەمەندیش تەرزی بەهارە
هەندێ خۆشحاڵن قاپینگۆڕرا بە لام گرانی قاپی نەگۆڕرا
پیاوی بە هەڵات هەروا لەگۆڕرا ئاسایش بۆ لات مەگەرلەگۆڕرا
کە مبەستی بێ خەیاڵی شەوت ڕاکشێ و بنو با بێتە خەوت
خۆشی بۆ ئەوەی کە خەیاڵ بازێ نەک بۆ ئەوەی چاوەڕێی بازێ
تاریکایی شەو ئێوارەی دیارە کەوا میرانی لێ بۆ کە مێهارە
یاری چارانمان بابی بابی بوو سواربوون بە پیسی ناحسابی بوو
ئێستا خوێنۆڵە حاجیە بە گۆڵە تەنها بایەی بە [رول] ەی رولە
خوێنول وێرگولی بکەوێتە ڕێگۆ بە شێوەی جلفە ئێ بە جێنیو

[1] جارێک مەلای مەزبوورەلە ڕێوە شەوا دەنگەدەنگیک ئە بیێ لیفەیەک ئەدا بە گوێیا و ئەچی بۆ گۆڵان سەیر ئەکا دوو کەس شەڕیانە لەوقە لە بالغەدا یەکێک لیفەکە لە کۆڵی مەلا افرێنێ و بۆی دەرئەچێ مرام لە غەیبی حقوقی کوردەئەم شعرە

Institut Kurde de paris

ئەلێن بی ئەرخەنا کەویە گایە بە مێردی نینە ئەویش بە خوایە

یارەی دەولە مەندە مت مشل ئەگا
بخیلی زۆر جارتە وقی لە مل ئەگا

— ٨٥١ —

منداڵ بە آگردەستی بسووتێ پێی ئەڵێن [بقە] کەدی بزووتێ

مارێن گازلە خشەی مێروولە ترسێ کوردبە آزایی لە هیچ نا ترسێ

ئەڵێن آزایی وئەزانی بران خۆزگەئەم دوانە لە یەک ئەبران

جبرائیل دەستی موسای راگێشا آگری پێ هەڵگرت کە سوا ئێشا

هەرچەندە ئەوا گرە زبانی سوتاند بە زبانی [پس] فرعونی پساند

ئێمە ئەوەندە سەرمان سوتاوە وەک کەچڵ توکی سەرمان نەماوە

بە ردیکەین لە تۆی قوچە خایدا گەر رایین بە دەوری سەری خانی دا

هاویشتینیانە گۆڵاکی خۆمان بەم سەرگەردیە بوینە سەرگەردان

لە بەگا، و آلیکی گازرکەر تۆرایی بە فێڵ ڕێوی بو ... ئەبرایی

ئەمانە هەموو لەدڵ صافی یە [من یتوکل] حسبەکافیە

هێندەم زانیوە نابرێنە وە
لە شمان سووک ئەبێ کە ئەبڕێ نینە وە

— ٨٥٤ —

مەردلەواتەی خۆی ناگەڕێتە وە ئەوتفەی ڕوی کرد نایلێتەوە

هەوالی مەردی وشەرف ئەپرسی ناویان لێ ناوە کوردە نامۆسی

چەندکێشی تەفرە سیاستی بوو دیدم دیمەدەم کیاستی بوو [1]

معنای نازانم

هەندی قورئانیان بۆ سوێند مۆرە کرد بیاویان بردو گورربەگۆرە کرد
بۆیە والێیان کەوتوونە تەقە شەقی هەمیشە بەشی هەرشەقە
ئێمەباوەڕمان هەیە هەم جارە هەڵبژاردنمان بێ شەقدارە
وەڕێ با، وردە، وردبێ خۆینی نەوە مادەی [قیاچی] نەژێی نینەوە
فڕستادەمان [ئێنە مەوانۆ] [پادار بگیرۆن بی پامەمانۆ]
هەرهەورە کەگورد مەردی مەیدانە نەمجارەهەونەربە [گۆوگۆچان]ە
گاڵۆکێکی وام هەیە گرانە یا، بۆدەستیانە، یابۆ سریانە

یاخوا ئەم قسەمەدەستەوستانە
خوابهاسەرکەوتەت نەشکێ بەسمانە

— ٨٥٧ —

لەناو کارخانەی چرخی ئەفلاکا هیچ نیادەمێ لەوی ترناکا
هەیە دێژەوەک حوچی عەنەق هەرلەخۆیەوەدەیتە محەللەق
تاکو [نەرنابینش] هەوساری ئاکا وای ئەگەر کێنی نایلی راکا
[کولەوەیباب] ی وایشمادێتەناو صفت وقافیەی وەک یەکەتەواو
هەندێکی تریش هەشە جانەم هەرچی لێ پرسی هەرنازانم
دوو فریشتەی بەرزهاروتوماروت خستمانە چاڵی بابل بەجوتە جوت
بوون کەئەمان گوت بەفەرەنگی بوون بەوبۆنەیەوەنەدەنگ بوونبۆن
هەی وایشمان هەبوودەستی ئەوەشاند لەسەر، سەرچاپێ دڵی ئەرەبخاند

institut kurde de paris

ئەمانە کامیان وەکو یەک ترین تا ببینە نائب لە بەریان مرین
دەست لە کاری خوا نەدەین چاکترە گەر بڵێین بە ڕبوک لە بوک جوان تڕە

ئای بۆ ئەو چاوەی کاڵ ئەبی تەوە
بە گریان بەرەو ماڵ ئەبێ تەوە

— ٨٥٤ —

ئەڵێن گیانلە سەر بنجی خۆی ئەڕوێ بۆ بە نیادەم خاک وەکو ترێ دوێ
بە ڵێ بۆ وەڵاخ دەسەن زۆر باشە وا گوڵە بارگیر دیارە لە باشە
زۆر جار ئەی بینین کە دایکو باوک ئەدرەوشێتەوە بینەی چراووک
کە چی منداڵیان چیە لەوان باچێ باخی زیندەگی خاک هەڵدەباچێ
دیسان حکمیکی قطعی نادرێ وەچاخ زادەگی شەرم ئەیان گرێ
بە حج و شراب ئەڵێن وەک یەک ترێ چاک ئەی چاکتر ئەگەن خراپ خراپتر
هەندی پیشەکان هێشتا هەر ماوە تەپڵ و بەیداخی حاجیان باوە
هەردەڵێن قوماش کەوگرانە ڕێزە بەیداخی حاجی بڕوانە
خۆزگە مبعوثیش بەیداخی ئەبوو بە تەپڵ و بەیداخ بۆ مجلس ئەچوو
ئەو سایەدەنگیان دڵێرترئەبوو لە ناوکۆمەڵدا دەنگیان دەردەچوو

ئێستا هەرلە سەرئەوەکەین کە بوو بین
هەرلە ڕاوێژیە زۆر چاکی بۆ چوو بین

Institut kurde de paris

٨٥٥

ئەگەر رقابینە چارچارنە گوڕڕێ — سەودای وزیری ئەبەیتە گوڕڕێ
سەڕی بێ سەودا تۆپی فوتبۆلە — مالێ بێ [پۆکەر] کولانەی چۆلە
سیاستی راستەڕڕۆ و مەڕڕۆیە — ترسنۆک بەشی هەرباوکە ڕۆیە
وادەی إنتخابکردنەبەهاری — چاوەڕێی جلمان بۆبێ لەشاری
چاران بەفرمانی ئەهاتنەکایە — پیمان ئەووتن ئاشوراغایە
ئێستا بەڕأی هەڵیان أبژێرن — لەدەنگی دەهۆڵ ناترسن شێرن
نادان بەنوسینی هەڵگیرێتەوە — دیسان هەرلفظی خۆی ئەگێڕێتەوە
[مێشە سەگانە] کەسەگ مەگەس[1] هەڵێشی گیری هەروانەکەس
[زڕێ]ی زانینت کەکردەبەرت — تاجی ئەدەبێش بنێرە سەرت
شۆڕەت ئافەتەوشەهوەتەفەرەنگی — زۆربوین ئەگەیەتی عزت بێدەنگی

تێهەڵچوایم سەربەبەڵایە
گوشەگیرهەرگیزکەسی بەرنایە

٨٥٦

لەدجلەم پرسی شطی آخرشرر — بۆچ لەگەڵ بغدا وا کەوتۆیتە شەڕ
ناوچەرگی خۆیان کردوەبەصعبر — بۆئەمەی بۆتۆ بێتە ڕاگوزەر
ئەم بەرەوبەریان بۆکردوی بەباغ — ئەلەکتریکیش دووری دەچراغ
ئەوەڕەنگەلیلەتە بەطوفانی نور — ئەگەر بەجلوەی تجلای کوی طور
کەچی تۆلەگەڵ گەشتیە بەهار — بەجۆش وخرۆشی ابی بەهار

[1] سەگ مەگەس، بەپیچەوانەیش هەروەک خۆیەتی

institut kurde de paris

کەف دەچێنی و دێتە بەگوڕەوە کەسێت بۆیە زبخێری جسرەخەنە پێت

جوابی دامەوە بە زبانی حال دوو تی نەی بێری ژیری کۆنە سال

لەوروژەوە خوا دنیای داناوە بۆ ئاوەدانی کەدەمێ نامێنێ

خەڵقی شارەوشاوگەدام کردن بەجاکی لەگەڵ هەموم دەربردن

بەڵام ئەمانەی دەوروەری آخری کەدوتونە نفاق لەگەڵ یەکتری

گوڕوا بەمنیش بیاڵێ خنکێنم
وەڵێ بەرستیان بۆ پێ بگەیەنم

— ٨٥٧ —

دووجێت هەن کەوا بەڕەنگوبۆ تۆ چۆنی لێ بگرێ دێتە سەرەڕام

ئەوکە نۆهینات کردتە هەرقاپێ ڕەنگی أو ئەگەرێ تغیری نابێ

نمودی هەیە و هیچ ڕەنگی نیە کەبیش نازانی حکمەتی چیە

هایەی حیاتە گیاندار ئەژیێ تێ بەڵام کەژیان بوو بیاڵێ خنکێنێ

[موز] یش لەتاماهەروەکوآوە بەهەرنیە تێ بێ خوێ تەواوە

بەعوبێش حەقناو دووبەری هەیە بۆیە ئەمەندە خڵکی بۆی تێشەیە

لای هەندێ لێرەهەربۆ معاش بوو بێ سەرمایەوەرەنج هارەی بەڵاش بوو

هەندێکیش ئەیوست دەستەی خوێ زۆرکا بەدەستەبیدەست بەیەدەست کەوتوزۆرخا

هەندێکیش ئەیوست دەستەی خوێ زۆرکا بەدەستەبیدەست بەیەدەست کەوتوزۆرخا

هەندێ بۆ شۆرەت هەندێ بۆ کورسی کەجاران هیچکەس لێی نەدەپرسی

نازانم چۆنە وانەم سال چواریاڵ مالداردناو دارهاتونەبیاڵ

ئەمانە نفعی شەخصی یان ناوێ خوابکا نەبێتە جاری لەڕاوێ

خوا دوو صفتی داوه به بهشهر — ئەیان خاتە کار بۆ خێر و بۆ شەر
یەکێ لای ئەدا یەکی ئەی کێشێ — ضعف و صبتیان تێک هەڵدەکێشێ
هەر یەکە هەرچی بۆی ئەنێری خوا — ئەیەوێ بیدا بە خەرم و دەوڵەت خوا
کردو کۆشیە تی ڕۆژ بۆ یاران — کۆدە بنەوە بۆ یاری یاران
بە دڵێکی ڕوون بەگەڵنە و صحبت — گەڵێ بێ خەم ترلە پاشای ڕەخت
هەیشە لەغادی ئیمان لەدەما — بۆ سەریەک خستن لەڕەنج و خەما
ڕەن نانێک بەری دەستی ئەیکێنێ — گەر بەر وانیە چیشتی چاوی دەڕێنێ
ئەدی لێی دەردێ و شکیە کاوەدە — کە بخوا بەمیز تەریە کاتە وەد
خەیاڵە وڕۆن لێک دوور وان لەسەرفە — ئەڵێ ئەم نانە بەو ڕۆنە چەورە
خەیاڵ هەڵاوێشن ناکا نەک ڕاست بێ — ئێستە وا بێ ئەی هەر خواستبێ

نازانی دەوڵەت بۆ ئەو یارێکە
بۆ مێردی ژنی کرێکارێکە

institut kurde de paris

بو فیض و رحمت شرط استعداده — قابلیت‌یش بهره‌ی خوا داده
گه‌ر ڕۆ به‌ په‌له‌کی بی‌ یه‌وه — له‌ سه‌ر دارما زوو هه‌ڵ ناگوێنی قاڵه‌
باران نیشی له‌ ده‌ریا باڕی — له‌ ناو صدف دا بوو به‌ مرواری
که‌ چی له‌ ده‌شتا گوو ڕاڵه‌ ده‌ڕوێ — لافاو ڕیاوه‌ ڕا له‌ بردی که‌ لوێ
به‌ م ره‌نگه‌ له‌ چی سروشتی به‌ ده‌ — بۆ زبان کاری صدی نه‌وه‌ ده‌
ته‌جره‌به‌ زۆری تاقی کرده‌ وه‌ — به‌ دڵخوه‌ ده‌ستی بوو که‌ وته‌ کرده‌ وه‌
[إن الأنسان لیطغی] وایه‌ — أوّل سوره‌ یه‌ فرموده‌ی خوایه‌
ئیمه‌ بۆ بیگاریه‌ ڕا ستعدادیش — چوونکو به‌ ڕوه‌ڕده‌ی جه‌وره‌ و بیدادیش
فرعونیکی وایش [موسا] [1] ڕا بوهاتبێ — نه‌ یتوانی به‌ ندیخانه‌ سوکی بۆی هه‌ڵاتبێ
له‌ وه‌ک پاپاغان قرآن ئه‌ خوێنین — له‌ پێشی گورگاده‌ک ده‌ڕ ئه‌ نوێنین

یاری یه‌ک داهاتوده‌ بوده‌ ستی سه‌ر کار
پێ له‌ جه‌واڵ ڕاکه‌ن بۆ سه‌ر شاڵ

[1] مه‌رامی [موسا کاظم پاشا] یه‌ که‌ له‌ سه‌ره‌تای سالی ١٩٤٦ م دا متصرفی سلیمانی بوو زۆر نه‌مایه‌وه گورڕا بۆلوایه‌ کی تر

institut kurde de paris

ژمارە ٨٦٠ — ٧٠ی شباط ١٩٤٧

فەرەنگ لە رۆژی یەکی نیسانا دروێیک ئەکەن لەگەل ئێسانا

تەفرەی کە سیکیان دا، هاتی بەختە [پواسون داوریل] شانسیکی جەختە

تەنیا رۆژیکە دروێ کەی ئەوان هەی ئیمە ئەروا بە رۆژ و شەوان

لەدەورەی تورکانە فرۆزور باو بوو پیاوێ بوو بجم عزتی ناو بوو.

بە دروێ زنی و بە زۆری چەنە بوبو بە پاشا و والی ئەدەورنە

هەرچی ئەچووە لای بە لێنی ئەدا راستیشی نەبوو یەکی لەسەدا

کەئەو ئەرویی و ئەیگوت لەدوای هەریف شویلە قاندردک قولای

تەفرەی انتخاب هێندبووە بە باو عزت پاشامان وا، کەوتوە تەناو

هەرچی هەلدەسێ پارە دانێ نێ خۆی تریشێ ئەکالای قاضی بەنێ [1]

گوریسەکە شەش و دوازدە بە یێوە هێشتا نەوەندەی ترمان بە ریوە

هەی ئیمە باشی خراپ ئەیان ناسی خۆهەلنالکێشی سەر بە کراسێ

[1] قاضی بەنێ زیارەتگایەکە کیلومەتریک لە جنوبی شاری سلیمانی
ژنان ئەچنە سەری بۆ وێنازە کە کوریان بێ کولیرە چەورە وخێری
بۆ ئەبەشنەوە

institut kurde de paris

پیاوان لە زور شوێن مەردی ئەنوێنێ بە دڵخواز خەریکە وا ئەو ئەنوێنێ
بە [بیرهۆش دارڕوو] تیاک ئەبێتن خۆڵی مردوەکان بەسەرا ئەبێتن
بۆ [مانیا تیزمە] هێچکەس نەماوە ئەمان نوێنن هەروا بێ ماوە
کاری [خۆمالی] بێگانەی ناوێ ئەم ناوەماوەیاوان بە هەموو ناوێ
لەلاوە ، بێتە ئەم ئاوەدانی یە وای دەگەیێ نی پیاوی تیا نیە
هەرێن ئەخوازن بۆ پیاوەڵایە پیاوت خوەست ئەڵێن بۆ کەڵگایە
ئەوانەی بۆ بە مالّ مڵ کەچی ئەمرێ دەکەن ملیان شکێ بێ [ئونور] ئەمرێ
ئەتوانم حەق خۆم بدەم بە تۆ حەق گەڵ نادەم بە مەشکەیی دۆ
ئەگەر دەستە بەری بۆ [دۆ]ی ئێلەکەم هەم پیری یەوە مەشکەژە نێت پی ئاکەم
خۆ[ژین] بە بەدناو ئەتدا بە تاریخ ئەی خاتەپیش چاو ڕێخۆڵەت تاریخ

ئەوەبێ ئەزانم ئێلەکەم مەردە
چیچ باکی نیە لە بگرەو بەردە

بچیە سەر لقۆڵەبێ دابی بڕی دیارەمڵ شکاو بۆ خۆت ئەکڕی
دێ یتە وە دێمان کەلەسەرەوە وەک ڕێ بوار بە زرگی گاڵ مەکەرەوە
کەتۆ ئەتەوێ لەگەڵما بێیت نابێ نارەوا پیاوماڵ بکوژێیت
بۆ مەعاش حەق ملەت ئەفرۆشی لێ کەوێیت لامان ناژیت بەخۆشی

institut kurde de paris

باوکت لە بەهشت دەر چو بۆ گەنم تۆ شلەی خۆیت ئە چیە جەهنەم
کە گەل بۆ ئیشی خۆی تۆی هەلبژارد تۆزاوی مەبە بۆ تۆزگالی ئارد
چونکو چاوبەچاوئە کەوتیە وە ناوی بەدناویت لێ نا بێتە وە
کە دێینە مەیدان خۆهەلدەکێشین لەهەموو قەومی زیاتر بەکێشین
کە چی بەهیچ هەموو مل کەچین بۆ سواخی قەیری ئاغاوەک گەچین
جاران بایغ بوو عیب قابلی بیچ بوو ئیستا حەفەکان لە قەص دەر چوو

ئەمانە هەموو بۆ وەزنی شعرە
واتەی پڕوپووچ لە شاعر مەگرە

٨٦٢

دوولابەحقی خۆیان بوون راضی ئیش ناکەوێتە لای حاکم و قاضی
ئەوسا [صوا] ئەربطالە گا یاخەرمان لۆغەی گرتن وگەل ئە گا

مەگەر ئاعلامی ... ... کەلادی سووری سپی لە سەرکێن
خوزگە ئەو پیاوەی ژنومالدارە نەدەبووژن بێنێ دووبارە
ئەم دووبەرەکیە لەدووبەرەیە باوەژن آگری شەڕ خۆش کەرەیە
دووبرا ئەگەر لەدایکێ نەبن رەگی یەکیەتی دەردینی لەبن
با بیشتێین دایک دایکی خۆمانە ئیستا سیاست باوەژن مانە
باوەژنێکی جادوومان هەیە هیچکەس ساتێی ناگا کەچەند بەوەیە
باوکمان لێ بووەبە باوەپیارە دارمان لەدەست کویخای بێ کارە
گا تێکمان زانی خەشمان بڕا شەڕەدەندوکە لە گولانە سڕا
[کەیفی] شاعرمان ئەمەندەحڕە تیرمان لەجاوی گازی پڕەە

— ٨٦٤ —

[چانس] کە بە کوردی [تالع] ی ناوە لە طبیعتی [چێرگ] داخولقاوە

پیادی پیادی گورج هەلدە فڕێ کە چی لەدەوری کەی ئەگەڕێ

زۆری واهیە کەرلەوچاکترە بەستە جۆیی بارەبەر تڕە

ئەوبارێش ناباولەقەیش لێ ئەدا ڕەخنەناگیری لەکاری خودا

دنیا کەناوی پایەی گەورەیە سیاستەکەی هەر بۆتەفرەیە

لەهیچەیەکی بەرزی کاتەوە ئەیباتەئەوجی ڕۆورولاتەوە

نازانێ کەوانەم سەرخستنە لەبەرزیەوە لەپڕرخستنە

هەتا، لەبەرزتر بکەوێتە خوارێ دیارەکەئەستۆی ئەشکێ بەجارێ

هەندێ جێستهەیە چاکەلەلامان دوایی لەدەستی دێنینە ئەڵمان

زۆرجێستە لەپێشدا خراپەدیارە کەچی لەباشا بۆدیارەیارە

بزانین ئەم جارەچۆن ئەبێ بۆمان

٨٦٥ دەستەکەتۆ ئەوە [گوزر] و ئەوە بەدانیکی یان

— ٨٦٦ —

دووعادەتهەیەوەک مەتەڵ وایە یەکێکیان ترسە، وەیەکی هیوایە

ترس، بۆئەوەیە کە، لەسەرکارە حکمی ئەو [مفصول] کەهیوادارە

حق وابووئەوەی کەوا مامورە بەوبڵێن لەسەرکارەوەبسرورە

کەچی ئەوانەی بەئێشی سەربەرزێ لەترسی فصلی [فصل] ئەلەرزێ

کەوابێ معزول ئاسودەترە هیوای تەعینی ئاتی لەبەرە

institut kurde de paris

ئەم عالەمە یاخستە نەهاتی ئەمە ندەیاری ڕست هەی دیمۆقراطی
ذیل و فەصیلی خستە ناوولاتت وەک ڕەشانەوەی مەرگی مفاجات
بۆیە هەمیشە خرجی پیلنە یە مەتەلە کەی ترراستە قینە یە
قوبشی سواری ئەبی کەچی مردوە بزنیان سواری گامیش کردووە
قوشقونی شلەی و بەرەی ئەچە بینێ لەبەرەوژووەکە هەموو ئەبینێ

ئەوبەحکمەوەدێتە گەردوحوول
لەشاخ قوشقونی تونەوبەرەی ئێل

— ٨٦٧ —

بیاوی ئەم دەورەوەک ڕەنگی بەهار بی اعتبارەوبی هیچ شرط و قرار
هەندێ جارلە [خەو] هەڵسای بەیانی سایەقەی سامالی ئاسۆی شین وجوان
کاکلەهەوریکی پیوەنا بینی ئەچی بڵێ [ئەیران] بەبێ تی بینی
لەپڕڕێ یەکەتەشەستەرەهێلە دەڕاکەوکەس وکار بەجی بێلە
ئەڵێی بارانی نیسان شفایە بەڵام هەندێ جارتەرزەی لەدوایە

[ڕەز] ی هەتاریک کەخۆی بەرناگرێ
تەرزە ئەیکوتێ ئەویش بەرناگرێ

بۆ دەوڵەمەندیش تۆلەخواگەرێ باران ئاسا !! وشکی جوتی ئەگەرێ
زۆردارو [زەردوو] ناوێ خوێن مژە زەردوو ، پاکەشە زوردار بیاوکوژە

[کەر] دێستێرت نەگەر ، بەرکەوێ بەکەر رضابە ئێستێرت نەوێ
کەر بارە بەرە بێ دەنگ و سەدا ئێستری چەووش جوتەتالێ نەدا

ئێستر دوورە گەر سروای بێ ناکەم
هی ، وایشما هیچ گووی نابا تەچرم

[ژین] ژمارە — ٨٦٨ — ٧٤ی نیسانی سالی ١٩٤٧م

بەهار بۆیە پیاولە بەخەو گیژە چونکە شەکوتە وروزگار دێژە
خوا پیداو بەروژ سەرخەوێ شکێنێ بو یاسوای شەو ، خەوسەرێ شکێنێ
خۆزگە ، کەئەیی خەوی پێنجی بار خەوی هیچگاری نەخستە بەکار
هەمیشە فتنە بالە خەوانێ هەرچی هەڵێ ساندحوالەی خوانێ
[ألنوم اخ الموت] یان وتوە فتنەبرای خەویش زیندووە
[وا ئێلە کوێر] بوو مارێنێ [1] لەمشت هەربەخوای ئەی کەبیادی نەکوشت
رووتی نەکرد هیچی نەبرد حەزی لە [لێنگە فرێ] کەی نەکرد
لێ بێ سینەوە نەبوو نەوسایە باوەجود ئێستایش لەسەرەوایە
بەڵام نەجارەناویکی تۆرە سەرآزادی بەگووی ئێی راگرە
براکەم راستی تۆلەمن ببیە شکڵی إدارە نازانێ چیە

ئێجە بەدارو فەلاقە فێرێن
لەدەرەوەک ڕێوێن لەماڵا شێرێن

[1] مارێنێ = تفنگێکی زەمانی تورکان بوو بەونا وەوەبەناوبوو

— ٨٦٩ — ١ ئایار ١٩٤٧ —

[ژول وەرەن] هەڵسادنیا بگوڕێ بەو سەودایەوە گوێی نایە گوڕێ
بەخەیاڵ طوپی هێنایە مەیدان گوللەی بگاتە چەرخی ئاسمان
زەمین هاتەراست بخطی ئستوا بەو گوللە طوپە بی گیرێتەوا
طوپی خوی هاویشت کردی بەهەرا چەرخی فلاکی پێ تێک نەدرا
نە، دەورگورا!! نەجەوری زوردار بۆ مباوقو بنە لەژوڕ ترکەوتنە کار
بەکەس جیاک نابێ [وەنی] ناوناوە خوا ئەم جیهانەی وا سروشتداوە
بۆیە لە بەهشت دەری یەزدان [تۆو] ی دوژمنی لەناوا چاندین
ئێستا خزمەکانی هاتونە مەیدان بە [گویچکەبڕوڕکێ] کەوتونە تەکان
[گوریس کێشەکێ] هاتەپێشێ لەرکێ بولای خۆی رادەکێشی
هەندێ ئحرار هەندێ وطنی دیموکراطی یەکان پێیان پێکەنی

دررەوەن واهاتن تیپی دیموکراط
عدل ومساوات ئەخەنە ولات

— ٨٧٠ — ٨ ئایار ١٩٤٧ —

منداڵان لەسەر ڕێگەی قیرتاو خطی ئەکێشن پێی ئێنێنە ناو
بازی تیا ئەدەن بەهەنگڵەشێلێ ئەمێنێ تەوە ئەوە بۆگەلێ
دەستە یەکی ترکەهاتنە کایە هەرئەویاری یەیە نەریتیان وایە
لەبەرەوژورەیشکەری ئەمێنێ دوای ئەوەهەرچیەکیان کەهاتە لەرێی

institut kurde de paris

ئەبینی ئەویش بومیزەوە ستاوە ئەمە بەکوردی خەریزی ناوە
جاولێ کەریە وکردەوەی کەری خوێکی بەدەو ئەرزوان لەسەری
وەنەبێ زەرەر لەهەر بۆخویان بێ هەڵەوەرە دزدێ نێتە سەردێ
لە، گاگە لێکدا گوێرە کەیەکیان کەوتە شینایی وخواردی بەزیان
هەموگاگە لێی تێوە ئەگلێنێ میری جزاکەی لەخوان ئەستێنێ
دەست بەکلاوی خۆتەوە بگرە رەشە بایەکی سەختەلەم دەورە
باوەجود ئێستاسەرووتی باوە
ئێش بێ ئەدەب وابێ کلاوە

ژین
— ٨٧١ —
١٥ ئایار ١٩٤٧ م

دوڵاخی نەگریس !! کەوابارنابا هەر بارنەبەرەبێش چیتەکابە
زۆرکەر !! لەپیاوی کەروریاترە بە [دوش] ئەوەستێ گوێرایەرترە
گوێ رادێرە لەڵای خیوی نازدارە بارنەبەرێ [نەچێرە] وەدارە
بەنی آدەمیش دیسان هەروایە پیاوی، بەکاردەبەدکاریایە
بەڵام ئینسان وحیوان وەکیەکنین زۆری واهیە کەبەشانسەژین
بەربونەحالم بەگازو لەقە هەزار بێزارەوجیگای پێ لەقە
کەچی ئەبینی ئەوان لەپێشن تێکڕاڕام خەڵکە باریان ئەکێشن
من ئەڵێم هەوای ئەم شارەوایە قەدری زۆردارێان زۆرترلەوایە
هەرچی بۆی هەڵکەوتەخۆی لەخۆی گوزری بێ دەستەڵاتی واحەڵاڵ خۆری
گورگانەشەوێ [ڵای لایە] مانە پیاوخۆرەکەشی والەبەردەرگانە

institut kurde de paris

لە منداڵی یەوە بە چەتر سێبەین ،
بۆ شوێن گورگ کەوتن پەت ئەپسێنین

— ٨٧٧ — ٢٧ ئایار ١٩٤٧ م

بێ دەنگە ئەوەی کە کار بەدەستە هەرچی کەڵێ کەوت وطن بەرستە
[پەتا] یەک هەیە ، [شەمەکە] ی ناوە کە ، جار بە جاری کەوتە ئەم ناوە
هەرچی ئەبینی بەغەم دەوری یە [دووزەلە] ی لووتی تووڕەو ، تووڕی یە
ئێستا ، [شیوەی] ئەو [پەتا] یە یە دەماغ گەرمی ئەو پنجە تایە یە
مالّ وێرانە کەی هەر بە گورگ بردا بە دڵپاکی خۆی پێی چوو بە قوڕدا
بە چاوی خۆمان دیمان تەقەی بوو بە ٣ شکڵ دای بە گورگ خواردوو
ئێستایش نەبامان دێوەو نە باران ئەوەو وایە یەکومەڵی یاران
هەندێ لە بەدی خۆیان دەرئەکرێن ئەبنە ٣ گروپ لە [کۆز] هەڵ ئەگرێن
دەربەستی کەس و کارنین لە بەرقین ئەڵێن بسوتێ ئێمە شی تیا بین
کەکەوتیشەوە سەرئیش بێدەنگە چۆن ؟ سەرئەگەوێ قومێک بەم رەنگە

بۆ ، ئینا بەتیشی زۆرکەس لە پێشا
ئەهاتە مەیدان خۆی هەڵ ئەکێشا

— ٨٧٤ — ٥ حزیران ١٩٤٧ م

جاران خواقینی ئەگرت لە شاری بەناخی زەوی یا ئەی بردە خواری
یاخۆ قەومێکی بەوە ئەترساند لە ئاسمانەوە بەردی ئەباراند
کە پێغەمبەری ئێمە پەیدا بوو لە بەرخاطری ئەو ئەمانە لاچوو

institut kurde de paris

ئێستاله ڕێگای دین لامان داوه خوا و پێغمبرمان هێندێ ڕه‌نجاوه
وای وردەی وردەی ئه‌مانه‌ت سێنێ له‌ شوێنی به‌رد جاری خوڵ ئه‌بارێنێ
ئه‌م خوڵ بارانه‌ له‌ جێی ئه‌ندازه هه‌ر وا بێ نوره‌ی به‌رده‌ ئه‌مجاره
هه‌ر چی ئه‌بینی که‌وتۆته‌ گڕی جوێی گیان له‌ به‌ر ئاوه‌ک کوڵ دڕی
ئه‌مه‌ کردەوەی خۆیانه‌ هاتڕێ ئه‌گینه‌ ئێره‌و فه‌لسطین له‌ کوێ
سوپاسی ئێمه‌ باێ به‌ جێ بێنن والێره‌ تۆڵه‌ی ئه‌وان ئه‌سێنن
خۆزگه‌ بابی کوتاڵی قوماش به‌ جوتێ ئه‌که‌وتنه‌ ناو دۆزه‌خه‌ی ئاش

ده‌ستمڵان ئه‌بوون به‌ جوتێ وه‌ک دێڵداش
ئه‌تر ڕه‌نجانه‌ ببێ دوو به‌ر داش

ژین ٨٧٥

١٩ ی حزیران ١٩٤٧ م

ئه‌م چه‌نده‌ که‌ واته‌نیا بووم بۆ خۆم منیش خه‌ریک بووم بۆ ئه‌نجامی خۆم
دوایی دیم ئه‌وی بۆ ئه‌نجامی خۆره‌ هێنده‌ وای زۆره‌ڵێی بووه‌ به‌ خۆره‌
شه‌وی ڵێ ڕۆژه‌ ڕۆژی ڵێ شه‌وه‌ بۆ منداڵی خۆی بووه‌ به‌ شه‌وه‌
ئه‌گه‌ر به‌ که‌سێ بڵێی قوماربازه‌ گوشتت ئه‌چڕێ به‌ ده‌ندووکی وه‌ک باز
که‌ چی قوماری هێنده‌ له‌لا خۆشه‌ به‌ بیره‌وی جۆکه‌ر بێ مه‌ی له‌ خۆشه‌
بڵوتی بۆکه‌ر بۆ ئه‌م ده‌وره‌یه‌ به‌ ده‌وره‌ پێشه‌ی پیاوی گه‌وره‌یه
مه‌حسه‌ب که‌ خۆی خواردی یه‌وه‌ دیاره‌ له‌ گه‌ڵ سه‌ر خۆشا هاوپیاڵه‌ و یاره‌

institut kurde de paris

لەکوێی بێ نەوە رمضان پاشا [1] [محان] جار ربداو بانگ کەلە پاشا
ئەوی رمضان کە رۆژو نەگرێ بە أمری پاشا ، وا ، وای لێ نەگرێ
وا ، رمضان پێش وەختە بێتە وە لەھەموو مالێ رۆژ ئەگرێتە وە

بە لۆقە وبە رەوت بە دڵ و ، نا بە دڵ
ھەموو مان تێکڕا ئەگەینە منزل

شەین

— ٨٧٦ — ٦ حزیران ١٩٤٧م

ئەم گوردە ھیوای تیا ھەڵگەوتوە لە بۆگەڵ ھیوای تیا ھەڵگەوتوە
لە ، گەڵ !! لە گەڵ گەڵ بەجا گیانی لە گەڵ مەرگ ئەچێ بەر ، بەرەکانی
ڕوشتەی ڕیانیان ئەکەن بە گۆرێس گۆرێس کێشە کێی ئەکەن بۆ ، نەگریس
ھەر بۆئەوە یە کە بڵێن آزاد ئەگینە پێیان ئەڵێن خانەزاد
ئەوەی بۆ دایک شفقت ئەنوێنێ باوەڕی لە تۆنی خاکەی نوێنێ
کە ، تۆ کەوتیتە بەر ، بەرەکانی ناپیلان گوتەت پیرکەی لە کانی
ئەمرۆ ، ڕۆژێکە سیاست باوە لە زۆرەملی چێت داوە ، باوە
کە تۆ بێندەستی و دەرفەتت کەمە مەڵێ آزادیی پێشەی بادەمە
بە [ولاتلقوا بأیدیکم] خوا آموژگاری تۆی فرموو بەرو دوا
بە لام تۆ ئەڵێی مەردی أنوێنم ئەرێ نم
کێ تۆی لە بیرە لە دیواخانا تەنها قورئەکەی بە سەرلاوانا

[1] حاجی رمضان پاشا خەڵکی سلیمانی وکوردە ڕیانی بە عسکری ڕابواردوە
ھەتا گەیشتە پایەی میرلوا لە سالی ١٩٤٠ ھەتا ١٩٤١م
متصرفی سلیمانی بو پیاویکی مسڵمان و صوفی مشرب بو سالی ١٩٤٥م
لە حجاز لە مکەی مکرمە وفاتی کرد

institut kurde de paris

شیعر

— ٨٧٧ — ٤ ی تموز سالی ١٩٤٧ م

لا پیلەم ئاگر لا پیلەم ئاوە خاکم تۆزنەکا بەرەحمەباوە
خۆزگە حیا ریکی رەحمەباڕەکرا یاخۆ چیچ نەبوایە [فیشال] دوای ئەبرا
پەردوپاخاندە فیشالی ناوە دەمێکە لەناو ئێمەدا باوە

ئێستا، دەست، دەستی دەستبەکێردی یە بۆیە هەرزەشێوەی میردی یە
بەکێردەکولەهاوڕێلەناوچۆ دەکەسێری بێ گۆم دەنگیکی نەبوو
پارەداری ڕستەئەزانی چۆنە تێری بێ دەنگەوتسی بێ. بۆنە
خۆزگەئەمزانی ئەخانەی نای خۆن بۆ میردی ژنی جێ دڵیش ئەژڕۆن
لەقبرەکەوەئەیدی بەحیلوان بەبارەکەی ئەوە ئاهنگی لاوان
ئەوەیشکەلەڕێی خوادائەی بەخشێ بەهەموهێزی دەوڕان نالەخشێ
چەرمکی وبەخشین بەخواستی خوایە هەرچۆنێ قسمەت دایناێ وایە

کە، مالی خۆیان ناخوڕێ بۆیان
قەدەرکراوە بەلەغاوی شیطان

٨٧٨ — ١٠ تموز ١٩٤٧ م

خوێندن تأثیرێ ناگاتە سەرخوو نەگریس بەچاکو خراپ ئەڵێ [خو]
بێ عیار کە [ێ] ی لاچو بیعارە هەرچی [عیار] ی گوترێ عیبارە
ئەوئێستەوەی کەوا مخصوص جودتە گوێی بەچەرمەوە نابا بوجودتە
زۆڕی وایش هەیە چاکش وگەرەکە کەئاشی گەڕاڕەوسا بەگەرەکە

institut kurde de paris

شیطان زور پیاوچاک نەگیڕرێتەوە کتیب بۆ آخری نەگیرێتەوە

[بەر سیسیا]ی عابد لە [وەلی] نەچوو بەتەفرەی شیطانەری دیوەدەرچوو

دووبرام دیوە نەولیازادە بۆهەمووئەمری شیطان آمادە

بەوە دائیلهم نەتەوەی وودی زۆرجل نەشکێنێ بەزۆرەملی

دنیا هەنگوینە وبنیادەم مێشە تاچی تێچەقی آزای رای گیشە

هێچکەس ناهێری بەبێلی قەوماو [بوار] مەبی وەرەبی دەردەخاوجاو

نقطەی عائلەی بۆ بەغائلە

بۆیە بۆتۆیا خلاص هێندعائلە

رەبیع

٨٧٩

١٧ی تموز سالی ١٩٤٧م

شیطان پیالەیەک هەنگوینی نەگیڕێ پیاوچاکی لەدین بێبەش دەردەگیڕێ

کەنەموستیکی لەدەمی هەڵسوو نەبێ تەپیادەی نەکەوێتە دوو

لەچیاتی شیطان نەواڵەنەگەڕێ [شیاطین الأنس] بەوانەنەڵێن

نەمانەدەستەی لەخوانەترس لەخزمۆکەسوکاریشانەبین

هەیواڵەیەک هێندبێنامووس بەدونەخوڕێ کەواجاسووم

ئەمدەردەبێبەی کەاخلاقیێ لەبەرەوایەهەروابانیێ

تاهەموولایەک نەمەنەزانێن ناڵێن بەهیچ وبێپشتیوانین

خۆئەگەر خوای کرد لەمەگەر پشتین پشتمان دایە یەک ئەو سایەبە پشتین
پشت و قوتمان کە لە خومانی بێ پیاوێن هەرچۆنی ئارەزومانی بێ
ئێستە کە، کە لەگەل خومانمان نیە ئیتر بێگانە ئێمەی بۆچیە

چارهەر ئەمەیە بە تەفروی شیطان
نەدەین لەسروگوێلاکی خۆمان

ژین — ٨٨٠ — ٤ی تەموز ١٩٤٧م — ٦ رمضان ١٣٦٦ھ

دایە خەڵخەڵ عام رمضان هات رمضان بۆژنان مرگی مفاجات
کەس مانگی نەدی طوبا گرێ نەمزانی چیۆن بوو ئەم حکمە درا
کەیفی خۆیانە کەمن نەیگرم چیمە لەخەڵکی لەبەریان مرم
رمضان ناویان ناوە مرضان کەوتونە خوشی یەبرسی و ئاو بەندان
برسیەتی راستە هەزار بێ نانە ئاو بەندیش نیە کەئاو بەدانە
کبابخانە کەم دەرکی داخرا بێ کبابی هات سەرا سەرا
بەڵام ئەوانەی خۆیان خوش ئەوێ بەبارقورسی نەوس سانیان نانەوێ
کەهیوای دایە فکرو یادی خوا هەرچی کەویستی لەبەهشتە خوا
پیاو باری خەمی کەهات بەسەرا ئەبینی چەندرۆژ اشترهای بەسرا
دیارەبە خۆشی وزەوقی روحانی زۆرگوێ نادانە خواردنی نفسانی

بەڵام شیطانمان ئەمەندەزاڵە
ئەم پەندە لامان وەک گرروگاڵە

institut kurde de paris

گاش لێگەڕێ وتوێژ کەوتۆتە خواری
سەرو گوێلاکی وردیلەوە بە جاری

— ٨٨١ — ٢١ تەموز ١٩٤٧م

کە تۆ، خوت ناسی خوایشت ئەناسی ئەوساکە سەرنالێ کاسی وکەساسی
خوا ناسی لە بەندەی بەندەگی دوورە لە بەندە دوورەوارەنگی سوورە
ستەملە گەل ئەبنای زەمانا هەڵ کەی لە ئێوەی ئەمڕۆ مانا
هەی ئەوتۆ هێزە کە زۆر لێت بڕسی ئەوە، وا ئەزانێ کەڵکی ئەترسی
زۆر کەسمان دیوە کاتی کەم دەستی ڕوو دەکا خۆش و دۆستی بەرستی
لە گەڵ بەرزکەوتە کەوتە کاری خۆی بەرز گرتووە هێندەی جیناری
ئەوی لە پشتا بایزیدی بوو بای ڕێ کەوت و [با]ی بایزیدلا چوو
هەموو ئەو تێکە لە سووڕەی قورئان فرمووی خوێنەر لادەی لە شێطان
بەڵام ئەوهێندە فریوی زۆرە کەس لە خشتەی نابا بە نۆرە

خوادای دانادە ئێی هەروا بێنە
ئێمە لە ئادەم عاقڵ ترنابین

— ٨٨٧ — ٧ ی ئاب ١٩٤٧

هەربارگیرێکی بە [سەرسم] فێربێ ئێی ئەڵێی یاخوا، نالبەندت کوێربێ
تەربیە لە سەرباوکودایک فەرزە کە تەربیەی بووکردەوە بەرزە
[خوو]ی جاک لە خوێندن گەلێ پێشترە بەدخوویی عالم زۆر بەئێشترە
ئەوخوا پێیەی خوێندەوارێکی [أمی] نایزانی دەرکی پێ ناکا
ئەوێش باوکی جاک تەربیەی دابێ هیچ باوەڕ مەکە سەردەرچوابێ

insitut kurde de paris

نازی رۆلەی چاک لەسەر باوکە تیشکی تر بیە وەک چراووکە
زۆری وایش هیە کە وا ئەچیلە کە چی لەراستی شیطان ئ لیلە
شیطان هەرلەدووی چاکەی ئەگەڕێ ئەیەوێ پیاوچاک لەدین وەرگەڕێ
ئەگینە بۆ [بەد] ئەو هۆڵ نادا هیە کە دەرسی ابلیس دا، ئەدا
جلە ڕەش وبۆرکە چاک هەڵ ئەگرێ لکیە لەسەریی ئەبینرێ

کەم تۆزە تالی تر وزی وخەیار
هەنگوین وکاڵەک ئەبنە ژاری مار

— ٨٨٤ — ١٤ ی ئاب ١٩٤٧ م

ڕمضان ناوی وەهاسی لاقە هەر ڕۆژە لاقی ئەشکێ سێ تاقە
بیستەم تی ئەڕی دووپێی شکاوە لاقێ هەمی سەختە کەماوە
هەرچەندڕۆژەوان هێزی ئەڕاوە قەدەوثوابی کەو تۆتە دواوە
جاران کەئەبوو بەبەرەجەژنان منداڵ بەگاڵە ئەکەوتنە مەیدان
بەئاڵ وواڵاوبەرگی زەردوسوور گورانیان ئەگوت بەساز وسەتور
ئێستا گرانی وای بەسەرهێنان منداڵمان بێ جل کەوتونە گریان
سالێکەئەڵێن کوتاڵ ئەدرێ جلوبەرگ درا، درۆدوای بڕێ
ئەوی کەبەشی خۆی پێ بڕاوە ئەوباکی چیە ؟ منداڵ گریاوە
بەزمی ازمڕۆسەرچنار باوە قوڕبەسەری بۆ، معاش خۆرماوە
نرخی خواردنمان یەک بەیەکجایە قوماندەی معاش یەرمندە صایە

کەسیش ناوێری بڵێ !! بۆچ وایە
ئەڵێن قسمتە وکاری خودایە

institut kurde de paris

— ٨٨٤ — ٨ آب ١٩٤٧ —

شاخ، لە پشیمانان مەگەر بیروایە کە بوویتە شاخماں زور کەم بمایە
دەستەڵاتداربی و لە خەڵک بووری پشیمان مەبە لای خوا مەجووری
چونکە لێی بووردن شێوەی خوایە [تۆڵە] هەمیشە ترسی لە دوایە
بە لام وظیفە مطلب مەگوڕی حاکم، بوونی نیە لە کەس بووری
بەدی لە گەڵ چاک چەند ناسزایە چاکەیش دەربارەی پیاوخراپ وایە
کە وتەی رووت گرێ مەبڵێ سەرەوە [ڕیس] ی هەڵکە کەمەپرێسەرەوە
بووشکە اکرام میوانی تێرنابێ [باز] چەشنەبێ بە راوفڕنابێ
بی منەت بژی بە گیاو بە گەڵە نان بدە بە سەگ مەیدە بە سیلە
[دن] کە جارێکیت تاقی کردەوە مەیخەرەوە سەری کاروکردەوە
لە بەر چی دادزی ناکەی کە وتوبێژەوری چیانەدزی

مەگری گرانی مەماڵ سووتێنێ
ئاویشمانیە تا، دای مرێنێ

— ٨٨٥ — ٤ ی ایلول ١٩٤٧ م

تازە هەندێ فێڵ سەری هەڵداوە شەقی لە ئوینی جانیاز هەڵداوە
چیە ئاگات لە خۆت نیە ئەتفرۆشێ صد جار، نیرشی بێ ئوهێرە تەدۆشێ
ئەی نیرنە حەج ئەڵێن حاجی یە پیرەبێ باخەڵی خاچەوخاجی یە
دەجاخ زادەیی بادی نەماوە هەرجاخی توتوون بردەوی باوە
هەڵبەزودا، بەنا!! والە پێشەوە گوردی خۆت بگرە تۆلە پێشەوە

institut kurde de paris

ئەگینە کە بۆی دەرچوی لە ناکا لە مالی خۆیشا کەس ڕووت تێ ناکا
قەصوەت نەبێ قەصوەت نابێ چل سورەت، نەبێ چل سوورەت نابێ
دینارت نەبێ کارت درهەم لێرە، هەر لێرە !! لابەری هەم
قەرزی قرآن بوو قرانی هانی چەند خۆش بوو دەورەی صاحبقرانی
هەتا کو خۆزگە بخوازی بە پارە ئۆخەی بۆ ناکەی خۆزگە بە پارە

هەر، مەیلی خوایە کەوا دێ ئارە
هێشتە لە قبلەیە و ڕووی لە دینارە

— ٨٨٦ — ١١ی ئیلول ١٩٤٧

ئەو سیاسی یەی ئێمە دڵ ئاگا لە فڕوفێڵی ئەم چەرخە ناگا
زۆر جار دیو مانەوی زۆر دارە بووە بە خاوەند کوت و قەنارە
[بسمارق]، پرنسی قەومی ئەڵمان کە پێی ئاگوت سیاسی جەرگ ئاگر
فکری [الحکم لمن غلب] بوو لە ریزەی قەولی پێغەمبەر دەرچوو
فەرموی پێغمبر صلی اللہ علیہ الحق یعلوا لا یعلی علیہ
ئەبینی ئەمان تابلۆی ئازان بۆفەو ضعت پێشکەوتوی دنیان
تۆوی غرور یان لە دڵیانا چاند بە زۆرەملی زۆر ملیان ڕەشاند
ئاگر یکی وایان بەردایە جەرگان چەرەدووکەڵی گەیە ئاسمان
سیرتان کەوا دوایی خۆیان تیاسوتان زۆری نەماوە بمرن لە برسان
دیموقراتیەکان کە بۆ صرایونی عربی نجیب بخەنە زەبوونی

هیچ فرقیان نابێ لەگەل ئەمان
گوێمان لێ ئەبێ بڵێن ئەمان

— ٨٨٧ — ١٨ی ئیلول ١٩٤٧

بێ دەرەتانی کە معاش خۆرە لەگەل کاسب دا فرقیان چەندە زۆرە
مأمور کە چاری لە معاشیە تی بۆتی بە رزینی رۆژ تەلاشیە تی
ئەیەوێ عمری لێ کەم بێتەوە تا سەری مانگی زوو بۆ بێتەوە
هیچ دەربەستی نیە ئاخۆ نایزانێ کە عمری ئەرروا بۆتیکە نانێ
تجارێش رۆژی دوو رۆژەی ئەوێ فریای فرۆختی مالی ترکەوێ
بەڵام دەوڵەمەندخاوەن سرمایە رۆژ و شەو لەلای ئەوەکیە کۆیە
خەریکی بەزم و کەیفی خۆیە تی چە بەروای دەردی من و تۆیە تی
ئەم لەراو هۆریا و شەڕی جیهانە لێبڕی بدەیتەوە (هەموی) بۆنانە
خۆی دوور دەخاتەوە و نالای دونانە سیاستی چەرخ مەکری ژنانە
بۆیە جوولەکە دووی شەڕ ئەکەوێ ئەڵێ سیاست منی پێ ناوێ

بەندی پێشینیان لەمن وەرگرە
ئەوی جوودی بوێ لەجوو کەم ترە

— ٨٨٨ — ٢٥ ئیلول ١٩٤٧ م

واتێ گەیشتم کەئەم دنیایە بەچی دەڕاگیرەو سەری چی دەنیایە
سەرپشکیکمان بوو کەهیلاکەی کرد هەرلەخۆیەوە کەوتە قڕتە قڕت

وەتیان مرە کوڵ بە واکر کە وتوە
خۆیشی ئەم چەندە هیلاکەی کردووە

علی بنیرە پینج هیلاکە بێنێ
بی خەبەر نێری وجوجک هەڵێنێ

ناردم پینج هیلاکەی تریاکبۆ هێنا
خەتیانە نێری وجوجکی هەڵینا

پاسیکی ئەکرد ئەگوت بە لایە
کەس نەی ئەوێرا بچێ بە لایا

تاگەردەی کردەوە بوو بە کەڵێ
لە دایکیان ئەداوێنا نایە بێر

کە چی ئەوا یەکە هەم دیسانەوە
قرتە قرتی بوو لە بۆنانەوە

ئەجا تیگەیم کە خۆ زەوی
خستوتە دڵی خاکی سەرزەوی

ئەم کوێرەوەریە وەرچیە گێشتی
ئەمندبۆ منداڵ جەرگی ئەپێشتی

خوا، خوێی بە دوژمنی ناوی بردوە
دنیای بە ئەولاد ئاگیر کردووە

— ٨٨٩ — ٧ی تشرینی یەکەم — ١٩٤٧ —

مارودوپشکوزەردەوالەومیش
هاوینەدەشتی کەبەرازوئێش

زستانان زۆرجار ئەچنە کۆنەوە
چەندێ لە یەخی عالەم ئەبنەوە

ماری پێی دارودوپشکی ملعون
لەهەرچوارفصلاوایەکجا فیر بوون

لەبەرچەرمەگانی هەڵدەسینن
بەڕانی زۆرباد لەماڵان بیستین

باوەجودیەکە بەوانە فێرین
بەخۆشی خۆشی هەڵگا ئەبڕین

حکومەتوەک شوانگورگ ئەتەڕێنێ
هەردووی ئەکەوێ خۆی وازنایێنی

دوژمانخوێندەوار پارێزگارتە
ئەوی خوێندەوە بارەی خۆشترە

بەحوشتریان گوت خواکوڕی دایتی
دوتی بەمن چی بێ بارنیم ساتێ

institut kurde de paris

گەلێ ئەو دەردە بێ ئەمەوا بێن بە تەنیا وەنەبێ ئێمەوا بێن بە تەنیا
دنیا بە جاری وەک چیرۆک شیوادەئێ خوڕمانەی جووە
ئێمە لەگەلی جیگا چاکترین
قەلەبالغ، بۆ شیطان شاترین

— ٨٩٠ — ٩ی تشرینی یەکەم ١٩٤٧

چۆلەکەئاسا لە کۆلانە هەمیشە رووی بێ لە ئاسمانە
ئاسمان رووخا بیگرێتەوە کەوەستیش شکا بیگرێتەوە
هەندێکیش ئەڵێن نوکەی بەرووخێ لە ئاسمانگیر کەی سوکێ ئەرووخێ
منیش دەست ئەگرم بە قسەوە لە دووی باس دووزۆر خوڵامەوە
نغمەی وەتەنی پاپاغانی یە هەر بە زمانە لە دڵدانیە
هەیە قازانجی هەر بۆ خۆی ئەوێ ئەگەڵێ وجاری بۆی ڕێ نەکەوێ
ئەڵی ویرای بێ منیش بتبم کەخۆم لێی نەخۆم بۆچ بە هیوابم
هیوا ئیمای هەیە خۆی بەسیەتی هەڵدەکەوتە سەرپا هەوڵگەلیەتی
هەڵدەستێ ڕێی چاک بدۆزێتەوە ئیل لە بەرباران بگوێزێتەوە
بە پەڵ بەرئە بنە سەرگویلاکی خرایەی ئەڵێن لە بڕیتی چاکی

چاری ئەم دەردە خوێندەواری یە
ئەگینا نەزان دەردی کاری یە

institut kurde de paris

— ٨٩١ — ١٦ ی تشرینی یه کهم ١٩٤٧.

سهرکهوتن، بۆچی ی بهرزحیه ندگرانه ها تنه خواره وه هیندهٔ آسانه
که، بهرزبوینه وه ههواداریٔ بی لهپهستی دابی ههیواداریٔ بی
ههوات که وتهسهرپێی بایلیٔ بی بایی بی لای خوا پوول بایلیٔ بی
دهسال رهنج ئهدهی دوستێ اگری بهساتی وای لێ ئهکهی ئهگری
به، تکه، تکه گوزه پڕ ئهبێ که بهقهلب دڕا کوتوپڕ ئهبێ
که بهرهنجی خۆت بهیداکهی ههلناگری شهوکهوی تیدا آکهی
ئهوی دهست کهوێ بهبادی ههوا بایهخی نیه بهفیڕۆ ئهڕوا
دوو کلمه یه دهوری ههای وهوو ئهوی بهخوو، ههات بههای لهدهست چوو
ئهمانهوا تهی گوێ آگرداته ئێستا دهوری، دهوری توبهآگرداته
ئهبینین دهولهت رووی کردهکهسێ عهقل وحکمهتی تیادهی، حهبهسێ

ههمیشه بهزوری شهقی ئهخوێ
بهوشهقه حهق بی دهست ئهخوێ

ژین — ٨٩٧ — ٢٧ تشرینی یه کهم ١٩٤٧م

بایزمان بۆ ههات بۆگیپه خواردن ههندیکیش باروویه کتر ئهماردن
دوای گیپه که شکهک نهریتی کۆنه که بهفرێش باری دوکه شکۆرۆنه
ئهم دوو خۆرایه خۆراریی نیه کهم دهست ئهزانی سهرهڕۆی چیه
ئهمام بایلدی ههندهی تێ نهچوو لهتاوا ئیمام لهسهرخۆی ئهچوو
که شکه گیشتری ره شکهی پێ ئهوێ ئهمانه بومن چون وهیک ئهکهوێ

کە شکەک و گیپە بوودوری نخوش بوو کە سەر و کار بو یەک دڵ بە یەک دڵ خوش بوو

ئیستا برایی بڕاوە تەوە چرای دڵ ڕووناکی کوژاوەتەوە
ئەیش خواو پێت ئەڵێ لە باتی چاکە مووبی لە بەرازبێ تەوە چاکە
هەرچی ئەی بینی هەتا حیواناتە بێ لاوێنیە وە ڕووئەکاتە لاتە
ئەم بنیادەمە حیوانان تیایە خەڵکی ئەکەی ڕەنجت بە بایە

ئەگەر ئایینی ئیسلام بگرین ،،
وەک برایی ڕەخنە لێ ناگرین

— ٨٩٤ — ٦ تشرینی دووەم — ١٩٤٧ —

ئەم چەرخە زۆر جار چەرخی ئەگۆڕێ بە قومار بازی مەردێ ئەدۆڕێ
بە جارێ زۆر دارئەخاتە مەیدان بیاوی بە ناموس ئەکە ئەگریان
پارووڵەدەمی هەژارئەفرێنێ مالێ زۆرکەسی بێ دەستەرزێنێ
هەرچیش کەڵەوان کۆئەبێتەوە سەرۆکوڵی خانەکۆئەبێتەوە
ئەوان ظلم ئەکەن خوا فیریئەگرێ بە ظاهیئەوان نانودۆی ئەبڕێ
نانمان نەبێتە خەیڵی دارووجاغ نانەوائەبنە شەڕی بێ ئەماغ
ئاگری تەندوریان والێهاتووە جەهنەم یان هێنە بیرنەماوە
نانێ کە هەژارێ پێ خۆرئەخوارد هەرێیە لە کەیەک هەویرێکی سارد
بلدیە هات بە ئاهەیبەت فرۆنی دانا وکەوتۆتە حەیبەت
لەگەڵ چاویکیان لێ غافل کرا بە کونەبانا گاجوت سەرخرا
بەم ڕەنگە پاش قول لە یەکتر ئەگرین دیسان گەڵی وڵاتت چاکترین

— ٨٩٤ — ٧٠ی تشرینی دوەم — ١٩٤٧ —

چەند خۆشەوەردوەم ئینسانی ناوبێ — بەتەنها مالە گلینەی چاوبێ
یوسف کە لە کاری خوادا آلا بوو — هەر هێندەی خۆش بوو کە لە چاڵا بوو
من رۆژی حەشرم بوبە، لاشەوە — کەدیسان تیکەڵ بە خاک نەبمەوە
نەلەکتر یکمان کەوتۆتە نوورە — بوبە نەمەندە طالبی زوورە
بەری دووبرا بوون نەهەرا — ئێستا دووبرا بوون بە، دووبرا
طاعون و وەبا پێکەوە هاتوون — هەر دووکیان لەدەست ... هەڵاتوون
نەوان بە جووتە بەری یەکەکەن — بۆسەر نەوانی سەر بێچی نەکەن
کەوابێ ئێمە، لێیان ناترسین — بەرسیش بین دیسان هەر بەڕاوەستین
نەوجووتە هەرچەند جووتەوەستان — چوارەی لای ئێمە نەوان نەشکێنن
قسەهەزارەو دوانی بە کارە — دەبابێ وبا، بێ مەرگ بۆلەژارە

خواستی خوا وایە پیاوی دەوڵەمەند
قەضای آسمانیش پێی ناخاتە بەند

— ٨٩٥ — ٧٧ تشرینی دوەم ١٩٤٧م

چاوونا وو آو ئەم سێ نەشیایە — وا، دەرکەوتووە تا ئێرە یاتیایە
چاوی بێس لەگەڵ نەکەسێ هەڵاتە — دەس بەجێ خۆشی وباخی لاهەڵاتە
ناوێش لەری وبان [الیاس]ەتۆشهاتە — ئێستا بزانە کەوتیە ری ی نەهاتە
اوەهمایاسای حاکمی بابان — بوبغدانە چوو بچێتە دیوان

Institut Kurde de paris

ئەلیاس ناوێکی لەرێ توش بوو لەقایی جنڕا هاتەوە نە چوو
دوایی زانیبوی ئەگەر بچوایە قرار درابوو ، کە بگیرایە
ئاوی هێندێ جێی پێش ئەوی ئەو بنۆشی تە بیاتی تونڕە گیچەڵ ئەو فرۆشی
ئاوی قەڵاوەو ئێرەو حەماموک لەناو خۆیانا ئەبن بە ناکۆک
بۆڵاوە لاون زۆر بە پیادەیین تەنیا لەگەڵ یەک دوژمنن بە قینن
جگەلەم سیانە هێزی ئاماژ تیایە هەر دەرمانێ چوون فشەو هەرایە

مشەوێ ئەی لیرەی تەرزن
ناو دۆڵی خرمی گرکوک ئەبرن

— ٨٩٦ — ١١ ی کانونی یەکەم ١٩٤٧ —

هەڵدەگرێ بەمنەت باری چوو کەئەم وحدەتەی پێ خستینە ڕوو
عەرەب وکورد وتورک کەیەک خوا هەروا بڕوانە چوونێ هەڵدرا
نفاق بەربووەوە سەرگۆیلاکمان چوولەکەیش هادی بڕی بووە لاکمان
ئێستا لاوانمان وەک شێری ڕیان بەدەنگی دلێرها تووڕە مەیدان
ئەم قەومەی کەوادە ربارەی ئاوان فرمووی یەک بەدەن بۆ ڕۆژی میدان
چوون هەڵڕاستی چوو ڕووەو ڕەگێڕ لە [خەیبەر] ەوە بەوانە فێڕ
ئێمە پێش نەتەوەی صلاح الدین نین خومان بەوانە لایق ئەبینن
جەهادی [قدس] یەیبرەو یمانە فداکاریمان شرطی ایمانە
ئەی لەعراق وجۆشوخرۆشی وابوسەرسایی ئەحین بخۆشی

institut kurde de paris

هیچگار کجا نمان هاتوونه غیرەت ئەلین جهادی دەوری سعادت

قصیدە خوان و پیش لە شکر کچ بوون

عائلە [نبی] ش لە گەلیان ئەچوون

-٨٩٧- ١٨ ی کانونی یەکەم ١٩٤٧ -

جودی گەرەکی گەرووک لیمان کەوتە گەرەکی هەرای خاتە ناو بەشەرەبەسەر

نازانن ئەوەی کە پێی دەنازن کە بیاخوێنەوێ بیانت بازن

ئەمرۆ جود لە کەراستەئەکەوە هەربۆ ئەوە یە گەرەو بەرنەوە

ئەگینە کێ بێ هیوای بەجوون ئابدستخانەمان ئەبێ بو [...] بێ

هەموو دەولەتیک بەخۆکردە دە قەدەی جوولەکەی تاقی کردە دە

خاصیەتیکی راستی تیانەدیم دەیان بەراندن لێیان کەوتنە قیم

ئیمە ئەمەمان کەدێ بەسەردا خوائیگای دەستمان لە دینمان بەردا

ئیستایش ئەگەر بێ رووبکەینەوە خوا هەرلە بیستەوە بیناکەوینە دوا

ئەگەر لە سەردیم هەڵسین بوجەرا صلاح الدینی کوردی نینە یاد

بەگیانی تیکوشین بودین وەک دوێنێ گەروتە شقلەوازمان لێ دێنێ

لە شەڕی پێشوو هێندەکوڕاوە

هیچ کامیان هێزی شەڕیان نەماوە

-٨٩٨- ٢٥ ی کانونی یەکەم ١٩٤٧م

دنیا هەر ڕوژە ڕەنگی ئەنوێنێ هیچیشی لە سەرباری ناهێنێ

Institut kurde de paris

رۆژێ هاواره باران ناباری که باریش نه‌لێ ین غرق بووین به جاری
هه‌رکه‌سه‌له‌سه‌ر هه‌وای خۆیه‌تی ته‌زه‌ها هه‌ژاره باوکه‌ روٚیه‌تی
ده‌ڵه‌مه‌ندوا، ڕێی خۆی گرتوته‌ پێش هه‌ندێکیش بوونه‌، یابووی سنگ هه‌ڵگێش
له‌گه‌ڵ هه‌وساری له‌سه‌ر دامالا له‌گه‌ڵ جه‌رده‌وانه‌که‌ی به‌ مالا
گوێزه‌و دیزه‌ و تیکرا نه‌شکێنن ئاشناو دۆستان لێ ناره‌ بخێنن
هه‌ی بژی کابرای له‌خشته‌بردین نه‌وجه‌وانانی له‌ده‌ست ده‌رکردین
منفه‌عتێکی خۆی له‌ئاوا بوو بۆنه‌وه‌ داینی به‌ گورگ خواردوو
نه‌ولاوانه‌ی واله‌گیس ئێجوو ڕوسته‌می زاڵیش وا ئازانه‌بوو
نه‌ڵێن ماران گاز گوێچکه‌ی شل ده‌کا له‌خشه‌ی ماروه‌ میروسڵ ده‌کا

ئێمه‌ دوای نه‌وه‌ی ماڵ بێوه‌ژاوین
ئه‌جا بۆ دووپشک دوو تیره‌ تاوین

— ٨٩٩ — ١ ی کانونی دووه‌م ١٩٤٨ م

گه‌ردوونی جه‌رگی ڕووله‌ چه‌وتی یه‌ ڕۆڵه‌ی ڕووله‌ ڕاست هه‌ڵنوسکه‌وتی یه‌
هه‌رچی دێته‌ ناوبه‌گه‌ڕڕوگوڕه‌ هه‌ڵه‌ک قه‌ده‌ی هه‌ڵم به‌دووڵا بڕه‌
نه‌وانه‌ی چه‌وتو خوێن ڕێژن وه‌ک شێر نه‌یان به‌سته‌ پشت به‌ جوان و به‌ پیر
هه‌ڵیان نه‌گێشن ده‌ میان ماڵ نه‌که‌ن هه‌ره‌زه‌ی هه‌ڵری پێ سه‌ر پاڵ ناکه‌ن
هه‌رنه‌وشیره‌ پشه‌که‌ ده‌ست دۆڕمن که‌وت ئای له‌خاوه‌ندی پشووی ڕێ که‌وت
هه‌زار باره‌ نه‌ڵێن شێربێ وه‌فایه‌ که‌چی هه‌رکه‌چی له‌بره‌ دایه

institut kurde de paris

ئەم کە چرەوی یەی ئەم کیج بینانە ئەلین نیشانەی آخرەمانە
ئەیان گوت ئیتر نوێرەی چە جالە بە فیشال دەر چو ئەم گرووگالە
تەرسی کە رەکەی چە جالّ خورمایە لەربو خرمایە خاکی لەدوایە
ئیمە خورماشمان لەیە دنایکەرێ لەلەرسێ لاوە لەربە نەوت خرێ

سا باوەگورگورشەخسەکەی خومان
رووناکی تیکیت بێ بۆ خومان

— ٩٠٠ — ٨ی کانونی دووەم ١٩٤٨ م

زۆر کەس لە آگرقاڵێ ئەبینێ کە چی بۆنەزان دەستە سوێنێ
ئەوی بی زانی و بی هیچ نیە کار لە آگر آلتوون ئەبا بەخەروار
ئەویش نەیزانی کە چی پێ دەکرێ دوکەڵ و خۆڵ و گەرمای پی ئەبڕێ
گەورەیش بەسەرەستە وەک آگرایە حیلەو چاکەی والە بارایە
بە لاڵم بە وشەرطەی بە عقل و فنون یا بۆ ماڵێنی یا بۆ تەی آلتوون
بە کاری بێنێ نەوەک بۆخەرمان پێی بسووتێنی وزیان بۆخەرمان
ئەڵین کە قەومێک آتش پەرست بون ئەوخەرافاتە ئیستا بەسەرچوون
ئایینی ئیسلام دیموقراطی یە عەدالەتی راست رووڵەهاتی یە
ئیمە عقلمان وەهایە بڕیێ لەم لاو لەولامان آگرئەگرێ
واچاکە وەک ئەو صحابەی صفین لەهەواخۆمان بیەڕفڵاوەین

نانی معاویە و نوێژی پشت علی
لە مصر کە بێ [جلوس التڵ]

— ٩٠١ — ١٥ ی کانونی دووەم ١٩٤٨ م

مانگی صفری ئەم سال زۆر تووش بوو گیچەڵ و شەڕ و هەرا مان تووش بوو
دەوای فلسطین وەک غزای خەیبەر جەهادی دینی هێنا وێنە بەر
لەم لایەوە وا مۆعاهەدەیە لەیاستەدا مزایدەیە
گەرەکی خوارو بۆنابۆی وەک چۆن گەرەکی زوورووی قەوامی تێک چۆن
مکتبەکانیش کەوتنە وەغزێو سەرکیوی قافیش پڕی بوو لە دێو
دنیا کەوتبوو شەڕەکەڵە شێر سەری جووجەڵە بوو بووە کەڵەشێر
هەموو گیچەڵی مانگی صفر بوو کۆڵە چوارشەمووی تێ بەر بوو
ئیتر خوا فتحی ئیسلامی هێنا دیارەناچێنی نەگبەت لە بەینا ،،
دوای تەنگانەخواخوشی ئەنێری هەندێ جارێش مەڕبەگورگ کەسێری
خوا، چیکا کاریکی بێ حکمەتنیە کەم کەس ئەزانی مەبەستی چیە ؟

بزانین چۆن ئەبێ ئەم ئازووگێڕە
ئادەی زوو ئەوێ ئاردی بەپیتزە

— ٩٠٢ — ٢٧ کانونی دووەم ١٩٤٨

کەکارکەوتەدەست طبیعەت مردوو فاتحەداوەن بۆ ڕوحی زیندوو
سەرم سوڕماوەلێکردەوەی خوا زۆر مردوو بەشی زیندوان ئەخوا
هەی وایش ئەبینی کەتێ هەڵچۆیە بەبێ لێ خورین خۆی سەرەڕۆیە
شوێنی والیە کەئادەی زۆرە چیکی لێ نارووی زەویە کەی شۆرە
خوا بەئەگەر بیدا ئادەواراضی بێ هەی نێنە بەرهەم پێی دەبن ڕاضی

institut kurde de paris

ئەویش ئەبینی مسکین رەنج ئەدا زۆر دار تایداتێ بەستی لە صدا
خوابۆ ئەویش تا سەر نا پێڵی ئەمری وبوبێردی ژنی جێ پێڵی
ئەمانە هەموو لە پێش چاوماڵ بووە بە تانە تەماح بۆ چاوماڵ بووە بە تانە
لەورۆژەی کە خوا دنیای داناوە هەر بەش خوراوی بۆ هەزار ماوە
خوا، لەوەو دنیا [تۆڵە] ئەستێنێ هەرچی کەوتۆ بووکەڵکی نامێنێ
ڕاستت پێ بڵێم هەر زۆر تاڵە خۆ، ئەڵێن صبری خوا چل ساڵە

٤

— ٩٠٢ — ٢٩ ی ٨ نوێی دووەم ١٩٤٨

زەروو کە خوێنی بێسی بیاوئەمێنێ لە مارچا کتوپڕ بەزار ئەکوژرێ
خۆ هێچگار دوودڵ لە کردەی بەدا هەرچی هاتە پێش پێی بەرەو ئەدا
لەم دوانە بەدتر بەڵێ ئادەم وەڵڵا هەمان بوو یەک بەدەستودەم
بۆیە کێ نالێم کەس گوێی لێ بگرێ ئەم ئاگرتابێ !! زیاتر گڕبگرێ
با قسەم جارەی ئاگری زەردەشتە موشدەی بەکەی ئەنوێ بای وەشتە
وادەردەکەوێ ئاخر زەمانە چونکو دەورێکە باوی ژنانە
کە بیاوان ڕیش وسمێڵ تاشی من دوێنێ ژنان ئەبنە [بیکباشی][1]
دەمێکە بەدڵ من چاوەڕوانم چونکو من ڕسماً گوێخای ژنانم
وا، جنسی خشین سەروەتە ئەبڕێ هەر جنسی لەتیف دڵنەرم تڕێ
کە ژنان دەستیان گەیشتە کوتەک بیاوان ناچار بخنە بەرخەرەک
هەڵی، هەڵهەڵەی گیانەکان هەڵگەوت سەردارو سەرەک وەک بێسەری
گەوت

[1] بیکباشی = ڕوبەڕی عقید

— ٩٠٤ — ٥ ی شباط ١٩٤٨ م

هەر بڵێی ئەزم و هەڵدە بەزم هەموو شەوێکت نابێ بە بەزم

[پیرەوەیسی خەڵک] ئەبوت سەردەمی مێ بۆ کەوەنیر، نێر بۆ کەوەمێ

خواشنی بەژن درووست کردووە مااڵ وزاوزێی پێ سپاردووە

موویان درێژە وعەقڵیان کورتە ایتر چیانە لەم جرت و فرتە

ئەوی لە کاری خواردنە گرێ هەردەی سەری وشەڕی پێ ئەبڕێ

ئێمە هەر بەوە ماڵمان ویرانە کەڵکی تەورە کە لقی خۆمانە

خۆشەووبەرووە دوختت دیارێ نەک بەدەستی خۆت پێت بریندارێ

بۆ آزادی گەڵ مردن شایی لە گەڵ خۆ هەرچیت کرد خۆرایی یە

ئەمانە خۆیان کردووە بە گەورە دنیای دینارە تێکڕا بەدەورە

ساخوالەمانەی گیانیان فداکرد بەیداخی سەربەستی گەیان بەرزکرد

هەندێکی وامان بۆ پێ بگەیەنی
ملەت لە چنگی زۆردارەدەرێنێ

— ٩٠٥ — ١٧ شباط ١٩٤٨ م

دەستەی کارەدەست لێیان بۆبە خوو وەک دووبارەکی لێک کەوتونەروو

هەرکەسێ لە پێش خۆی دانرابێ ئەبێ ئەوای باڵ، تێگرێ، براڵ، بێ

پیاوی خۆی دێنێ بۆ سەرکۆکارە ڕاستە کە بزن شێری بۆ کارە

پیاو ماندنیش هێندە آسانە سێ حرف !! سێ بەردەی دەستی ژنانە

institut kurde de paris

[ف] و [ص] و [ل] ه مه‌رگی ئه‌م فصله . بۆ هه‌ندی فصله ، بۆ هه‌ندی وصله !!
بیست سال له‌وپێش به‌ندی پێشینان ئه‌م پێشه‌چیزه‌ی خستبووه‌ مه‌یدان
فره‌میرد به‌ری بۆنایی ته‌ به‌ر [بریسی یا پەر !! او پری بوزه‌ر]
گێتر ، ئه‌مه‌ک و ، ئه‌علم و اقتدار ئه‌وسێ به‌رده‌یه‌ که‌ ئه‌گریته‌ کار
ئه‌وه‌یه‌ده‌ردی ئه‌م ماموزانه‌ ترسی دوارۆژه‌ وڵێ گیرفانه
ده‌ردی گران ترکه‌ گرانی یه‌ به‌وه‌ معاش خۆر گیانی تیانیه

هه‌رچی ئه‌یکه‌ن بۆوه‌ به‌یه‌ک به‌چل
معاش نیادنا که‌ وه‌ختی خۆته‌مل

ژین = ۹۰۶ = ۱۹ ی شباط ۱۹٤۸ م

خوا فریشته‌ی وا سروشت پێداوه نیوه‌ی ئه‌گه‌ر نیوه‌ی له‌ آوه
روژێ که‌ برای جاف که‌پێی به‌تی بوو دڕکێکی له‌پێی هه‌ڵچه‌قی بوو
هاوڕێکه‌ی که‌ پیه‌ فریای ده‌ستوبرد دڕکی راکێشاوله‌پێی ده‌رآورد
پرسی آبڕا توخوا پێم بێژه‌ ئه‌م دڕکه‌ به‌چی ئه‌مه‌نده‌ تیژه
ووتی بێ فه‌رتۆ شێتی وگێژ وویژ که‌ خوا فرمووی تیژ گشتی بوگه‌ تیژ
چه‌ند خۆشه‌ ئێستا وه‌ڕی وابێ بی‌ره‌ نگاندنه‌وه‌ خوای له‌لا خوابێ
به‌ڵێ خوا هێنده‌ پیاوه‌ ڕوستەکا که‌ به‌ چاوه‌ڕاو بسماق به‌ست اکا
خۆی وا ئه‌داته‌ قه‌ڵه‌م وه‌ک گوێخا که‌ شوێنی که‌وتن ملمێت سه‌ر به‌خا

institut kurde de paris

تا هەندێ لاوی خوێن گەرم هەڵەستێ بۆ فداکاری کۆمەڵ ئەبەستێ

هەرئەمەیە تاکو دێتەناو
ئێتر کارتەواو ئێلیش بەش خواو

٩٠٧ - ٢٦ شباط ١٩٤٨م

ئەوانەی کەوا کارمان بەدەستە کەهاتە لەرأیا بوون بەدوو دەستە
ئەگەر هەردوولا بۆ خێر خواین هیواداری ڕاست بەخێری خوابن
بەحسن نیت کارئەبێ بەسەر درەختی أمل بۆیان دێتە بەر
فرمودەی نبی بومان حجتە کە اختلافی أُمّت زحمتە
بەڵام غرضی شخصی کەوتەناو حجت، زحمتە دراومان دوورلو
من لاوی وام دی کەشەش أیلول بەڕەگی سرای کردبە گەردەلول
متراليوزی بەخنجر شکاند ئازایەتی شیرانەی نواند
ئەوکەسەی خۆیان بوو ابەردن ئەوبەدەستی خۆی کەلەچەی کردن
شینم بەشعری ئەکردە وسایە ئێستەش گریانم وا لەقوڕگایە
کورد ناببرێتەوە خیانەتی خاوە بەراتی نجات بەخوێن نوسراوە

من بۆیەڕەنگی سورم خۆش ئەوێ
مردەی شەهیدی لێ دەس ئەکەوێ

٩٠٨ - ٥ ی مارت ١٩٤٨م

زەمانە پێکەکار بەزبانە تیغمان زبانەوچەوری هەسانە

institut kurde de paris

ده ست و زبانی پاک بێ زیانه بە دزبانی یە آفەتی گیانە
هەرهەرو گیفە، هیچە و پڕ و پوچ لە پڕ رخاوە نی ئەخالنگە و قوچ
دروزن چەرمی رووی !! هیندە ستورە دروشی اگرێ او بێ فتورە
ئەو جاری دروێی لێ بووە بە خوو پێی ی تەرک ناکرێ بیش کەویتە روو
[پواسون داوریل] یە کی نیسانە هەمانە هی وا، پڕ بە هەمانە
دوور نیە دەوری دروێ بگوێری ناراست گور روایە بێ خەیتە گوێری
دەرگەی دروێ ماوە بکرێ درەختی هیوا بەرمان بۆ ئەگری
ئەم رو بە حساب حیلە تەواوە شینە کەی خاتو زەهر پڕ ماوە
ئیمە لاوانمان هاتونە مەیدان خوایا رێی لامان بەهارە زستان

بەهودیکیش ئەدەیێ لەبەردەل عجوز
رزگارمان ئێ لە دەستانزو نوز

-۹۰۹- ۱۱ ی مارت ۱۹۴۸ م

ئەمە یەندیکی باوو باپیرە کە ئێ لێ خاکی وطن دلگیرە
بەلام هەندیکی تر وتوویانە ئەم واتەیەیشم لە لازور جوانە
ئەو شوینە خوشە کە دڵ لێی خوشە دل تەنگ بی باخی ایرەمیش بۆشە
کە وابێ خوشی جیهان بۆ دڵە زەوقی رو حیشت بە دل حاصلە
هەندێ کەس دڵی وا، بەپارەوە اچی وستیتە وە بۆی لە پارەوە

institut kurde de paris

دڵی هێندەی پرەڵەدەردی پارە — لە یادی قەدەم وقیبلە بێ زارە
عشقی نیشتمانای ئەفسانەیە — بۆ چرای زەردی زەردپەڕوانەیە
هەندێکیش هێندەی ماچێ بەرزە — بۆ وڵات خۆای روحیان لافرضە
سەرتاپای لە شیای پڕەڵەغیرەت — نەرەشبگێن آزاوبەهەڵەت
لەمەرگ ناترسێ کەهاتنەسەرقین — نامرێ لەدڵی ملەتانا ئەژین

ملێتێک ڕۆڵەی وابەکاری بێ
هیچکەس ناتوانی بەرەنگاری بێ

ژین — ٩١٠ — ١٨ی مارت ١٩٤٨ م

تاڵ وشیرینی لێک جوێ ئەم دڵانە — یەکی بۆدەمە یەکێ بۆ گیانە
ئەوی بۆدەمە بەچاوئەی بینی — کەهێشتا دیارەتاڵی وشیرینی
بەڵام ئەوانەی کەوانا بینرێ — جوابی ناچۆتە لەدەم ئەبی سڕێ
ئەصل ئەوەیە کەڕوحی تاڵ ئەکا — بەئازاری گیانی پیاوبەرحاڵ ئەکا
ئەگینە ئەوەی کەوانەی چێژی — تفیە کەیەوەتاڵ بێ ئای ڕێژی
بڕینی نێزەدەرمان ئەکرێ — بڕینی زبانی جەرگڵت ابڕی
جوێنی بێگانە کەم تر کارئەکا — توانجی دۆست دڵ بڕێندارئەکا
کەوانەدڵی دۆست مەرەبخێنە — زانیت تووڕەبوو وازی لێ بێنە
دۆستێ کەدڵسۆزبێ ئەوواز نایێنێ — دۆست ئەوەیە کەئەت گرێنێ

institut kurde de paris

بە لام هەموو چشتێ بە ئەندازەیە دەوران دەورانە دەوری تازەیە
ئێستا هیچکەس ئێ گوێ لە کەس ناگا
تەنانەت فرزەند لە باب بۆ باکە

رۆژنامەی ژین ژمارە ٥٧ مارت ١٩٤٨ م

٩١١

کفر ئەحمەد شەریفە لەسەر کە رۆگا لە کردەوەی خواهیچکەس تێ ناگا
کێ بە عەقلی خۆی نانی خواردووە دانا کەی، کەی خۆشی رابواردووە
هارون الرشید بەصری بۆ گیل چشتیکی سەیری هابتوبە بەسەر
وەتی فرعون چۆن دادای خوایی بوو تۆ بۆچی بەهەم ملکی مەصر دایی بوو
لەو قینە مەصری بە [خەیبەر] سپارد یەکێ بوو بۆ ناوگا گەلێ نەنارد
سالێ بە نیل یاگرد بوو بە پەموو نیل گەر رایە وەک جەیهار بوو هەموو
هاواریان بوو بردە دەستەی زەرەمەند وەتی خوریتان بوو چی لێ نەچەند
ئێستا هەر کردی جەهانی دوانە یەکیان خەمە یەکیان نانە
هۆشیار خەمبارەو بێمار یارەدار تۆمەزرەوانەرەعقل و إختیار
مەبوبە [احەی جاو][1] م خۆشی نەوێ کەلەی هێندەرەقەبە چیی نانەوێ

کەی، کەو تێنەری بارمان زۆر سووکە
حاڵ وەولە تمان لەلا مەعلووکە

[1] احەی جاو پیاوێکی شێتە

- ٩١٣ - ١ ی نیسان ١٩٤٨ م

هەتاوی وباران ئەوە گورگ ئەزی بەهارەوگەلای ناوە ، ماسی زی
پشیلەیش حەوت مال بچووی ئەگیزی کەچاوی پشکوت گوبەند ئەگیزی
دوای ئەوەراوەستکمان بۆئەکا بەلام خۆی ناگیری لەراستی سەکا
هەرچندسەگ لەناو مالاگەلاوە زۆرجاریش وەفای لی بی نراوە
ئەم سەگوگورگو پشیلەومشکە ئەم زەردەوالّەو مارودوپشکە
کەس نازانی خوا بۆچی خلق کردون بۆی بێ هیندیکیان میللی مردون
خۆهیچیان لەگەل یەکدا ناکەن زۆر بیاوی سپلە دوشمنی چاکەن
هەموخوو پیلەخوا بۆی دانان بەقسەی بەگزیەکا کراون
مەبەستەمەتەکەوابزانی هەشتی تیا نیە جیهانی فانی
کێ لەگەل کێدا بەراستی دۆستە هەرلەدوو ریوی یەهەووی بۆپۆستە

لەگەل ئەوەیشدا ئەزانین وایە
دینمان وا ئەنێین بۆئەم دنیایە

زێی

- ٩١٤ - ٨ ی نیسان ١٩٤٨ م

بەهارهەرجۆرە رەنگێ ئەنوێنێ هیچ جارێ لەسەر باری ناهێنێ
گاهێ وەک دەروێش هەورئەهارێنێ گاهەسەرهاراخۆل ئەبارێنێ
وتمان نیسانەوباران ئەباری تنوکی لەجاوناڕێ تەخواری
دروێی نیسانیش ئەم سالگەڕاکا هیچکەس نازانێ بۆکام لاڕاکا
لایی بەلافاوەیاوئەخنکێنێ ئێمەبێ ئاوی ئەمان خنکێنێ
بڕسیەتی چاکەگزوگیاخوڕێ بەلام تینوێەتی چاری ناکرێ

institut kurde de paris

جاران ئه‌چوونه‌ نوێژه‌ باران‌ ئێستا بێ نوێژی گوناه‌ باران‌
که‌ سێشی باوه‌ڕی به‌ خوانه‌ماوه‌ له‌ شوێنی توبه‌ سێ وه‌ختی باوه‌
هه‌ندی که‌ وێنه‌ سه‌ریاری پۆکه‌ر هه‌رچیت ئه‌بینی بوبۆ به‌ جۆکه‌ر
ئێستا کار به‌ده‌ست که‌ وتونه‌ دامه‌ هه‌چکه‌س نازانی ڕێ و شوێنی گامه‌

وه‌ک داسی دامه‌ ماموڵێ ئه‌خوڕێ
به‌ ئازوه‌ به‌ گوێز هه‌ڵیان لێ ئه‌بڕێ

ڕێبین
— ٩١٤ — ساڵی نیسان ١٩٤٨م

که‌، شێرت خسته‌ سه‌ر ئاگری گڕ به‌ جۆش هه‌ڵده‌چێ و ئه‌ڕژێ گوتوپڕ
هه‌رقه‌یماغێک و توێژی له‌سه‌ره‌ که‌نه‌ما ایتر نابێ به‌ که‌ره‌
دۆکوڵیوش تێکی نه‌ده‌ی ئه‌بزرگێ ئاگری بێ کایش هه‌ڵێ داپا ناسڕگێ
ئه‌وکه‌سه‌ی ئاگری خاته‌ بن کا وه‌ڵانه‌ خوێشی به‌ دوو که‌ڵ خنکا
فه‌رموده‌ی خوایه‌ گوێ‌ی لێ‌ ڕاگره‌ فتنه‌ له‌گوێتێ به‌ شدەتێ تره‌
هه‌رمندالێکی له‌ دایک ئه‌بێ له‌سه‌ر فطره‌تی ئیسلامی ئه‌ژێ
دوایی دایک وباوک ده‌ریناده‌ن بۆسه‌ر ئایینی خۆیانی ئه‌به‌ن
هه‌ندێکیش که‌وا به‌ گیانێکی پاک خولقاون ئه‌ڕۆن له‌ ڕێگای هاک
به‌ دڵیان به‌قسه‌ی لووس ته‌فره‌ی ئه‌دا له‌گه‌ڵ خۆی ئه‌یبا به‌ ڕێگه‌ی به‌دا
ساخوا ئاگرێکی وای به‌ردا ته‌ ماڵ خۆی وگشت که‌سێ‌ێ به‌گوێ‌ی زۆخاڵ

ئه‌وه‌ی که‌ خولقی دڵ صاف ئه‌گوڕێ
خوالێ‌ناوی با بێخاته‌ گوڕێ

institut kurde de paris

— ٩١٥ — ٢٧ی نیسان ١٩٤٨م

رۆژی درێژی بەهارەتە وە وا رۆژی ئێمە پیشەهاتە وە
شەوی تاریکی زستان بە سەرچوو بەرخی هیوامان لە دەشتی تورگ بەربوو
گورگە شینەکەوای لە دەشتی ماندین بەندی بەندەیی بە ختی پساندین
بە کەیفی خۆمان لە کوردستان دا ئەگەر ڕێین بە ناو گوللێ نیساندا
بە لاڕێ ئاگامان لێ بێ کە زۆرە وە تازە وادەی خەت گۆپکەی کردووە
دەست بە سەر چلێ وەرە بۆ سەر چڵ کە گۆپکەی وەری داخ ئەبەن دڵ
دانیشن لە ناو گوڵدا بە خۆشی بە پیرۆزانەو بە بادەنۆشی
لاوکی کوردی بڵێن بە قەتار دەنگ بداتەوە لە دەشتو کۆسار
بە لاڕێ هەردەنگ خۆش کەم بڵێ نەک دەنگ گەردەلاوەڕە نەبێ بە گاڵتەو گەپ
ئەگەر لە هەر سەری کەوتە صدایی خۆمان لێ ئەکەبە شاگەردایی

ئەو سایە هێچکەس هێچکەس ناناسێ
خۆ هەڵدەگێشین بڕۆین بە گڕانێ

— ٩١٦ — ٢٩ نیسان ١٩٤٨م

دڵ مەرەنجێنە تۆشی قینی ئەبێ بە دڵ ئازاری ناڕەوا ئەبێ
لێکی بەرەوە کەوا کەسێ هات جێنۆی پێ دای چەندگرانە لات
دیارەئەوکەسەیش دڵی ئێشێنی ئێستردۆستی تێدا نابینی
کەخۆت بە ئێشی دەرزی ئەنالی سۆزن بە خەڵکا بکەی مەنالی
بە چاکەدڵی عالەم ڕائەگری بۆچ ؟ خراپی وخەڵک لە دەست بگری

institut kurde de paris

هەر ئێشتێ ئەیکەی دوایی بەرەوانە بیاوی بێ غایە هەر سەرگەردانە
ئەگەر ڕێو هەوڵت تەنها بۆ خۆت بێ لە ناو ملەت دا ئەبێ چۆن ڕۆژت بێ
کە لە گەڵ ئاوەڵ بکەوێ کایە هەرچی دەست کەوێ بەشی تۆی تیایە
ئەو سا ڕابوێرە بە دڵ نیایی لە گەڵ ئاوایی نەک بە تەنیایی
لە ناو یارانا ساتی ڕابوێری پووڵێ نایە نێ پایەی وەزیری
وەزیری ئێستا خەوێکی کەمە کە لە خەوەهەستا تەمەوماتەمە

— ٩١٧ — ٦ی مایس ١٩٤٨م

تۆ کاتێ بۆچۆ بەگژیە گیا بتوانی تێکی شکێنی پێکا
کە، دەرەقەتی زۆر داری نایەی پێش پێتە سەر ڕێت ئەبێ لێی لادەی
جنێو فرۆشی لای مەردان عارە تەبرەم جنێوە صحبت لەم شارە
جوادو قواد بە شێوەی مەهری هەردوکیان وادن معنای کە بگەری
هەرچەند کە ناوی گەوادە ناوە لە ڕۆژهاتنا بۆیە وا ناوە
ڕۆ مالێت ئەباو دڵت پێشێنێ ئەو خزمەت ئەکا دوو دڵ پێک دێنێ
ئایینی ئیسلام واقاڵ کراوە دەستووری وامان بۆ دانراوە
ئەگەر ڕبێ ولە سەر ئەوڕێیە بڕۆێ هێندە سەر ئەکەوێ نەزانێ لە کوێێ
خۆ ئەگەر ڕێتو سەر دەڕەوابێ تا، ئەمان نێژێ ئەبێ هەڕوابێ
هێندەی ڕەگەڵ ئەو الم بەڕێێ بۆچ بە بلوێری خەڵکی هەڵبەڕێێ

هەڵبەرکی کە ئێمەی دەرەبەگیە
خووی کۆنمان شەڕی ناوگەڕەکیە

---

institut kurde de paris

— ٩١٨ — ١٢ ی مایس ١٩٤٨م

کاتێ کە وەتیان بێستان بەرەڵدا — کوڕو کاڵ تێکڕا ئەیکەن بە هەڵدا
ئەگەر زرگیکی کاڵ بدۆزنەوە — پەلامارێ دەن زوو ئەیقوزنەوە
بێستان ڕەن گوردی خۆی لێ گرتووە — لە پێشدا بەشی خۆی لێ بردووە
ئێستا پاشەڕۆک گیچەڵ ئەگێڕێ — تێر بۆ بەرسی تێر سڵاوێ نێڕێ
کە بێستانەوان ئەمە تێ بگا — ناهێنێ تاکو بێستان پێ بگا
بە ناهومێدی ئەگوڵێوو کاڵ — هەرچی بۆریکەوت ئەیکاتە جوان
پێچکەی دەرگا کەی خۆی سوارە — لە گرێژە نەی خۆی ترازاوە
هەرچی ئازاڵێ کەڵەمالا بووە — کردیانە قارەڕە بە جاری دەرچوون
بە [گدیگدی] ناگەڕێنەوە — خەریکن لەچم ئەبەڕێنەوە
ناڵێن پاشەڕۆژ کەسەرما بزوت — هەڵامەت ئەگرێن وا بەسەری ڕووت

نازانن بەیانی گورگ و مەڕ چیە
دووگی خۆم خۆش بێ خانووم بۆ چیە

— ٩١٩ — ٢٠ مایس ١٩٤٨ —

لە ڕاستی خوا خەڵک ڕاستودڵپاک بە — لە واتەی هەمووعالەم بێ باک بە
تۆ، کە ئاینی خوا بەڕەت بێ — مەترسە ئەگەر ڕقەستی سەرت بێ
ئومێدی دۆستی لە بەدخوو مەکە — ناگوڕێ ئەگەر بیش چێتە مەکە
بۆ ئەوبەدبەختەی خەڵقی گوڕاوە — خوێندن خۆشەیە لێی بارکراوە

institut kurde de paris

دەورێکە دەوران وادە نوێنێ ئیمان پشکوێ دەست کە سوێنێ
نیشان بەونیشان بخۆ بوەرگەوت صدکەس ئەت بانگ کرد کەس نەکەوت
بەڵام بۆ شوێنێ کە پێشی شەوە تۆدە ریشان کەی وان لە پێشەوە
هەنگوێ شفایە وئارەق وەک زهرە کامیان دە کەریاری زۆری لێدەورە
خۆ هیچکار هەروا بەجا ولێکەری هەرچی ارروانی داوێتیە بەری
کەم کەس دەزانی رێگای بۆکوێیە پێشینان ئەڵێن سیرە لەکوێیە

ئەڵێن حەیفە بوێم بانەوبەرنە
ئەڵێن بەرگ لەگەڵ ئاوەڵان چەرنە

ڕێبەندی ٩٧٠ = ٢٧ مایسی ١٩٤٨م

هەرچی کە روانیت ڕووی بازاریە هەرکیژەڵە نگی تەفرەکاریە
هەرچیشی کەپەیلی بەڵاساریە لێی مەگەڕێ ئەوەی لە بێگاریە
بەڵام هەندێکیان لەبەدخوێیە کەواکردەوەی هەردوو ڕوویە
هەندێ ئەینا سی کەوابەدخوایە بەتەفرەی شەیتان خۆکی لەدوایە
ڕۆڵەی نازدارمان ئەخاتە ڕێبێی ئەوان بخنکێن بەرزبێ تەوەپێی
لاوان خوێنی گەرم ئەمەندبەجۆشن وا ئەزانن بوەگەڵتێ ئاگۆشن
خوا ئەوەبگەڕێ ئەحەم دڵپاکانە تۆشی شەڕ ئەکا بەبێ باکانە
لەڕێی مەرمیاوی کێک وداودا لەبغدا کەرگەڵ خۆی بەکوشت ئەدا

institut kurde de paris

ئەم شەرەلەسەرکورسی دووکەس من بۆچ بکوژریم بێ هۆشی بەس
هەرئەمەندەیە گەیشەسەرکورسی لەدەردەداروبڕسی نەپرسی

ئەمین زکی بگ یاء علی کمال
وا، بەخۆرایی نیشتونەتەبال

ژین
-٩٧١- ٢٤ی حزیران ١٩٤٨م

گاییک کە، کوچەتە پەلە بیستانێک ئەبێ بەجزا نیکرابۆرانێک
بەڵام بەچاوی ئینصاف بڕوانی خطای ئەم ئیشە لەشوان ازانی
شوان کەرانی خۆی پێ ڕاگیر نەکرێ یەکێک باسی لەچێ دانەنرێ
خوا، بنیادەمی کەسروشتی داوە گەورەو بچوکی نەوەسادانراوە
لەئادەمەوە بەپێغمبری یەکێکی نارد وە لەخوێی رابەری
لەگەڵ نەوەیشدا خلاقی بەشەر هەرلەبەدەڵدا مائیلە بەشەڕ
چەندێ غەمبەری خوایان کوشتووە چەندیان دەسایان لێ ناوبردووە
هەرگاکەترسی حکومەت لاچێ وەک سمێڵ نەویان نەوەڵدەیاچێ
هەرایجادیکی لەعلم وفن دا کەئەی هێ ننەمەیدانی دنیا
هەربۆنەوەیە یەکسەر بکوژرێ ئیتر حریت چێ پێ ابڕێ

ئەوڕێی شرعی یەکە خوا داینا وە
لێمان لاداوە حرێیت باوە

ژین — ١٠ ی حزیران ١٩٤٨م

٩٧٧

ماران گەز، نەگەر چاری بررەخنی — لە خشەی مار و میرووە نەترسی
پیاوی وایش هەیە هێندە لاسارە — ناسرەوی مەگەر لە پای سێدارە
وەنەبێ کە مرد لە کۆڵ بێ تەوە — ئیلێ لەگەڵ خۆی نەڕێتەوە
یەکێ دێرەنگی باخی نەرێزی — درەختی هێواب نەرک نەێنێزی
خەڵتی نەکاتەوە نەرگ لە پێر نەیبڕی — لایلە رسەنگێ لە پێر نەیبڕی
کە دنیا بووەگاڵتەی منداڵان — مانی باوان مان نەڕووبەتاڵان
گەورەو بچوکی خواخۆی داناوە — ئێستاوای، بارتی تحرر باوە
قبلەی قدیم مان لەدەست دەرچێ — دەرێ شیوعی روسی نەخوێنن
ئەگەر ئایینی اسلامی بگرین — نەبی فلسطین هەموبۆی بگرین
نەوەی کە پشتی صهیونی گرێ — نەبێ لە خوامان بوێ کەبمرێ

خوا کەعراقی بەئێمە داوە
چیمانە لەسەرباسی جرتاوە

ژین

— ٩٧٢ — ٢٧ ی حزیران ١٩٤٨م

بۆ، نەتەوەی چاک دووچێتەرەهبەر — کەواحیاتی پێ دەباتەسەر
نەوەڵ تەربیەی دایک وباوکە — کەبۆری تاریکەوەک چراوکە
کەبەرابەری بووری لێ گووم نابێ — هەرچەندری ژیان پێچەوپەنابێ
کەبە منداڵی تەربیەی نەدرێ — بەگەورەیی خوی خراپان نەگرێ

institut kurde de paris

ئەو ساکە کە وتە سەر ری بە خودیی نە گەر رایە وە ولە سەری رۆیی
ئینجا حکومەت ناچار ئەبێتی جزای قانونی دەرحق بنوێتی
ئەوەی تربیەی ئولادی نادا هەموو رەنجی خۆی ئەداتە باد
ئولادی بە دخود کە بە شەر رفێن جنێو بۆ باوکو دایکیان ئەنێرێ
بی حەیالە کەی رووی کە سوکارە کە چی بۆ ئیشتە هیوا بە کارە
بێ ناموسی یەعنی میشودلەی نیە میشی نەبێتی کولەی بۆ چیە

بە لآم بی شەرمی هەر، بێ ئەوایە
رۆیشکی وەکو ئەژدەری لە دوایە

زرین
٩٧٤

١ ی تەموز ١٩٤٨م

حاکی وخرابی خۆبە دەست خوایە بە لآم سووچیکی بەندەیشی تیایە
چون ئەبێ بلێین خواخۆی دانیاوە کە چی جزایشی لە سەر دانیاوە
ئافریدەکار کە خۆی حاکمە چون 2 ری ئەکەوێ بلێین ظالمە
خواخۆی فرمویە سروشتی خوایی بۆبەندەیی نەک بۆ کۆیخایی
[وما خلقت الجن والانس] بۆبەرستشم نەک بۆهەوەس
ئیمە بە تەفروی شیطانی لعین خۆمان بەدەکەین لائەدەین لەدین
ئەو سایەهۆی شەقاوەتە وەسەرمان مەرزنەهووکە گورزی ئەدا لەسەرمان
ساچی بکەم ئەوانەویدم بی لێم زۆرنە شارەزارانەبە رەحم لێم
ئەگینە ئەمووتە باوکمان آوی رشت سروشتیش بۆ ئیرەهاتویی
لی خست

institut kurde de paris

هەرچەند ئەو ئیرسیە بایەخی نەکا ئیستفا ئێستا لەرێ دەر نەکا

خواهان کە سابڕێتی نەلەوە ڕزگێتی
لەگەڵ تیری خوارد قوچ نەوە ئێستێتی

- ٩٧٥ - ١ی تەموز ١٩٤٨ م

ئەوی بە هێزی قوڵی ئەنازی زوو بە کی ئەخات سەختی هەورازی
ئەوی کە بێ شایی هەڵبەڕی وەک ئاسی بێ دان بۆخۆی ئەگەڕێ
بەردەش بێ بارش بە کی ئەگەوێ کاتێ کە سووا بیرازی ئەوێ
چەکوش لەگەڵ ئێشدا بەکارە حکمی بوکە لای فیلی بێ عارە
کەرکەوەنت [دوش] ئەوڵەوەستێ نەوەستێ خێتوی قاچی ئەبەستێ
جاران ئەچونە سیران ئەهلی شار بۆسەیر پاشایان ئەکرد بەگەشار
ئێستا ئەویاری یە نەماوە تەوە شایی وسیرانمان بڕاوەتەوە
بابی بابی ماڵ والە ناوایە حکمتی تیایە هەم کاری خوایە
ئەوی گەلێی لە بەختی خۆیە بێ ی بانێ دەوری کەوا بخۆیە
هەرزە چەنەیی کارنابا تەسەر ئەبێ تەسلیم بین بەقەضا وقەدەر

بە لاڵم بۆ ئەوەی کەسەرەڕۆیە
کوتەک ئەزانێ قوناخ لەکوێیە

- ٩٧٦ - ١٥ی تەموز ١٩٤٨ م

خوا ئیمەی بۆیە خستە سەرزەوی لەگەڵ یەک هەڵچین بێ بەزەوی
لاماڵ وایە کەیەکی بکوژین عەمری ئەوی شمان بۆدێ وزوو ئەژین

Institut Kurde de Paris

نازانین ئیمه پیش نامێ نینه وه دوا به دوای یه‌ک تر قلیپ ئه‌بێ نه‌وه
ئه‌وه نده‌ی لێیه ئه‌وه‌ی کۆڕاوه بۆ ، ئه‌وه دنیا ئه‌وخوا پێنداوه
شه‌ربێ مرگی له‌مه‌و دنیا چیشت بێ ترس وبێ بڕس ئه‌چێته بهشت
ئه‌م جاوه‌ڕێ سه‌یر ئه‌م ظالمانه به‌شیشی آگر آمان ، آمانه
ئه‌یان سوتێنن تا به آزارێن مردنیش نیه تا بێ ڕزگارێن
ئه‌وه‌ی که‌ فێڵی دنیایی زۆره به‌شی خاک ئه‌خوا به ظلم وزۆره
لێره‌وا ئه‌مه‌نده لێیان بداته وه لێیان بڕسی چی ؟ جواب ئه‌داته‌وه
بڵێن بیت خۆشه تۆبه‌ره‌نجی شان نان به‌یدا بکه‌ین تۆ لێت سینن ئاوان

دیارمه که ئه‌وه‌ی زۆری لێ نه‌که‌ی
له لای ناخۆشه تۆ ماڵی ئه‌به‌ی

— ٩٧٧ — ٧٧ ی تموز ١٩٤٨ م

خۆزگه ئه‌مزانی ئه‌م ڕه‌شه بایه که هاوینان دێت بۆچ واه گه‌رمایه
که چی زستانان که ئه‌لرفتێ هێندێ به‌ته‌وگه ، ئه‌فرێنێ
هه‌ای ماڵ خۆشه‌ویستی فینکی دڵه‌ڕه‌ق به‌هاوین
ڕه‌شه‌ماڵ خه‌رمانی بێ ڕه‌ئه‌گرێ ڕه‌شه‌با که‌ڵکه‌م ئێشمان ئه‌گرێ
تۆزی ڕه‌شه‌با چاوی کوێر کردین شه‌وله سه‌رمانان آبڕوی بردین
به‌هه‌موو بایێک ئه‌له‌رێینه‌وه به‌هۆڕته‌وبه‌ره ئه‌گه‌ڕێینه‌وه
ئه‌م گیره‌وگیشه له‌بێ کاریه ماڵه‌وماڵ گه‌ڕان له‌ناچاریه
ئه‌وی ئێستێک بۆ خۆی پێک هانی نای به‌ڕێته سه‌ر ڕاته‌ی دیوانی
ئه‌وی له‌ڕێ وماڵی محمونه چی له‌قومار ه‌وئه‌م تۆنه‌و تۆونه

institutkurde de paris

ئەوی بۆ قوبارە جێتە جێیان شەوێ باتە سەر تابەری بەیان

دیارە دەرسەستی مال و حاڵ نیە
شێطانیش لەدوی هیواشەقی یە

— ٩٧٨ — ٧٩ ی تەموز ١٩٤٨ —

چاکە وخراپەیش ئەندازەی هەیە کەم کەس ئەزانی حەدی تا، کەیە
ئەندازەی چاکەیش کەهات تێ پەڕی نابەکارت بێ ئەیداتە بەری
بەخۆوە نەدیوسەرمەکالەبەرکەی ئەبێ زۆر پیاوی کاردیدە دەرکەی
ئەسپی عەربیت دابەکۆڵی سوار سەرکێشی ئەکا وبۆی نایێتە بار
هەرچیش هاتە پێش تیوە دەگڵێ دیارە کەدوایی خۆیشی ئەگڵێ
کاربەدەست لەسەر تجربە ئاڕوا گوشتبێ قصاب وزان بونانەوا
چاران منداڵمان ئەنارد هوجرە فەلاحەئەکرایەداری گزرە
بەماڵ ستایان ئەووت وەک دۆڕمێ گوشتی بۆ، توبێ وێشەقانبوەن
بەڵام کاتێ کێردگەیە ئێشقانی جەرگتا ئەخوا ودەرمانێ هانی
باوک بۆ ئەولاد هیچ جاری نیە ئازاری هەیەو بێ زاری نیە

کاری تەربیە ئەندازەی ئەوێ
لەحەدتەرازایە کی ئەکەوێ

— ٩٧٩ — ٥ ی ئۆگستوس ١٩٤٨م

ئەگەریێ کەوتۆتە ئەم جیهانەوە دوستیش ئەحوتی بەیگانەوە

Institut kurde de paris

هەرچی کە بەرگی پیردی لەبەرە ئەمرۆژە هەولّی قەدمی لەسەرە
ئەگەر گشت لاین نەکەونە خیرەت نەکەونە فریای ولاتو عشرەت
ئەم گیژەڵوکەی تیا رەگی نابێ مەلەی بێ دەوێ بەهاوار نابێ
ئەمرۆ پیویستە کەتۆ تی کۆشی نەک دوایی بەرگی ماتەم بپۆشی
هەتا تەرز نەبووی ئەبێ تی هەڵچی ئەڵێن پاش باران کەپەنگ بۆچی؟
خۆت خوێندەواری کوڕشت فێرکە نانی کەم بخۆ بەسی بێگ تێرکە
کەلەگەڵ عەشرەتکەوتە هەرزانی ئەمەندە بخۆهەتا ئەتوانی
ئێستا ئاگامان لەخۆمان نیە تێ ناگەین مەگری پیرێژن چیە
ئەگەر لێک بەری لەژینیش ئەبڕێین ئەبێ بزانین کەوالەسەرێین

لەتەنگانەدایی دووەمین بەدبەختە
دەستی یەک بگرین یەکگرین سەختە

-٩٢٠- ١٧ی ئاغستوس ١٩٤٨

ئەلف، بویە پێش هەموو حرفانە لوحی دوباریکەوراستورەوانە
ئەوی کەچەوتە بووەبەحەلقە یاء، بۆیێ!! پێوەند! یاء، بوولێ تەوقە
دیارەکەریوی چەندحیلەکارە بەداوی تەڵەی چەوت گرفتارە
ئەوانەی چەوتێ گیانەلەبەرگرێ خوا، نەیداونێ کەسەرهەڵبڕێ
چەندخۆشە ئێستاراستوسەربەرزێ نەک چەوتەلەبەرێ

بەترس ولەرزێ

لەقەهرداری کەواخوارەوێ ڕاستەنەبێتەوەای بڕی خێوی

ماربه گیفله وبه هیچ نه خشێ که کوڕا ئیجارهست ڕاده کشێ
نه وی خوێ له خاک به فێڵ نه گوڕێ گور ڕوایه بیگری و بی خهرته گوڕڕێ
کاک ئهحمهد دوعای ئهکرد بوو با جگهر نه مری و نه بێ ته با جگهر نه وی تر
ئێستا با جگهری هیشه ی ڕهمێ کاسبی حهڵاڵ ڕوولهکه می یه

تووانه ی مهچی بێ معنا مه گره
گه وادله جاسوس بێ فهزاره ت تره

— ۹۲۱ — ۱۹ ی ئهستوس ۱۹۴۸ م

که له وڕوژه وه دنیا دانراوه له سهر تجربه زوڕ چێشت بێ ڕاوه
به کێ له وانه مال و ده وڵه ته گوێ بوو نه وه ی لای دانا ز حمته
زوڕ ڕیا و مادیوه به فضل و هونهر گهل زه مانا بوێ نه چوته سهر
نه وه نده ی نه بووه گیبێ بکهری یا که وایلی ئهرداخ بدهری
ڕووشی له یاوی هیروک نه ناوه وایش ڕێ که تووه که بهسی ماوه
له پاشی مردنی قه دیما زانیوه ئینجا به چاکه ناویان هاتیوه
زه مانه وایه له گهل یا وچاکا سهریه بهری و ڕیشی به شانه کا
حهسره وه نه ئهیی هاڕونه ڕهشید کاتی مهصری گرت تا پوڕتی سعید
قوله ڕه شیکی دانابه والی به موو چیز ابوو نیل هات ڕای مالی
هاواریان بوو بهرد زوڕیان لێ توندبوو دوتی خوری تا بوو چی نه چاندبوو

[۱] گولستان نه مه نه گیز ڕیته وه
هه روا تاریخ نه گه ڕیته وه

---

[۱] گولستان اشعاری
سعدی یه

institut kurde de paris

-٩٢٧- ٦ ٧ ئۆگستوس ١٩٤٨ م

کار شوناس گەرالە شوێنی دانا لە شوێنی نەزان هات دانای دانا

حکمتی [احط القوس بار یەها] لەگەلی کارادەرکەوت دیاری دا

ئەوەندەی پیاویان لەدارەتاشی ئێشیان نەئەدا بە پیاوی ناشی

دارتاشێ لەناوکەروانێکا بوو بۆ صفتی خۆی بۆلادی ئەچوو

جەردەهات لەرێ کاروانی روت کرد لەخوانەترسی تەشوێی ئەوی بردد

پیادیکی ترێش صدلیرەی بریا ئەوباکی نەبوو دارتاشێ ئەگریا

دنیان ئەم خەتاکە کەروت کراوە صدئەوەندەی تۆ مالی بڕاوە

ئەوان ناگرین تۆ ئێستە چیبە ووتی دەردی من بۆتە شوێ نیبە

نازانن بی سوون دەمسووی ئاگەن ئەبروی صفت و وەستایی ئەوەن

صدجار مانوسی کەس گووێی نەدایە گەرکەس پیاوی خۆی دێ نێتە کایە

پیاو بۆئێش نیە لەئێش بۆ پیاوە
کاری دیوانی وەک خۆم ئیشواوە

-٩٢٨- ٧ی ایلول ١٩٤٨ م

ئەڵێن تەنگانەخۆشی لەدوایە باوەڕم نیە فرمودەی خوایە

بەڵام صبری خوا ئەڵێن چل ساڵە من مانگی نابێم بەم حاڵە حاڵە

خۆمن بەتەنها داخی خۆم نیە نازانم خواستی خوایی بەچیە

بەجاری باری نەگبەتمان بوهات گەرماوگرانی رووی کردە وەڵات

جوولەکەی جارانی هامانیان کوشت ئێستا لەعرەبەردنیا گرتەمشت

institutkurde de paris

سای خوای عرب تو بیتو قرآن وابکەی بێتە جوولەکە قرآن
جاری جار ریا ندابەران بکوژری کێ گوێچکەی هێنا پارە وەرگری
خۆزگە جار ریکیش بۆ جووادرا لەناو ئێمەدا تۆ ویان ئەبرا
هیچ باوەڕەکەن زەمانە دانێ سوری تەلەریشان لە بیرنەمانێ
ئەوی کە بە جوو ئەکرا لە بێشا پیاوی بەوجدان جەرگی دەئێشا

چەرخی فەلەک کە سواری دەبێن
گەلەسەر، گاهێ لەخواری دەبێن

— ٩٢٤ — ٩ ئەیلول ١٩٤٨م

علمی قیافەت چشتێکی باشە ئەوی بێ زانێ مەردووم ناسە
کە پیاوی ناسی زوولێ ناگۆڕی بە گۆشەگۆشە نایێنێ گۆڕی
لەبەر ڕەنگ پیاوە وجوودتەوە شێنە لەبەردەم خۆی لەخاک خشێنە
لەبەر پارودەستت ئەگەڕێ واهەڵدەبەزێ بەرزی گەڕێ
ئەوی ناسینی لەمانە دوورە کە دوربێ قۆچی بابێ ڕەنگ سورە
ئەم سالێ زۆرلە بەربێ آوی ترسایی واگەلاوێژکەوت جاری خەلەسایی
بیست وحەوت کاریزوالە شارایە تەنها بەلوعەی ڕوتلە کارایە
ئەگەڕێوانە پاک بکرێتەوە وەک جاری جاران وابژێتەوە
تێن بە آوی کەلێ گا قرێن لەهەموو مالێ حەوزی قوڵەیێن
جاری کە آوی بەلوعە نەبوو خەڵک بۆ آوی شار بەڕێوە ئەچوو
بێستا بۆج وامان لێ هاتێ ناگەم جاری بابجەم پرس کەم لە کاکەم

Institut Kurde de Paris

- ٩٤٥ - ١٦ ی ایلول ١٩٤٨ م

دنیا وا حیتوابه که س جانابی سامه که رده وری مهدی یه یدابی
سی چشت کوّن بوبو که وتونه وه کار دروّ و دوروویی و بلوّشی قومار
ئه م سیانه هه رچه ند هیچیان چانیه هیچ نه بی توصدی گیانی تیانیه
هه ندیک هه ن که وابی گومان زوّلن دستیان بو، چاوی چاک هه لده کوّلن
به سه رزاری دوست که چی به دزی کاتیکت زانی وه ک مارپی ی گه زی
ئه وانه نیابه پیاوچاک فیرن له راستی دووشک چیزن ناویرن
من لم دوایی یه دایه کیکی وام دی کرده وه یکی وای لی هاتوه دی
گه ل یه کیک دادوستی سه ودای له پر لی ی که وته گه ستنی ماری
گه ستنیکی واتوصدی گیانی بی حرام زاده یی و ناپاکی بی
نازانی ئه م دنیته وه ری ی خوّی نه بی به لکه ی له خوّی پیس تر بوّی

خواچوّن پاک ئه دابه زه م پیسه وه
هاکا، نالاندی به ده م لیته وه

- ٩٤٦ - ٢٧ ی ایلول ١٩٤٨ م

شیر که یه کجاره وه آلی شه ره شانه دووروده وابه له سه ره
نالین که شیره توّله ئه ستینی هه رژن به شانه سه ری دا دینی
تا شیرت نه بری شیرانه هه سته ناوی پیاوه تیت به ینی به سته
به لاّم پیاوه تیت بوّ گه ل وریایی نه وه ک بوّ شه ری ناوخوّ آزایی
جاران که نه یان ئه کیشت بخوّینین آزابن ره گی یه ک تر دور دینن
چونکو خوینده وار لیک ئه داته وه آشوب ناخاته ناوولاّته وه

institut kurde de paris

ئیستە مکتب بۆ بە آوەرەشە هەر طلبە وا بە گەردوشە
لە ناو حالەما بوین بە داستان خوا بمان خاتە سەر ری ی راستان
ئەوکەسەی کە وا کەوتە سەر ری ی چەوت کاتیکت زانی هەلە نگوت وکەوت
بەرمی وبەرزوخی نەبووە بە لغت راستە کەی بلی هەلە نگوت وکەوت

تو پالّ بنێیت وخصمت نەکەوێ
ئەو سایە کەوتن بەرتو ئەکەوێ

— ٩٢٧ — ٢٠ ی ایلول ١٩٤٨ م

خوا خۆی ئیزانێ زبانی ناوەستێ هێنای حبسی کردها وێشیە بەستێ
لە پووک ولەدان کردیە دوو دیوار دوولێو بە سەریا دیوار بووە بە چوار
بەم چوار دیوارەیش هێشتا بەند نابێ ئەبێ لەوەوە گەردوش بەرپا بێ
مەتەلی کوردی بۆ ریک خراوە بگوڕگیک هار ناوی براوە
ئەم لای دیوارەو ئەولایش دیوار حیس خانیە بۆ گورگیکی هار
لە گەڵ ئەوەیشا کاتێ دەرفەت بێ ناپێلێ سەری خۆی رەحەت بێ
خۆ ئەگەر بێتە سەر باری جاکە لەهموو عضوی بە دەندا تاکە
ئەوەلە حیوان جوێی کردوینەوە گوێ إمتیازی بۆ بردوینەوە
ئەو نطقەی کەوا ئەدرێ بە زوبان بیاو پێی ئەبێتە بەندی جەهان
لە گەڵ ئەوەیشدا کەم وەختان جاکە ئەوی زبانی خۆی گرتبێ باکە

هەر دادی خوایە وخواستی کردگار
زوبان بە جاکە بێت هەڵێ نێتە کار

institut kurde de paris

— ٩٢٨ — ٧ ی تشرینی یەکەم ١٩٤٨ م

هەندێ طبیعت کەئڵێن دزە لەوەرگرتنی پیشەی چاک کزە
ئەبینی شوێنی مجلس گیراوە شعرو آدابی ئەدەب لەناوە
ناتوانێ لەوێ ساتی بوەستێ هەر باوشکێ داهەتاهەلدەستێ
ئەچێ بۆ شوێنێ قوماری لێ بێ تێی هەلدە قونێ هەرچەند بێ چێ بێ
لەئیوارەوە هەتا نیوەشەو لەیاری دایە بێ وچان و خەو
خۆئەگەر هاتووی کردە دوڕان بۆی دانەنیشتی تابەری بەیان
قوماری کافرێنەندەخۆشە ئارەق وژن ومالێ لابۆشە
خواردن وکردن پیادەی تێرائێ تێری لێ ناخوانەوی فێرەبێ
کەئەبۆرێنێ و پارەی ناوێ بەسوێندوطلاق وازی لێ دێنێ
هەرئەمەندەیە کەپارەی چنگ کەوت هارەبەجاشە طلاقە کەدەست

شیوەی وقومار دوو وڵاتن هاوشت
کاتیکت زانی خوایان دابەکوشت

— ٩٢٩ — ١٧ تشرینی یەکەم ١٩٤٨ م

ئڵێن [خەرە، بەستەوخاوەندی رەستە] بەندبگرێتەگوێ ناکەوی بەستە
هەندێ کەهەیە هەوارئەبێنێ کەبەربوجوتەی پێس ئاوەژێنێ
ئەوەواچاکەباری گرانێ بێ کەمانیشی گرتبەشی لێدانێ بێ
هەرچی بەگەلەخڵکی بەربێ بۆئەوەدەشێ کەرسەی دەربێ
ئێستەلەگوێ درێژ بارەبەرتەوە حرام زادەیە بەخەطەرتەوە
خۆزگەهەرکەسێ وازوڵ بوایە نسڵی نەبوایەلەسەردنیایە

institut kurde de paris

باوەڕت نەبێ بە حرامزادە لە حج بی بینی خۆتی لێ لادە
سیادی مسلمانەتی سالح بێ دەستوربانی بوخلک خادم بێ
چندخوشە ئیسان لە خواترسێ ڕێگەی ڕاست بگری و لە شانە بڕسێ
خەڵقی قەدیم وقیلەی خۆی بقا نەبەوێ هیچکەس تکای بۆ بچا
دنیا بە آشتی خۆشە نەک بە شەڕ خوت خوشەوێستکەلای خوا بە شەڕ

ڕێبین - ٩٤٠ - ٨ تشرینی یەکم ١٩٤٨ م

خۆزگە بیستبکی ئەستورم نەبوو لانەستورەکەم نەختەسەرووو
کەبە هیچ ڕێگەیەک نەبوو مایەوە ئەوەتەکایەی ئەم دنیایەوە
پێکەوە دنیاو دینارم نەبوو بێدەوڵەمەندی ناوم دەرنەچوو
کەدەوڵەمەندبم کەسیشم نەوێ خەڵک لەخۆیەوە شوێنم نەکەوێ
لەهەموو شوێنێک نەوەک ئەم شارە دینار بەهەناودنیاو دین آرە
شای شاعرانەمان وەک مەدقەم هێندەخەدری دێ بەسیل و دیقەم
هەندێ ناوسیان نەوێ بەلاتی حەلاڵ خۆڕی بەوکەم دەسەلاتی
لەفت بەناووسی ئەڵێ مێشولە قەدری ئەم دەورە بەبارەو پوولە
خەڵک لەمەعرفبۆیە ڕاهەکا خوێندەوار بێ کار بەردەبانەکا
ئەجامی خوێندن مامۆستێتە جێگەنەماوەتەعین زەحمەتە

خۆکەسیش نەمە لێک نەداتەوە
تۆ، لەچیت بڕوێ، بە ڕێگاتەوە

— ٩٤١ — ٤ ی تشرینی دوەم ١٩٤٨م

جاران هەر ساری بنائەندا قەلایەکی بۆ درووست ئەکرا
کە دوژمن زۆری بۆ بهێنایە خۆی ئەگوتایە ناوی قەلایە
ئەوسا تۆپی وایە ئەیدانە بوبو بڵێی قەلا کە ئەڕوخێنێ زوو
تا ئەم دوایی یە کە وای لەهات تۆپەکی وهای هاویشتە جیهان
قەلای [لێژی] بەوتۆپە لێژکرد پێ لێژیک وبارسی بەجاری گێژکرد
چالێ لەریگەی هاوسێدا هەڵکەند کە چی خۆی تێ کەوت خوا تۆڵەی لێ سەند
دوای توپ وبۆمبای بۆمگیلەندار زیرەی [قونبەلەی زەریە] کەوتە کار
یاخوا هەڵی فڕێ هەموو بەیەندێ خۆشی نەبینن گیرۆدەی بەندێ
لەگەڵ چاکەدا رۆحتان دوژمنە هۆنەرۆفڕێتان بۆ بیاوکوشتنە
لەباتی توپ وقونبەلەو بۆمبا حەبێ درووست کەن بۆ سیەتی لابا

بۆخواردنەخۆڵەک وهاوڵێکا
هەر بۆسیەتیە کە بیاوهارێکا

— ٩٤٢ — ١١ ی تشرینی دوەم ساڵی ١٩٤٨م

مایەی سەرخۆشی کچ هەر بۆی شوودە نیزەوی یەک کەوت ئاگرۆپۆشوودە
لەئاوەڕۆوە هەروا هاتووە گیان لەبەر بەجوت پێی ڕاهاتووە
ئەمەی کچ وکوڕیە گیان خۆشاوی سەریکی خوایی تیادەردەکەوی
ئەم جوت گرتنە بۆنەتەوەیە نەتەوەیش بۆباوک بەڕکووەیە
خوا ئەوشەفەقەتی نەدایە بەپیاو بەم ئەرکە ئولاد چۆن ڕاهاتنا و

institut kurde de paris

هەرچەندکەس ڕۆڵەی بەکاری نیە ئازاری هەیە و بێزاری نیە
خوا خۆی فەرمویە ئولاد عەدوە خۆیشتا هیچکارلەی دەرچوە
ئەوی هەیە تی و والێی بێ زارە ئەوی نیە تی بۆی دەغەزارە
ڕۆژێ هەندۆقی لەمەزاتا بوو دلاڵ بەوخلکەی ئەووت ڕوبەڕو
هەرچی بیکڕێ وابە شیمانە ئەویش نەیکڕێ خەفەتی گیانە

لەم مەعنایە مەبەست ئولادە
یاوکی ئەم عەرەزە ڕەنجی بەبادە

— ٩٤٤ — ١٨ ی خاکەلێوەی دووەم ١٩٤٨ م

پێشینیان ئەڵێن گوزەی بێگەرد پیاو هەڵدەبلۆقێ وەک بلقی سەراو
لەگەڵ باپیکی لێ بکەوێتە کار لەچاوگوم دەبێ بەبێ شوێنەوار
بەڵام بەگیان دانای خوێندەوار بێش کەوێتە بەر زاڵەی ڕوزگار
عەقڵ و تجربەی پێ زیاتردەبێ بۆ کاری گەورە بەکار تر ئەبێ
تا نەکەوێتە بەر ڕەڵی زەمان دوستو دوژمنی ناسی ئێستان
وابە چاوی خۆم دیم کەهندی خڵک بەکەمان بوون لەگەڵ پیاویکی بەتەک
هەر ئەوەندە بوو تارەتیکی بردە وەرگەڕانەوە بۆکێ نیشک دەستوبردە
بەوەناز انێ کەخۆیان دەرخست ناوبیان لێ ئەنێن بێ بەرووی پشت
بانەوکەسەرێش خۆی لێ بسوڕێ پیاوەتی و وەفالێیان ئەتوڕێ
هەون کەالێن ئێستا لەم شارە پیاوی دوەکو دوروبەکارە

ڕۆژیکیان ئەبێ کوەڵی پیاوان
کەڕووبەڕووتف بگاتەڕوی ئاوان

— ٩٤٤ — ٥ ٧ تشرینی دوەم ١٩٤٨ م

ئەو روژەی جڕگا ترتیب دراوە ئەسکەلەی نیشتیمان دروست کراوە
ئەگەر سەردەمان لە بیر بوایە کێ دەوائەکەوتە دووی ئەم دنیایە
ئەگینە ئەوالە پێش چاوماندە ئەمان بەنە ئەم گردی — یوانە
بەروت وقوتی وبەشەش گەز کفن ئەمان خەنە ناو گورێکی بێ بن
ئەوی کە ئێمە بوێ چوستوچوێن بەحەرەتیەوە دێن تێری لێ ناخوێن
یا بەمێردی تری ئەبڕێ یا، میراتی یەوەشێری بۆ ئەکرێ
ئەگەر ئەمانە بێ نینە بەرچاو بەم کۆیرەوەریە ناکەوینە داو
خۆهێچگار ئەوالادکەجەرگی پیاوە خوابەدوورمێ وفتنەی داناوە
تابۆت پێ ئەگا بەکولەمەرگی ئێستەقەلاتە بۆنان وبەرگی
هەای ئەمرۆشەرگەری کردوە یا بەزۆرمالی خەلکی بردوە

ئەگەرلە پێشا ئەمەت نەزانی
نەدنیاتەئەویست نەژنت نەهانی

— ٩٤٥ — دو ٧ی کانونی یەکەم ١٩٤٨ —

منداڵ کەشێری بێ عار ئەمژێ پێشین زبانی بەجنێو ئەپژێ
ئەوی منداڵی ئەدایە دایەن تەربیەی نابێ ئەبێ بەخایەن
چونکو طبیعت لەخۆیدا دزە دایەن لەڕاستی تەربیەی کزە
شێری گامێشت دابێ بەجوانوو لەگەل گەیەڵ وتیادەگەوزێ زوو
سەربەولاخی رەسەن بسێدە لەپێشدارەسەن بەسندبو لێدە
ئێستا بەکێ ڤەرەسەن دێتە کایەم سەرەڕەلەپێشەو بزمارەگایەم

institut kurde de paris

کفر احمد دوعای لەگا کرد بوو قضای گالەکەرەکەوت ئەو مرد بوو
یاسی ولوری وتانغ کەوتونەروی کار هیشتا کەروگانەکیشنە ژیر بار
کوندە وەشکەمان هیشتا لاماوە مەشکەبۆدۆیەکوندە بۆ آوە
ئەیانگوت شیطان بەکوریتی بکەنی [سنی رشد] یەکەپێی تێدەنی

شیطان بەکوران وەهاپێکەنی
کەدایک وباوک کەوتنە شێوەنی

— ٩٤٦ — ٩ کانونی یەکەم ١٩٤٨م

هەندێ عادەتی کۆنی لێرە بوو کەبەخۆرایی خەڵک تێکی بەرنەبوو
جارێ لەپێشدا بەشەرەگەرەک دەستیان لەیەکتر ئەدایە کوتەک
چونیان جۆی بوایەزاوا خەزوری نەدەکرا بەلای مالیانا بووری
هەموو ئێواران لەوەڕاغ شارە ئەهات بینی تێکڕا واشەرە دارە
جارێ ضدالان دایان ئەمەزراند ئەجاگورەیان پێوە دەآلاند
سەرم مندالمان بووسەری نەشکابێ کەم شەڕبوو خوێنی تیا نەڕژابێ
هیچ نەی ئەگوت ئەمە بۆ چیە هەموو ئەیان گوت شەڕ آزایە
بەشەوێ چوونە حماح کوڕەوکاڵ لەپیرێ بووەشەڕەبەشتە مااڵ
خۆم کەیەکی بووم لەوشەڕکەرانە ئێستایش نازانم چی بوو ئەمانە
بەخۆزگەئەمەغایەی تیا ئەبوو بەم زانیاریەی بۆکوێ ئەچوو

ئەوسا بەم پیریەشەوێنیان ئەکەوتم
بێشکوڕامایەلەوڵاتەسەروتم

— ٩٤٧ — ١٦ ی کانونی یەکەم ١٩٤٨م

بەخۆوە نەدیوچەشتبوو لەپڵاو دەستبەسەرئەسەریتی وچەورایی کڵاو

institut kurde de paris

گەدا، کە چلەم بە قۆڵ ئەسەری — سەرکەوت هاکمی گا بە مەنیل ئەگری
کە لە تونجی یەتی یەوە بودی بە حمام چی — لە کاری خۆتا بە غالط ناچی
عزّت پاشا یەک بە عجم مشهور — بوبوبە والی لە ولاتیکی دوور
هەرچی بۆ ئیشیک ئچوبودیوان — رجای لێ ئەکرد ایگوت بە چاوان
کابرا ئەرروایی ئەوبە ظریفی — ئەیگوت قاندرەک ... هەریفی
صدری اعظم بانگی ئەکاتەلای خۆی — ئەڵێ وزیری خارجیە تۆی
بە خۆشی خۆشی !! ئەچیتە سوید خۆی — چاوەری ئەبی فەرمان ئەچێ بۆی
نوسرابو [قلدیر ملتی بوبلە] — جزا من جنس العمل در شوبلە
با، سیاسەتیش دروێی پێ بڵێی — دروزن شایش بێ دوایی ئەکەوێ

کەواتە پیاوی ڕاستوکار شوناس
ئەتوانێ لە قید بمانی خەلاس

---

٩٤٨ — ٠ بە کانونی یەکەم ١٩٤٨

تا، پێکوڕەی خۆت لەلاوەستابێ — بێگانەوێی با، لات وەستابێ
ئەگەر لە مالاّ نانت بۆ بکرێ — لە بازارەکەرەکە لکت ناگرێ
ئەگەر لە شاری خۆت دوستت نەگری — بێگانەت توشدێ ئەتکەتە گری
خوالە گەڵ هەرچی کردتی بە هاومالّ — وابکە هەردولا پێی بێن خوشحال
تۆلیم ئەپرسی جامعەت کامە — مالّ راوەستابێ جامع حرامە
ئەوەی کە لەسەرتەجرەبە بڕوا — هەرچیەک بڵێت پێی بکە بڕوا
پیرەمێردێک زووپێی وتبوم بەستە — بە لەهاوێژە بۆ خۆت بخ بەستە
هەرڕوانەوەحدی بڵێ قوم وخوێشی — هەموو کەس بە لای خۆیادەگێشی

Institut Kurde de paris

بسمارق زانیویه سیاست چیه هەل هەڵگەوت تام و برایی نیه
بو ئیسلام وەفای وحدآیینه رابورد ئەوعەهدی عەهدی پیشینه

دیموکراطی یه ولاتی وطنی ،
بەم دوو تەفرەیە شیطان یێ کەنی

ژین

— ٩٤٩ — ٦ ی کانونی دووەم ١٩٤٩ —

ئەڵێن سەردەمێ شعر باو بووە شاعریا، بەناو، یا بەدناو بووە
هەندێ پادشا شعری ویستووە رجای شاعری زۆر جار بیستووە
ئەڵێن رودەکی لەلای سامانی لەئەندازە دانەبوو سامانی
بەقصیدە یەک أمیری سوار کرد بەلەشکرەوە بۆ بخارای برد
زۆر شاعری ترلە بەسەردون بالەزیندانا دوساخیان کردون
خۆهیچکار ئێستا شعر بەلایە سەرقەڵەمانەی تف و تیلایە
جایزەی جاران بووە بەجزیە دەروێ شاعر لەچزمە، چزیە
نەگوزەرانە نەکارو کسبە جەرگوهەناوی پڕبەلەکسبە
[أثیرالدین ی أومانی] ئەڵێ کەشاعرتەدی راکەلێ یەهەڵێ

[ظهیری] شئەڵێ لەدەست شعرداد هونەرلەعراق زۆر عیبەفریاد

ئەمانە داڕیان لەدەست دنیایە
شعری بەشعور إلهامی خوایە

— ٩٥٠ — ١٢ ی کانونی دووەم ١٩٤٩ م

سالانی پیشوو بەختمان یار بوو حکیمەکانمان نەخوێندەوار بوو

institut kurde de paris

نه‌مان بیستبوو ئەم هەموو دەردە نه‌ئه‌چووه‌ زگمان ده‌رمان به‌ فه‌رده

ترسی واهه‌یه‌ نه‌بوو له‌ ناوا خاتمان به‌ آو ئه‌دا به‌ آوا

به‌ نوشته‌ی سیخناک یا له‌ رز بریتی نه‌ ده‌ ماده‌ردو ترا بی بریتی

هیلانه‌ قولته‌ له‌گه‌ل شیری که‌ر ده‌رده‌ باریکه‌ی لا، ئه‌برد له‌ سه‌ر

ئه‌وسا [شه‌ربنقه] شه‌وهه‌ر بوژن بوو ئیستا نیرینه‌ له‌شی کونکون بوو

دیپلۆمه‌ی دروله‌ ناوی بردیی هه‌زار نه‌خوشی بوو به‌ پیداکردیی

خوا هیچکار ده‌ری اجتماعیان دوو، به‌ره‌کی وای هینایه‌ میدان

نایلی سانی سه‌رمان رحمت بی ئه‌مان بوو سه‌ردار سه‌ردار به‌ت بی

هه‌رچی هه‌لده‌ستی ئه‌لی من حزبم بزالیم لاده‌ نامه‌وێ حیزبم

أحزاب جوێ به‌ جوێ که‌وتنه‌ شه‌ره‌ جوێن

اسلامیت و عصبیت جوێن

-٩٥١- ٧٠ی کانونی دووه‌م ١٩٤٩ م

به‌ خوا وه‌ نه‌ دیو که‌ گه‌ییه‌ بالتوو خوێ بوو هاوشانی اکوتیته‌ بالتوو

که‌ولی سموریان دا، به‌ که‌ره‌وان که‌ری پیش خوێ خست کرده‌ سه‌رکوێمان

[گه‌دا] سه‌رکاری نه‌گه‌ریتی بریتی پیاو ماقوڵ نه‌شتی وه‌ک کار سه‌ربڕیتی

هه‌ر له‌ سه‌ره‌تای جیهان تا ئه‌مڕوو نادان به‌که‌یفه‌ و دانا به‌ ڕوو، ڕوو

هیشتا تێ ناگه‌ی که‌ خواستی خوایه به‌ خوێ بنازی دوایی له‌ دوایه

نه‌بینی نه‌وه‌ی که‌ خاطر جه‌مه له‌ هیچ تێ ناگا بوێه‌ بێ غه‌مه

چرایی که‌وا، خواهڵی گیرساند نه‌وی خووی لێ کرد ریشی خوێ سوتاند

هه‌ندی ناسره‌وت به‌ خۆڵ ئاوه‌ڕێن نانێ له‌ به‌ر، به‌ر نه‌ئه‌ڕژێنه‌ بچڕێن

insititut kurde de paris

گۆرری ئەوانەبەسەمندۆ کە دەمێشیاەبگری پەرزگیان نۆکە
بەبای نۆک ئەترێن ئەدەن لەپێوە پێسایی تۆلە ئەکەن بەپێوە

ناں ئەفرێنن لەمردە لۆخە
لەولاوە ژنیاں ئەدەن بەدۆخە

ژین
— ٩٥٧ — ٧٧ کانونی دووەم ١٩٤٩ م

هەرلەو رۆژەوە چیاکان دانراوە اهل وناهلی تیا فرق کراوە
اشکالی بشرکە سن لەکەسن ناکا تاکو یەکێک نێ بەدلەگەڵیاکا
هەروا هاتووە و وایش ئێستەسەر تازە ئێستەماں بۆنایێ تەبەر
ئایینی اسلام تساوی دانا بەلام [فضل] یشی بۆدانا، وانا
من بەرەنجی شان بارەم دەست کەوێ تەمەڵ لەلاوە چی لەمن ئەوێ
بەڵێ حقی کەس بەکەس نابڕێ ناحقاوی بەخەڵک ئەبڕێ
بارێدەی کەوتو صدقەوزکات بەأمری خواوێغمبر داهات
نەک ئەمەی بڵێی بەبۆڵشویکی هەرچی هەیە ابوو بێتە شریکی
تازە شیوعی لەگیاں وەدرستن بەئێمە ئەڵێن کۆنە پەرستن
خۆزگە ئەمزانی تازە چیاں کرد ئەمندە بەندەی خوایاں لەناوبرد

دیموقراطیە [ذیە]ی داهێنا
رەگی هەژاری لێن دەرهێنا

institut kurde de paris

ژمارە

- ٩٥٣ - ٢٩ ی شباط ١٩٤٩ م

گوناه و تۆلە زۆر کەس تیا کۆلە خۆهیچکار تۆلەی باوک بۆرۆ
باوک لە أولاد إنکاری نیە ئازاری هیە و بێ زاری نیە
ئەمە یە کە خووی فرزەندێ گۆڕی هەر بە زیندوویی ئە یخاتە گۆڕ
کە بە منداڵی تەربیەت نەدا ئەو ئەڕوا بە شوین کردەوەی بە
ئەو سا قانونی جزای حکومەت محاکمەی ئەکا بە پێی عقوبەت
ئەبێ گوناهی باوکی لێ بگری خۆی خووی خراپ کرد با هەر بۆی
بۆ باوکم دیوە کە چاوی لێ بوو کورەکەی لە شوین او تومبێل بوو
ئەو بە فخرەوە ئەیوت کەی ئەچێ چۆن لە چنگ ئەحەی کورم دەردەچێ
خۆ ئەگەر رکەوتە ژێر او تومبێل ئەچێتە شکاتێ بە دادوەدە خێ
نالێ کورەکەم رای کرد شوێنی کەوت خۆی هەڵاوەستی و دەستی بە ڕی

ئاخ خۆزگە چاری ئەمە بکرا
باوکی ئەوانە جزا ئەدرا

- ٩٥٤ - ١٠ ی شباط ١٩٤٩ م

جەوهەر لە بەختی رەش دیارە ئەوقی هانگە شەولە شەوی تارە
ڕوشتەی زیرەکی کە خوا پێی داوێ بووە بە، بە تێک پێی پێ لە داوێ
[خوێندنەی زرێبە] لە ولاتە تۆ چاوگەی آدەرەش لێرە ئەتە خۆ
هەوری بروخێ کە، ئەگر مێنێ[1] لافاو هەرمالێ خۆمان ئەڕمێنێ

[1] لەم تاریخدا لە سلیمانی فرقەی شیوعی بە لە سەبوون ئەیان ووت
بروخی، بروخی انگلیز

institut Kurde de paris

قوربان گرته وه بۆ ئه وجه وانان وای خویا بوونه [به رزه کی بانان]
هه ر ده لێم ناوی کوردیه تی نابه م چی بکه م تێنووم ئێ آو دوورنابه م
[به فر] وه ک سه رم باری به سه رما کووێستانێم باکم نیه له سه رما
هێنده یه لیان پیادام بوودم به مناره هیچکه س له من به رزتر نیه له م شاره
بووم چرایێک له سه ر مناره من ئه ستێرێ وری خه لک دیاره
خشتی بروخێ لێم بووبه دیوار هه رهاواره ئه کا م نابێته هاوار
ئه گینه هه رمن هاوار که ریان بووم
به ڕیان ڕۆژێ من ڕابه ریان بووم [۱]

— ۹۵۵ — ٤٧ شباط ۱۹٤۹ م

باران که باری خاک ئه شواته وه زبل و پیشه لی هاک ئه کاته وه
به هاوین زه ین که للەی گه رم ئه کا به په لکی سێبه ری باران نه رم ئه کا
به که للە ره قی هیچ ناچێته سه ر به نه رمی زه وی دره خت دێته به ر
به زستان مار و دوپشک ئه خه نه کون سه رما ده مارتان ده ردێنێ له بن
بی وورده ترسی که هات به سه را کوونه مشکی لێ ئه بێ به سه را
هه ندێ هه میشه ئه لێ سه رما مه بێ کلکی که ری له لا حه رام مه
سه رمانه چێژی آگرت ناوێ زستانان ئه خه نه خۆره تاوێ
تا ساردی و گه رمی جیهان نه چێژی هه رچیت هاته پێش خامی ئیژی

---

[۱] ئه م نکته یه چه ند جوانه ڕیان ، و ، ڕێن به معنا حیات و زنده گی و له گه ڵ ئه وه ش [ڕیان] و [ڕێن] ناوی هه ردو ڕۆژنامه که یه تی

بەزڵەی زەمان گەر گوێت نەزرنگێ [تەمێ خواردو] نیت پێت نالێن زرنگی
بەخێرو بیرە ئەوەی کە فێرە بزێ بە بێرەوگا جوودت بە گێرە

٩٥٦ نیە
مام ریوێش خواردی شیری پیرێژن
گڵکە قوڵی یان بڕی بوو لەبن

— ٩٥٧ — ١٠ی مارت ١٩٤٩

واچیلە مان چوو شکر نەبردین خوالە دەست شەوە رەگەزی کردین
ئەنجا مایە وە هەمێ پیران جنۆکە نەمان هاوێتە بیران
جنۆکە دەستی خۆی لێ وەشاندین گەلی نازداری لە گەل تەراندین
ئەنجا دوای شێتی نۆرەی ژیریە خڵک لە ناو خۆیدا ئاوتەڵ بیریە
بەڵێ کەس لە پیرزنا بێ بەکوڕی ئەبێ پێندەگا صد کفن ئەدڕی
مێینەیش واچەند جار تجربەمادی ئەوەی ئەترسایێ لێمان هاتەدی
با ئێستە نۆرەی هۆشیاریمان بێ بەس هەرزەکاری وبێ عاریمان بێ
نۆرەی خوێندن بێ کە هەر بە خوێندن رەگەریمادی لە فێڵی دوژمن
شرطی ئەوە لێمان ڕێکی ناو خۆیە تا بە ڕێک بین نابین بە چەپی دڕۆیە
هەمووماندزی بگاکەی خۆمانین جاسوسی یەکین هەتا ئەتوانین

کێ دەڵە لاوەهات ڕوورزنال مان لێدا!
بێ نوسی هەرچی ئەروا بە رێدا!

— ٩٥٨ — ١٧ مارت ١٩٤٩ —

یادی رابوردو چەندە دلگیرە غم و شادیشی وەک یەک لە بیرە
لەزیندانابوم کە بم خنکێنن [1] ئەیان ویست گیانم لە لەش دەربێنن
ئێستا جارێکە جارێتە وەبیرم بەیادێکی خۆش هەڵی ئەبژیرم
چەندجارێش کە والە سەرای شاهدا سەیلم بادابە دڵی شادا
ئێستا هەردوکیان وەک یەک دێتەیاد ئەمەتەحاڵی دنیای بێ بنیاد
هەرچی ئەبینی والە پێش چاوە کەگومبوو خەوەو خیاڵی خاوە
ئەگەرئەخامی ئەمە جزانی خۆت هێلاک ناکەی بۆدنیای فانی
کەخۆشی وناڵی هەروانە مێنێ ئێترچیت داوە لەئەمرۆودوێنێ
لەتەنگەڕاهێوای خۆشیت بێ بەوەلەخەم فراموشیت بێ
خۆئەگەربیتوقناعەت کاربێ رضا بەقەضای پەروەردگاربێ

لە ملک خوشتر !! زادە بوێری
دنیا هی تۆیە کەبە رحاو تێری

---

[1] بیرەمێرد حاجی توفیق بەگ وەکوو لەخوێم بیستووە لەکاتێکدا لەدەستەمۆل بووە لەگەڵ ملا سعیدی بدیع الزمان وچەند پیاوێکی گەورەی کورد لەسەر مسئلەی کوردایەتی بە خنکاندن حکم دراوە دوایی رزگار بووە

---

institut kurde de paris

ژین ژمارە — ٩٥٩ — ٤ ی مارت ١٩٤٩ م

بە هۆی ئەوە وە کە شێخ عبید القادری کوری شێخ عبید اللە ی نەهری وەهاوریکانی لە رۆژی ٤ ی مارت = ٤ ئادار سالی ١٩٤٤ م لە دیاربکر لە لایەن گەمال ئاتاتورکەوە خنکاندران پێرەمێرد حاجی توفیق بەگ بویاد داشت لە جێی پەندی پێشینیان نوسیوە :—

یادیکی حزین

پیاوە بێ لە سەرقەولی بمێنێ — سەرومال بداو بە لێن نەشکێنێ

لە سەر بیستی خۆی شەق کەی وەک پیستی کە للەرشی باخنە لەکا

باز گەشتی نەبێ لەحەزمی مەردی — تا نەیێی بڵی کوردی نەبەردی

خۆئەگەر لەریزی ملێت دابێ — ئازاو ئیتگیر بی نەبەزی نابێ

من ئەم مەردی یەم لەکوردا دیوە — چینی شەهیدان ئەمەی نوسیوە

ئەمرۆکە بیستوچواری ئاداربوو — سەرداری کوردان سەرلەسەردار بوو

لە دیاربکر داگەورەکانی کورد — لە تەناف دران نالەیان نەکرد

شێخ قادر نەوەی شێخ عبید اللە — ارثی جدی بوو ظلمی کربلا

لەسەر سێدارە بانگی کرد مەگرین — باهەن بکوژریم ملتم بژین

دوکتور فوئادیش وتی وائەمدم — میراتی باوکمە من وەری ئەگرم

من ئەمووسالی بیرێ خەمەوە

ئەم بە فخرەوە ئەم بە خەمەوە

٩٦٠ — ٢١ ی مارت ١٩٤٩

خواشەوو رۆژی دانا وە بۆمان لوحەی عبرەتن بۆ أهلی جیهان
جاری لە پیشدا درس بۆ جیهان یعنی کە، تا، سرنامێنی ئینسان
دووەم تاریکی ورونا کیش وایە کە خۆشی وتالی وا، دوا بە دوایە
دوای تاریکی شەو رۆژ کە دێتە وە بۆیە کە قەدری بگرێتە وە
ئەگەر هەمیشە هەر رۆژ دیار بێ وای لێ دێ ئیتر خاکی لێ بێزاربێ
خۆئەگەر تا سەر تاریکە شەو بێ ئەو سایە ئەبێ پێشمان خەوبێ
کەواتە خواخۆی حاکمی دانا وە أندازەی رۆژ و شەومان تەواوە
شەو بۆ نوستن و رۆژ بۆ ئیشوکار ئیتتاشە بووە بە رۆژ بۆ قومار
لایێ خواپێندا وە بەشەو بێداری لەولایێ لە داو بە داوی یاری
هەردولایەکیش لە لایان خۆشە بە لآم قومارکەر مادەیان بۆشە

هەندێ حەیانی هەندێ شیطانی
شیطان خۆی تێ کەوتە دوایی نەهانی

---

٩٦١ — ١٤ ی نیسان ١٩٤٩ م

خرمینە دررەوان شیوەی داهات ئیتر ئەبێتە دەوری موساوات
کورو کچال بە وەکەوتونە سەما کە، گوایە باوی دەولەمەندنەما
ئەوی دەولەمەندکۆی ئەگاتەوە ئەبێ بە شکری بە جماتەوە
شەوی یەکەشەموویش ئەوی رەبەنە بێ ترس ئەچیتە لای دەس بەخەنە
نازانن بە شەرمایەی بە شەرە سروشتی أصلی تەشقەلەوگەرە
لە آدەمەوە دوبرای هاوبشت لە سەرهەوای نفس أویان أوی کوشت

institut kurde de paris

خۆبراکانی یوسفیش هەروا تیکڕا لە نسلی پیغمبری خوا
لە ناو خۆیانا کەوتنە تەدبیر ئەو فریشتەیان هاوشێنا وبیر
ئێستاکەم نسلە کە لە ئازە لدا هاتونە خواری بە شێرو هەڵدا
بێ ترسی دارو جزای حکومت چۆن دادەنیشن بە عار و حرمت

هەر خوا نا سیونی و شرعی پیغمبر
کە حتو نیە ژیر أمری أولوالأمر

١٩٤٩م

— ٩٦٧ — ١٧

خواهد پیاویکی کەوناوەوە ئێشتیکی گەلی پێ سپاردووە
هەندێ بۆنەوەی ڕێی چاک بنوێنێ لە زۆردار تۆڵەی هەژار بستێنێ
هەندێکیش ناویان پێ غەیبەڵبووە فەرمودەی خوایان بۆڕەهەڵبووە
بە زبانی لوس وعظیان داداوە هەرقسەیووە باویان نەماوە
کەزانیویانە قوەتیان نیە وتویانە ئێمەش دروێیە چیە
هەندێکیان کوشتوون هەندی هەڵاتوون بۆ ئاسمانەکەس سەرکەوتوون
تا ئایەی قتال نەهاتە خواری پیغمبرێش خۆی ئاکوتایە غاری
دوایی بە شێری عمرو علی هاتینە سەری پێی بووین بە وەلی
ئێستاکەوتیدە ڕەنگی هێناوە تیژی وبڕشتی کۆنی نەماوە
هەرچیش هەڵدەستێ لە ئیسلامیتی کردووە بە قەڵغان

خوایە دیانەت زۆر کزەلێدە
محمد یکی مهدی بێنێرە

— ٩٦٣ — ٨ نیسان ١٩٤٩ م

تاگویت گران بێ باری خەم سوکە چاوەلوس ئەکەی قینت لە توکە
پیریژنی چەرخ بە ئووکە نووکە هەزار پیردی ناهێشتا لەربوکە
هەزاری سواوە و ئێمە ئەیخوازین بەوەرەنگەیش هێشتا داتە خوازین
ئەوەی بوێرنی بە دڵخوە بە خەمە ناویان لێ ناوە بەخامە خەمە
ئەگەر خوائەمەی وادانانایە ئاسیا هیچکەسی تیدا نەمایە
خوا شیطانیکی بۆدروست کردین وردو درشتی لەختە بردین
ئەوکە باوکمانی وا لەفریواند لەو شوێنەخۆشەی بە دڵ دەربەراند
ئێمە لە باوکمان دیارەزیاترین ئەوپێ غەمبەربوخوێمە ئومێدین
کە ئەفرەی شیطان وا بەخەطەر بێ هەگەر کەرەمی خوامان لەسەر بێ
ئەگینە کەئەو لە ریمان لادا هیوای لای خوامان ئەدابە بادا

ئەم بەدکرداری و بەکتر کوشتنە
فیتی شیطانە کەوادوژمنە

— ٩٦٤ — ٥ ی مایس ١٩٤٩ م

ئەوگەری پایز نە ئەچووە سەر رۆژنە ئەبووە وەگەرەبەپۆکەر
رونا کی کەم و تاریکی زۆر بوو دەستەی شیوعی دەستی بەرزۆر بوو
پارتیش [سندەلقوێ] هەڵیەپەراندن ئەگەوبەرانی لیکی یەپەراندن
رەمەرم [رم] یان بەئەدالەسەرا وەختەبوو سەرا بەرمی بەسەرا
[بلوێری شیطان] کەوتبووە مقام [سێ پێ پی] رقصین پێی !!

— قائمقام

تاکو [پەلە] ی دا !! پەلی دیوانی — پەلی دیوانەی !! پەل کردرای هانی
نەوروز !! شەوروز بو، بە مُبارەکی — نوری رۆژ لای بردمسای مُبارەکی
بارانی نیسانی رحمتی رحمان — نقطەی زحمتی کرا ندلە سرمان
ئیتر حفلەیە وشایی واستقراض — بزخی حلیلان سربری سربان
سروکی نائب سر سروکیش هات — هاتما نە بە خێر بە سر، سران هات

ماوەتەوە سر تەنها آوانێ "
باوەگورگورریش کوریکمان بانێ

— ۹۶۵ —

۱۷ ای مایس ۱۹۴۹ م

هەموو کاریکت بە ئەندازە بێ — جزدانی خولقت بە شیرازە بێ
زورت چنگ کەوی وکەمی بە خشی — چاویان لە دوایە دوایی ئالە خشێ
کەمت بێ بیدەی زوو قرزارنە بێ — کەمت لە زارێش بێ شرمەسارنە بێ
خوت بە دنا وەکە بە بەردە باری — لای خوایش بەرمەدە بەستم کاری
صد جا کەت بێ ئرواە بابێ — بریندکی دل کاریشی نابێ
هەتا نەتوانی لادە لە دیوان — دیوانە، نەبێ وەک دیوان دیوان
هیچکەس بە معاش دەولەمەند نابێ — سامەگەرگوردی بەرتیلی تیابێ
بەرتیلیش مایەی گرو بفنیکە — انجامی هەردو دنیای تفیکە
ئان ودوێ یکی دنیکی رەحمت — نەوەک ترس وخەمی پادشای سرتخت
چونکو هەردولاری یان ئولایە — هیچی نابەی. لەگەل خوت لەم دنیایە

ئەم واتەیە مان ناچەسپێ تەدل
ئەواتەخوازی ئەبەینە ژێر گل

institut kurde de paris

— ٩٦٦ — ٦ ی مایس ١٩٤٩ —

ئەوانەی کە واخویان ناسیوە ئادەمانیان لەم دیوەو دیوە
کاریک بزانن پێی ناکرێ ناگەرنە ئەستۆ گەرچی بە کرێ
لەی وایش ئەبینم کەتێ هەڵچوە بە لامارێکدا بەدەنگە جۆیە
کەوتە سەر ئێش ئەوسا ئەزانێ ئەوبارەی گرتبە ئەستۆ نایتوانێ
بە لام فائدەی چی مەشکە دڕاوە کاتێکی زانی دۆکەی ڕژاوە
بۆیە پێشینان وتیان دانا وە ناسینی ڕەش و سپی بە ئاوە
ئێستادە وریکە دوو خەتت بەکارە بۆ خۆچەسپاندن ڕجایەوبارە
باڵیرەیش نەبێ ئەم قڕوقڵە لە سەرچاوەوە ئاوەکە لێڵە
لە [گوتنیە] دایێی لاوان ئەبەستن پێی پێشا ئەڵێن [دەی] ڕاکەن مەوەستن
ئاخ بیاوی خۆیان بۆ ئێش نەئارد بۆ ئێش لەبەر بیاوی خۆیان هەڵدەبژارد

[سوریە] وزەحیم کاتێکەواوە
چارەی ئەصلاحیش بە سوێندی ئاوە

— ٩٦٧ — ٧ ی حزیران ١٩٤٩ —

هەرچی بڕەوگیانی لەبەرە لە سەرسفرەی ڕیگەی لەبەرە
سەریش ئەمەیە کەهاتە جیهان ڕووت وقووت وکۆڵ بێ ئاوو بێ نان
کەدێت !! هیچ لەگەڵ خۆیا ناهێنێ کەئێش ڕوا، نای بالێی جێ ئەهێنێ
ئێستا لەو ڕۆژەی خام ئەکاتەوە ئەچەوسێتەوە بە، نەهاتەوە
لەسەویشی دەردی دێزەڕەشیتی تادەمرێ هەوڵی خواردن بەشیتی

چونکو بر سیه‌تی چاری نه‌کراوه که هیچی نه‌خوارد هیزی نه‌ماوه
به‌رگو پێڵاوو هه‌وای نفسانی نه‌یش بێ چاری هیچه‌ نه‌توانی
به‌ڵام نه‌خواردن بۆ که‌س نه‌لواوه ئه‌ویش له‌ روژی ئه‌زه‌ل ڕژاوه
ئه‌مه‌نده‌ هه‌یه‌ قناعت کاری واسیطه‌ پێکه‌ بۆ سُبک باری
ئه‌ویش یه‌گانه‌ چاره‌ی به‌دینه‌ ئینی ئیسلام بۆ نفس ڕژینه

ئه‌خلاقیش به‌دیی دێته‌ ڕێی چاکه
واخه‌که‌م لێله‌ ئه‌و ئاوه‌ پاکه

— ٩٦٨ — ٩ی حوزیران ١٩٤٩م

ڕێی دڵ وزبان هیچ گه‌ڕ گۆڕاوه ئاشنایی یان له‌گه‌ڵ نه‌ماوه
ئه‌ویان بوبه‌ قیبله‌ ئه‌وی تروه‌ک سیر خۆ مایه‌تی یان نایێ ته‌وه‌ بیر
دڵ عه‌هدو وه‌فای له‌گه‌ڵ نه‌ماوه زبان بۆ دڕۆ ته‌ڕو پاراوه
ئه‌مه‌ سیاسه‌ت وای به‌سه‌ر هێناوه دیانه‌ت یان ناشت له‌گه‌ڵ دیوان
ئه‌گینه‌ شه‌ڕطی ئایین ئه‌وه‌یێ دڵ وزبانمان به‌جوت یه‌ک که‌وێ
هه‌رچی زبانی ئێڵی به‌ دڵی نێ نه‌ک له‌گه‌ڵ خُدا و به‌نده‌ خه‌جڵ نێ
مُسڵمان گه‌ر دڵ یه‌کگرتام حاڵ ئه‌بوو یه‌کگیان به‌سه‌ر ده‌ا زاڵ ئه‌بوو
ئێستا که‌ له‌گه‌ڵ یه‌ک دڕۆ ئه‌کێ حه‌وتیان بۆ جوو یه‌ک سه‌رفڕۆ ئه‌کێ
ئه‌م تجره‌به‌یه‌ هه‌زار ساڵه‌ نه‌سره‌ت به‌دینه‌ نه‌وه‌ک به‌ماڵه
سیاسه‌ت بازی له‌ئێمه‌ نایه‌ صه‌د هه‌زار جاڵی نه‌دیده‌ی تیایه

دینی ئیسلام بوو ئێمه‌ی له‌سه‌ر بووین
به‌وه‌ نائڵی فتح و ظفر بووین

٩٦٩ ده‌ست
نه‌که‌وت

— ٩٧٠ — ٢٧ ی حزیران ١٩٤٩ —

اهلی فن ئەڵێن کە گەرمای هاوین تا وی هەتاوە ئەیدا لە مەیین
ڕۆژ سالێک لە ناو دوازدە بُرجایە سیانی سەرمایە و سیانی گەرمایە
کە زەمەین لە ڕۆژنزیک کەوتەوە گڕ بەردە بێتە کوڕەی نەوتەوە
ئەمە وادیارە زۆر چاک زانراوە خەتی دەورەیە بۆ ڕۆژ کێشراوە
بە لای اهلی حاڵ باوەڕیان وایە جەهنەم لە ناو قورگی مارایە
ئەو مارە ناوێکی ناوە [غاشیة] هەناسەیێکی [نارٍ حامیة]
کە ئەو هەناسە بدایە جارێ تینی ئاگری لە دەم ئەباڕێ
گەرمای هاوینان هەناسەی ئەوە ترسی وتانی جەهنەم لەوە
ئەمە یادێکە خوای خوای تیایە هەموو ڕیانێ مەرگی لە دوایە
دوای ئەوەی کە وا گیانمان ئەکێشێ لە لای خراپەو چاکە ئەکێشێ

ئەگەر خراپەت بووبێ بۆ بەشەر
فریشتە دەنێ ئاگری سەقەر

— ٩٧١ — ٢٠ حزیران ١٩٤٩م

زگ تێریم کاری دەستی ماندووەمە تۆ وەی عزتی نفسە چاندووەمە
ئەو چاوەڕێکە پێی ناوسی گەستە طماع مارێکە پێی ناوسی گەستە
حکمت فرۆشی بێ قەدرێ پێی شرط ئەوە تەخوت وابێ کە ئێلێی
بێ گوزەرانی دەردی هائلە نقطەی نەگبەتی بۆسە عائلە
کە ئەڵێ کەت لە بەهارە ئەگری ئێستا نازانی چیری پێک ئەگری

institut kurde de paris

نەبوونی دەستی شێرگیرێ بەستێ ماکیەیش بەنزین نەبێ نەوەستێ
کەم دەستی ئەگەر هەوڵی تێدابێ عەریکە نەبێ پێری لەدوابێ
دەردی گرانی ئانک!! حسدە فرچی نادا بەدڵ زۆر بەدە
بەخێل بێشی بێ دایم خەبارە چونکو حسودی لەسەر دڵ بارە
ئەوکەسەی دڵ و دەروونی پاکە خاڵی خۆشی ئەوێ بۆ خۆشی چاکە

المكتبة المركزية العامة
في السليمانية
العدد .....
التاريخ / / ١٩٦

ئەمانە هەموو کەدادی خوایە
هەر قناعەتخێری لەدوایە

— ٩٧٧ — ٧ی حوزەیران ١٩٤٩ —

ڕابواردنمان هەربە قمارە قمار سەریشی ببڕی هەر مارە
هەموو حرامێ زەوقێکی تیایە هەر قومارباز دوایی ڕیسوایە
ئافرەتێکی جوان حەزی لێ ئاکەی عشق وەزەوقێکی تیایە تێدەگەی
هیچ نەبێ لەدوای وصل تێرنەبی ئەم شەوێش نانووی تا بۆی کۆڕابی
ئەم خاڵەلەگەڵ یەک دوستویارە ئاشووڕەفیتنای یەک دیارە
[انگازە]ی قومار کرداری نەبوو جوانجوانیەتی لەپڕ بۆی دەرچوو
زۆرێشمان هەیە هێندە [احمق]ین نازانین دوستنین بۆ قومارشەقین
خمارو قمار جووتە بوارە ڕەشوسپیەتی تێدا دیارە
بەڵام بۆ ئەهلی مزاق هێندە خۆشە بۆشەویک هەرچیتهەیە بیفرۆشە
هەرچیم دەست ئەکەوت ئەمدایەگایە ئەیانگوت بۆکەڕ زەعیمی تیایە
دەک [حسنی زەعیم] مارشال جۆکەربووم
کەبۆکەڕنەما ڕوانیم نۆکەڕبووم

— ٩٧٣ — ١٤ی تموز ١٩٤٩م

زۆر کەس ئەبینی لەگیان بێزارە — کەسەری ئێشادەم بەهاوارە
تا ئەچینە خاک هەوڵی ژیانە — هیچ نالێین ئەجل لەکمین مانە
گوزارەو شار نقطەی غافڵ لێتک ئەدا — ئەم کاکە عاقڵ ئەو سالەوێدا
بەڵام فائدەی چی ناگەڕێتەوە — دنیا بەتەنیا لەو ئەبڕێتەوە
بەخواجەیان دوت قیامەت کەیە — دوێنێ کەمردم محشر ئەوەیە
ئەڵێین فلسطین لەدەست حەوت دەوڵەت — چۆن وا بەئاسانی دەست جوولەکەوت
دوێنێ لەپێشەوەی ئێمان — ئەوفلسطینەی دابە موسڵمان
بەعزم و ئیمان فلسطینیان گرت — ئەوانیش چاویان لەسڵمان کرد
بەاستغفارێک وەرگەڕاینەوە — ئەم ئاڵ وگوڕی موسڵمان وجوو
گەڕاینەوە سەر جێگای ایمان — هیچ کەس لەگەڵمان نایەتە مەیدان

ڕێی ڕاست ئەمەیە گەڕاستەکەوێ
کەدیوار ڕووخا بانیشی کەوێ

— ٩٧٤ — ١٧ تموز ١٩٤٩

چەقۆی مالوم وکێردەکەی شەیتان — تاخوێی بڕێژێ تێژێ بێ هەسان
زۆرتر لەڕۆژی مبارەکدایە — ئەم پیاوکوشتنەوسەرڕۆهرایە
ماتەمی گەورەی نوێژەری رمضان — بڕێندارکرا کەشێری یەزدان
علی [لافتی] ی بەدر وحنین بوو — هەم بابی علم وبابی حسین بوو
ئێشی بڕینی ئوهێشتا ماوە — بڕێنی لەڕەشی ایمان کراوە

institut kurde de paris

ئەم تقدیری ازەلی خوایە — لەولاوە دەستی شیطانی تیایە
ئەم ئاسمی دەوری جیهانە — کەئەلێی کەسی تیا شادمانە
لەلایکەوە پیاو پیاوەکوژی — ماڵیشەوە بۆ خوێنی ئەژی
دونیێ شێخی خضابی لە حلەهروا — بۆ خۆی گوشتی بەنای نارەوا
خۆی وگوریکی وڕێ وصالی — گوشت وئاگری بەردایە ماڵی

ارثی قابیلە یێمان بردوە
بە دیموکراطی کاریان تەواوە

---

٩٧٥ - ٤ ئاب ١٩٤٩م

فەندو فێلێکی وای هێیە شیطان — لەکەتی وبەتنی تێ ناگا ئینسان
چۆلەکەیێکی شوان هەڵەتینێ — ئەخاتە پێش شوان هاگرەوە بێنێ
وا لەبەردەمیا قونەی بۆئەگا — هاڵێرەوڵەوێ گاڵتەی پێئەگا
دەستی بۆدەبا ئەوهەڵنافڕێ — بەقونەکەی تێ دەبەڕێ
بەدوڕەنگە هەتا دوورێخاتەوە — ڕانی لەبیرو هۆشی ئەباتەوە
لەولاوە گورگیشی والە کەمین دا — بۆهەڵ، دەگەڕێ لەسەرزەمین!
کەزانی وا، شوان ڕانی لێگوم بوو — بەلامارێ دالە مێگەل بەربوو
هەرڕەبارێتی وگورگ ئەی فڕێتێ — شیطان پێشەی خۆی وابەجێدێڵێ
شوانێ کەڕانی پێ سپاوە — شەرطە شوانیشی خۆی پێ دراوە
بۆیە بارەوێی گوشتی چۆلەکەی هەزار — ڕان بەجێ دێڵی بۆگورگی خونخوار
کاسبەدەستێکە بۆقڕوشتی — بەتەفرەی شیطان ملەت أفرۆشتی

Institut kurde de paris

— ٩٧٦ — ١١ ی آب ١٩٤٩ —

گوێ لە پیران و باپیران بگرێ — لەهەرخەساری پەندێ وەرگرێ
دەستێ نەتوانی بەزۆر بێ بڕی — ئەبێ ماچی کەی بە چاو بێ سڕی
ئەگەر ئاسنی ئەصڵی بوایە — بەهاتایە وەسەرئەم دنیایە
ئەشیازە رەحمان لەهەرچی دێ بوو — بۆی نەچووینایە لەڕوا زوبەزوو
بەڵام بنیادەم هێندە لاساڕە — گوێ نادا تەئەم تجربەو کارە
خۆنەخوازە لاێتمەخۆش باوەڕ — کەبۆگەورەکان بووینە بارەبەر
چونماڵێ خوڕێ ئەوێنی بەئەگرێ — دوایی هەرخۆمان بوخۆمان ئەگرێ
خۆئەوەیە بەگوشتگشتمان بەڕووداوا — ئەڵێن بەدەردی خۆی مرد با بڕوا
بەخنجر چووینە سەرپای دوژمن — پێی پاک ئەگوتین بەکوڵ بمرن
لەوەپێش رزگار بووین دڵسانەسەروتین — لەجاران زۆرتر دوژمنانمان کەوتین

وا بڕووخێ مان تاقی کردەوە
بەهەمبێ ئێترئەم هێشەوکردەوە

— ٩٧٧ — ١٨ ی آب — ١٩٤٩ —

کاری بۆ ناکرێ دەستی بێ بەنجە — مافداری بێ دوست بەخەم وەرەنجە
قالب وقیافەت چەدادێک ئەدا — سەیرکە وەلەکێک خۆشتر بێنێ ئەدا
لەسەرئێشێک بێ وەدڵێک بشکێنی — لێت ئەسێنەوە دڵخۆش دائەمێنی
کەبەرامبەری دوژمنت نوستی — بەهێواەبە کەساغ هەڵدەستی
ئەوخەوەت خۆشە کەبێ دوژمن بێ — نەک لەترسانا لەکونو قوژبن بێ

insititut kurde de paris

کە تۆبە خەیاڵ زۆر بەرز بفڕی
کە کەوتی بە تۆ ناڕەحەتی ئەمری

هەرچەندبە چنگو گورج و چالاک بی
نابێ لە مەکری فەلەک بێ باک بی

چارێ گوزەران بە چاوتێری یە
دوستە پەیدا کردن بە چاودێری یە

ئەوی کە ئەت بێ ولێی ئەدەی بە خەڵک
لەهەردو دنیا بوت ئەبێ بە کەڵک

ئەوی خۆی ئەیخواو هەر بە تەنیا یە
لەبەین ئەگیری چاوی لەدوایە

خۆهەر چۆنێ بێ هەر ئەبڕێتەوە
کەواتە وابکە بێتە ڕێتەوە

-٩٧٨- ١٩٤٩

خواوەستوریکی دادی داناوە
ئەوی کەئ کوشتی ئەویش کوژراوە

گەورەیی خۆشەخوا پەیدا بە پیاو
بەڵام نەک لەپڕوهاتبێتە ناو

چونکولەپڕێ کەبوو بە کوڕێ
زوو بایی ئەبێ کەئاگای ئەبڕێ

ئەوبایی بووەهۆی هەرخواستی خوایە [إن الأمر ليطفى] وایە
غرور بوو [حسنی زعیم] ی فەوتاند بایی بوو دڵی زۆرکەسی ڕەنجاند

بەڵام ئەوخۆیێ کەسی وانەڕشت هیچگا [محسن] یان بە نارەوا کوشت

ئەم کارەکاڵی ئێبێ تەوە هەروابە ئاسان ناببڕێتەوە

لەویری فتنە زۆرە ئەکێشێ دوورەنی ناخۆڕەگ دەردەکێشێ

کە ئەهلی صلیبەکانە فلەستین ئینگلیز و فرەنگ لێیک کەوتنە قین

بوو صلاح الدین فرستە پەیدا بوو ئەگینە دنیای لێ خڕۆشا بوو

خوا لەگەڵ ڕەوێ عەسکەر و فقێ بەماڵ پارێزی و بوو بەهانەتە قێ

Institut kurde de paris

— ٩٧٩ — ای ایلول ١٩٤٩ م

ئەوەی لەلای تۆزەی دۆستی کرد — بەبێ وەفایی ئەبڕووی خۆی بڕد
بە دزبان نُقطەی ئەچیتە سەربێی — ئاخری زبانی زیاد دێتە ڕێی
کەس ناکەسیش بێ لێت ناهێتەوە — تفی بەڕەو باپیش ئەگرێتەوە
ئەوەی بێ بەشە لە عار و ناموس — هەر لە خۆیەوە ئەبێ بە جاسوس
ئەوەی نەزانێ کە کوری کێیە — لە گەڵ یامە چۆن بۆهەموجێیە
حەکمی قیافەت بکەی بەرەهەڕ — ڕێی بە شیمانیت هیچ نایێتە بەر
گەنمی ئادەمین لەرچەندهەزاوێن — ئاردیکەی بە ناو دڕکا چیناوێن
پیاوە بەد ئاخلاقەکە تا لەخۆیێ — شێتیەتە کەی شدەت ئەسڕێنێ
خوێندن خڵقی چاک بەرەدەردەخا — ئاخلاقیش خوێندن بێ بەستی ئەکا
هاوێن و پایز هەرەشە بایە — بۆیە ئەڵێن شارەکوێری زۆر تیایە

چاوساغی کوێرێش هێندەکەوتۆتە ناو
زۆرکەس ناچارن بەستنەوە چاو

ژین — ٩٨٠ — ٨ ی ایلول ١٩٤٩ —

هەندی پێشەی من لەگەڵ خاڵی جوێیە — خۆشگوزەرانیم ژانیم لەکوێیە
من ئەگەر ڕاستبێ پیریکی ژیرم — نابێ لەتانەی دوژمن دڵگیرم
ئەوەی پێم ئەڵێ ئەگەر بێ و وابێ — نصیحەتیکە مانی ئاوابێ
ئەبێ ئەو خڵقەخراپەم چاککەم — خۆم لەتوانجی بەدگۆیی پاککەم
کاتی لەخۆما نەقصم نەمێنێ — کردەوەی چاکم لای خاڵ ئەنوێنێ

institut kurde de paris

خوێ گەرتانەی دوژمن دروێنێ با بە وەدا وێ و هەرە بخە روێ
گوڵ ساوێشی بۆ بە عبرت بە دروێ لە کەس ناکەوێ غیبت
بە لاڵم کە وابم لێرە هەڵناگرم زەحمت بێ غیبت رفیق پەیدا ناکرم
چارەی غیبتمان بە قورئان کرد پارەمان نەماوە دەرمان نەبرد
ئێستا بە ناچاری وەک حەمدیە ئەکەوینە سەر ڕێگای ئەم بەیتە

قوماران نەکەن قورئان دەخوێنم
بە دروێ خۆم وەک عابد دەنوێنم

المكتبة المركزية العامة
في السليمانية
العدد .....
التاريخ / / ١٩٦

Institut kurde de paris

— ٩٨١ — ١٥ ی ئەیلول ١٩٤٩ م

خودێکی بەدە بۆ فرمایە سەرڕێ بە کۆنە قینێ دێتە دەکایە
بیستومە ئەڵێن قینێ ژەنگی دڵە دڵ کە ژەنگی گرت بۆشەڕ بە کوڵە
لاڵم وایە ئەوەی کە ڕق هەڵگرە لە دوژمنەکانی ناڕەحەت تر دەرە
ئەی خێشتە دڵ کەی بۆی هەڵگرێ دوژمن بدایە بە خنجر شەڕێ
هەر بە وداخەوە سەرەوتی نابێ بە قوڕگیا ناچێ نانوکە بابێ
مسڵمانی ڕاست ئەوەی زوڕ چاکە کەڵێ بوردێتر دەرونی پاکە
بە لاڵم لە پیاوی سپڵە مەبورە چونکە بە دنمک لەوە فادورە
ئەگەر چاکەت کرد لەگەڵ نابەکا خراپە ئەکەی لەگەڵ پیاوچاکا
بە لاڵم ئەم چاکو خراپە ناسینە خراوەتە ناو لوولەی مەسینە
هەی ئەوتوو هیچە کاتێ ئەیناسی کە لە کەوەندی فێڵیا بتاسی
بە لاڵم توو چاکبە و لەمان مەبڕە باڵێ [بە دبە خوا] ئێترەتر مەبە

— ۹۸۷ — ۷۷ ی ایلول ۱۹۴۹ م

پەرەی تقویمێک کەلێیە بچڕی ڕۆژێکی لەعمری خۆت داڕە دەری
یارەی معاشت کەلە دەست بهێڵی هەوڵی ئەوە تەزوو مانگ ئێ بەری
نازانی کەئەو مانگ و ڕۆژانە عمری چەندهەزار، هەزار انسانە
ئەو عمرەی ئەمرۆ کەلێی بێ زاری بۆی دەکەوێتە شیوەنوزاری
بەڵام فائدەی چی بۆت نابێ تەوە لێت تۆزائیتر ئەست نابێ تەوە
تیرکەتر ازاوەڕ چوولەکەوان نابێ تەوە بەئامانو زەمان
عمر بەکورتی و دریژی نیە هەوڵەر بەگورجی وزوربێ ژی نیە
عمر یکی کەم و بەخێر و خۆشحاڵی خۆشترلەعمری دوصدسالی تاڵ
کەسەرمای زستان هەڵی چۆقاندێ قەدری بێ بەرگی هاوین ئازانێ
کاتێ قەدری دان کەلات ئەنوێنی دوانی لاعیدە بووکت بێشینێ

حەسرەتی عمری ڕابوردوو مەخۆ
دەردێکە زیاتر خەمی بێ دەخۆی

— ۹۸۸ — ۷۹ ایلول ۱۹۴۹ م

دەوری زەمانەوە هاگوڕاوە یاری پێشوتا مۆدەی نەماوە
یاری ڕۆژ جوێ بوو گوڕگەلیش بەشەو بەزم و ئاهەنگ بوو تادەکەوتەخەو
خنجانێ، گەنم گەنم مەمران ڕیوی چوولەگەل سێخورەلێدان
ڕۆژێش سەرەتوبێ بەدووبەرەکی کەئێستا تنەوە شەرەگەرەکی

که وشه‌ک وێه که وصیزه‌ران باو بوو — به بابی بابی گه‌رخوا پێداو بوو
که‌ئه‌یان پرسی که رسواری یا سوار — بی ووتایه‌ که!! سواره‌ها ته‌خوار
وه‌ک ئێسته سواری ئه‌ڕایه که‌ر — به‌لاّم وه‌ریکیان نه‌ئه‌برده سه‌ر
ته‌له‌مرداریش وه‌ک ئێسته دونان — به‌ته‌رزو ووشکی ئه‌بون به چوارناڵ
ئه‌وساته‌ یانگوت نادان پسنده — دانابه‌ باره‌ئه‌گا به به‌نده
گه‌رو پفیکه‌ آگری دڕان — دوایی که‌ گیران ئه‌که‌ونه زیندان

که‌چی درۆ بوو ئه‌وتسلاّیه
دڕۆباره‌دارله‌بره‌وڕایه

١٤ ی تشرینی یه‌که‌م ١٩٤٩ م

— ٩٨٤ —

شیطان داله‌سه‌رکیوی آرارات — باڵنگ ئه‌گا ئوخه‌ی واروڕی من هات
وه‌رسیکه‌ نه‌وه‌ی آده‌م دارا — عمری یه‌کێتی بده‌ن به‌با دا
تۆبنه‌ڵه‌ی زه‌ڕیه‌م پێ ایجادکردن — باشه‌بوێکتریێ له‌ناوبردن
که‌له‌گه‌ڵ زه‌ڕی ئه‌وجاشه‌که‌ره — ڕوانی شاریاێ ئێروزه‌به‌ره
ئه‌ڵێن لای خواوه‌خضب بباری — قارون به‌ئه‌رضدا ئه‌باته‌خواری
ئه‌ویه‌ک قارونی دوستی من گوشت — من دنیا که‌ی ئه‌واکم به‌روشت
عالهم به‌ملیون ته‌فره‌ی من ئه‌خوا — طرفداری من زورتره‌ له‌خوا
ئه‌ورزقیان ئه‌داو به‌خێویان ئه‌گا — وابه‌قسه‌ی من چون به‌گڕیه‌گا
ئه‌و شێخ و ملادێ نیته‌ روودی کار — من اهلی فن یان لی ئه‌خه‌مه‌کار
تف له‌وه‌ی که‌وابه‌ته‌فره‌ی شیطان — وابه‌جاری قسه‌ی ئه‌خاته‌ئێنان

ناوی سەگ لەوان بە چاکتر بە رە
سەگ لەوان گەلێ بێ زەرە رتر ە

ژین = ٩٨٥ = ٧٠ ی تشرینی یەکەم ١٩٤٩ م

دەوەن بە ئاسمانی ژیایەوە هەر ئاسمی میری نەزایەوە
زۆر چاوی رەشمان کاڵ بووەتەوە گویژەیش زۆر بە فرێ لێ چووەتەوە
مزگەوتی رووخاو چاک کرایەوە ملا معاشی بۆ بڕایەوە
شەڕە بە لێکی خشت و نیمە ئەو بۆچی بێ وس بۆچی نیمە
پیچکەی زۆر تا بوێ گرینە سڕانەوە مردوەکان نەهێنی بۆ گردی سەیوان
کەهاتینەوە هەر لەو دێگایە تدبیری سودوسەلەمی تیایە
دەسی حقوقم هەرلە بیر ماوە [غبن فاحش] یان حرام دانراوە
حرامەکان لێ بووە بە قوڕی زستان وەک گەنمۆ و مازوو مباح بووە بۆمان
ئەڵێی پایەدار پایەدار نابێ دەوڵەت لە نادان دەست بەردار نابێ
ئەم هەموو سالە دەوری دنیام دی نەمدی ئاوا هەژار بێ تەدی

بڕوانیشم وایە ئەیلیم بێ بڕوا
هەر وا هاتووە و بە وجەهشنەیش نەڕووا

— ٩٨٦ — ٧ تشرینی یەکەم — ١٩٤٩ —

دراوسێش ذریەی دەنگی دایەوە هەر تنرها انگلیز بێ دەنگ مایەوە
تەمەو بارانەو ئاگر بارانە بارانەی گوشتار بووەتە زارانە
درێژیش لە بەشەرخوێی کردووە بە ئیرە بە نیوەی دنیا چاوی نابێ تێر
سایەی مریکای لەسەر نە بوایە بابەلە [قارپاتە] دا، واگیر نەمایە

لە [آغازوەری] دا تێڵا بەدەست بوو لەناوزۆنگاودا گیرودەو بەست بوو
کە تۆیاریدەی ظالمێکت دا دوایی چیبۆکت بەسەرانەدا
لەخۆبایی بووی کەوتنی لەدوایە سیری هەتاهەرگەی دنیا کەدایە
تاچاوکارەکا دنیا خوێناوە بەشەرتاقەتی شەڕی نەماوە
نازانم مردن بۆچ وا ئاسانە بەرەو پیری مەرگ شایی وسیرانە
هەر دینی ئیسلام ڕی سڵامەتە [لاتلقوا] امری خوایە وئایەتە

من چیم لەمانە هەر بۆکەرخۆشە
ئەنجام بەرژیتە سەرئەم واتەی بۆشە

١٠ی تشرینی دووەم ١٩٤٩م

— ٩٨٧ —

دەوری هات !! دۆستە لەدەورت زۆرە بەنەهات هاتنی خزمێشت زۆرە
تۆ تووڕەمەبە دنیا کەوایە وەک سەدی وتی [نان، بۆکەوایە]
جاران ئەم گوردە هێندە بەوەفا بوو دڵێکی قەدری وەفای لەلا بوو
دڵچوبووە مالێک لەکوێ بێکا خوێنی دڵبوو !! کەخۆشی لەشکرا کا
کەڵێی چێشتبوو زانی بووی خوێ بێ ئەڵێی نەمەکم کردن لەوێ بێ
هەرچی دڵی بووی دای ئەڵێی تەوە لەبەدنەکی ئەسڵەمێتەوە
ئێستا کەیارووت کردبەدەمیەوە بەبێشت ئەخواهر بەدەمیەوە
تۆتێڕی ئەکەی لەناوکەرە ئەوکەتێری خواردبێت ئاڵی کەرە
من شەوێکیاش خۆم ئەمگوێ ئاڵی بوو تاریک بووبە کی کەلەسەری بوو
ئێوت ئەم کەرەبۆچی وادەکا ئەم هەموو چێشتە چۆبەیدا دەکا

هەیشە کەئاڵی سروماڵی بێ
ئوکەماڵەیشیاش لەکەم ماڵی بێ

institut kurde de paris

ژین — ٩٨٨ — ١٧ ی تشرینی دوەم ١٩٤٩

هەرداری لقی زۆرلێ بێ تەوە ئێستر ئەوەندە بەرز نابێ تەوە
ڕووبارێش جۆگەی زۆری لێ بووەوە گوزەی ناوێنی لە پڕ چووەوە
وولاتێک !! حزب و میزبێ تێکەوی هەرچی دەستی بوو بێ خۆی ئەوێ
دووە، بەرەکانی ئێتلیتکی فەوتاند سەودای سەرکاری زۆردڵی ڕەنجاند
زۆری واهێ خۆی خۆی ناناسێ خۆی هەڵدەکێشی پڕ بە کراسێ
خۆی لە ئاوێنەی دڵی ئەنوێنێ خەریکە بەگەڕ کەڵاو بفڕێنێ
ئەگەر بە تۆپز قۆڵی نەچکێنێ ئەکەوێ ئێر بار دۆش دانەمێنێ
ترسی دیوانی نەبێ لە ناوا بناوانی حق ئەڕوا بە ئاوا
ئەم دەردی سەریە خۆستی خوایی هەرچی ئەبینی لە خۆی بایی یە
لە، بێ کاری یە ئەم کارۆبارە تاریکایی شەو ئێوارەی دیارە

کەوا، کەوتووینە تەنگوچەڵەمە
گای گێڕە سێوێن بخەنە کەڵەمە

٩٨٩

٧ ی تشرینی دوەم ١٩٤٩

عیبی خۆتە زانی ئەوسا غیبەت زانی غیبەت ناکەن ئێتا لە کانی
مەدحی شاعر و دۆستی سەر سفرە لەخشتەت ئەبەن گوێیان لێ مەگرە
چاوڵ مالی خەڵک مەبڕە حەرامە بەشی خۆت بەس بێ حەڵاڵ بە تامە
چاوبڕکی مەکە چاوت ئەبڕن پەردە دڕم مەبە پەردەت ئەدڕن
تۆبزانە ئەگەر زۆریان لێ کردی هاتنە مالەکەت چێشتیکیان بردی
چەند بێت ناخۆشە لای خەڵکیش وایە دەستە دێزکرد کوڕتی لە دوایە

institut kurde de paris

باوه‌ جوو ئێستا ده‌وران گۆڕاوه‌ تاریکه‌ شه‌وه‌و جه‌رده‌ له‌ ناوه‌
هه‌رچی ئه‌ی بینی فرێ فرانه‌ بۆ خۆیشیان نیه‌ بۆ گه‌وره‌ کانه‌
له‌ سه‌رده‌ئه‌ فه‌رمانی ئه‌یدان به‌ گورگ چیزی مایه‌ پووچ به‌ فڕان فڕان
ئه‌مانه‌ هه‌موو بێ ئیمانی یه‌ له‌ ئایینی لادان ڕێی شیطانی یه‌

ئه‌م بێ دینی یه‌ و خوانه‌ناسی
کاری کردۆته‌ ڕوکنی ئه‌ساسی

ئه‌ی کانونی یه‌که‌م ١٩٤٩ م

— ٩٩٠ —

لاوم وایه‌ ئێستر دنیا ئاخره‌ نیشانه‌ کانی یه‌ک یه‌ک ظاهره
ئیمان بوده‌ته‌ پشکوی ئاگرێ هیچکه‌س ناتوانێ له‌ دڵدا بگرێ
به‌ جارێ بڕاله‌ بڕا بڕاوه‌ مرۆڤ دڵه‌ باوکی خۆی وه‌رگه‌ڕاوه
فتنه‌ و دڕۆزن باویان سه‌ندووه‌ تۆوی فساد و شه‌ڕیان چاندووه
دڵی که‌س گه‌ڵ که‌س سه‌ پاک نیه‌ گه‌وره‌ و بچووک وه‌ڵه‌خواپاک نیه
ئه‌صناف ئه‌صافی ناوه‌ به‌ڵاوه‌ حه‌قه‌ی ڕاسته‌ له‌ڵای که‌س نه‌ماوه
سه‌نگی گێشانه‌ هه‌موی هه‌ڵه‌سه‌نگه‌ بازاڕاغاسیش لێیان بێنده‌نگه
یه‌ک به‌ ده‌ی جاران ئه‌رزاق ئه‌فرۆشن بۆیان هه‌ڵگه‌ڕێ نیه‌ش ئه‌وشن
هاکا ئیسرافیل صووری خۆی لێدا دنیا گیانداری نامێنێ تێدا
مه‌رزنه‌ موو که‌ش گوزراده‌ وه‌ ئێستێ ئه‌وساڵه‌ وه‌ڵاڵه‌ به‌جێ ئه‌مێنێ

ماڵ و ده‌وڵه‌تیان بۆ بارنا گرێ
به‌ ئیمانی وا که‌ لێیان ناگرێ

Institut kurde de paris

— ٩٩١ — ٨ی کانونی یەکەم — ١٩٤٩ —

چەرخی فەلەکی ضەعیف کردگار هەرلەورۆژەوە کە کەوتۆتە کار
ئەسوورێتەوە لە دوازدە بورجا ئێمەیش لەگەڵ ئەو هەروا لە رەنجا
ئەو دوازدە گەلوەیش ناوناڕادە یەکی شێتی رۆژە مانگی تەواوە
سێی مانگ سێی مانگ فەسڵێک ئاگوڕێ چوار فەسڵە سااڵنک کە ڕابوورێ
بەهارەوەهاوین پایزەوزستان لەسەرجەمی باری ناخێنێ جیهان
زۆر کەس بەهارێ کە لە لاخۆشە دەشتێکی سەوزوگوڵ و وەنەوشە
بەڵام هاوینان هەزار و هەزار لەبەرگوڵ ئاگرئاسا دەبێ ڕزگار
بەڕۆژێیش ئەگەر شەویش بێ نوێن لەلای دیواری هەر وا هەڵێ مەڕێین
هەر پایز خۆشە بۆ پیادەی ڕۆژ دەوەسێ بزەدگوشت تێدا زۆر ئاسن
دەوڵەمەندخوانی ئەرازێتەوە خەڵکی بۆنانێک ئاڕاستەوە

ئەم دووەحوالە هێچیان تاسەرنین
چونکو هەردووڵا بۆمردن بەڕێین

ڕێن — ٩٩٧ — ٧٧ی کانونی یەکەم ١٩٤٩ م

پیادەڵادە بێت لادێش بێ ئاوە وا ئاو درۆیەوە هێشا زێخ ماوە
لەگەڵ ئەوە یشدا کەزێخ بێ کەڵکە غیرەیش بێ بەرەوەک داری بەڵکە
هەمووی بێتە سەراستعدادی خۆت ئەگەر خوت باش بێ عالەم چاکە بۆت
چاکی بنیادەم دڵ و دەروونە کە تۆدڵ سۆزبێ خەڵک لێت محزونە

institutkurde.de paris

چاوت لەمالی کەس نەبی مەردی کە بە خشندەیش بی واجوان مەردی
دڵ آزاری یە زاری لە دوایە خەجالەت باری قابی خودایە
ظالم زەوالی بوو دانراوە لەم دنیایە دا زۆری بی نراوە
بە لام هەوای نفس پیاوی بێ عارەکا هەرزە چەنە پیشی خەڵکی بێ زارەکا
پیاوی نەزان دودڵ ئەرە بچێنێ سەگی هەڵەوەرز دژت بوو دێنێ
کە متیار لە لای گفتگوی چاکا قولە پێی ئەسمی ئەو چیچ دەنگ ناکا

بڕینی لە شت چاری دەوایە
بڕینی دڵت ساریشی نایە

رۆژنامەی ژین ژمارە — ٩٩٤ — ی کانونی دووەم ١٩٥٠ م

پیاوە لەکاری خواسەری سوور ماوە لەم دنیایە دا مەرهەڵ ساوە
ئەڵێن رۆژی حەشر نفسی نفسی یە نەباوکو برا نە کەس کەس یە
ئەگەر بە باوەڕت بە وروژە نیە بچۆرە بازار بزانە چیە
لەهەموو لاوە پاش قولەو چۆرتم نەشارەزاکان کەوتونەسەرم
ئەیانگوت کاسب حەبیبی خوایە کاسبی حەلاڵ بەرەوی تیایە
بێبتا کاسبی حەلاڵ نەماوە بۆیە بەرەکەت واهەڵگیراوە
خۆزگە بەوەی کەسەنگ لە خەڵکی گوزری خۆیشی بەزانێ نایبا بە گوزری
لەگەڵ بەوەپیشا تابوێ هەڵگەڕێ تۆزووباری رۆژتری بەوێ

ئەمانە هەموو تەفرەی شەیتانە نیشانەی دەوری ئاخر زەمانە
بەم لایانەی گوت قیامەت کەیە وەختی کە مردی محشر ئەوەیە

تا خۆمان نەمرین نازانین چیە
بە مردنی خەلکی باوەڕمان نیە

— ٩٩٤ — ١٧ی کانونی دووەم ١٩٥٠ —

حکایەتە کەی طلسم و جادوو ئێستالە ئێمەوا کە وتوێتە سەروو
بە غێلی کەوتووینە ژێر ئەم زەمینە هێزمان بردوە و بارمان سەنگینە
لەبواماڵی تەنها لای خوامانە دووبەرانی لەژوور سەرمانەوە ستاوە
بە کێکیان سێبی بە کێکیان رەشە دیارە بەرانی رەشی بە گەردووسە
ماوەتەوە ئەوە خومان بزانین سەرێکە وتین واخەڵساوین
کە وتینە سەر رەشی روژی رەشمانە تادەمرین سەرناکەینەوە بەشمانە
تجربەی طالع شرطێکی تیایە پەنا بەحەول و قوەتی خوایە
ئەبێ إبتدا بە بسم اللە بێ بەناوی خودا دفعی بەلا بێ
ئێمەیش وەک کابرا، یاجنۆکە وخێو بسم اللە یاگرد کەوتینە جێو
کەواتە مەرری رەشی بەختمانە مایەی رسگاری ئێمە ئیمانە

کاتێ بە جذبەی ئایینی إسلام
هاوار کەینە خوا ئەگەینە مەرام

institut kurde de paris

— ١٩٥٠ —

— ٩٩٥ — ١٩ ی کانونی دووەم — ١٩٥٠ —

سەعاتێکم بوو بە شەرط سەعات بوو ئەو سا بوو نوێژو حجات یەقات بوو
کارخانەکەشی [أبو ثمفا] بوو لەناو سەعاتی تردا آغا بوو
رۆژی لەناکاو زیندەی پێچڕا کەوت بە بەر دیکا خوستی لێ بڕا
سەعات چی پێنجی جام ناوەندی بوو بە دروناوی صالح افندی بوو
سەعاتم بۆ بردبۆی ختمەوە گەڕا دوای دوو رۆژ کە نوست لێما بوو بە گەڕا
ئینجا بردمەلای وەستا پێکی تر بۆ لام فایدەی چی یەک لە یەک دەتر
هەر بۆیە وە بوو پارە بستێنێ بە فێڵ و فرچ لە خەڵک دەر بێنێ
رۆژی یەکێکیان بە راست پێی گەیشتم وتی کە سی راستە نەما لە بینا
کە یەکەم سەعات باش چا بکەینەوە چاڵەندەوە پارەمان نابێ چا بخەینەوە
دەوریکە نەبێ پیاو سفرە دڕبێ بازاڕەکە گیرفانی پڕبێ

مندالێ زۆر و معاشێکی کەم
دەست زەنی نەکەم بە چی هەڵدەکەم

— ٩٩٦ — ٢٦ ی کانونی دووەم — ١٩٥٠ م

پارەی پیاوی رژد کەهڵێ نەگرێ خۆیشی لێی ناخواهتا کوا مرێ
شوشەی نوقوڵێکە بەسەر رەفەوە تامەی تامی یەکەرلە دووەوە
کە خۆی مرد شوشەیش کەوتە خواری چەکەچۆڕ نوقڵی خوای بووە باری

institut kurde de paris

میرات گرلەبەر بارەی دەست کەوێ
ئەوێکا بەشلێپەو کەیف !! ڕابمووسەوێ

خۆزگە مردوە کە چاوی لێ نەبوو
ئازاری گۆڕی گران تر نەبوو

خۆزگە ماباقی دەوڵەمەندەکان
کەئەم حاڵەیان نەدی بەچاوان

ئەم دەردە بۆیان نەبوو بەعیبرەت
نەیان نەخستە دوای خۆی، بەحسرت

نەک بەسفاهت لەڕێی خودادا
بەشی فەقیرو هەژاریان نەدا

خۆ ئەگەر دوای خۆی میرات گرزۆربێ
ئەبێ بەشی ئەو هەرگوزەبەگوربێ

چونکو مالێ ئەو بێقەروبێ سەرەڕە
لەگەڵ یەکتردا دەعوایەوگەرەڕە

ئێستاخۆ بارەی زەکاتت نەداوە
فەرزی ئاینیاەت ناوە بەلاوە

— ٩٩٧ — ٧ی شباط — ١٩٥٠ —

چلەی زستانەوچلەی هەژارە
سەرەڕە دڵەسەرخۆشەوزۆرداڕە

دەرەجەی هەوا تحت الصفرە
دەرەجەی فەقیرەکەچەپڵ اصفرە

بێ بارەیی بەو انصاف نەداوە
خوا بەردی بەستووەوسەگی بەردداوە

خوانەناسینەواماڵێ نەکا
خوا کێوێ نەبینێ وبەفڕی تێ نەکا

چونکو کاسبی حەڵاڵ نەداوە
بەرەکەتی رزقی وا هەڵگیراوە

کردەی ئێمەیە وبردەی شەیتانە
چونکە سەرمەگرێ ئەم دەوروبەرانە

ئەمە دەردێکە لەزۆرجێ عامە
خطا سوریەو نیزیک بەشامە

خوالەگوناهی ئێمە ببوری
ئەی خطا سوری لەئێمە دووری

Institut Kurde de paris

ئیمه ملك مان بنوها شمه له‌لای خوا ئیشتا به‌وان قایمه
ئه‌لبه‌ته سایه‌ی نسلی پێ غه‌یره‌ر بوئه‌م عراقه ئه‌بێ به‌ره‌ه‌یبه‌ر

به‌لام وا چاکه که‌خومان چاك بین
پشت به‌خوا به‌ستین به‌ده‌بێ پاك بین

-٩٩٨- ١٦ ی شباط ١٩٥٠

خوا قه‌ومی نوحی له‌ آو اخنکاند قه‌ومی [عاد] یشی به‌باهه‌لفراند
ثه‌مادو قه‌ومی صالحی ئه‌قی به‌ نه‌عره‌ی مه‌لك زراویان ته‌قی
ئیمه‌یش والێ‌ره‌ به‌قراره‌ی هه‌لدێ نازانین له‌ده‌ست غه‌ضه‌ چۆن هه‌لدێ
خۆ به‌خدایش دیاره‌ له‌آو ناکێ ده‌ردیکه‌ هیچکه‌س له‌که‌س ناپرسێ
ده‌وله‌مه‌ند گه‌مێی له‌ناو آوایه له‌هه‌ژاری، چی ؟ دنیا آوایه
[ساوێ إلی الجبل یعصمنی] هه‌رکه‌س وه‌ده‌ست بووتا، گه‌یه‌ تێنی
ئێستا له‌به‌فرا که‌وتوینه‌ هاوار خوا، دێ ئینه‌یا دئه‌ویش به‌ناچار
که‌به‌هارهات وتێ‌په‌ڕی زستان نه‌باخان دیوه‌و نه‌به‌فرو باران
دیاره‌که‌مایه‌ی إنسان نسیانه له‌ڕێی خوالادان ته‌خره‌ی شه‌یطانه
نازانین دنیا بوکه‌س ناهێنی عزرائیل له‌پڕ گیانمان أهێنێ

هیچیشمان له‌گه‌ل خۆمان بونابڕێ
ده‌وله‌ت به‌میردی تازه‌ی ژن ئه‌بڕێ

Institut Kurde de Paris

— ٩٩٩ — ٢٧ی شباط ١٩٥٠ —

جاران اگەر ان بۆئیش لەشوین پیاو — یەکیکیان ئەویست رەسەنی ناسراو
وەجاخزادەیی بەهارت سەندبێ — درێی مجلسی باوکی جوێندبێ
شەرمی ناموسی باوکی بیگری — بەهەوای جاه و مەسنەت نەخوری
چونکە نادە جاخ نورەی کەوتەبەر — خۆی لێ ئەگوزری کارنابات سەر
ئەمە ایجابی چەرخی دنیایە — حکمی ازەلی و تقدیری خوایە
ان الانسان لیطغی فرمود — کە استغنای دی بایی ئەبێ زود
پەست پایە لەگەل کەوتە سەرمستی — جلەوی هوشی دەرچوڵدەستی
بوارەی ئاوو شراب ئەم دوانە — محەکی لەش و عەقڵی ئینسانە
ئێستا ئەمانە باوی نەماوە — خۆهەڵکێشان وەم گەرمی باوە
بۆیە وا دنیا تێک چوبەجارێ — کە سمانیش هەربەفر ئەباری

باوە چودەموی خوالێتی پەزدانە
چەوتی وچەوێلی ئێمە بەهانە

ژین ژمارە — ١٠٠٠ — ٧ی آذار ١٩٥٠م

هەندێ بەپیری آخر شەرسەبن — فێری گەرزەبن !! ئەوساگەرزابن
هەندێکی تریش کەگەرزانەبوو — ئەبینی لەخوی بەد !! گەرزانەبوە
هەندێ مێزەری سپی عالمی — دانەگرن !! ئەبنە بەندی عالەمی
سەرەداری !! خوالێی بێ راضی — مێزەری بەستوچوو بوبەقاضی
خوا کەبیەوێ پیاوێ بێندین کا — کردەوەی بەدی لاشیرین ئەکا
حرصی دنیایی وآرەزووی لیرە — هێندبەداخەوە لەشیاو بوی لیرە

insititut kurde de paris

نازانن دنیا کورتەو کەم مادە مەرگ زۆر نزیکە وعمریش کەم مادە
بەزللەی اجل کەهات بەلادا لێی لادە کەسی ناچێ بەلادا
کەی کەواو کفن کراو ئاڵ وگۆڕ ئەوسا ئەزانێ کەهاتۆتە گۆڕ

دەست ئەکوتێ لەدووی پەشکەی پارە
هەوا ئەزانێ زیندوە کەی پارە

ژین — ١٠٠١ — ٩ی ئادار ١٩٥٠م

شافعی شێخی دنیا وقیامت کەوتە تحلیلی علمی قیافت
شارەزا گەرەکی ئەم ئیشە ذاتاً حەدیثی پێغمبرێشە
حدیث دوزاتی جەزبە کردوە ئەوانی تری واهاتوبردووە
إمام تشریفی رووی کردەدێ یەک تۆشی یەکێک هات لەسەرەی یەک
کورتەبالا یەک موزەردی هاوێن رووخ وقیتوی گرژبوو لەبەرقین
هەموو نیشانەی خراپەی پێوە هات بەپیرەوە لەراستەڕێوە
إمام اعوذ باللەی لەراست خوێند ئەو میواندارێی کردبەتکاوەستێند
هەربۆ تجربە لەگەڵ کابرا چوو ای روانی کابرا زۆر بەخدمت بوو
ئەوشەوە تاڕۆژنەنوست لەتاوا کابرای تجربەی دابو، بەئاوا
بەیانی هەڵساڕووی وائەزڕوم گوێ دریژەکەم بێنەدەری بۆم

ووتی پیادە بووی گوێ دریژت نەبوو
فرمووی تجربەم وابەڕاست دەرچوو

- ١٠٠٧ - ١٦ ی ئاذار = مارت ١٩٥٠ م

ئەمرۆ وابورجی پیرسژنانە لە هەولایێ هۆڵ بەندانە
چلەماکێشا بەلام نەک چلم . بێ تفاقی یەکە تەوقی ملە
تورک وتویانە [مارت گیر باقەر] [تازەکور کەک صابنی باقەر]

سەر بەفرەوسەرمایش وای دابەسەرما چۆن دەرچوم سەرم لەوسەرەوورما
لافاوشاریکی کۆنی ویران کرد هەزاران نفوس لەناو ئاوا مرد
خۆدیارە دجلەش ئەمسال بەجۆشە حالەم بەبڕی وترس بەیەروشە
لەم تەنگانەدا حزبی معارض کەوتووەتە عرەی [هل من مبارز]
ئێوەلەپێشدا خواردتان گەرەکە بۆیاسەروکی خلکیش سڕ ئەکەن
ئەوسایەئێوەکارتان رەوابوو بۆچی ڕێی قسەی هیچکەستان دابوو

دیارەنەگبەتەوالەیەک بەربوون
دەستی چەورەبەسەر خلکیدا ئەسوون

- ١٠٠٨ - ٢٧ ی ئازار ١٩٥٠ م

خوا، لەم بەدەنەی بەئێمەی داوە دوەشتی ضدی تیادا ناوە
یەکیان ڕوحە ئەوەبەوپاکی یە ئەوی ترنفسەبوبێ پاکی یە
ڕوحڕووی لەخوایەونفسیش لەشیطان عقلیشخواداویە بێ بڕیار وان
بەڵام ئەم بەندەهی هێشتا نە کەئەلین عقل لای پیاو میوانە
ئەوعقلەی کەوا میوانە لەلات ئەبینی لەپڕ لەدەستنفسەهەڵات
عقل ئەڵێی کاریکە لەڕێتایە لێکی بدەڕەوەبزانێچی تیایە
ئەگەر ئەبجامی بەچاک ئزانی هەوڵی بۆبدەهەتا ئتوانی

institut kurde de paris

خۆشەگەرزانیت نتیجەی نیە — خۆماندووکردن فائیدەی چیە
بەڵام کەشیطان نفس اجوڵێنێ — لەروح وعقڵیش سەرئەشێوێنێ
ئێستا نفس ئەڵێ شیوەی باشە — ئەم هەموو ژنە جوانەت ویلداشە

نۆبەش جلەولەدەست عقڵ وەرنەگری
دوایی کەکەوتی هەرئەو بۆتە نەگری

ژین — ١٠٠٤ — ٢٠ ئازار ١٩٥٠

پێش پێغەمبەری خاتەم النّبی — قەهرو جزای خوازووەکانە دی
لەناو اقوامی نوحی ئەخنکاند — بەسەر تومێکیدا شاخی ئەرزەخاند
خۆرەشەباکەی کەبێدەفیرەوە — خاکی ئەفراندووەک گەی بەرگیرە
هەندێ زراوی ئەتۆقی بەدەنگ — ئەبارێ بەسەر قەومانگڵ وسەنگ
پێغەمبەرەکەی ئێمە پەیدابوو — ئەم ریسوایی یەهەمووی کۆتابوو
ئێستا خەڵکی ترسی ئەوەی نەماوە — هەموو جزایێک کەوتۆتە دواوە
هەی ئەوتۆهیە ئەڵێ ئەمرۆیە — ئەوی بێ کەیفی کردەنجەروپە
بەڕاست وچەپادەست ئەوەستێنێ — ئەگۆڕی وماڵی خەڵک ئەڕووخێنێ
لەجەجاڵ زۆرتر خەڵکی لەدوایە — لەهەموولایەک ئەمری ڕەوایە
چونکەبەم ڕەنگەزۆرداری باوە — کەسیش باوەڕی بەخوانەماوە

بەکەڕی بەتۆخوا کەماوەتەوە
یاپاکەتەوە یاپاکەتەوە
یاپاکەتەوە یاپاکەتەوە

ژین — ١٠٠٦ — ١٢ ی نیسان ١٩٥٠ م

ئەم دنیایە ی وا بوی بە چلۆ چۆین — بە روو تی هاتووین ، بە روتی ئەڕۆین
هێندە بە جەورین وەک کامی چەورین — ئەو ناگرێنە خۆبە گل و دەوریێ
تەنها کفنێکمان ئەگەڕێ ببڕی — ئەویش لە خاکا بە رنا گرێ ئەدڕێ
خوا دەوڵەتمان لێ ئەستێنێ تەوە — تەنها ناویکە ئەمێنێ تەوە
هەر ئەو نادەیە کە لە باش خۆمان — داسڵەمی رحمت نارد نە بۆمان
ئەگینە ئەو اجمی خۆمانە — دانیشتووین تیکڕا گفتگومانە
چاومان لە یەکەو بە زبان نەدوێ — کەهڵ سایێ ئێستە لە یەک ترگوم بووین
هەردەکو خەیاڵ ببرت ئەکەوێ — کەوتە بە یانی ئەبێ بە خەوێ
کەواتە دنیا خەو یا خەیاڵە — ئەوین خەو و خەیاڵ کەوتن بطالە
ئەی نیکبت بوێ کە هیچگاری بێ — دڵ دڵە بە دکار و دڵ آزاری بێ

ئەویش ئەوایە و بە دەستەوایە
تۆ تەقەلای چیت بەم لاو بەو لایە

ژین — ١٠٠٥ — ٦ ی نیسان ١٩٥٠ م

سەردەمێ هەتیو بازی لەناو بوو — لووسکەڕاگرتن لەم شارەباو بوو
پیشەی قومی لوط بوو بە هونەر — بە سەر بە سەریش نەیان بردە سەر
کانگەی هەتیوی لوس لەسەر بوو — سەیری اهلی سنە تنە بوو
کە سواری هەتیو ئەبوو لە پێشا — بە پیریش بە سەر خۆیا ئەکێشا
لە وهەتیوانە کە پێ اگەیشت — لە تەخرەبازی چاک تێ دەگەیشت

دوایی ئه‌بوده وجلی سیاسی
سیاست به‌روشتی بۆ نیه
ئایینی اسلام [محتوم لدیه]
که‌چی بسمارقی سیاسی ئمان
[ألحکم علی غلب] ی دانا

حقوق و وه‌فای هیچ نه‌ده‌ناسی
چاکه‌وه‌وه‌فا وعهد عهدی کۆنیه
الحق یعلوا به لایعلی علیه
حق حقوقی خسته ألأماف
دانابوو بۆیه ئمانی دانا

من ئه‌لیم وه‌فا که‌بۆ دوانه‌بێ
خۆ نابێ دوایی هه‌رله‌دوانه‌بێ

ژین — ١٠٠٧ — ٧ی نیسان ١٩٥٠م

کۆبه‌ئه‌بینه‌وه‌له‌ده‌وری هاری
ئیمه‌له‌پشتیه‌به‌وه‌ئه‌خووری
به‌هۆی ئیمه‌وه‌هه‌تاوای لێدی
که‌گه‌پیه‌ریزی ئه‌لی وه‌یناشا
ئه‌لێ ئه‌مانه‌باله‌ناو به‌رم
ئه‌م به‌وئه‌شکێنێ وخۆی له‌ناوه
ئه‌زانێ ئیمه‌به‌ندی زۆرداریم
ئه‌جا که‌هات وته‌واو باوی به‌ند
تا لاینیا ئه‌که‌وێ نیشانی دێنی
له‌ده‌ست ئه‌وهاوارئه‌به‌نه‌به‌رخوا

به‌زۆر باراشما له‌ئاسمانه‌هاری
ئۆبه‌باراشی بی‌ده‌ست ئه‌بری
له‌پری ئه‌بێ به‌پیرکوری دێ
له‌دۆخه‌ستی خۆی اکاحاش
نه‌وه‌که‌ئه‌نجه‌نه‌ـــرم
ـــیرئه‌که‌وچواری تری له‌دواوه
به‌کیفی ئه‌وان لێک ده‌ست به‌رداریم
یاریده‌دەری ئه‌هاوێته‌به‌ند
ئه‌مه‌ته‌وه‌فای دوسته‌که‌ی دوێنێ
ده‌نگی غیب ئه‌لێ گوڕتانێ آوا

ئێوه‌یاریده‌ی زۆرداڕتان داوه
لهێنا کو جزای زۆرتر تان داوه

Institut kurde de paris

ژین — ١٠٠٨ — ٧ نیسان ١٩٥٠ م

پەچەیە !! جوانی پێ دەردە کە وێ شەونم بێ رووی ماڵ ئاوەدانی شەوێ
رووبەهەڵماڵراوی ماڵ وێران ئاگا پەردەداری یە جوانی جوان نەگا
جوان لەبەرچاوبێ تیری لێ نەخوێ کە، شارایەوە شیت گیرنەبێ بۆی
بێ شەرمی شەرری زۆرلێ قەوماوە لەبەرئەوە خواشەرمی دانا وە
ئاینی ئیسلام واقاڵ کراوە هیچ قورتاوقەڵبەی تیا دانەماوە
ئیمەئەوەدینە پاکەجێ دێلمین لەسەرآدابی ئەوروپا وێلین
تازەکچانمان وەک ئیرەکوێرکە لە ئوروپا دا کەتوونە خزمکە
دیارەکەشەرمیان لەلا نەماوە باوکەنیان لەبەرخەرەک دانا وە
هەروا تان زانی کاریکیا قەوماند وەک دوختی ئیران گەوەهاڵ دوراند
خواخوێ سەرەتای ئاخرەتی داوە بێ حکمەتێ نیە شەرمی دانا وە

بەڵام شەیتانمان بەسەردازاڵە
لەڕێی ئیسلامی لادایین بەهەمحاڵە

— ١٠٠٩ — ٤ ی مایس ١٩٥٠ م

بۆکاری دەوران خەمەڕێ نەبەر هەرچۆنی بێگری ئەوەدەچێتەسەر
دەختی دنیا پڕیە لەمیوە هیچکەسێ تاسەر بەری نەچنیوە
هەندێ کەنصیبۆی ئەگەیێنێ تێرئەخواولێ وبۆپێ ئەشکێنێ
هەندێکیش کەواقسمت نایداتێ هەرهەڵدەبەرێ وەدەستی نایگاتێ

institut kurde de paris

سینه‌ره که‌یشی هه‌تاوه، تاوه جێ جێ ئه‌گوڕی له‌گه‌ڵ هه‌تاوه
ئه‌یسزانێ تا سه‌ر بۆچی که‌س نێیه که‌ چی ئه‌م خه‌ڵکه‌ی له‌ دووشه‌قێیه
دووکه‌س گره‌ویان لێ بردۆته‌وه که‌وا بشتیان لێ کردۆته‌وه
یه‌که‌میان ئه‌وه‌ی که‌ له‌ هیچ ناگا بووه‌ته‌ بوونی کاری لێ ناکا
شێطان به‌م خه‌ڵکه‌وا، پێنده‌که‌نێ ئه‌م به‌ پێکه‌نین ئه‌وه‌ته‌ وه‌ڵامێ
دووه‌میان ئه‌وه‌ی که‌ به‌ هه‌دایه‌ت که‌وتۆته‌ سه‌ری عه‌قڵ و درایه‌ت

هێشه‌ گه‌ڵ خوای خۆی هه‌ڵده‌ستێ
به‌ده‌ڵی داوه‌ له‌ هه‌موو که‌سێ

— ١٠١٠ — ١١ ی مایسی ١٩٥٠ م

ئافره‌تی زگ‌ سپڕ که‌ ژانی ئه‌گرێ وای لێ‌دێ هیوای له‌گیان ئه‌بڕێ
هاوارئه‌کاته‌ شه‌خس و پیره‌کان ئه‌ڵێ ده‌خیله‌ بمه‌نێ ئه‌مان
ئه‌یشڵێ توبه‌م بێ ئێتر هیچ شه‌وێ لاقم له‌لای صه‌دم نه‌که‌وێ
که‌ ڕزگاری بوو جاری له‌ڕاوێ هه‌وته‌ حه‌مامی به‌ دووشکی ناوێ
قومارهێش وایه‌ که‌ بیدۆڕێنێ وای لێ‌دێ ئێتر هاره‌ی ناهێنێ
هه‌زار سوێند ئه‌خوا طلاقیش باوه که‌ ئێتر قومار نه‌کا تا ماوه
که‌ ئه‌وه‌نده‌یه‌ تا ده‌گاته‌ شه‌و نانی پێ ناخوڕێ ئه‌ڕوا به‌ ڕه‌و
له‌ هه‌ر شوێنێ پێ هاره‌ ئه‌ێنێ که‌وته‌ گوێڕه‌ێ وێش زووه‌ ده‌ڕێنێ
ده‌ڵێ دیکه‌ قومار که‌ێ ده‌وایه که‌ چی لای هه‌موو عالم ڕه‌وایه
ئێنجا له‌ زاوشه‌ڕاب تێره‌ خوا قومارهه‌ڵ ئه‌بێ شێت گێڕه‌ ڕوا

جاران بە قانوون مەمنوع بوو قومار
ئێستا بە رەسمی هاتوونە ڕووی کار

— ١٠١١ — ٨ی مایس ١٩٥٠ م

بڕوە ندە یا نگوت باران ناباری تا دەرگی کوندە بە ڕبوو بە جاری
کاتێ کە خەڵە لە خەرمانا بوو فقێرو هەژار لە فرمانا بوو
کوندەی سەرەوژێر کردیە ڕەهێلە چرا هەڵبڕە و خەرمانجێ بێلە
پێی یان ئەگوتین کە بێ ئیمانن دەست لە کاری خوا مەدەن نایزانن
هەموو کاری خوا سەرێکی تیایە حکمەیەتە کەی خەڵکی بوو، بێ
خێر ئیمە ئەڵێین وا، نەبێ وا، بێ بۆ ئەمەی کاری خومان ڕەوا بێ
دەهەڵ جرنگێنن لەم کارانەوا بارانە بڵێین، لەم بارانە دا
خۆ، بڕوخێنمان هێشتا لە بیرە بە سەر خومانا نەیێ ئەم بیرە
نەمان ئەزانی کە بە ڕووخێ بێ نەوتی کوێ وا ڕووناڕووخێ
ئیمە ایمانمان ئەبێ بە خوابێ کە شێوەی بین لای ئەومانابێ

ئایینی ئیسلام چی لێ چاترە
ئەتەوێ پیا وبێ دینت ڕاگرە

— ١٠١٧ — ٢٥ی مایس ١٩٥٠ م

باوو باپیرمان بە ئەوڕۆکاری پێی یان ئەگوتین بە داشت دیاری
ڕۆڵە چادری بێس وەک تیغ کارێکا زۆر بە پنجەی بە هێز کۆڵە وارێکا
کە چادر بە مالێ کە سی هەڵدێنن بە ردی بن چینەی لە بن دەردێنن

institut kurde de paris

حاکمی بابان چارەیان دیوە زور جاوی پیس یان کەهەڵگوڵیوە
لەروەک جاوی پیس بەتجربە یە نەگبەتی دەشومیش زۆری بۆهێنە
نەگبەتی لەچوار چیتابێ نراوە ئیستایش نەوچوارەکۆمی ناماوە
یەکەم دوڵاخەکەواهەندیکیان شوەو زەرەری زۆرەبۆئێمە
دووەم خانووە نەویش معلومە هەندیکیان رزقی تیانیە شوومە
سێیەم ژنەکەپێی بەمیردناکەوێ خۆشی نابینن پیکەوە
چوارەم پیاوێکەتابڵێی عاقڵ لەئدارەدا زۆرزان وکامڵ

المكتبة المركزية العامة
في السليمانية
العدد .....
التاريخ / / ١٩٦

هیچی نەمندەنەگبەت گرتوویە
دەستی هەرکەسی بۆبێ خستوویە

— ١٠١٢ — ١ی خەزەران ١٩٥٠م

بەدکردارییان هێندەسەخت بووەکەپێی پیاوەتی تیادا نەماوە
چاکوخراپی بووەبەهەوەس هیچکەسی ناوێ چاک نادابەکەس
ئەم تکاپۆیەی اهلی دنیایە یالەترسەیە یالەبڕسایە
ئەویشیان کەڵێی ئەترسێ گەبیەوێ خۆی لێی ناخەڵەسێ
خۆدەوڵەمەندیش دایەتیەبەری بۆیەکێ ئەوێ کەتۆبۆی بەری
دیواخانیش خۆ هەمشۆی ناکەن زورتر غیبەتی بۆی تیانەکەن
بەرەکەتێ ئیستا بۆکەڵەناوە ڕێی قسەوباسی غیبەت بڕیاوە
بەڵام ئەویشیان کردووە بەقومار سەرتانەسوتێ لێی نابێ ڕزگار
ئەمانەی کەوالێی بەڵەسبوون هیچ بێ ئیشی یەوەڵەچەقوسوون
ئگەر ئیشێکیان بوو نانێ تیابێ کەس دەخڵی بەسەرکەسەوە نابێ

institut kurde de paris

ئەگینە کەست بۆ نایەتی تەری بۆ خۆرما کە شوێن جەجلال ئەکەوێ

— ١٠١٤ — ٨ی حزیران ١٩٥٠م

جاران کە کوردی راستورەوان بووین خاوەندی وەفا دل وزبان بووین
لە وظیفەیش دا سیاست نەبوو تەفرەمان تەفروتونا کرد بوو
لەو ئاکیزی ئەچوینە مەیدان ریمان نەدابوو بەفێلی شیطان
لە پیرکەو تینە سیاست بازی وەک پرنس بسمارق لەدەستەی نازی
ریی سیاسەتیش لێشاوفیز نەبووین رووماڵ بۆ هەرکوێ ناهەڵە چووین
رۆژی ئاغامان گرتە سەرمان نەماڵ بردە سەرتاوادەی فەرمان
دوشمان بگداد بزانین ئەوچیە ناشکری نەبێ بگزادە نیە
امجاء واهۆمان کەوتە وەسادات لای ئوان دەستمان کرد بەخسارات
ئەوانیش چونکو زوریان دل ساف لەوێ گری مدح ولافوگەزاف
بەگوێ رادێری لەخشتەئچن لەناوخۆیانا ئەبن بەدوژمن

هێچیان ناوێتن لەسەرهیچ باری
دەساقەوەی وابەردی لێ باری

institut kurde de paris

ژمارە ١٠١٥ — ١٥ی حزیران ١٩٥٠ م

رۆژی پێنج شەم ٢٩ی شعبان ١٢٦٩ ھ

ئاخری ژمارەی رۆژنامەی پیرەمێرد و آخر قسەی

[پەندی پێشینیان] وخۆشی رۆژی ١٩ی

حزیران ١٩٥٠ م دووشەم ٤ی رمضان

١٢٦٩ ھ کۆچی دوایی کرد

ئاخر پەندی پێشینیان

رحمت لە روحی شاھانی ئێران کە دەستوریکیان ھێنایە جیھان

قەت ناوەجا خیانەن نەخستە ژێر پایەیان نەدایە پیادەی بێعار

کوریان دایە نالەناو مجلسا نیگۆی رانەگرت ئجا ھەلدەسا

ئەوتر بیبەیی لەوی وەرنەگرت ھاوەستای مکتبی ڕێی پێ نەبڕد

خوێنی إصالت بەرەی ئێستا نە رەسەن شێنی جنسی حیوانە

ئەمڕۆ تە تجربەی دەوران زۆر جار نەتیجەی ھاتوتە مەیدان

کەچی کەوتوینە دەوریکی واوە ھەرچی پارەی بوو ئێن تەواوە

بەڵێ ئەبینی ئێستە کە پارە زۆرتری لەلای پیادەی بێعارە

بەڵام فایدەی چی کە تاکی کەس ئاگری بەمیردی تازەی ژنی ابری

ئەوی بەنسب فجری رووناک بێ ابێ بەحسب کردەوەی چاک بێ

بە ئێستایان گوت باوکی تۆکی یە

دوتی رەنی دایکم پی یە

institut kurde de paris

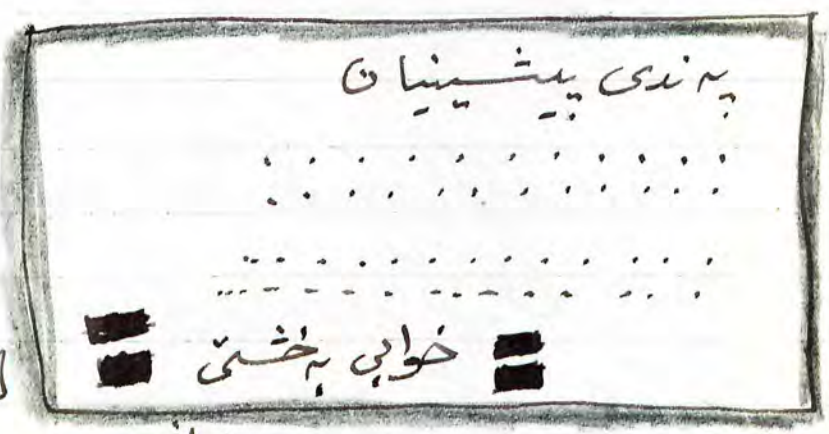
هەندێ لە پەندی پێشینیانی پیرەمێرد

کە لەم دواییە بەدەستم کەوتن هی سالی ١٩٢٤م و سالی ١٩٢٥م

ژیان ژمارە — ٤٧٨ — ٧ی کانونی دووەم ١٩٢٥ م

دارەشمێ یەمرۆیاوەمرۆیاوە نۆرەی سواربوونی داودەم خاوە
مریەم بەرنادا هێندەی جۆشە تاکەرلە بەغدانەزەرێ بۆشە
ئەمەش وەکو طیکە بۆ منداڵانە بێستاە تاحەزکەی هێندەی ئاسانە
لەخەودا سواری کەر اعتبارەکەڵام بەدیمەن هەرئەو سوارە
بەرچی پیرێژنەم سالێ کەم سەختە مەحەڵە بیاوزۆرتر بەڕاوبەختە
ئەگەڵەربێ و بیکا بەزۆرقسەو سەحۆڵ هەزارەکانیان چی دەگۆڕێ گۆڵ

ژیان — ٤٧٩ — ٧ی شباط ١٩٢٥م

[1]

[1] پیرەمێرد پەندی سەردەمی دەربارەی تەرەف سلیمانی احمد بگی کوڕی توفیق بگی طابورآغاسی بوو لەبەرئەوە احمد بگ منعی کرد کە پیرەمێرد پەند بنووسێ

ژیان — ٤٢١ — ١٦ی شباط ١٩٢٥م

هەرێی چووە
کە شاخی گویژە بەفری چووە هەندی پێشینیان زیندوو بووەوە

* * *

پێم بڵێی ڕۆڵە، لە بەرت ئەمرم خۆشم تێ بگری بەردت تێ ئەگرم
کەوا کەی خۆمە پێکەنێتە بەرم ڕۆژە کەی خۆم ئەیدەی لە بەرم
کەژاڵ مل کە چیۆ بەفرانی شوانی بۆچی لێی ئەدەی بە کوڵە گوحانی
کاسە کە پڕ بوو دیارە ئەڕژێ بەرداش لیاس کەوێ تۆزیاگ ئەیرژێ
لە گەڵ هاوماڵامە کەوە بە دوورت!.. لە جێی [سندان]ی تۆ [قوزەی لقورت]ەوە
تادە سندەت بێ قەدرت لە لامە کەوم بۆ نەگری پێت نالێم ئامە
کە منیار ئەگەڕێی بڵێی چاکە قوڵە بێی ئەمی هێشتا دەنگ ناکا
[هەنگڵان]ەکەم لەموی هەنگوینە خورمای [کوردکوژ]م لە لا شیرینە!
تەرس هەڵدەڕێژێ خورما بە جەوال بۆیە دەکەونە خۆی کەڕی جەجاڵ

کە لە ناو خۆتا هاتووە بە یەک کەوتی
ئێستە لە ترسی لاوەسەروەتی

ژیان — ٤٩٧ — ١٥ی ئەغستوس ١٩٢٦م

کە خواسەروەتی ئیمەی خستە ڕوو [وخلقناکم اطوارا]ی فەرموو
هەندێکمان هێنە گەشتە خۆرە گوشتی بۆئێ بە زگە شۆرە
هەندێکیش بۆنی پیازی کردەڵێ هەندێ بە کشمش دڵی تێکەڵێ

Institut kurde de Paris

هەندێ لەلایان کە قەرزان ئەخوێ هێندە تووڕەئەبن ئەگەر ئەڵێی خوێنم خوێن

هەندێ بە چیرۆی داڕان بێهوش ئەبن هەندێ بە بۆنی خۆش ئەخوش ئەبن

هەندێ کە هەنگوێن ئەخوێ قێزئەبن هەندێ بە قوڕخێک تۆشی لەرز ئەبن

هەندێ لە ئاوی شیطان کراوە هێچی لە ماڵی خۆی پێ نەبراوە

هەندێ ئایش ئەخوا ئەی بەختی تەوە دووچەندانەیشی زوو بۆ دێتەوە

چاوناپڕێتە مندوپارە بۆئیشی فەقێرەوەک خزمەتکارە

هەندێ وەک دوپشک چزۆی پڕ ژارە طبعاً ئەمانی کوتەو هەزارە

ئەبینی بەدکار کە چی بەسەردێ عبرەت ناگری و نایێتە سەرێ

جوولەکەسووی هاتبووە سەرا مسڵمان ئاگری لەریشی بەردا

گاور جگەرەی پێ داگیرساند شیعرێش بەکردەکولەئەی ترساند

ڕسم و ئاینی زەمانە وایە لەڕوژی ڕەشدا کێ بەوەفایە

ئەگەر ئەی فەقێرە نانت وێ لەهەموولایێکەوا بخوێ

ژیان — ٤٨٩ — ٥ی تەموز ١٩٢٦ م

ئەوەڵ پەردە بووڵەسینەمای چەرخ بزانێ چۆنە ئینجا بازی سەرخ

کەس بەبازی چەرخ پشتی نەبەستێ هەرچی کەچ ڕەوێ ئاخری ئەدەستێ

ڕێی ڕاست ئەمەیە، ئەگەر بیبڕوێ لەلای هەموکەس بێگانە نیت خۆی

دووبەرد پێکادەی یەکی شکا بێ ئەوی تریشیان پێی زەدە نابێ

ئەوی لەدوڕەوە تۆڵەدە ستێنێ ئەوانتقامیش بۆئەوە نایێنێ

ئەوانەی دوێنێ کەلەڕووی دۆستبوون ئەمڕۆ دەرکەوتە بەتەماییبوون

کە دۆستت رۆیی وتۆ بێوەفا بووی دیارە لە ڕیزەی پیاوەتی دەر چووی

هەندێ وەفایان بۆ دوایان نیە ئێوە هیواتان بەوانە چی یە

چند خۆشە پیاوێ ناوچاوان ڕەخا بە پیاوەتی خۆی قسەی خۆی سەرخا

چند خۆشە دۆستت ناوچاوان پاک بێ لە بەرەوڕوویی ڕۆبێ باک بێ

ڕووی لە پاکی یە بەخێرئەم ناوە
گەمان گرووە کە کەی ماوە

ژیان — ٤٤١ — ١١ی مایس ١٩٢٥م

خوا عیبی بزنی خۆی نەڕوو کە چی کڵاوی کردوە بۆ بەرووە

چیشتت بۆ ناکوڵێ بە بێ ئاگرێ خۆرمایش موو تۆبە نەکرێ ناگرێ

دەجلەئ ح هەموخلیفەی دیوە کە لە بنەواری خۆی نەلە خشیوە

هەرگەلوی بەردێ لە طاقی کسرا ئایەتێکە بۆ لیلة الأسریٰ

بە زۆری یەبنەی عشقیکی خایە شیرینی نەبێ کە وتەمدایە

بێستون بەعشق لەبن کەنراوە شۆڕەتی شۆڕی بۆ فرهادماوە

ئەلین فرهادیش کوردە بەچی یە !!! ڕەنجڕۆی وەک ئەو کوردنەبێ کێیە ؟

ئەفسانەی سەوزانەما بەسەرچوو ئێستا [جیازی] کچ ئەدابەشوو

خدمتی وطن گوزەشتەی پارە هەموو بۆ پارەئەبێ بە پارە

هاوارلێڕەی زەرد، زرنگەی خۆشە کەهاتە بەرگوێی خودگیری بۆشە

دەورانی دەورانەوەک بابی بابی مەعوشق بووە بە نوقوڵی بابی

جوجەوجە لە بەدەندوک لەهیلکەئەدا
دوێشک بێ خێر هێشتەوەئەدا

ژیان — ٤٧٤ — ٤ی نیسان ١٩٢٦م

بواره ، ره‌ش و سپی ده‌رده‌خا ریکه‌وته‌ جار ، جار نادات سه‌ر خوا
شانس سپیاو یکه‌ به‌ عه‌رق ده‌رروا جیبی اخلاقی ناپۆشێ که‌وا
ئه‌گه‌ر به‌ علم و عمل به‌سندبێ له‌وه‌ چاکتره‌ که‌ده‌وڵه‌مه‌ندبێ
پاره‌ چلکینه‌که‌ له‌به‌ری ده‌ستا به‌مشت قوڕ چاندن له‌ده‌ستاوه‌ستا
پاره‌ بۆ خیوی زینه‌ت و خه‌ڕه‌ ئاخر بۆ میراتخۆر میقرو بێ سه‌ڕه
علم بۆ قه‌ومێ ڕیگای ده‌نوێنێ عالمیش ناوی چاکه‌ی ده‌مێنێ
دۆست چاکه‌ی دۆستی لێک ئاداته‌وه دووڕوی له‌گه‌ڵ دۆست ناشێ نه‌کاته‌وه
ئه‌وه‌ دۆست نیه‌ به‌هیوای پێشبێ نه‌یه‌وێ دۆستی له‌گه‌ڵ که‌س دۆست بێ
بێ‌ێ قه‌ڵه‌م زه‌ق که‌ دڵۆته‌ به‌رزه‌یل قه‌ڵه‌م چی بۆچی که‌ وتوونه‌ته‌ واوه‌یل
گردمان قه‌ڵه‌م چی به‌ توێ ده‌م تاڵ وه‌ی من ، وه‌ی من چیه‌تی ؟ بقاڵ
دیاره‌ له‌ یه‌مه‌نیش بۆته‌ کرده‌وه له‌ حیسابی داموسا بوردوه‌وه !!!
که‌س نانێ وه‌صاڵ گۆشتی به‌چه‌نده‌ جامبان باڵێ ئاگا وه‌ره‌ خه‌به‌رنده‌ !

یا خوا هه‌ر بژی دایره‌ی ئاشغاڵ
به‌کر یکاری ده‌م کوت بوو که‌م حاڵ

ژیان — ٤٧٧ — ٧ی کانونی یه‌کم ١٩٢٤م

نازانم بۆچی ئه‌م پێنده‌باوه ڕه‌مه‌زان به‌جه‌نگه‌ و صفر به‌ده‌ناوه
پێم وانیه‌ ڕیشت وه‌ک خۆی ماوه‌ کۆتره‌ تاده‌مری به‌هیوای جاوه
ڕووڕوو که‌لێ بووڕاکه‌ده‌ره‌وه جاوی ڕه‌شی خۆشت کاڵ نه‌که‌ره‌وه
پیاوان هێند ڕیشتاشی تاسوڵوس واله‌تورکیه‌ڕێ بوون به‌ مبعوث

institut kurde de paris

بەخوت بنازی کەرت لەدوایە بەمێردی نیە ئەڵێی بەخوایە
مەتە ڵیاڵیی نەمزانی کامە سەری خوت لەشکرێری ئانامە
دەندوک درێژەوماڵی گرنیە هێلکە کەریشەوکەچی مرنیە
رمەضان سێ تەونی ڵێ گرتووینە دار خوت ترنگیلکی وقومارو خومار

دزو خاوەندماڵ کردەیان یەک خەت
بەکونە بانا گا جوودت سەرئەخەت

ژیان — ٤٢٧ — ٩ی کانونی یەکەم ١٩٢٤ م

ئەڵێی رمەضان لاقینکی دەیە کێ دی بزانی سێ لاقی هەیە
لەمزگەوتانا کەوتنە الوداع ڕۆژویان تەراندبەوەگاح وەگاح
هێندڵی تورەبوون بەسەر ڕۆژەرا لەتایی سراهێچکاری توڕا
لیلة القدریش ئەبڕێتەوە وەکو کەرای کوردەخەرج ئەبێتەوە
بوج دوتیان ڕۆژوێنکی گرانە بەچاپێک دەڵێی ئوبەستەزمانە
ڕۆژوکریسمیس گەینەسەری سال هەردوو پێکەوەگەیشتنە ماڵ
چەرخ وفەلەکی ماڵبوڵ هەڵخراوە بەڵام کەس هێندی گوزەمی نەماوە
ڕاست بێتەرەبەیلاروبەڵە دەوردەوری ! دەوردەی مایین چەقەڵە
[فرض] گرانەحەزڵەسنت اکەح کەڕۆژونەگرم بارێکبوج ئەکەح
ڕۆژی بیستو پێنج شایی ولوغانە بەڵی ، لیلی چوون بوو تویانە
پاش چڕی بوومن ١٨ ورمانە بەڵام بارانەوچێگانەرمانە
[ژیان] ئەڵێی ، کێ ڕ گوێی لەدەنگمانە پارەی ئابونە بکا بەچەرمانە

insitut kurde de paris

بەیاریدەی یەزدان بەندی پیشینیانی پیرەمێرد خوالێخۆشبوو
حاجی توفیق بەگ تەواو بوو لە رۆژی ٧ی کانونی یەکەم
سالی ١٩٥٤ م ی کە وتی ٧ی ربیعی دووەم سالی
١٢٧٤ ھ رۆژی یەک شەممە بەقەلەم ماموستا نجم الدین ملا
لە شاری سلیمانی :

ئەم بەندانەی پیرەمێرد ئەگەر گوێی بدرێتێ وبەکار بهێنرێ
گەنجە وئەگەر گوێی پێ نەدرێتێ رەنجە

ماموستا نجم الدین ملا

insititut kurde de paris

دیوانی پیرمیرد

حاجی توفیق بگ

پینج خشتەکی ملا شریف شهیدلە سەرهەلبەستێکی مولانا خالد کەلە فارسی یەوە پیرەمیرد کردویەتی بە کوردی لە ٨ی مارت ١٩٤٥ م

گێژی ئەم دەریایە لانەی عیش و نۆشی ویران ئەکا
گێژەلوکەی کامرانی هەستی سەرگەردان ئەکا
گوڵشەنی کەیفی ئەگەر گەل خاکی سیایەکی شانئەکا
سێبەری ئەم خێوەتە بێ بایەخە دەرمان ئەکا
یاجرەچۆن خواهشی ئاسایشی ئێستا ئەکا

بۆچی ئەیدڵ نایەتە بیرت کە توشی مەرگی ئەبین
هەوڵی دنیا ناکەی و بۆچ بۆ بەرەو پووچ هەڵکێشی دین
وا گریمان کەوتە گێرەت پادشاهی ڕووی زەمین
تاقی کەرا بێنە پێش چاوت بە یادێکی حزین
پەردەدار جالجالۆکەو قالۆچەپاسی بانئەکا

ئەو سلیمانەی کەڕامی حکمی ئەو بوو خاکوباد
شاهی جەمشیدو سکندەر تا پەشەنگ و کەی قوباد
هاتن و ڕۆیین لە بیر چون ئێستە کەناوێ نەیاد
گەردوشی گەردون هەزارانی بە پەنجەی مەرگ سپارد
نەک بە تەنها بومەو تۆ شەڕڵەگەڵ میوان ئەکا

institut kurde de paris

ئەو جیهانداڕانەوانەختی جوانەهیرپان لەبوو
تەختەبی تابوو تا لەسەین تەختی ئەفراندن زوو بەزوو
مەڕنەموو کە ئەی خوڕی و تۆندڵی ئەپرسین ڕوو بەڕوو
گەوڕەگەوڕەی بەڕلەخوتان بوچی وازوو بیرئەچوو
کوان لەکوێن کی لەکوێ ا سکان ئەکا

نەسەوادی خطی مشکین مانەڕووی وەک ڕۆژی ماه
خاکی ئەو ڕوخسارەشیرینانەڵێی سەوزبوو گیاه
ئەم نشیدەوا [شهید]ی خستەگریەوا وەاه
پێبە لەیوا ئەڵێ [خالد] کەئەم خاکەی سیاه
جەوهەری ئینسانی ڕزیوەیادی مەرویا ئەکا

لەبەستێکی مولانا خالد کە عبدالرحمان بەگی ساڵی بەکوردی
تخمیسی کردوە پیرەمێرد لەبەستێکی مولانای گوڕیوە
بەکوردی وەدەستکاری تخمیسەکەی عبدالرحمان بەگیشی
کردوە، ئەمەتە :—

دل لەمحنت کەیلەیێم کەی بەئاکو زوو دەڕحیم لەشار
ئەمڕۆ ڕۆژێکە لەجەنبەی مەردومان بگرم کەنار
دەستەئەژنۆدانیشم بوحالی خۆم بگریم بەزار
ڕۆژی جەژنە من تەریک و بێبەشی دیداری یار
خەمالی خورڕەم [1] !! من بەخورڕەم ئولەجاوم دێتە خوار

---

[1] خورم بەفارسی دڵشاد، بەکوردی خورڕەم بەتیژی هاتنەخوارەوەی ئاوە

ئەی رەفیقان بێنە فریام چاری ئەم بێ چارەکەن
غرقی [لیتە] ی دەردی محرومی بووە سەرتا بەدەن
نەونەهالی شادمانیم با، نەکا [با] ریشەکەن
گشت لە گەشتی دەشتەداوێن پڕ گوڵاڵەی ئاڵ و ئەڵ
ئەشکی سووری داخی دووری دەوری کردەم لالەزار

لەودەمەی دەوراڵ لەداوی دووری یاخ تومبەبەند
نەبووە ئارام بەئانێ قەت لەئاخاتو گەڕەند
ڕۆژو شەو گریوتومەداوەیلا بەئاوازی بولەند
بێ نەوا وو دڵ لەعەم کەیل و غریبو دەردمەند
دەستە لەسەر دڵ سەر لەئەژنۆ چاوەڕێگەی پڕسیار

ئەم جیهانە جێنەبۆ هەرکەسێ وبۆمن سەقەر
عومری شیرینم بەتاڵی چودلە بەرئەگەڵی سەفەر
قەت لەموددەی عومری خۆما هەفتەیی نەملێ حەزەر
دڵ سوتاوو جەرگ بڕاو کوڵان بەگوڵان دەربەدەر
کەس بەدەردی من نەچی دوورکەوتەیی یارودیار

چەندبەسوزەئەی دڵی سوتاوکزەوهاواری تۆ
دیدەم !! ئەی تۆ ئەم هەموئاوەکەکردوتەبەجۆ
ئاوی زەڵم و تانجەڕۆ ووشکەن لەجاوتانێ دڕۆ
خوێنی دڵ واهاتبەجاوما بووبەجۆکەی بەکڕەجۆ
لەهەردو سەرجاوەی چەمیکن !! کردەمتاسەی سەرچنار

Institut kurde de paris

شیوه سووره ئه شکی دیده م به یره وی لافاو ئه کهم
شه وبلیسه م به رزه وێنه ی باده گورگور تاو ئه کهم
ده ست شکسته م بو یه مه یلی [موصیا] ی دێی بێ خاو ئه کهم
باوه مرده ی [باوه مرده] م [آل بولاغ] ه چاوه کهم
خوزگه ئه م بیست پێم بڵێن وا باوه گلدی گه یشه شار

که س نه بێ [سالم] له دنیا دا ده گومی تو دشی ده رد
دووره فیقی غه ریبان روژی سیاه و ره نگی زه رد
شه وی [مولانا] ئه خوێنم هه ڵ ئه گیشم آهی سه رد
پێم بڵێ [خالد] ئه گه ر تو خێته نه بێ و صه حرا نه وه رد
تو له کوێ و غه زنین و کابڵ خاکی هیندو قه نده هار

له روژنامه ی ژین ژماره — ٩٥٠ — ١٢ ی کانونی دووه م ١٩٤٩ م
١٧ ی ربیع الأول سالی ١٣٦٨ هـ بو کو بوونه وه ی مه ولودی
پێغه مبه ر فه رموێه تی :

نوریک ئه بینم له ووی جیهاندا — به ووی زه مین و به ئاسمان دا
گوێم له بانگه که ی لاهوو ته وه — تیکڕا ئاسوودی بێ بڕوو ته وه
دوای [لا إله إلا الله] ئه ڵێ — رسول الله به محمد به ڵێ
ئه م محمده ی که خودای گه وره — له گه ڵ فریشته ی ئاسمان به ده وره
صلوات یان دا له دیداری ئه و — روژی جمائی ئه و هه ڵدێ ئه م شه و

هلالی مکه و بدری مدینه — له مغرب ها تهشرق ئهم دینه
خواخر مووی ئه گه ر تۆم شک نه بردۆ — چه رخی افلاکم دروست نه ئه کرد
بۆیه کم ناردیه ئهم سه رزه مینه — بلێن [رحمة للعالمین] ۰
دیاره رحمتی خواهه روا ئه بێ — ئهم دینه پاکه ی لێ پهیدا ئه بێ
له آده مه وه دێ قاڵ کراوه — آلتونی تیژاب هه ربه و دراوه
ئه مه بووه ته دلیل و اثبات — پێ غهمبه ری تر له دوای ئه و نه هات
علهی غائیه ی ایجاد واده رکه وت — خاتمی ختمی انبیای به رکه وت
بێ باوکو دایک هه م به خوێنده وار — خوا به م آیینه کردی به سه ردار
هه ر معجزه یێک له پێش ئه و ابوو — به آیه تێکی قرآن به سه رچوو
سه رجوان آیه ی عدلی دێرێکه — چون بت په رستی هێنایه ڕێکه
آی ئه و سایه ی چه ند به قووه ت بوو — خه یبه ر یان ئه گرت ، به باهووی یاهوو
داخه که م حول و قووه تمان تێک چوو — ئێره ش سه رزه مێنی ناوه ر نه جوو
ئه و سایه بانگی الله اکبر — [بدر و حنین] ی ئه کرد مسخه ر
چونکو لاماڵ داله خواشوناسی — خوایش بۆیه ئێمه ی خسته که ساسی
ئه گینه خواخوێی فه رمووی مسلمان — بیستیان دوصده بۆ روژی میدان
ده وای ئێمه ده رده پهشیمانی یه — چاره ی روزگاری ڕێی ڕحمانی یه
باڵم شه وه دا به دیده ی نمناک — هاناو به رینه به رشاهی له ولاک
پێغهمبه ره ی خوشه ویستی خوا — فریامان که وه تۆ بێتو خوا
سه رای [سبحان الذی اسرا] ی تۆ — ڕێی زیاره تی خدمت خودای تۆ
ئێستا به خوێنی اسلام گۆڕاوه — بیت المقدس [حه ورا] ی صهیونه
قومی نجیبت که وته ته نگانه — جوو له که کوژیان اکه ن آمانه

institut kurde de paris

[صلاح الدین] ی کورد به و خدمته
یئمه ی روو سور کرد !! وابه و خیره ته

به م ره نگه کورد و عربی عراق
بو فیدا کاری که وتنه اتفاق

تویش له پشتیا به ، بو ئه م جهاده
به م یه کیه تی یه روحی تویش شاده

یا علی !! خوّ ، توّی فاتحی خیبر
زوالفقار له توی ی کالان بینه ده ر

آخ چی بکه م ؟ اگه ر پشتیا نا گرن
به رگه ی شه قیکی کورر گه ل نا گرن

من به پیاره ی هاوحالی یه وه
به عمری هشتاو سی سالی یه وه

فرمیسکم به سه ر ریشی سپیدا
دا به ده رژینم له روی نبی دا

گورزی گوده رزیالی بکه وینه کار
ذاتاً هه رچیل شه و ئه زی گی هار

بخت النصریان گیوی گوده رزه
به یره وی گیوی گورد لامان فه رزه

به عینی ژماره ی پیشوو بو جه ژنی مولود پیره میرد له عقیده ی مولوی که کوردی هه ورامی یه ئه م لاپه ستی گوتریوه :-

آوینه ی دوو نور جلال و جمال
گه یشته اقصای منتهای کمال

[آتش گه می] له ده ریای وحدت
له سه ر شه پوّلی آیین به قدرت

هاته جه ولان به بحر و بر دا
خلاقی ختمی کرا به هه ر دا

به مزمّلی برگی مجدّد
حکمة احمد محمود محمد

قمر له المنازل قدر
بل شمس تجری الی المستقر

مکه مشرق و مدینه مغرب
له نسلی پاکی عبد المطلب

institut kurde de paris

وا لحاصل ئەو بەدر ظلمت زدای لیل ئەو ماه تابان لە ضیای ئەو کەیل
لە برجی اصلاب طیبات دا دائرەی ارحام طاهرات دا
کە طلوعی کرد غروبی هەبنا حەرەکە و سیر و دەوری پێک هەبنا
تا بە بەشنوی بای نسیمی ازل لە دەمی ربیع ، ربیعی اول
بە نغمەی پاکی ختم المرسلین خوێنچەی وجودی کە وتە پێکەنین
شیوە و شیمەی پاک راوەرەوی چاک آیینەی بێگەرد آیین شەرفناک
پنهان لە عیان پسندیدەتر خلوەت لە جلوەت برگوزیدەتر
بۆ رهنمای حق نخبەی آمال عمری شریفی گەیشتە چل سال
مەی چل سالە بوو بە نشئەی قدرت سرمستی بخشی بادەی حقیقت

چەند خۆشە ئێستا بە وەی بە مەست بێ
نەک لە وجودی موجود بێ هەست بێ

ترجیع بەندەنایابە کەی مصطفی بە کوردی کە بە فارسی یە
خوالێ خۆش بوو پیرەمیرد کردویەتی بە کوردی

دائەی نوسیوە :—

ئەوگەر دایانە وابە ناو نەنگن شەهریارانی عەرش ئەورەنگن
گەنجی هەشت راوەیلکی ویرانەن گەوهەرن جێگری دلی سەنگن
هەموویان فیلی ئەخەن کەچی هەسکن وەک فریشتەیش آدمی رەنگن
گەلە ئوریکی تێک دا رووخۆش گەلەکردەی زەمانە دل تەنگن
هەم لە اقلیمی گیان دەکوسڵطان هەم لە نیمی دلانا سەرهەنگن

Institut Kurde de Paris

لیوی وەک لعل و اگر بچەوەک مسک دەستە دەستەیش و تونگ دورەنگن
دل لە دەست دەر چوانی بێ آراح یاری شیرین و شوخ و سەرەنگن
لە گەل ئینسان و جنّ بە سر بەستی هەر لە گەل دیوی نفەر بر جەنگن
اُمّتێ کن لە مدرسەی غیبا بە هەموو علمەوە بە آهەنگن
نظر یکیان کە کردە گیانو دل هەلی چاوان و نیف تیفەی ژەنگن
مستی آگا لە خونە بوو بێ هوّش بە لەدی روّح و شارەزای ژەنگن
گوی لە آوازی دەفن و دەف بر کف نەی لەدەم ناو چنگ لە سر چەنگن
مطربی صدا و نغمە سورا هەر بە بێ دەنگی یا بە آهەنگن
ئەی هەناسەت پشوەی سرافیلی ئوینی هینانی وحی جبریلی

تۆی کە روی هُدا و نوری خُدا
دەرخەر حق ئەوی لە زاتی حق پیدا تر جیع بەند

بەندی دوەم

والە آوینەی عکسێ پیدا بوو شاهدی بەردەپۆش هەویدا بوو
سر لە نوێ شمعی بزمی مجلسی غیب هاتە ناو مانو مجلس آرا بوو
بە وشکر خەندەو قەندە شیرینە عالەمی پر لە شوروغوغا بوو
گاهی خوێ خستە صورەتی واقع گاهی لادا عینی عزرا بوو
گاهی بە دووی ناقەوە وەکو مجنون گاهی چوودە ناو کەژاوە لەیلا بوو
وەکو روح القدس بە یامی دا دوای ئەوە بوو بە جسم وعیسا بوو
گاهی لە رەنگی خلیلی آذر دا گاهی وەکو بت بە لات و عزّا بوو
شەش جهت چوار دایکوبە یک گەوهەر سێ موالید و حەوت آبا بوو
گاهی وەکو شمع و گاهی بە روانە گاهی بە روژ گاهی بە نوری بیضا بوو

institut kurde de paris

ساقی مەی بەزمی مەیکەشی بوو کەچی دەک بادەجیسی مینا بوو
دەمی طوطی زبان کرایەوە بۆم شکری واشفاندو گویا بوو
ئەی لەناسەت پشووی سرافیلی شوینی هێنانی وحی جبریلی

تۆی کە روزی هەداو نوری خدا
دەرخەحق ئەی لەزاتی حق پەیدا ترجیعبند

بەندی یەکم

هەستێ گیانەبەر نغمەیەکی نەو خرمەنی عمری مەبکەشەوکەو
خاروخاشاکی غەم لەدڵ لابەرە هەڵکەنە ریشەیان بەداسی دڕەو
وەکو موسالە سحری جادوەکان بەعصاماری نفس بەرهاوەرەخەو
دەس لەتوڕوگیانولەشی مەلێدە خنجروتیروشیر بەروڕوبەشەو
توشەهی تختی [ماعرفناک] ی خێوەتت سەرخەپێشکەوەلەم ولەو
شاهبازی نشیمنی قدسی لامەکان طی کە بفڕەبەردەجلەو
ئەفسروڕەوای لەسەردەرکە بەردەبەردەرکی دوستەتاجی نەو
گیمیایی سعادەتت کەئەوێ وەکو زەردەبخۆرەناوپیرتەو
بەئەدەب بەتەقەلەقاپی مەدە وەکو حلقەقەدەتبنیرەگرەو
بێتوو داخیلی بەندەگیت پیانێ ئەبیەداخی دڵی جەم وخسرەو
سەرلەزێڕپێی سەگانی بەرقا دابنێی شاهەخەیتەسەرعەرعەو
قاڵمی رەدبدەلەپێخ مصحف چواردەفتەرفریدەدوورکەوەلەو
خۆتەلەدەرگەی ئەوانەگەرچەبانگ زیادلەقیصرئەکەویەئەوجێبرەو
پیالەیەکنوشی گیانکەبەم بانگە عالەمی بێتەجنبش وتەکودەو
ئەی لەهناسەت پشوی سرافیلی شوینی هێنانی وحی جبریلی

تۆی کە روزی هەداو نوری خدا
دەرخەحق ای لەزاتی حق پەیدا

---

institut kurde de paris

بەندی چوارەم تەرجیع بەندی
مەرحومی بەگی کوردی

کاتی عشقەو بەیانەو مانگی دەی هەستە بۆم بێنە گیانە بەربەرۆنەی
لەخرابات یان بسینە بەزۆر جامی جەمشیدو تەختو تاجی کەی
تورکی تاتارو بادەیی خۆلار کردمیە رۆمی لەحاصلی ماکی رەی
بەری ناچیزی نخلی آزادی تانەکەی نخلی آرەزووی خۆت پەی
ئەرزەقی ناگەیەکەزاوەی لیل تاپەلت پیانەدەن منالی حەی
ئەسپی خولیاکەیشەوەیەکە تاکوێی منزلی أمل طی کەی
رۆلەتاکەی ئەلی کەباوکم بوو کەفی حاتەم چەسودی دابەعدەی
خەوی مستی و بیخودی تاچەند هەستی وکبرو سەرخلی تاکەی
بەندی من بگرەگوێ لەپیرت بێ بێگومان بانەشبوت زیان تاکەی
وا فریشتەی بەهشت لەعلیین هێنام دووبەیتەئەین بەذکری حەی
ئەی هەناسەت پشووی سرافیلی دیارەبۆتۆیە وحێ جبرەیلی
تۆی کەروحی هُدا و نوری خُدا
دەرخەحق ئەی لەزاتی حق پەیدا

ژین ژمارە [٥٥٦] ی ١٦ ی شباط ١٩٢٩ م پەرەمیردلەژیر عنوانی :— [دانایی]

لەئەدەبیاتی قدیمەدا دەستوریک [ردیف] پەیرەوی و دەوتنەی پێ دەڵێن شاعریکی اصفهانی هەیە [هاتف] [توحید] یکی دوتووە [خدا یکی] تائێستە تورکو عجەم و کورد

institutkurdedeparis

وەڵامو وێستویانە لەو شێوەیە بڵێن وەزوربێشیان و تووڕە بەڵام نەیان گەیاندۆتە ئەو

سالم و شێخ رضا و احمد بەگی فتاح بەگ وطاهر بەگ لە خۆمان و وەزوترلە تورکان هەرکەسە تد جیع بەندیکی و ئەمیش هەموی کۆبار کۆبایە ئەمەوی قصیدەکەی [هاتف] وەرگێڕمە سەرکوردی

بڕانین هاتف رضایە :

ئەی فدای تۆبێ هەم دڵ وهەم گیان — خوشە شاباشی ڕێت بێ هەردوگیان

دڵ فداتە کە بێت تەلیی دوڵبەر — گیان لەبەر تۆمرەی کە تۆی جانان

زحمەتە دڵ لەدەستی تۆ دەرچێ — گیان فداکردنت بەڵام ئاسان

ڕێی وصالت بەترس وبەرزخەوە — دەردی عشقیشی کوشندە بێ دەرمان

بەندەکەی گیانو دڵ لەسەردەستم — چاولەڕێی حکم و گوێ لەڕێی فرمان

ئارەزووی صلح ئەکەی ئەو دڵبە — هەوەسی تووڕەیەت هەبێ ئەوە گیان

دووێ شەوێ سوزی عشق وسودای تۆ — ئەیفرسایەم بەکووچە داحەیران

بێ شعور و دەوان وسەرگەردان — کاتێکم زانی بەرگەمە دێری مەفان

خوایە بێ چاوێنی بێ ئەو دێرە — پڕڕ لەنووری بقاو لقای یەزدان

سەربەسەر ئاگرێکی ئەو شەوە بوو — کە لەطوردیویە موسێ عمران

پیرەمێردێ خەریکی ئاگر بوو — دەوریشی دابوو تیپی مەلەیکەگان

گشتی سیمین عذار وگۆل ڕوخسار — گشتی شیرین زبان و تەنگ بەهانە

چەنگ وعودو دەفونەی وبربط — شمع و نُقل و مەی وگول وریحان

ساقی ماهڕو و مشکین موو — مطربی خۆش طبیعت و خوش خوان

مغ و مغزادە مؤید و دەستور — هەموو تێکڕا بەڕێزەوە دەستبەندان

institut kurde de paris

منی شرمنده یی مسلمانی خوم خراندبوده قورئنی به نهان
پیره مرد دیمی و پرسی کی ی پیم وت عاشقی بی قراری سرگردان
وه‌ره جامی شرابی بو بی نن گرچی بیگانه یه به لام میوان
ساقی آگر به رستو آگرده ست کردیه ناو پیاله یی آگر سوزان
خوارد مه وه ئه وده مه نه عقلو نه هوش نه م أنا سی نه کفرو نه ایمان
مه ستی روژی أزه ل له مه ستی دا هاته به رجاوی جه زبه ی که ونو مکان
نه عره یه کی ئه بیست هموا عضاح تا کو جبل الورید والشریان

هه ر یه کیکه و نیه له وینه ی ئه و
وحده لا إله إلا هو

به ندی دووه م تر جیع به ندی هاتف اصفهانی

دوسته که م نابرم له تو به یوه ند گه ر به خنجر له شم بکه ن به ند به ند
ئه فروشم حیاتی خوم به که سه ر نه به هاتی لیوی پر له شکر خه ند
به ندی تو م ناوی که وتمه سه ری ی شوقه به جنون ته رکی ناوکی ئه کا فه رزه ند
خوزگه به ندی ئه وانه بدرایه که خه ریکن ئه دون به عاشق به ند
له کلیسا له گه ل کچیکی لطیف که وتمه صحبت به شیوه یه کی به سند
دوتم ئه ی دل به تاری زنارت وه کو بیچه ری تو ره که وته که مه ند
حق وایه دلی که توی خوش ویست هه ر به ته زا به تو بی خورسند
که چی تو سی که ست ئه وی به دلنیک دل که سی هارچه بی نه وی به چند
وحده ته خوشه دل بده ی به یه کیک نه نگه تثلیث به بیشه ئه مه ند
یه کی ناوکو یه کی کورو ره وح ناوک که زیندو بوو یعنی چی فه رزه ند ؟

institut kurde de paris

ئێمە لەم وەردە کاریە ئەدوایی روحی ناقوسە کە بەدەنگی بلند

دوتی خواهد ریە کێلە نابێ بە دوو

وحدە لا إلاە الا هوو

بەندی سێیەمی هاتف

یار بەبێ پەردە وال میدانا بو نگاهی بە ئێمنی می دانا

تۆ چراهە لدە کەی بەشوێنی أوا کە چی ئەو، روژە ئێمە وایەلەشەوا

تۆ، لە تاریکی یا، بەنوری هُدا دەرە بنوارە جلوەیێکی خُدا

کێوو صحراو ئاسمان وزەمین ئەدرەوشێتەوە بەنوری یقین

ریگە، بێ پێچ وقورتە لەستورەوان گۆیزی وافیزی رەهبەرت گوحان

چاوی دل هەلبرە جیهانێکی سەر گول و گولزارە دێتە بەری نظر

رەوە نەقی ئاوەوالە روی گولدا شۆری عشقە لە روحی بلبل دا

ئاوە، کەخۆی رەنگی ظرفە بێ رەنگە گول شەنی خستە ئەو هەموو رەنگە

رووبلە رەکۆی عشق وبگری بەزار تا ئەتە سەرفرازە کا ئێمی یار

ئەوەدەمە، بەوخمە ئەبی بێ غەم پەیکەلاتی گەردوشی حدوث وقدم

هەرچی تێ فکری جلوەیی یارە جاو بقوچینی هەرئەوە دیارە

تا دەگەیتە مقامی یەک رەنگی نالە نالت ئەبێتە بیدەنگی

بەخموشی هەرا دەخەیتە جیهان أخریی یتە سرادقی جانان

ئەوەجی یەکە ڕوری وهم وخیال پێی دەلێن پایەیی جلال وجمال

پایەیەکە فریشتە نای گاتێ گیانی پاکە بەپاکی ئەتداتێ

ئەگەر ئەتوانی پاک بی حالاکی روحی تۆ نورە گەرچی خۆشت خاکی

institut kurde de paris

ئەگینە هەر بە دەم وەکو پاپاغان نوێش بە لا سایی هەر بێی جانان
لە قەفەس دائێ بێ بە بێ بە رواز هەر دە بێتە مقلدی ئاواز
ئوخ چە خوشە جنونی عشق وها کە لە قیدی خیرد ئە بێتە رەها
گایە سەرخوش و گایە هوشیاری گایە دل بەستە گایە دلداری
گایە پر قەهقەهە و گەهی زاری گایە بێ باکو گایە غەم خواری
جام و ئە نجام و سادە و بادە بادە پە یمانو تەختی بادە
ئەی ئەوانەی کی بی نی و اسرار سەرخوشی شارو شارەزای اسرار
سێری سەرخوشی ئاهویدا یە نالەی مەستی پاک ئەمەی تیا یە

کە خوا هەر یە کیکە نابێ بە دوو
وحدە لا إله الا هو

ژین ژمارە — ٨٢٩ — ٩ ئەیلول ١٩٤٦ م

ئێمە لە پێشدا نوسیمان لە ئادە بیاتی رۆژبلندی ایران دا
سێ تر جیع بەندهیە یە کە میان هاتفی اصفهانی
دوە میان مصطفی بە گی کوردی سێیە میان مرشد
علی محمدی همدانی هاتف و مصطفی بە گمان بە کوردی کیشایە
ژیان و ژینە وە دادەست ئە کەین بە سێیە میان :—

علی محمدی همدانی پیرەمێردلە فارسیە وە گوێرێویە

ئەی بە رەو بۆژی رونی کیشوەری گیتا وەی خطت آوی زیندەگی هەموان
تیری برژانگە کەت لە ریدایە پشتیوانی بروتە عینی کەمان

institut kurde de paris

چینی زولفت زری یی لەبەرگردوی — تورکی چاوت بەمەستی دەستی هێشتا

دڵ لەدەست زولفتاوەکو گۆیە — ئیفریتنی بەهەڵمەتی گۆچان

خەتی خەتت بەموێری لعلی لێو — نوسی بۆ قتلی عاشقان فرمان

شاهدی حسنی عالەم ئارای تۆ — دڵی عاشقانی خستوەتە جەولان

بانگ نەکاتەگردهی ئەهلی عشق — منوەکو !! کێیە ؟ بێتە ناومیدان

کەوتمە شوێن دوڵبەرو دڵم دوێ شەو — دوا بەدوا تاگەیشتمە ماڵی گیان

شاریگم دی لەژیرتەمی غەم دا — ماتو بێدەنگ نەنالە بوو نەفغان

بێ سروشوێن هوای سکندەرگووم — نەقوباد، نەپەنگی شای تورکان

گوێی صراحی لەتۆکە خاڵی بوو — چاولەڕێ بوو قەرابۆ مەستان

بادەوجامی مەی لەگەردوش دا — شێخ لەقیدا وشوشەرگەردان

چوومەناویان بەترس وبێ دڵی — وەک دزێکی بەگیچەڵ وتاوان

لەردوچاوم بڕی بوو ساقی وەمەی — چاولەچاوم ئاهات وەکو باران

لەپیریکا لەلاوە پەیدا بوو — بەکەشتی جنابی پیری مغان

شوشەیەکی لەباخەڵا بوو وەک — یدی بیضای موسی عمران

بانگی کردم ووتی مەترسەوەرە — چونکە پیویستە حرمتی میوان

پیالەیەک نۆشی کەتاکودەتوانی — نەهێشتەوەندەی نەمێنێ تاب وتەوان

بەئەدەب جامەکەم لەدەستەوەگرت — خواردمەوە ئاشکرا بوو سڕی نهان

رازی هەزاران گەشتە گیانم یەک سەر — لەردو دینام ئادی بەچاوی گیان

چشتی ئەوتۆم ئادی کەناگونجێ — لەهەزار یەکی باسی بەزبان

بۆچی ابلیس ئەوەندە بایی بوو — بۆچی ئادەم کەوتەدوێ شێطان

ئاوڕم دایەوە یەکیکم دی — ماشق کُلٌّ مَن علیها فان

Institut kurde de paris

وەکو هەس حەسی کە بانگ نەکا تە خلاک شحنە جاری نەدایە چوار نەرکان

لمن الملک ؟ واحد القهار

بەندی دوەم لیس فی الدار غیره دیار

دوێ شەوێم بیست لە دەم صُراحی مەی ومن الماء کلّ شیئ حیّ

لە بەر یکایە کی بە مژدە دوتی بخوارەوە نەی جوانی شیرین بەی

دوتم ئایا حلاڵ کراوە شراب تێی گەیاندم عقل دوتی نەی کەی

دەم مەدەرە شراب کە شیبت نەکا عشق دوتی لاتخف ضمان علی

لەم دوو فتوای ضدە دڵ جوێشا بز میکی گرت وە کوزەمانی کەی

شاهد و بەزم و رقص و لەنجە و دڵال ساقی و ساغەر و صُراحی و مەی

نەی، نەوای زوری رستەمی گوم کرد سەی سەخای حاتەمی طی کرد طی

نە لە مجنون نیشان نە ساحەیی نجد نە لە لیلی سوراغی بوو نە لە حی

دەور وەکو جامی جم لە دەورا بوو شانی دای دابوو وەکو قطب جدی

نشئەی کەوتە ناو بەنی بەروا ساقی بادەی نەبەخشی بەی دەربەی

گاهی بوو مەستی بی خبر لە جهان گاهی بوو رندی باخبر لە سبەی

دەوری ئەو دڵ نە شەری هیشتونە شام دەوری دوێم نە کوفەما بونەوەی

جامی گرتەبەری لە پی دوتی هاگادار بە کە نەی رژێنی مەی

دوتم ئایا گوناهە نیە دوتی نەی دوتم نەی نە نگی تیانیە دوتی نەی

جامەکەم لی خواندو خواردەوە غیری مەی هەرچی بوو هەمووم کردقەی

منطق الطیری گفتگو لاڵ بوو

ریشەیی نخلی ئارەزوی کردبەی

institut kurde de paris

فکری وحدت کە کەوتنا وقلبم — دڵ لە روونا کیا بوو بەی دەربەی
لە بەیانی وولاخی فکرت حەل — لە زوبانی دەماخی زانین بەی
أصل وئسلم لە بیرنەمایەک سەر — باوکوئە ولاد لەکوی وەبوون وکەی
مەستوبی هوش وبی صدا کەوتم — چیم لە دنیا بوو چیم لە دار او کەی
وەکو کوبەی شراب لەسر شانیان — نەم ازانی دەوام ئەکا تاکەی
خاتمە وەهوش بە بانگیکی وادە — عاسی دایە دڵ و لەش وڕەو بەی

لا الہ الا اللہ واحد القہار
لیس فی الدار غیرہ دیار

بندی یەم

خوش بێ ای ساقیانی زیرین چەنگ — بزێن دەنگ خوشە کانی خوش آهەنگ
بێنە چاوی من و پیالەی مەی — بێنە هەر گوی من وکەمان وچەنگ
دوێ شەوئە مگوت بەپیری باده فروش — کەی فلاطون لە راستی تو بیدە نگ
زۆر کزو بیدەماخ و خەمگینم — زاروبێ یار و عاجزو دڵ تەنگ
نەرەفیقێکی واکەهاودەم بێ — نە شفیقی بە ئالەهەم آهەنگ
وەتی هەستە بخۆرەمەی خانە — گوی مەدەرە حجاب وناموننگ

المكتبة المركزية العامة
في السليمانية
العدد .....
التاريخ / / ١٩٦

institut kurde de paris

سنبل الطیب : طبیعت او در دوم گرم و خشک .

افعال و خواص او : مفتح سده و طاعن و معده و کبد و مقوی و مانع و فم معده و جگر بارد و مسکن آنها . و بینا کننده زنگ خمار . و مقوی قوت ماسکه و مدر بول و حیض . و مجفف رطوبات معده و سینه و فضول و طاعن و مانع انصباب مواد به اعضا و معده و دافع لذع آن . و مفتت حصاة و حابس طبع . و جهت جوشان دیواک و سوزش و درد سوزش و سینه و تحلیل نفخ و استسقا و ورم باطن .

و با افسنتین و خردل نهایت مقوی و مقوی معده . و با آب سرد جهت غشیان و خفقان . و خمارش نافع عرق و باعث خوشبوی بدن . و طلا مطبوخ او در خر جهت سیاه و دراز کردن موی مؤثر . مضر کرده مصلحش کیرا .

سرنیش نا یکمثقال .

institut kurde de paris

insititut kurde de paris